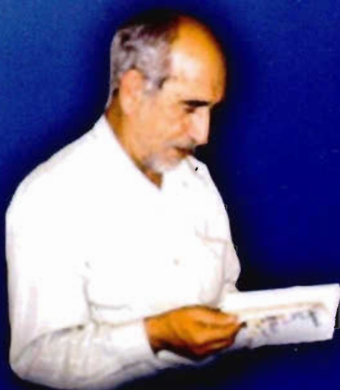
دیوان ترکی ناظر شرفخانه ای

ناظر شرفخانه‌ای نین
تورکجه شعرلری

محمد رضا ملک پور ((م.م ناظر شرفخانه ای))
۱۳۱۷ – ینجی گونش ایلینده اورمو دریاچه
سینین قیراغیندا میشو داغینین دیبینده
شرفخانه بره سی آدلانان شهرده آنادان دوغولوب
بئشینجی کلاسا قده ر دوغولدوغو یئرده و آلتینجی
کلاسی دریان کندیندا اوخویوب . سونرا دینی
تحصیل آلماق اوچون تبریزه گئتدی و دورد ایل
تبریزده مقدماتی اوخویان دان سونرا قم شهرینه
تحصیلی نی تکمیل ائتمک اوچون عزیمت ائتدی
و اون ایل قومدا تحصیل آلدی و سطحی قورتاردی
و بیر ایل ده خارج سطحه قورشاندی سونرا علمیه
حوزه سی نی بوشلاییب تهرانین دانشگاه (اونیورسیته)
یندا فوق لیسانس بولوموندە مدرک آلماغا نائیل اولدو .
و بیر نئچه ایل کرج شهرینده آزاد دانشگاهیندا حقوق
بولوموندە تدریسه مشغول اولدو . حال حاضیرده هامان
شهزده ۵۸ نمره لی ازدواج و طلاق دفترخانه سینی رهبر لیک ائدیر

NAZIR ŞƏRƏFXANƏININ

TÜRKCƏ

ŞERLƏRI

محل پخش انتشارات بخشایش قم تلفن : ۷۷۳۷۵۸۳ – ۰۲۵۱
کرج – دفتر ازدواج ۵۸ رسمی تلفن : ۴۴۲۵۸۹۶ – ۰۲۶۱

دیوان ترکی ناظر شرفخانه‌ای

ناظر شرفخانه‌ای‌نین
تورکجه شعرلری

محمّدرضا ملک‌پور (م. م. ناظر شرفخانه‌ای)

ملک پور، محمد رضا، ۱۳۲۰ -
دیوان ترکی ناصر شرفخانه‌ای ـ ناظر شرفخانه‌ای نین تورکجه شعرلری / یازان محمد رضا ملک‌پور م.م ناظر شرفخانه‌ای .ـ قم: انتشارات بخشایش ۱۳۸۳.
۳۶۰ ص.مصور رنگی،عکس .
ISBN 964-7090-98-6
فهرستنویسی براساس اطلاعات فیپا
ترکی.
۱.شعر ترکی ـ ایران ـ قرن ۱۴. الف عنوان. ب.عنوان: ناظر شرفخانه‌ای نین تورکجه شعر لری.
PL ۳۱۴ / ۷۵د۹م ۸۹۴/۳۶۱۱
۱۳۸۳
کتابخانه ملی ایران ۱۵۵۰۳ ـ ۸۳م

انتشارات بخشایش
قم ـ خیابان صفائیه، کوچه ممتاز پلاک ۷۳

ناظر شرفخانه‌ای‌نین تورکجه شعرلری

یازان: محمدرضا ملک‌پور «م. م. ناظر شرفخانه‌ای»
حروف دوزه‌ن: آذین کامپیوتر مؤسسه‌سی
ناشر:انتشارات بخشایش
چاپ نوبه‌سی: ایلک ۱۳۸۳
سایی: ۲۰۰۰ نسخه
رئداکتور: مهندس ـ (ن) ملک‌پور
ساتیشی: ۲۸۰۰ تومن

فهرست

عنوان .... صفحه

عنوان .... صفحه

عنوان .... صفحه

عنوان .... صفحه

عنوان .... صفحه

عنوان .... صفحه

عنوان .... صفحه

متعال آللاهین آدیلا

اؤن سؤز

اون ایکی یاشیمدان شعر یازماغا باشلامیشام آمما دوغروداندا بیلمیردیم‌کی، اوز آنـادیلیم نه‌قده‌ر گوجلو، گئنیش و نه‌قده‌ر عنعنه‌لی‌دیر و بو آخیجی و شاشدیران و آهنگین دیـلین ادبـی گؤزللیک‌لرایله و اینجه‌لیک‌لرایله داها چوخ تانیش اولدوقجا اینانادیم‌کی: بو دیل یالنیز اینسان دیلی یوخ، بلکه پری‌لر، ملک‌لر دیلی‌دیر. بؤیله‌کی هر کس بو دیل‌ایله باجارا بیلر اؤز سئویملی و مهربان تانریسی‌ایله هر زامان ایسترسه علاقه یارادیب، قدسیّت و علویّت سماسینه سفربرلیک ائده بؤیله‌لیکده یئرسیز دئیل (MULLER - MAN) تورکو دیلین خصوصونده بؤیله یـازیر: «بیز هاچان تورکونو دقّتله و اینجه‌لیک‌له دوشونوب و اؤیرنیریک، بو دیل بـیر مـعجزه کـیمی اینسانین گؤزونه چارپیرکی بشر اؤز عقلی‌ایله اثیله‌یه بیلیب دیلچی‌لیک دونیاسینا اتحاف ائـده هابئله یئرسیز ئییل‌کی بو دیل یونسکو دیل تـدقیقاتچی‌لارینین طـرفیندن اوچـونجو اوسـتون و گراماتیک دیل دونیا دیل‌لرینین ایچینده تـانینیب‌دیر. دوغـروسو هـانسی دیـل‌دیر کـی اونـون فولکلورورو بو قَدَر زنگین و کلمه‌لری بو قدر رنگین و کلامی ترکیب‌لری بـو قَـدَر فـورمالی و آهنگین و هانسی دیل‌دیرکی اونـون اوخشـامالاری و نـازلامالاری بـو قَـدَر اوره‌یـه یـاتان و روح‌لاری سیغاللایان و قورموش جسم‌لره یئنی جان‌بخش ائدن اولا؟ اگر فارسی تکجه دوبیتی (ماهنی) و رباعی (دؤردلوگ) چرچیوسینده اؤرونو ساخلایابیله تورکو تام هیجائی چرچیوه‌لرینده «بایاتی، قوشما، گرایلی، دؤردلوک و...» اؤزونو ایندیه دک ساخلاییب و عروض چرچیولرینده‌ده تام اقتداریله ظاهر اولوب. من‌ده باشقا شاعرلریمیز کیمی بو اقتداری گؤسترمک اوچون شعرین چئشیدلی چرچیوه‌لرینده طبعیمی سینامیشام، بلکه بئله‌لیک‌له باجارا بیلم اؤز بورجومو آنادیلیمین حاققیندا اودیه‌م. دئمه‌لییم ایندی‌ده بو دیلین خصوصوندا و اونون ادبی قولونون خصوصونداکی شعر دئمک اولار تدقیقاتچی‌لاریمیزا آکادمیک سوّیه‌ده تدقیق ممکن اولماسادا، امینم‌کی گله‌جک نسیل‌لر بو وظیفه‌نی اشتیاقلا اؤز چین‌لرینده داشییاجاقلار ایندیسه بو یئرده اؤزومه بورج بیلیرم (انتشارات بخشایش) مدیریندن و محترم شـاعرو یـازیجی اتـل‌اوغـلو جـنابلاریندان و هـابئله حورمتلی قیزلاریمدان کی منه بو منظومه‌نی تـهیه و تـنظیم ائتمک‌ده یـاردیم گـؤستریبلر اؤز مـمنونیتیمی بـیلدیریب،بـو مـجموعه‌نی بـوتون تـورک عـالمینه خـصوصیله آذربـایجانلی وطن‌داشلاریما اتحاف ائدم.

«اولدوزلو دەنیز» کتابی‌نین حاققیندا!

اؤن سؤز

دوشونورم کی، اقتدارلی ادیب، دویغولو شاعره‌کی، تورک، فارس و عرب ادبیاتینا مسلط‌دیر نه یازماق اولار؟ منیم یازماغا اصراریم وارسا، قلم اؤز عاجیزلیین صراحتله گؤستریر. و هر شئیدن اوّل کیتابین عنوانی منی شاشدیریر: «اولدوزلو دەنیز...»، عجب! من بئله رؤیالی آدی ایندییه‌دک آز گؤرموشم. کیتابین عنوانی بئله دویغولو محتوالی اولدوقدا ایچینده گلن سؤزلر و مضمونلار تردید سیزکی، دولغون و محتوالی اولاجاقدیر...

کتابی مطالعه اوچون آچیرام، اوّل صحیفه‌ده بئله اوخویورام:

هم الین، هم قلمین تورکجه یازان وار اولسون
سنه مولا علی هر یئرده نگهدار اولسون
تورکو، غیرتلی، شهامتلی ایگیدلر دیلی‌دیر
قویماییین جان سیزه قوربان، بئله‌دیل، خوار اولسون

اؤز دیلینه ـ ائلینه صادق اؤلان «ناظر» دیلی‌نین زنگینلیین و هنر اولدوغون هابئله مظلومیّتین آرتیق دوشونور، قلم اهلینه اؤنون اؤزه‌کدن قوْروماغین توصیه ائدیر. ندن‌کی تورکو دیلی اوستاد شهریار دئمیشکن: «آنالار اوخشایی، بالالار لایلایی‌دیر».

ناظر حتی «وطن» و «ائل» کلمه‌لرین سؤینجله شعرلرینده تکرار ائدیر، و بو ایکی مقدس سوز اونون بوتون شعرلرینه کؤلگه سالیب. او بیلیرکی، وطن‌سیز یاشاماق، ائل‌سیز حیات سورمک امکانسیزدیر. ائله باغلی اؤلمایان یئله باغلی اؤلار. اؤ، وطنین اوره‌کدن سئویر، اؤندا اؤلان عنعنه‌لری، عادت‌لری گؤزه‌ل تصویر چکیر. اگر شیروانلی محمد هادی دئییر:

وطن ـ وطن دئیه جاندان جدا اؤلور روحوم
تأثراتیله آغلیر بو قلب مجروحوم...

احساسلی شاعریمیز «ناظر»ده ماراقلی و گؤزه‌ل حالتده سؤیله‌ییر.

وطـن ـ وطـن دِئـیه‌رم تـا جـانیمدا جـانیم وار
وطن ترانه‌سی شـیرین، وطـن دیـاری گـؤزه‌ل

و دیگر یئرده بو زمین‌ده وطنه خطاب دئییر:

وطن! گولدن، باهاردان ناظرین منظورو سنسن سن
گؤزه‌ل آدین سـوزه‌ر بـال تک کـلام آبـداریـمدان

ناظر تصادفی قلم اله آلماییر، او، شعر یازاندا دقّتلی‌دیر، و بو دقّتلری اؤنون ابتکارلی گؤزونه ـ بنزه‌رسن ـ شاعر ـ بنزه‌ر و سایر موشگول ردیفلی شعرلرینده گؤرمک اؤلار. اؤ، هله بو دقّت‌ده وسواس حدّینه چاتیر و چار پارا شعرلر یازیر.

بئله فورما شعرلر یازماقدان نه ایسته‌ییر؟ آیدین‌دیر، ناظر اینجه فیکری‌ایله آنیرکی، بوژانردا شعرلر سامباللی ـ آهنگین و ریتم‌لی‌دیر. شعرین موسیقی‌سی و موزیکی اؤلانـدا شـعره روح و عظمت بخش ائدیر و اؤخوجونون رغبتین اؤزونه دوغرو چکیر.

ناظر، کلمه‌لرین «تقارن» اؤلدوسوندان‌دا بو یولدا فایدالانـیر و شـعرینی رنگـین و زنگـین اؤلماغا چالیشیر مثلاً تخلص‌لرده: ناظر منظور. نـظر نـاظر. نـاظر نـظاره سـؤز لویـو گـتیرمک دئدیگمیزه آیدین آیت اؤلا بیلر.

عالملریمیز بو اعتقاددا دیرلار کی: شعر اؤ زامان اؤره‌یه یاتان و نقصان‌سیز اؤلارکی، اؤنـدا «صمیمیّت»: کؤلگه سالا، یوخسا صمیمت‌دن بوش بیر شعر، ایچی بوش طبیل‌دن باشقا بیر شیئی اؤلا بیلمز. ناظرده چالیشیرکی، بو فلسفه‌نی یازدیقلاریندا مراعات ائده‌ر، اعتناءسیز چئورسیندن واز کئچمه‌سین.

ایندی بو شعری اوخویون، گؤرون صداقت و صمیمیت اوندا اننجه دالغا وورور؟:

گـــونشه بـنزه‌ین الیـنی اوزالت	وفـــا سـونبولویم دَر مـنی آپـار
سنسیزلیک غمیندن قویماسار الیـم	مـــحبت گــولویم دَر مـنی آپـار

ناظر، اوجسوز ـ بوجاقسیز آذربایجان فولکوروندان و آتا ـ بابا مثللریندن آرتیق فایدالانیر، حتّی بیر پاراسایره ناغیل لاریمیزی‌دا نظمه چکیب گلن نسله خاطیره‌لر یارادیر و اؤنلاردان گؤزه‌ل

نتیجه‌لر آلماق ایسته‌ییر بو زمین‌ده «پیشیک ایستر پلنگ اؤلا» داستانینا بو مجموعه‌ده راستلاشاجاق‌سینیز.

اؤ، اثرلرینده بوتون شعر صنعت‌لریندن افاده‌له‌نیر: ایهام ـ کنایه ـ استعاره ـ مراعات‌النظیر و... اونون شعرلرینده آشارداشاردیر.

ناظر، حتی فارس دیللی شاعرلردن استقبال ائدیر. مثال اؤلاراق شیخ اجل سعدی‌نین بو غزلین:

گر تیغ برکشید کـه مـحبّان هـمی زنـم اوّل کسـی کـه لاف مـحبّت زنـد مـنم!

بئله احساسلی و گؤزه‌ل استقبال ائدیب:

اگر اویناتسا شمشیرین دئسه کیم بذل جان ائتسین
او ساعت سؤیله‌رم: من! من! ایناتیمر امتحان ائتسین
جـانیمدان کـئچمیشم، مـنصور تک داره خـریدارم
اناالحق سؤیله‌ین عاشق گره‌کدیر ترک جان ائـتسین

ناظر تورکجه ـ فارسجا ایستر عروض اؤلچوسونده، ایسترسه هجا (سیلاییک) بؤلگوسونده شعر یازماقدا اقتدارلی‌دیر، و بو مجموعه‌ده بئله فؤرمالاردان اؤرنک‌لر گؤرمک ممکوندور.

دئمه‌دن کئچمک ایسته‌میرم‌کی، ناظر قصیده ژانریندا، قدیم سیاق قصیده یازانلار کیمی اؤیودون، اِخلاق درسی وئرمکدن ساقینماییر. منجه بئله اوزون شعرلر ایندی ائله خوشا گلیم اؤلمور و بیر آز ذوقا وورور. یعنی معاصر گنج‌لریمیز بئله شعرلری اقبال ائتمه‌ییرلر. اؤنلار ایسته‌ییرلرکی آز شعرده بیر دریا مضمون الده ائتسینلر.

گنج‌لریمیز دئییرلر: قدیم شاعرلرین شعرین الده سخییب یئره آتاندا عمومیّت‌له قالان «تیلیف»دیر، آمما چاغداش شاعرلرین سیخیب یئره توللایاندا گرک «نارینجک» اؤلسون، یعنی هم سسی خلق اؤیالتسین، همده پارتلایشدان بیر ایز قؤیسون!

ناظر، تابلو یاراتماقدا ماهر بیر رسّام‌دیر. او طبیعتده اولان گؤزه للیک‌لر و اینجه‌لیک‌لری حسّاس طبعی‌له دویور مثلاً «وصال نغمه‌سی» بیر غزلده بئله بیر تابلو رسم ائدیر.

ای دل! دور آچ دیلک قاپی‌سین، بوستانه باخ
گؤر بیر نئچه چیچک‌له دؤلوب لاله‌زاریمیز
بیر یاندا سوسن‌ایله شقایق قوجاقلاشیر
بیر یاندا ونرمیش ال ـ اله سرو و چیناریمیز
بیر یاندا سازیمیز سؤز آچیب حسن یاردن
بیر یاندا وصلدن دانیشیر عود و تاریمیز
بیر یاندا منی تؤکور قدحه پیر میکده
ایچدیکجه اؤد توتوب آلیشیر پود و تاریمیز

بو مجموعه‌ده «اومور دریاچاسی» عنوانلی شعر چاپ اولوب‌کی، قیسا اؤزنادا تؤخونماق ایسته‌ییرم و سیزی بو مجموعه‌نین اؤخوماغینا آرتیق گؤزو یؤلدا قؤیماییرام:

هر کس اؤز باخیمینی ابراز ائتمکده حقلی و آزاددیر. من‌ده بو پوئما بار‌ه‌سینده اؤز نظریمی یازماق ایسته‌ییرم. شاید کی، بیر عده بو باخیما مخالف اؤلسونلار.

«اورمو دریاچه‌سی» منظومه‌سی، اوستاد شهریارین «سهندیه» سینه‌تای بیر منظومه‌دیر. اگر شهریارین سهندیه‌سینده گؤزه‌ل و جالب «صحنه»لر یارانیب، ناظرین‌ده بو منظومه‌سینده «تصویر»لر قیامت ائدیر. مقایسه اورزه بو منظومه‌نین اوستونلویو اؤندان‌دیرکی، بورادا ائل ـ اؤبامیزین عنعنه‌لریندن و گؤزه‌ل رسملریندن الهام آلیب و اؤخوجونو رؤیالره دالدیریر و خیال قانادلاریلا سماله گئتمه‌یه سفربرلیک ائدیر.

ناظر بو منظومه‌ده‌کی، «بحر طویل» دئمک اؤلار، افتخار یارادان و تاریخه خط و جهت وئره‌ن شخصیت‌لردن خاطیرلاییب. منجه داها بوندان گؤزه‌ل وصف ائتمک اؤلماز. بیر باخین:

وار «حسین کورد» کیمی شیری
«میشو» تک اوجا داغی
آب زمزم کیمی کهریزی ـ بولاغی
سؤلمایان باغچاسی ـ باغی
اؤ «خیابانی» و «معجز» کیمی ائولاد دؤغوبدور.
ظالیمین بورنون اؤووبدور

«شیخ محمود»ه اؤ الهام ائله‌ییب «گلشن راز»ی

اویره‌دیب راز و نیازی،

گؤستریب قیش گونو یازی.

***

کورسولر اوسته دوزولموش گئجه‌لر «شبشره»لردن

هره بیر یاندا دئییر: آخ نه شیرین خاطیره‌لردن

ائندیریرلر «قوْهونو»، «قارپیزی»، «ناری» هئره‌لردن

آی سالار آغ شافاغین پنجره‌لردن

کیشی قاققیلتیسی، آروادگولوشو گؤیلره قالخار ـ

قاپی‌لاردان، باجالاردان

ائشیدیرلر نه شیرین دادلی ناغیل خیردا اوشاقلار ـ

قاریلاردان، قوْجالاردان.

«آدی»ایله «بودو»نون شهره قوْناق گئتمه‌لریندن

قورولوب بیتمه‌لریندن

«جیرتدان»ین هئیوره بیر دیوایله جنگ ائتمه‌لریندن

***

گؤز قاباغیندا گلیب ـ گئچمه‌ده‌بیر ـ بیر گئچه جکلر ـ

او شیرین بارلی قاتیق‌لار

اؤگؤزه‌ل، دادلی چؤره‌ک‌لر

اؤ عطوفتلی کؤنول‌لر، اؤ محبتلی اوره‌ک‌لر

اؤ آسن تئله‌له پولک‌لر

دؤلاشان بئل‌له بره‌ک‌لر

اؤ بؤیون باغلی بویونلار

اؤ بیلرزیک‌لی بیلک‌لر

هم اؤ عصمتلی قادینلار

اؤ یاشیل ـ قیرمیزی مینجیق‌لی اوزون شلته ـ تومانلار

اؤ شهامتلی جوانلار
پاپاغی یانقیلیجی دوزگون اؤ غیرتلی جاهیل‌لار
اؤ صداقتلی آهیل‌لار.

داها بوندان آرتیق دئمه‌ییب اؤخوجولاری بو مجموعه‌نی احتواء ائده‌ن شعرلرینه توصیه ائده‌ر، ناظرین بو شعری‌ایله سؤزوموزه سؤن قؤیوروق‌کی:

ناظرم غصه‌دن دوشگون
ایلقاریم دوز، سؤزوم دوزگون
دنیه‌جکدیر ائلیم بیر گون
اؤلمه ـ اؤلمه ساغ اؤل شاعر!

بیز عزیز شاعیریمیز «ناظر شرفخانه‌ای» اوچون اوزون عؤمور، غمسیز کـؤنول و ادبیاتیمیز ساحه‌سینده باشاریلار و اؤغورلار دیله‌ییریک.

ادبیات خادمی: یحیی شیدا

«شئهلی سحر» کتابی‌نین حاققیندا۱

اوُن سوُز

حوُرمتلی اوخوجولاریمیزا تقدیم اولان بو «شئهلی سحر» کتابی، اقتدارلی شاعریمیزین ناظر شرفخانه‌نین اوُز دوغما آنادیلینده سوُیله‌دیگی ایکینجی اثری‌دیر. هر ایکی شعرلر توپلوسو، شاعریمیزین اوره‌ک چیرپینتیلاری، انسانلیغا قارشی درین سئوگیسینی، عدالت، حریت و حقیقت عاشیقی اولماغینی عیانی صورتده گوُسترمکده‌دیر. ناظر ائل سئوه‌ر یورد سئوه‌ر و وطن‌پرور بیر شاعردیر. او، اوُز دوغما آنادیلینی، گوُللو، چیچکلی یوردونو، دوغما خلقینی اوره‌کدن سئویر. او، یازیب یاراتدیغی شعرلرینین چوخوندا، دیلینی، ائلینی، دینینی، اصلیتینی هر بیر شئی‌دن اوستون توتور. ناظر «اورمو دریاچه‌سی» آدلی پوئماسیندا خلقی‌میزین، ائلیمیزین، دردلریندن، کدرلرینده‌ن، آرزو، امیدلریندن، رسم‌لریندن، عنعنه‌لریندن شاعرانه بیر طرزده یاد ائدیر. او، وطنیمیزین گوُزه‌ل‌لیک‌لرینی، داغلارینی، یاماجلارینی، دره‌لرینی، چایلارینی، قوشلارینی، سوُزلرینی، آوازلارینی، شیرین ـ شیرین افسانه‌لرینی، داستانلارینی، اوره‌ک اوخشایان منظره‌لرینی بوُیوک بیر مهارت و درین بیر سئوگیله اوخوجونون گوُزلری اوُنونده جانلاندیریر. او، وطنداشلارینین، بو ائل بالالارینین، اللریندن توتوب بوُ گوُزه‌ل‌لیکلری گورمه‌یه دوغر هدایت ائدیر و هر بیر وطنداشین قلبینده، وطن‌پرورلیک عشقی، ائل و یورد سئورلیک سئوگیسی‌نی داهادا آلوولاندیریر، کدرلری، نیسگیل‌لری، حسرت‌لری، سئوینج‌لری، قلبلرینده بیر ـ بیرینه قاریشان آداملاردا نیک‌بین‌لیک حس‌لری یارادیر و اونلارین اوره‌یینده امید توخمو اکیر. ناظر شرفخانه، عالم‌لریمیزی، شاعرلریمیزی، متفکرلریمیزی یادا سالیر، کئچمیشلریمیزدن، شانلی تاریخیمیزدن اینجه‌لیک‌لرایله صحبت ائدیر:

«اورمو دریاچه‌سی! توفانلی دنیزلر باشی‌سان سن،
پارلایان تاج طبیعتده بیرلیان قاشی‌سان سن
دوزلو، ایسته‌کلی، ماراقلی دره، داغ یولداشی‌سان سن
... یئری وار آی سنی اوُپمکلیگه گوُیدن یئره ائنسین

اته‌یین ایچره، گؤی اولدوزلاری غربیلدن النسین
آیاغین آلتینادا فرش زمرد سره‌لنسین
... او، «خیابانی» و «معجز» کیمی ائولاد دوغوبدور،
ظالمین بورنون اووبدور، «شیخ محمود»ه ـ
او، الهام ائله‌ییب «گلشن راز»ی
اویره‌دیب راز و نیازی، گؤستریب قیش گونو یازی...»

ناظر شرفخانه شاعر اولان انسان اوچون بؤیوک بیر منزلت قائل‌دیر. ناظره گؤره آدینی شاعر قویان هر انسان، گره‌ک هر شئیدن اول داغ‌کیمی سارسیلماز، باغ کیمی عطیرلی، بـارلی اولوب، دانیشاندا اؤز دوغما ائلیندن دانیشسین طبعینی، هنرینی بوتون ازیلن‌لرنی، آیاق آلتدا تاپدالانان مظلوم انسانلارین یولوندا سفر برلیگه آلسین. اؤز آدینی شاعر قویان کیمسه گره‌ک ظالیم‌لری‌ایله مبارزه‌ده هئچ بیر زامان آیاق دالی قویماسین. او، «شاعر» عنوانلی شعرینده اؤزونو شاعره ساری توتور و خطاباً بئله سؤیله‌ییر:

«شانلی، توفانلی، سارسیلماز، احتشاملی داغ اول شاعر!
آلمالی، هئیوالی، نارلی، گول چیچک‌لی باغ اول شاعر!
حقی سؤیله قولون دوشسه، هم ساغین، هم سولون دوشسه،
بوستان ایچره یولون دوشسه، قول ـ بو داغلی تاغ اول شاعر!

ناظر یئنه «شئهلی سحر» آدلی همین بو کتابدا شـاعر نـه ایسـته‌ییر؟ آدلی شـعرینده، حـقیقتی، خلقینه، ائلینه باغلی اولان بیر شاعرین ایسته‌کلرینی قلمه چکیر. ناظره گؤره آزادلیـق نـغمه‌سی گره‌ک دونیانین هر بیر نقطه‌سینده اورکلری اوخشاسین، مرزلر، سرحدلر آرادان گئتسین، دونـیا باشدان ـ باشا بیر اولوب بیر ـ بیرینه قووشسون، بوتون اؤلکه‌لرده عدالت حکم ائتسین سعادت نغمه‌لری هر بیر یئرده حتّی بئله اوجـقارلاردا قـولاقلاری سیغاللاسین، شـاعرین اؤز سـؤزونو دینله‌یک:

شاعر ایسته‌ییرکی، بیرلیک نغمه‌سی،
اوخونا شه‌هرده، اوخونا کندده

پوزولا سرحدلر، اؤته آیریلیق،
آزادلیق یاییلا هر مملکتده
عدالت قوروقوسون، قورماق ایسته‌ییر.»

احساسلی شاعریمیز ناظر ـ رؤیا آدلی شعرینده، اوره‌ک چیرپینیتلارینی بدیعی بیر شکـلیده اوخوجونون گؤزلری قاباغیندا تجسم ائدیر. او رؤیاسیندا حقیقی عشقیله قووشماق آرزوسینداد‌یر و ایسته‌ییر اونو قوجاقلاییب، اونیلا قول ـ بویون اولسون، آنجاق او، بـیر اولدوز کـیمی آخـیر گئدیر، یئنه شاعر قالیر، یئنه او اضطرابلار:

«بیر گون سحر دریچه‌سینی آچدی نازایله،
گؤزلر آسیدیلار اته‌ییندن نیازایله.
بیر یاندا او، دایانمیشدی، بیر طرفده من
دورموشدو سانکی، قیش اوز ـ اوزه گوللو یازایله
سینمه‌مده تیتره‌ییردی اوره‌ک اضطرابدان،
اول سئرچه تک‌کی، اووسون اولا شاهبازایله
چوخ ایسته‌ییردیم آه! اولام، اونلا قول ـ بویون،
عیناً اوجورکی، سوسن اولار سرو نازایله.
آمما او آرزوگویلری‌نین پارلاق اولدوزو،
آخدی یئنه، بوراخدی منی سوز و سازلا.»

ناظر، اؤز آخیجی طبعینی، پارلاق استعدادیـنی شـعرین هـر بـیر سـاحه‌سینده سـیناییر، او، غزل‌لریندن توتموش رباعی‌لرینه‌ده‌ک سربست شعرلریندن توتموش فلسفی، عرفانی، اجـتماعی شعرلرینه‌دک، هر بیر غزلده، مثنوی‌ده اؤز پارلاق استعدادینی گؤزه‌ل بیر طرزده گؤستریر نـاظر سویله‌دیگی رباعی‌لرینده (دوردلوکلرینده) بیر فیلسوف و عارف کیمی دونیایه باخیر، او، دونیانی فانی سایدیغی حالدا، ایسته‌ییر دالغالی دنیز اولسون، تبسم‌لو گول اوزلو انسان اولسون، سعادت اوچـون امک یـاندیرسین حـقیقت وادی‌سینی گـئتسین، یـاخشیلیقدان و جـوانـمردلیکدن ال گؤتورمه‌سین. او، هر شئیدن اول وطنه باغلی اولماغینی، اثله ـ آرخـالاتماغی تأکـید ائـدیر. او

آنادیلینی، بال کیمی شیرین دوغما آنادیلینی بوتون وارلیقی‌ایله سئویر و اؤزو‌یله عهد ائدیر حتّی شاللاقلار آلتیندا دؤیولسه‌ده، ائلینی، دیلینی یادلارا ساتماسین. بو قدرتلی شاعریمیز «آرپانی بوغدایا قاتان دئییلم» شعرینین سونوندا اؤز صداقتی و آمالی باره‌ده بئله سویله‌ییر:

«ناظرم باشیما یاغسا مین جفا،
محالدیر، ائلیمه اولام بی‌وفا
آلدیغیم صداقت ساتدیغیم صفا
آرپانی بوغدایا قاتان دئییلم»

ناظرین شعرلری ایستر موضوع باخیمیندان و ایستر شعریت، گؤزه‌للیک و بدیعی‌لیک باخیمیندان الوان و رنگارنگ‌دیر. ناظر «پری‌لر شه‌هری» یا مدینه فاضله آدلی شعرینده مین ایل‌لردن بَری، شیرین سئودیگی ایسته‌دیگی او گؤزه‌ل شه‌هرینه ـ دوغرو خیال قانادینا مینیر و بو «آدی وار اؤزو یوخ» گؤزه‌ل‌لیک شه‌هرینه گئدیر و شاعرانه بیر طرزده او پری‌لر شه‌هرینین گؤروشونو، دوروشونو، گلیشینی، گئدیشینی تصویر ائدیر:

«... دویغولو سؤزایله ساز ایدی اوردا،
نه پاییز وار ایدی، نه سازاق، نه قیش.
فصیل‌لر چیچکلی یاز ایدی اوردا،
نه شه‌هر، نه شه‌هر، گولون، قونچانین
تبسم جوشوردو دوراقلاریندا،
صداقت شئهلری ماراقلانیردی
لاله‌نین، نرگیزین یاناغلاریندا...»

بو کتابدا تقدیم اولونان شعرلر، هامیسی اوخومالی، بهره‌لنمه‌لی و ذهنه تاپیشیرمالیدیر. ایندی بو سیز، بودا حجمده کیچیک معنادا درین و گؤزه‌ل‌لیکده سحر ائدیجی ناظریمیزین کیتابی.

عزیز محسنی

«ماهنی‌لی چای» کتابی‌نین حاققیندا

اؤن سؤز

قـــوی گـــلین بـــاشا تـــاج بســـم‌اللـــه،
ابـــتدا قـــیل ســـوزو بـــه اســـمِ اللّـــه!

تورکجه‌میزده یارانان یازیلی شعر بیغینی‌نین اَن مهم قوللاریندان بـیریسی‌ده «فـلسفی شـعر قولو» دور. فلسفی دوشونجه، یارانیش و کائنات حاققیندا درین گؤروشلر و کهانت مـوضوعونو ایچینه آلان اینجه دویغولو سؤزلر، هله یئددی مین ایل بوندان ئونجه یارانان «سومرجه‌لوحه»لرده گؤزه چارپیر. تورکجه‌میزین و هابئله بشریّت تاریخی‌نین اَن اسکی یازیلی آییده‌لری اولان بـو یازیتلاردا و هابئله «بیلگه‌قاغان» و «تانیوقوق» طرفیندن نقر و حکّینه امر وئـریلن «اورخـون» آییده‌لری‌نده تورک انسانی‌نین بشریتین یاخشی حیات سورمه‌سی ایچون گـتیردیکی یـاشاییش طرزی دوزوکلری و یارادیش اسطوره‌لری و هابئله درین فلسفی گؤروشلری قئیده آلینمیشدیر. بیلگه قاغان ئوزونون فلسفی و آغیر مضمونلو شعرلرینه «ساب Sab» دئییر. بو سـؤز ایـندی‌ده دیلیمیزده ساخلانیلمیشدیر و «ساو / سوو Sav/Sov» فورمالاریندا، درین سؤز، پیغام، تاپشیریق و وحی کیمی آنلاملاردا ایشلنیلمکده‌دیر. نئجه که «ساوالان» سوزونده‌ده همین کلمه، «وحـی» آنلامیندا ایشلنیلمکده‌دیر. «ساو» یازما، داها دوغروسو «فلسفی شعر قولو» یاراتما، اسـلامیّتدن سونرا، قرآن مـفاهیمی و اسـلامی مـعاریفیندن ایـلهام آلاراق ئـوزونه داهـا سـرعت و کـیفیت آلمیشدیر. «یوسف خاص حاجب» طرفیندن درین فلسفی مضمونلو اثر اولان «قوتادغو بـیلیغ» مثنویسینده، ادیب احمد یوکناکی «الیله یازیلمیش» «عتبه‌الحقایق» اثـرینده و خـواجـه «احـمد یسوی»نین، «دیوان حکمت» آدلی کیتابیندا، شعر تاریخیمیزین فلسفی قولونو آراییب آختارماق اولار.

اسلامی دوشونجه تاریخینده پارلایان و «کلام» علمی‌نین گونشی «مـلاّ مـحمدفضولی»دن سونرا فلسفی شعر تاریخیمیزده «حکیم ملا محمد هیدجی» و «حکیم ملا باقر خلخالی» دیلیمیزه درین مضمونلو فلسفی اثرلر قازاندیرمیشلار و باشقا دیللرده ئوز دوشونجه‌لری‌نین شعاعلارینی و

پارلایان ایتی شعله‌لرینی قیغیلجیم کیمی تفکر دونیاسینا ساچمیش و بیلیک‌سیزلیک و جهالتین کؤکلرینی یاندیرماغا چالیشمیشلار. هله مین ایل قاباق، بؤیوک شاعیریمیز «ادیب احمد» ئوز فلسفی اثری «عتبة‌الحقایق»ده درین دوشونجه‌لرینی بیان ائتدیکدن سونرا، اوخوجونو دوشونجه و فلسفه‌یه دعوت ائده‌رک، «بیلیک» دالینجا گئدنلر حاققیندا بئله بیر قناعته گلیر:

باهالی دینار، اول بیلیک‌لی کیشی	بیلیک‌سیز، باهاسیز، دگرسیز بیشی
بیلیک‌لی ـ بیلیک‌سیز هاچان دنگ اولور؟	بیلیک‌لی دیشی ار، جاهیل ار، دیشی!

و سونرالار «ارن» فورماسی آلان «ار» سؤزونو ایستر کیشی اولسون، ایستر آرواد، «فیلسوف و عارف» معناسیندا ایشله‌دیر.

عصریمیزده همین شیوه‌ده شعر یازما قابلیتنه مالیک اولان، اوج بؤیوک شاعیریمیز اولموشدور میر حبیب ساهر تبریزی، سیدجعفر موسوی صفوی‌زادهٔ اردبیلی و ناظر شرفخانه‌ای تخلّصوایله یازان محمدرضا ملک‌پور.

میرزا شفیع واضحدان بویانا، شعریمیزه، فلسفی دوشونجه‌لر گتیرن و ذکالی مضمونلارایله جانسیز سؤزلره جان باغیشلایان بو اوچ عالیم شاعیر، تأسفله چاغداش ادبیات تاریخیمیزده تانینمامیشلار و اونلارین اثرلری آکادمیک سویّه‌ده تدقیق اولونمامیشدیر.

بو اوچ بؤیوک پارلاق اولدوز آراسیندا، ناظر شرفخانه‌ای اؤزونه مخصوص یئریله، معتزله، شعوبیه و اخوان‌الصّفا فلسفی دوشونجه‌لرینی دریندن اوخوموش، شیخ شهاب‌الدین سهروردی‌نین و «ابن میمون» فلسفی خطینی ابطال ائدن «مطلع‌الاعتقاد فی معرفة‌المبدا و المعاد» اثریله اسلام فلسفه و کلام علمینده یئنی جیغیر آچان محمد فضولینی اوستادجاسینا منیمسه‌میش و قرآنی مفاهیمدن قایناقالنان آغیر مضمونلو و درین فلسفی دوشونجه‌لرینی، آخیجی لهجه و گؤزه‌ل شیوه‌لی شعرلرایله بیان ائتمه قابلیتینه مالیک اولان اوستاد شاعیریمیزدیر.

او تبریز و قوم شهرلرینده تحصیل آلمیشدیر. او قوم علمیّه حوزه‌سینده، سطح و خارج سطح دؤنملرینی قورتاریب، تهران دانشگاهی‌نین «الهیات» دانشکده‌سیندن یوکسک لیسانس درجه‌سی آلمیشدیر.

ایللر بویو تهراندا «عرب ادبیاتی و فلسفه» درسلرینی تدریس ائدن شاعیر، ئوز بیلیک و علمی ـ فلسفی دوشونجه‌لرینی، دیلیمیزه و چاغداش شعریمیزه قازاندیرا بیلمیشدیر.

او عرفانی و فلسفه دوشونجه‌نی تورکجه‌میزده ادبیاتین «جوهره‌سی» ساییر و «سیدعظیم» کیمی عشق و عقلین تعارض و ساواشلاریندا، عشقه اوستونلوک وئریر. عاقلی ادبسیز و هنرسیز حساب ائدیر و «عشقدیر هر نه وار عالمده» دئییر. زاهیدی عاقلین اسیری بیلیر. و اگر سیدعظیم دئییرسه:

ای زاهد خودبین، بیلیرم کیم هنرین یوخ　　　میدان محبت طرفه بیر گذرین یوخ!

ناظر شرفخانه‌ای ایسه اینجه بیر طنزایله اونا خیطاب یازیر:

زاهدا! گر ایچسن می عقل آتین اندره‌سن پی،
سنده اوز قویارسان هئی من کیمی بیابانه!
بیرجه جرعه نوش ائتسن سن‌ده من ایچن مئیدن،
منبر اوسته پایلارسان گونده خلقه پئیمانه!

و آیری یئرده دئییر:

آماندیر قویماییین زاهد کیمی بد ذوقو رضوانه
کی قورخوم وار نعم‌المستقر، بئس‌القرار اولسون!
ازلدن عشقیله عقل اورتاسیندا کشمکش‌لر وار
اوایسته‌ر شور و شوق اولسون، بو ایسته‌ر آه و زاراولسون

عرفانی و فلسفی شعرلریمیزده هر زاددان قاباق، بورادا سیمبولیک معنالاردا ایشلنن می، باده، شراب، خرابات، مئیخانه و بو کیمی سؤزلرین حسابینی آیدینلاشدیرمالیییق تورکجه، فارسجا و عربجه یازان عارف شاعیرلریمیز، بو شعرلردن درین معنالار قصد ائتمیشلر، همین معنالارایله علاقه‌دار، ۸ ـ اینجی عصرده فارسجا یازیب یارادان عارف شاعیریمیز «ملا محمدشمس مغربی تبریزی» دئییر:

اگر بینی در این دیوان اشعار　　　خرابات و خراباتی و خمار...
شراب و شاهد و شمع و شبستان،　　　خروش بربط و آواز مستان،
می و میخانه و رند و خرابات،　　　حریف و ساقی و ورد و مناجات،

خم و جام و سبوی می فروشی، حریفی کردن اندر باده نوشی،
خط و خال و قد و بالا و ابرو، عذار و عارض و رخسار و گیسو،
مشو زنهار از این گفتار در تاب، برو مقصود از آن گفتار دریاب!
مپیچ اندر سر و پای عبارت، اگر هستی ز ارباب اشارت،
چو هر یک را از این الفاظ جانی است، به زیر هر یک از اینها، جهانی است

هابئله دوققوزونجو عصرده شبسترده یاشایان، درین مضمونلو فلسفی ـ عرفانی منظومه‌لر قوشان شیخ محمود شبستری یازیر:

هر آن چیزی که در عالم عیان است چو عکسی ز آفتاب آن جهان است
جهان چون زلف و خال و خط و ابروست که هر چیزی به جای خویش نیکوست
تجلی گه جمال و گه جلال است رخ و زلف آن معانی را مثال است...
هر آن معنی که شد از ذوق پیدا کجا تعبیر لفظی یابد او را؟

عشق، عرفانی غزلده «نفس پرستلیک» و مخالف جنسه ساری شهوانی چکیم دگیلدیر. عشق، الله گؤزللیکینی درک ائده‌ن و معرفت ادراکیندان ناشی اولان عاشیق ـ معشوق و عابد و معبود آراسیندا اولان بیر جذب و انجذابدیر. و هر نه عالمده واردیر بو انجذابدان دوغماقدادیر، فضولی دئمیشکن:

عشقدیر هر نه وار بو عالمده باشقا بیر قیل و قالدیر آنجاق

سرخوشلوق کئفلیلیک، مئی اوستوندن مئی وئرمه، جام دولاندیرما، طرب مجلسینده اوتورما، بزم، مغ و باشقا بو کیمی دئییملرین هامیسیندا وحدت طراوتی و عشق تجلّی‌سی گؤرولمزسه، بیر عؤمور حکمت و فلسفه‌ایله مشغول اولان دوشونجه صاحیبی و متفکر شاعیرلریمیز، البته که واختلارینی بو سؤزلری بیری ـ بیرینه بنزه‌دیب هئچ شعر یازمازدیلار. تبریزدن کؤچوک اصفهاندا یاشایان «هاتف اصفهانی» دئمیشکن:

هاتف ارباب معرفت که گهی مست خوانندشان و گه هشیار
از می و بزم و ساقی مطرب وز مغ و دیر و شاهد و زنّار

قصد ایشان نهفته اسراریست — که به ایما کنندشان اظهار
پی بری گر به رازشان، دانی — که همین است سرّ آن اسرار
که یکی هست و هیچ نیست جز او — وحده لا اله الاّ هو

بو موضوع‌ایله علاقه‌دار آذربایجان شاعیرلری بیر چوخ منظومه‌لر یازمیشلار. او جمله‌دن «قمری دربندی»نین «عشق منظومه‌سی»نی آد آپارا بیلرم.

ناظر شرفخانه‌ای‌نین یارادیجیلیغیندادا بئله مضمونلار چوخدور. واختیله من اونون شعرلرینی «سهند» هفته‌لیگینده نشر ائدیردیم. اونون شاه اثری اولان:

ساقیا گؤتور جامی، دورما باشلا جولانه
وئرگیلن منی اوستن منی، ییخ بو خلقی یان‌یانه

مطلعلی غزلینی‌ده همین هفته‌لیکده وئرمک نیّتی‌ایله غزللر سیراسینا داخیل ائتمیشدیم. منی چوخ اینجیدن و گاه ـ گاه مزاحم اولان «کنترل» چو قارداش، بو غزلین آلتیندا یازمیشیدیر: «بسمه‌تعالی ـ این غزل چاپ نشود. از استاد مکرم آقای دکتر محمدزاده بعید است که میخوارگی را تشویق بکنند امضا!»

بو کنترلچو قارداش بیر صحیفه اویانلیق گؤرموردو و یا تجاهل ائدیردی که شاعیر دئییر:

تعلل ائیلمه، هی ـ هی گتیر پیالهٔ می
شرار سینه‌می سؤندور، شراب ناب‌ایله!
شراب ناب ندیر؟ مرتضی علی عشقی،
بجز بو باده، دانیشما منِ خراب‌ایله
دامیز بوغازیما بیر جورعه تا اولوم سرمست!
قویوم ترابه باشی عشقِ «بوتراب» ایله
حاییف که بیلمه‌دی «ناظر» جوانلیغین قدرین،
کئچیرتدی عؤمرونو بیهوده خورد و خواب‌ایله

بیر چوخلار کیمی «خورد و خراب» اسیری اولمایان شاعیر البته که بو سیمبولیک شعرلری

ایله، ابوالعلای معری کیمی، فارابی تکین و حکیم ملامحمدعلی هیدجی سایاغی «پری‌لر شه‌هری» گزیر و دئییر:

نه شه‌هر، نه شه‌هر، گؤزه‌ل ماراقلی
مؤمن اینسانلارا اویان بیر شه‌هر
خیال گوزگوسونده افلاطون، اونو
اینجه احساسیله دویان بیر شه‌هر

ناظر شرفخانه‌ای بئله بیر گؤزللیک و گئرچک‌لیک سماسی آلتیندا اولان عشقه اینانیر. بوتون عارفلر کیمی آللاهدان طلب ائدیر اوندا «عشق» گوجونو آرتیرسین. بو استغاثه‌لرده، بوتون عارف شاعیرلرین اثرلرینده درین معنالار یاتمیشدیر. میثال ایچون فضولی‌نی توتاق. او، آللاهدان «بلا» ایسته‌ییر و بلانی آللاهین عینایتی و اعتناسی حساب ائدیر:

ای بی‌وفا که عادت اولوبدور جفاسنا
باللّه جفادیر اولما دئمک بیوفاسنا!
گه ناز و گه کرشمه و گه عشوه‌دیر ایشین
جانین سئونلر اولماسا یئی آشیناسنا!
عشقینده مبتلالیغیمی عیب ائده‌ن سانیر
کیم اولماق اختیار ایله‌دیر مبتلاسنا
ای دل که هجره دویماییب ایسترسن اول مهمی
شوکر ائت بو حالا یوخسا گلر یوز بلاسنا!
ای گول غمینده اشک رخ زردیم ائتدی آل
بیلدیردی اولا صورت حالیم صباسنا؟
دوشمز چو شاه قربی فضولی گدالر
او شهدن التفات نه نسبت مناسسنا؟

تایی تاپیلماز و تکرار ائدیلمز فضول یارادیجیلیغینا، منجه، ناظر آن گؤزه‌ل مضمونلو نظیره‌لر یازمیشدیر. اونون آشاغیداکی غزلی‌نین نتجه فضولی شعریٔنی‌ایله سسلنمه‌سینه دقت ائدین:

گرچه یوخدور سنه تای جور و جفا ائتمکده
گـؤزه‌لیم من‌ده تکم عهد و وفا ائتمکده!
مـن اگر سوز دل و اشگ نیازایله خوشام
سن‌ده هر گون منه مین ناز و آدا ائتمکده
مـن تکم لبلرینی سرّ بقا اومـاقدا
سـن‌ده تک اومدوغوم آمالی فنا ائتمکده!
تکجه بیر من دئمیرم بلکه دئییر کل جهان
یوخ تایین، قامت عشاقی دوتا ائتمکده!
یئدی که اوخلامیسان، گل سؤزو، آردینجا آپار!
نه گؤروبسن منی قان ایچره رها ائتمکده؟
ناظرا کیم نه بیلر حکمت رسام ازل
نه ایمیش قامت بالانی بلا ائتمکده؟

غزل نوعو، ادبیاتیمیزین، اوخوجوایله ارتباط قورماق و علاقه ساخلاماقدا اَن اوستاد شاعیرلرین الینده گؤزه‌ل بیر اینجه صنعت واسطه‌سینه چئوریلمیشدیر و لاکین هر غزل یازان شاعیر، بو واسطه‌دن اؤز استعدادی و قابلیّتی چرچیوه‌سینده فایدالانا بیلمیشدیر. نسیمی و ختائی‌نی مسلک غزللری‌نین اَن اوجا قلّه‌سی کیمی قیراغا قویساق، بوتون شرق ادبیاتی تاریخینده یالنیز فضولینی ذکر ائده بیلریک که غزلی، تکرار ائدیلمز بیر قابلیّت‌ایله، اینجه صنعت واسطه‌سی کیمی قوللانمیشدیر. ایندیه قده‌ر تورکجه، فارسجا، عربجه و اردو دیللرینده غزللر یازان شاعیرلر آراسیندا، کیمسه فضولی‌نین وحی کلامی ذروه‌سینه چاتا بیلمه‌میشدیر. حتی حکیم سیدابوالقاسم نباتی و سیدعظیم شیروانی، ادبی ـ بدیعی یوکسک لیاقتلره صاحیب اولمالارینا باخمایاراق، فضولی‌نین کؤلگه‌سی کیمی ظهور ائتمیشلر. یالنیز بیزیم عصریمیزده «علی آقا واحید» غزل نوعوندا دگیشیک‌لیک یاراتماغا موفق اولا بیلدی. غزلین دیلینی ساده‌لشدیردی و خلقین دانیشیق شیوه‌سینه یاخینلاشدیردی. لاکین اونون غزللرینده، فضولی، نباتی و سیدعظیم کیمی فیلسوف شاعیرلریمیزین ایشلندیگی مضمونلار یوخ، یئنی حیات طلباتینا اویغون موضوعلار ایشه‌نیردی.

ناظر شرفخانه‌ای‌نین یازدیغی غزللر ایسه، بیر طرفدن دیل باخیمیندان، علی‌آقا واحدین یاراتدیغی یئنی دگیشلیک‌لر و دیگر جهتد فضولی عنعنه‌سی دوام ائتدیریر. اونون اثرلری‌نین یاییلماماسی جنوبدا یاشایان بوتون آذربایجان عالیم شاعیر و صنعتکارلارین عمومی مظلوملوغوندان ناشی اولور. آن آزی یوز ایلدیر که بو تایدا یازیب یارادانلاریمیزین اثرلری قولتوقلاریندا اوزلری‌ایله برابر دفن اولور، بیر دریا علم و مدنیّت آثاری‌نین نشری و گلجک نسیللره تاپشیریلماسی بیر خیال کیمی، هر زامان گؤز ئونونده دورور. شاعیرلر و عالیملریمیزه، خصوصیله آنا دیلینده یازانلارا هئچ صاحیب چیخان، اونلارا اعتنا ائدن رسمی بیر اورقان یوخدور. بونا باخمایاراق، خلق کوتله‌لری و گنجلیگیمیز هر زامان وارلیق و مدنیتینی قوروما ایچون اؤز علم خادملرینه و شاعیرلرینه حؤرمت بسله‌میش و اونلارا عزّت علامتی اولاراق اثرلرینی یاییمیشلار. بیزیم شاعیرلرده بوندان باشقا بیر شئی ایسته‌مه‌ییرلر: اللّه هدایتی و خلق محبتی. ناظرین دیلیله دئسک:

شاعیر ایسته‌ییر که حسادت الی ایستکلر باخیشین بوغمایا گؤزده
قازا اورکلردن نیفرت کؤکونو آغ گونش یارادا قارا دنیزده

***

شاعیر ایسته‌ییر که بیرلیک نغمه‌سی اوخونا شهرده، اوخونا کندده
پوزولا سرحدلر، توته آیریلیق آزادلیق یاییلا هر مملکتده...

***

محبت منیبندن چاناق ایسته‌ییر گون کیمی ایستی بیرقوجاق ایسته‌ییر...

بیزده فلسفه‌چی عالیم شاعیریمیزه اوز مقدس وظیفه‌سینی یئرینه یئتیرمکده اوغورلار و باشاریلار دیله‌مکده دئییریک: بئله اولسون! بئله اولسون!

دکتر حسین محمدزادهٔ صدیق
تهران دانشگاهلاری‌نین تورکجه دیل و ادبیات اوستادی
تهران - ۱۳۷۶

اورمو دریاچه‌سی

اُورمو دریاچه‌سی! اطوفانلی دنیزلر باشی‌سان سن،
پارلایان تاج طبیعتده پرِیلیان قاشی‌سان سن،
دوُزلو، ایستکللی، ماراقلی دره، داغ یوْلداشی‌سان سن،
شوْر اوْلوبسان، ائلیمین گوْزدن آخان قان یاشی‌سان سن،
دریالار سنگ صبور اوْلسا، ده‌ییرمان داشی‌سان سن،
سنی طوفان ییخا بیلمز؛
سنه هئچ کیم چیخا بیلمز؛
سنه یئل، سئل باتا بیلمز؛
سنی کوْنلوم آتا بیلمز

بیر عؤموردور کی تقلاً و تلاطمله جوشورسان،
قایالار داغ کیمی دوُرسا قاباغیندا، دوُروشورسان،
گئجه ـ گوندوز ووُروشورسان
کوْهنه تاریخلرین زیوری سن، زینتی سنسن،
کئچه جک‌لردن، او خوْش خاطیره‌لر لذّتی سنسن
جام‌جم ده‌ن مئی ایچن، مئیکده‌لر حوُرمتی سنسن
چیرپینان سینه‌میز ایچره او حلاوتلی یادین دیر
گزمه‌یه ذیروه‌لری همّت ـ غیرت قانادین‌دیر
شانلی «چیچست» آدین‌دیر
افتخار ائلیه! سنین سؤنمز «آتورپاتکان»ین وار،
ائل داماریندا قانین وار،
ائله شانلی نیشانین وار،
هامی دیللرده سانین وار،
هامی جانلاردا جانین وار،

یئری واردیر سنی آی اؤیمگه، گؤیدن یئره ائنسین،
آته‌یین ایچره گؤی اؤلدوزلاری غربیلدن النسین،
آیاغین آلتینادا فرش زُمرّد سره‌لنسین،
سنده‌دیر نازلی گونئی، قوی سنه آی، گون‌ده گوره‌نسین
هامی یئر اؤلسا قوزئی، سنده حرارتلی گونئی وار،
شانلی، شؤکتلی، محبّتلی، صداقتلی، گونئی وار،
اوُجا همّتلی گونئی وار،
دل و جورأتلی گونئلی وار،

اؤ گونئی‌کی، یاشاییش عالمینه نوُرلو چیراقدیر،
اؤ گونئی‌کی، سوسوز اینسانلارا بیر دادلی بولاقدیر،
اؤ گونئی‌کی، هامی گؤزلر یاتا، آمما اؤ اویاقدیر،
اؤ گونئی‌کی اونا تبریز، او تبریزه دایاقدیر،
«خویا» گؤز، «اورمویا»، «سالماسه» قولاقدیر؛
ائلل‌ره آدی ماراق‌دیر

او گونئی‌کی، اونون آسلانلاری افسانه یاراتمیش،
داغلاری باش ـ باشا چاتمیش،
وار «حسین کورد» کیمی شیری،
«میشوْو» تک اوُجا داغی،
آب زمزم کیمی کهریزی، بوُلاغی،
سوْلمایان باغچاسی، باغی،
دؤلو عشقیله چاناغی
او «خیابانی» و «معجز» کیمی ائولاد دؤغویدور؛
ظالمین بوُرنون اؤوویدور
«شیخ محموده» او ایلهام ائله‌ییب «گلشنِ رازی»،
اؤیره‌دیب راز و نیازی،
گؤستریب قیش گونو یازی

داغلاری مرزه‌لی، کهلیک اوتولو، لاله‌لی، گوللو،
بزه‌نیب چؤللری یاشیل دوْنولا نازلی، شکیللی
قیزلاری اللری فیندیقجالی‌دیر تئللری هؤرمه،
گؤزلری قاره، دئییرسن‌کی چکیب آی گؤزه، سورمه
باغلاری ایچره گلین بارماقی آرخلاردان آسیلمیش
اتولرینده نه آی – اولدوز، کی میلاخ‌لاردان آسیلمیش
کورسولر اوسته دوزولموش گئجه‌لر شب‌شره‌لردن
هره بیر یاندا دئیه‌ر، آخ نه شیرین خاطیره‌لردن!
ائندیره‌رلر قوْهونو، قارپیزی، ناری هئره‌لردن،
آی سالار آغ شافاغین پنجره‌لردن؛
کیشی قاقیلتیسی، آرواد گولوشو گؤیلره قالخار ـ
قاپیلاردان، باجالاردان
ائشیدرلر نه شیرین دادلی ناغیل خیردا اوشاقلار ـ
قاری‌لاردان، قوجالاردان:
«آدی»ایله «بودو»نون شهره قوْناق گئتمه‌لریندن.
قوْرولوب بیتمه‌لریندن
«جیرتدان»ین بیر قان ایچن دیوایله جنگ ائتمه‌لریندن

یازاییم قوْی قلم ایلهام آلالی شن خیالیندان،
آت چاپیردان رشید اوْغلانلارینین شانلی حالیندان،
اوزلری آی سایاغی قیزلارینین گوللو شالیندان،
آل شافاقدان کی، گوله قاش ـ گؤز آتار پرده دالیندان
بسله‌نن داغ ـ دره قوینونداکی گؤیچک مارالیندان
آییلیب چشمهٔ کوثردن ایچن «تونگی»لریندن
گوی زُمرّد کیمی باغلاردا بیتن «شینگی»لریندن،
داغلارین سینه‌سی اوسته دوزولن اینجی‌لریندن،
جوْمدران اینسانی رؤیایه شیرین دویغولاریندان

گؤز قاباغیندا گلیب ـ کئچمه‌ده بیر بیر کئچه‌جک‌لر ـ
او شیرین بارلی قاتیقلار،
او گؤزه‌ل دادلی چؤره‌کلر،
او عطوفتلی کونوللر،
او محبّتلی اوره‌کلر،
او آسن تئل‌ده پولکلر،
دولاشان بئلده بَره‌کلر،
او بویون باغلی بؤیونلار،
او بیلزیکلی بیلکلر،
هم او یاشماقلی گلینلر،
هم او اورپکلی قادینلار،
او یاشیل، قیرمیزی مینجیقلی، اوزون شلته تومانلار،
او شهامتلی جاوانلار،
پاپاغی یانقیلیجی دوزگون او غیرتلی جاهیللار،
او صداقتلی آهیللار...

اؤرمو دریاچه‌سی! قوْیما سؤنه قلبینده‌کی اؤدلار!؛
وئرمه رخصت گون اوزون چؤلقالایا قاره بؤلودلار!؛
قوْی بیزیم اولکه کیمین گون ـ گونش اؤلسون هامی یؤردلار؛
قوْشلارین قوْل ـ قانادین قوْی هامی‌لار باشینا آچسین،
باغلارین، بؤر ـ بؤداغی، گول ـ چیچه‌یی باشینا ساچسین!
قوْی زمرّد کیمی سونبوللرایله ساچلارین اؤلسون،
اوجا داغ داشلارین اؤلسون،
کهلیکین باغری قاران، نازلی قلمقاش‌لارین اؤلسون،
گئجه‌نین خلوتی قوْینوندا یاشیل باش‌لارین اؤلسون،
گونوز اؤلدوقدا گؤوه‌رچین کیمی یؤلداشلارین اؤلسون؛

صف چکیب دوُرنالارین گوُیده مناجات ائله‌سینلر،
سنی «طور» داغی کیمی قبلهٔ حاجات ائله‌سینلر،

اوُرمو دریاچه‌سی! دوُر اوُیناقا، گل شاختا بئزارسین،
داغا دوز لاله‌لری، قوی آغاران رنگی قیزارسین،
بوُلودون سینه‌سینی ایلدیریمین نیزه‌سی یارسین،
«ساوا» دریاچه‌سی تک رنگ ـ روخون قوُیما آغارسین،
نفسین گوُیلره سال، قوُی بوُلود اولسون، داغا چیخسین،
یاغیش اوُل دامجی‌لاری قوُی سئل اوُلوب، سال‌لاری ییخسین،
دوُلو اوُل، یاغ یئره، قارغا کیریسین، تولکو کیریخسین،
کئچی‌نین شنگیلی‌سین قوُردلارین ائت آزاد الیندن،
صیدی آل صیّاد الیندن،
منی قوُرتار یاد الیندن!

بئجریب شانلی دیاریم نئجه گوُر شیهه‌لی آتلار!
اینجی‌لر دیشلری آلتدا ائله‌بیل داری‌دی چاتلار؛
«داری‌نی وئر قوُشا تا قوُش قانادیندان سنه وئرسین»
سن ده قوُش تک قانادین بیر بیره چال، اوُچماقا قاورزان!
اومیدیم، آرخام، ائلیم!...
«حاق قاپیسین آچماغا قاورزان!»

اورمو دریاچه‌سی! شنلیک یئنه‌ده جانینا گلسین
یای گلیب گون قیزا، ایستکلی‌لرین یانینا، گلسین،
یئنه کئچمیش کیمی ایستک قاتیشیب قانینا، گلسین،
گول، گولوستانیا گلسین،
دسته – دسته هامی گول درمه‌یه بوُستانینا گلسین؛
ائده‌سن خسته دامارلاردا روان آب حیاتی،

تؤکه‌سن خاطیره‌لر جیب‌لرینه نؤغلو - نباتی،
هر سازین، هر ناسازین سندن اوْلا الده باراتی

«قاراکهریز» سوْیو دائیم گئجه - گوندوز آخار اوْلسون،
هر طرفدن او یوْرولماز سوْیا گوْزلر باخار اوْلسون،
قار - قیروولار اریسین گول - چیچک آچسین باهار اوْلسون،
بایقوشون ناله‌سی باتسین، بولبولون آغزی وار اوْلسون،
هامی ائولرده توی اوْلسون،
هامی باغلاردا بار اوْلسون،
گوْیون اوْلدوزلاری تک، باغچادا گوللر یانار اوْلسون،
قیزلارین بخته‌ور اوْلسون،
آسلان اوغلانلارین آماله چاتیب بختیار اولسون

باغ رضوانه باش اَیمز گونئی‌یین باغچاسی، باغی
باغداکی زینگیله‌سی، سالخیمی، بوستانداکی، تاغی
ایلن بارلی بوداغی،
شنلییی، هلهله‌سی، تار - قاوالی، خوْنچا تاباغی،
ساغدوشو، سوْلدوشو، خندان خلتی، آینا - چیراغی،
آب زمزم سایاغی داغدان آخان دادلی بولاغی،
او «کوزکنان»، منیسی، او «بنیس»ین گوللو چاناغی،
«هریس»ین قئیسی‌لری، «تیل» «طسی»نین قایماغی یاغی
او «شرفخانه» شالاغی،
«دریانین»، گیرده‌کانی، آلماسی، اوشقون، قابالاغی
«میشوو»وُن ذیروه‌لی داغی
چیرپینار سینه‌ده قلبیم سنی من یاده سالاندا،
منی‌ده سال یادا خوشگول‌لری آغوشه آلاندا،
قیزلارین، سینه‌نین اوسته سوْنالار تک داغیلاندا،
اوْینایاندا، اوْ خویاندا، عاشیغین سازی چالاندا،

کؤکله‌نن سازیله یئردن اوزولوب رقصه گلنده،
باش اَییب نازیله عاشیقلرینه بوسه وئرنده،
من‌ده ای کاش لبیندن جانیما توُشه آلایدیم،
قوُل آچیب بیرده سنی جان‌کیمی آغوشه آلایدیم

ائله بیر اؤلکه‌ده غم ـ غصّه اوره‌کلرده قالارمی؟
آجی حسرت‌لر آیاقدان مگر اینسانی سالارمی؟
اوردا گوللر سارالارمی؟
قوُنچانین رنگی سوُلارمی؟
عؤمر پیمانه‌سی زهریله دوُلارمی؟
اوُردا غم ـ اوُلسادا دریاکیمی اینسانی ییخانماز؛
هریانی ییخسادا طوُفان یئنه دریانی ییخانماز
قارا دئو رستم دستانی ییخانماز

من اوُزوم بوُردا اوُلارکن دایانیب گوُزلریم اوُردا؛
آراشیر خاطیره‌لردن سوُروشور دامدا، دواردا،
«ناظر»م گول ـ چیچه‌یین آچماغینا نازلی باهاردا،
اوُردا «حیدربابا»داغین‌دا سوراق آلمادادیر گوُز،
اوُنودا یاده شیرین خاطیره تک سالمادادیر گوُز،
گوُز اورکدن قان اَمَر داغ جیگریم داغ اوره‌گیم‌دیر،
قوُروموش جانیما او قان یئتیرن شاهرگیم‌دیر،
اومیدیم‌دیر، دیله‌گیم دیر
داغ منیم شاه‌بیه‌گیم‌دیر
سن بیلرسن نه قدر اینجیمیشم من بو «کَرَج»ده
قالمیشام داردا، مصیبتده، فلاکتده، حَرَج‌ده،
دریونوم ترسه دوشوب، آچماغا عاجزدی فرج‌ده؛
الیمی بوردا منیم توتمادی هئچ کیمسه، ییخیلدیم؛
دار قفسده یاشایان قوش‌کیمی بیر کونجه سیخیلدیم؛

شادلیغیم دوشدو آیاقدان، غم آیاق توٌتدو باش اوٌلدو،
خوٌش گوٌنوم اوٌلدو یامان گون، قارا بختیم هاماش اوٌلدو،
باغریمین قانی، گوٌزومدن اوزومه آخدی، یاش اوٌلدو؛
اوٌنوکی یار سانیردیم؛ اوٌره‌یی دوندو داش اوٌلدو؛
آرخامی داش‌ایله مجروح ائله‌ین، آرخاداش اوٌلدو؛
ساریشیقلار ووٌروش اوٌلدو،
باریشیقلار ساواش اوٌلدو،

ایندی یوٌخ تاب و توانیم، دوشموشم سانکی نفسدن؛
سنی فریاد ائدیب امداده چاغیررام بو قفسدن،
دوشمرم بیر کره سسدن
سسلرم تا سنه قوٌربان سسینی آلمایام، اوٌلمم.
گوٌزلرم، تا قوٌلومو بوٌینونا بیر سالمایام، اوٌلمم

بوٌردا نامرد یاشاییر حورمتیله مردی بوٌغورلار،
هر کیم ایستیر دئیه حق باشین ازیب بوٌرنون اوٌغورلار،
قانیلا قانی یوٌیورلار.
بوٌردا هر بیر دوٌیونن سینه‌یه مین نیزه ساچیلمیش
باغلانیب یئرلره داشلار، یئرینه ایت‌لر آچیلمیش*
بوردا بیر حق آرایان، دوغرو یازان، دوز دانیشان یوخ
مین آیاقدان چکنیم وار
بیر الیمدن یاپیشان یوخ
ساواشان وار، باریشان یوخ
رحم‌دن بوردا نشان یوخ

***

آمما یوٌخ، «پیس گونون عوٌمرو آز اوٌلار» - ائلده مثال‌دیر؛

---

* - سنگ‌ها را بستند و سگ‌ها را رها کردند. «سعدی»

گؤزه‌لیم، قیش‌دا یئتر باشه، اوزو قاره دُغال‌دیر؛
هله‌ده عشقیله، اومّیدیله قلبیم مالامال‌دیر
داها بو گوللری هئچ چورلو خزان سؤلدورا بیلمز،
شؤکران وئرسه‌ده سقراطه اولوم، اؤلدوره بیلمز،
بو یانان شعله‌نی هئچ هئیوه‌ره یئل سؤندوره بیلمز

***

گله‌جک یاز بو گولوستانداکی گوللر آچاجاقلار،
گوللر اوسته نه گوموش سینه‌لی قؤشلار اوُچاجاقلار؛
گاه اوچوب، گاه دایانیب، سینه‌لره گول ساچاجاقلار؛
گاهدا آواز اؤخویوب شوُر و نوا، ساز ائده‌جکلر؛
باغری قان قؤنچالاری قارشیلاییب، ناز ائده‌جکلر؛

***

آچاجاقلار اوره‌ییم ایچره قالان اؤرتولو رازی،
باریَد قالخیب آیاقه آلاجاق بَربَطی، سازی
نازیله باشالایاجاق راز و نیازی

اوچالاندا سازی «زُهره» آتاجاق چنگین الیندن،
«مانی» ارژنگین الیندن
اؤردا بیر خطّ‌ده انجیل‌له، قرآنی اؤخورسان،
اؤردا بیر وصفده تؤراتی، اَوِستانی اؤخورسان،
اؤردا بیر لحنده داوود اوخویار کهنه زبورو
اؤردا بیر لحن‌ده داوُد اؤخویار کؤهنه زبورو
نه بشر وار داها اؤردا ائده برپا شر - شوُرو،
هامی غیلمان،
هامی حوُری
هامی‌نین الده محبّت مئیی، خاطیرده سروری

«شهریارین ماتمینده»

شهریاریم گئدیب الدن

باتدی گون، ماتم ـ محنت بورودو شهری، دیاری
غم ـ کدر پرده‌سینی آسدیلار آفاقین اوزوندن؛
الەنیر قیرمیزی مرجان شافاغین قانلی گؤزوندن
جارچی غم جاری چکیر،
ناله سسی قالخیری سازدان
آخیری قان یاش «آراز»دان
زخمه‌نین سینه‌سی زخمی؛
سیزلاییر تاری سه‌تارین؛
سورویور هر طرفه توزلو اجل غوصّه قطارین
اولما گولزار ادبده اۆخویان بولبول اۆلوبدور؟!
یاکی گولشن پوزولوب، گوللو باهاریم گئدیب الدن؟!
شهریاریم گئدیب الدن؟

اوُجالیر ناله سسی گؤیلره یئر حنجره‌سیندن؛
هر طرف اۆدلو جهیم‌دیر گؤزومون پنجره‌سیندن؛
غم ـ کدردیرکی شاریلدیر یاشاییش داغ ـ دره‌سیندن
چالینیر صور، قولاقلار کار اۆلور قوْرخولو سسدن؛
دایانیر قلب طبیعت دوشور آفاق نفسدن؛
اۆلمایا محشر عُظما قوُرولوب ولوله‌لر وار!
گؤیه یئردن اوُجالان ولوله‌دن زلزلَه‌لر وار!
گؤی‌ده فریاد چکیر صبر و قراریم گئدیب الدن؛ ـ
شهریاریم گئدیب الدن
داها زمزم گؤلونه جیلوه‌لی اوُلدوزلار آلنمیر،

داها مهتاب یاییلمیر، داها آی جیلوه‌له‌نمیر،
داها گون زرلی شالی باشه سالیب قاش ـ گؤز آتانمیر،
یئددی رنگ‌ایله چیچک شاخه‌لر اوستونده بزه‌نمیر،
عشوه‌لی، نازلی مارال باغدا نشاطیله گزه‌نمیر،
ائله‌بیل کی قوجا صیّاد آییریب شهر غزلدن ـ
بیر آلا گؤزلو غزالی؛
یاس باتیب یاسه، شقایق یارالی، لاله عزالی،
سرو نازیم گئیینیب قاره‌کی یاریم گئدیب الدن؛ ـ
شهریاریم گئدیب الدن

بیر طرفده دایانیبدیر قوجا حیدربابا یاسلی،
غوصّه‌دن سینه‌سی پاسلی،
اؤغلو اؤلموش آتا تک قؤلتوغونا اللری باغلی،
گؤزو یاشلی، اوره‌یی آتش هیجرانیله داغلی؛
دایانیب وقریله...
آنجاق‌کی اوره‌کلرده سالیر ایز، ـ
سینه‌سی ایچره اؤنون گیزله‌نن اندوه ـ ففانی
ائله بیل نئشترایله قلبینی نئشترچی یاریبدیر
گؤز آچیب یاره‌لری آخمادادیر چیرک‌ایله قانی
بیر طرفده اوره‌یی شعله چکیر «شانلی سهندین»
«باشی طوفانلی سهندین»؛
اودا، حیدربابا تک اوغلو اؤلوبدور سایاغیندان،
بورویوب غم بؤلودو غصّه یاغیر ال ـ آیاغیندان؛
بئله غم پالتارینی اَینینه گئیمکده آی ائل‌لر!
اودا من تک ائله بیل آیری دوشوب ائل داهاغیندان
بیر طرفده ساوالانین گوزونون یاشی دایانمیر،
اوجالیر ناله‌سی افلاکه ووقاریم گئدیب الدن؛ ـ
شهریاریم گئدیب الدن

آمما شووکتلی «دماوند» ایله «البرز» ایله «الوند»
الده گول حلقه‌سی، باش ساغلیغی عرض ائتمه‌یه حاضیر؛
قوْجا حیدربابایا گوْزلری اعجابیله ناظر ـ
دایانیبلار هامی تعظیم ایله دیللرده تسلّی
صدر مجلسده‌ده قرآن اوْخویور «حافظِ» قرآن،
قوجامان «سعدی شیراز» دورروب الده «گولوستان»
«صائب»ین گوْزلری یاشلی، الی قوْلتوقدا «همام»ین،
قاراکوْینک گئیینیب «گنجوی»له «خواجه شیروان»،
ائله‌بیر هر طرفی گولله ـ گولاب ایله معطّر قطرهٔ اشگیله «قطران»،
«صابر» آغلیر کی منیم نازلی نیگاریم گئدیب الدن؛ ـ
شهریاریم گئدیب الدن

اوْجا داغلار هامی تعظیم‌ایله، تکریم ایله بیردن
قوْجا «حیدربابا»نی جان کیمی آغوشه آلیرلار،
اَییلیب بوْینونا گول حلقه‌سی، حوْرمتله سالیرلار
قوْجا «حیدربابا» گوْرکملی ووقاریله دایانمیش،
یوْزمابیر وقرینی هر چند اوره‌ک دردیله یانمیش،
سینه‌سی قانه بوْیانمیش؛
بیردن آمما گوزونون یاشی آخار صورته، آغلار،
مات و حیرت‌زده سئل تک گوْزونون چشمه‌سی چاغلار،
دئیر:
ـ ای عرشه چاتان باشلاری ائللر بوْیو داغلار!
دیله‌ییم، شاه ببه‌ییم، صبر ـ قراریم گئدیب الدن،
شهریاریم گئدیب الدن

او کی آفاقی مسخّر ائله‌ییب گون کیمی آدی،
او کی شعرینده شُعورو
او مدادینده، ودادی،
«او، قارانلیقلارا مشعل،

او ایشیقلیقلارا هادی،
حقّه، ایمانه منادی»
او، شیرین نغمه‌سی اوْدلو،
او، درین شعری اثرلی،
داغ کیمی قدرتی سوْنسوز،
قیلیجی الده کَسَرلی
علی اوْولادی، علی تک یازیق اینسانلارا حامی،
بینوالر دایاغی،
غصّه داغی،
عین امامی؛
قهر و خشمیندن اوْنون زاغ ـ زاغ اَسر قلب حرامی،
او ماراقلی حیاتین ساز ائله‌دی دوُیغولو سازین،
اوْخودو نغمه‌لرین «دیلغمی»سین، «تُرک» و «حجاز»ین،
اوْده‌دی حق ـ حق و هو ـ هو دئیه‌نین راز ـ نیازین؛
باشیم اوْندان اوُجالیب‌دیر، دایانیب عرش علایه،

او، «سهندی»، «ساوالانی» گتیریب شوُر ـ نَوایه،
او، وئریب درس محبّت،
او، قوُروب عشقین اساسین،
او ییخیب کینه‌لرین کؤهنه بناسین،
او، منیم جامیمی دوْلدوردو منی حبّ ولادن،
او، منیم جانیمی سرشار ائله‌دی عشق و صفادن
نئجه قان آغلامایيم، دار و نداریم گئدیب الدن؛ ـ
شهریاریم گئدیب الدن

سید جعفر صفوی‌زاده‌یه «آی ساوالان» کتابینین حاقیندا

خالقیمین گور سسی

خالقیمین گور سسی‌دیر جان تاپارام «آی ساوالان»دان،
دیریلیک نغمه‌سی‌دیر، ائل‌لر آلار پای ساوالاندان،
اوستو بوز باغلاسادا قیش‌لار اولار یای ساوالاندان،
نور آلار آی، ساوالاندان،
قوجا حیدربابایا ائل دایاغی شانلی سهندیم،
یا میشو داغی بیزیم اؤلکه‌ده بیرگون قالا داردا،
هایلاسا هایلارینا قاوزاناجاق‌های، ساوالاندان

قم دیاریندا مینیمچون اوخودون آی ساوالانی،
یئنی‌دن جسمیمه جاری ائله‌دین قیرمیزی قانی
نه تعجب سنه فخر ائتسه شکسپیر له مانی،
شهریار اوّل اگر اولسادا سنسن اونا ثانی
سسینی قم‌دان آلارکن دئدی او پیر معانی،
داها حیدربابا غم ائتمه الیندن یاپیشان وار،
تیترمه، دوشمه آیاغدان سنه قارداش ساوالان وار
سسینی قم‌دان آلان وار
قئیدینه ائلده قالان وار،

سوسما حیدربابا! سوسما! ساوالان داده گلیبدیر،
هایلادین سن اونو آردینجا او فریاده گلیبدیر
صدقیله اللرینی سیخماغا ایمداده گلیبدیر،
قهرمانلار اویاسیندان بئله آزاده گلیبدیر
صفی‌الدین دیاریندان صفوی‌زاده گلیبدیر،

اوکی عرفانیله حکمت‌ده نه وار مرزی نه حددی،
اوجادیر سرو و صنوبر سایاغی قامتی، قددی،
اودا سن تک آغامیز حیدر کراردی جددی،
قلیجی الده کسرلی،
آخیجی شعری اثرلی

بیز داغیق، دردین آلیم! اثل اوبانین وار گؤزو بیزده،
بیزده‌دیر عشقیله، اشراقیله عرفان گؤزو، بیزده!
بیزده‌دیر بیزده او پارلاق کئچه‌جک‌لر ایزی، بیزده
مدنیّت سؤزو، بیزده

یاز! دیده‌رگین ائلیمه یاز! او کئچن گونلریمیزدن،
سئوگی پیمانه‌لریندن مئی ایچن گونلریمیزدن،
بحر عرفاندا ادب لعلی سئچن گونلریمیزدن،
باغ حکمت‌ده گُلِ لاله بیچن گونلریمیزدن،
یاز! او خوش گونلریمیزدن،
یاز! او شن گونلریمیزدن،
یاز! او شوکتله، صلابتله اؤتن گونلریمیزدن

بیز داغیق، غم یئمه‌ریک چن باشیمیزدان اوجالاندا،
اسمه‌ریک، تیترمه‌ریک قیش الینه شاللاق آلاندا
یاغی قورد زوزه چکنده
قارا دئو نعره سالاندا
غونچانی صرصر ازنده
چیچگی شاختا چالاندا
بیز داغیق، یوخ باکیمیز هرگز آغیر حادثه‌لردن،
قورخماریق فاجعه‌لردن،
اوته‌ریک مانعه‌لردن

بیز داغیق، داغ کوله‌گین های ـ کویونه عادتمیز وار،
بیز داغیق، داغ، سازاقین شاللاغینا طاقتیمیز وار
بیز داغیق، قیش کؤچوره‌ن چن تالایان غیرتیمیز وار،
بیز داغیق، بوز اریده‌ن قار کوشوده‌ن قوّتیمیز وار
بیز داغیق، حشمتیمیز، هیبتیمیز، جرأتیمیز وار،
اورد آلاو قایناغیبیق شاختنا یاخان همّتیمیز وار،
باشدا قار، اوزده قیرو یاز یاردان قدرتیمیز وار،
بیز داغیق، اسکی وارلقلاردا بیزیم صحبتیمیز وار،
علوی حیثیتیمیز وار، باشقا بیر شوکتیمیز وار

ایندیسه مانعه‌لر سینه‌سی دئشمه‌لییک بیز،
گوندوزه دوغرو قارانلیقلاریلا ائشمه‌لییک بیز
عشقه یول آچمالییق، کین‌ایله اللشمه‌لییک بیز،
ال ـ اله وئرمه‌لییک، صدقیله بیرللشمه‌لییک بیز
گئجه‌نی بیچمه‌لییک، بیچمه‌لییک، بیچمه‌لییک بیز،
گونشه کوچمه‌لییک بیز،
حاق مئین ایچمه‌لییک بیز

پری‌لر شهری

خیال قانادیلا بیر گئجه اوُچدوم
قارانلیق، دوُماندان گونشه ساری
هئی اوُچدوم، هئی اوُچدوم، یئنه یوکسلدیم،
ائله‌کی آیدان‌دا چیخدیم یوُخاری

بیر قیزیل چشمه‌ده گونشی گؤردوم،
کؤینگین چیخاریب، یوُیونور عوریان
آشیریب چیگنینه قیزیل ساچینی،
او ساچی گاه ائشیر، گاه آچیر، زامان

بیر قده‌ر باخاراق، سوْنرا پر آچدیم،
یئنه‌ده اوج آلیب، اوْردان اوْتوشدوم
سود یوْلون توتالی، چیخدیم یوُخاری،
بیر گؤزه‌ل شَهَره آنجاق یئتیشدیم

نه شَهَر، نه شَهَر، ائولر بوُلوردان،
توْرپاغی زُمرّد، داشلاری اینجی
نه حاصار واریدی، نه دوُوار نه بورج،
هر یاندان دریوردوم عشقی، سئوینجی
نه شَهَر، نه شَهَر، چشمه‌لر اوسته،
قصیرلر تیکیلمیش جنّت سایاغی

هاواسی عطیرلی، گوللری الوان،
ساحه‌سی دلنشین، بارلی بوُداغی

نه شَهَر، نه شَهَر، سلام ـ جوابلار،
دوُیغولو سوُزایله ساز ایدی اوُردا
نه پاییز واریدی نه سازاق، نه قیش،
فصیللر چیچکلی یاز ایدی اوُرادا

نه شَهَر، نه شَهَر، گولون، قوُنچانین،
تبسّم جوُشوردو دوُداقلارینداِ
صداقت شئع‌لری ماراقلانیردی،
لاله‌نین، نرگیزین یاناقلاریندا

نه شَهَر، نه شَهَر، گوُزه‌ل، ماراقلی،
پاک اوره‌ک موُمنه اوُیان بیر شَهَر
خیال گوزگو سونده افلاطین اوُنو،
اینجه احساسیله دوُیان بیر شَهَر

گوُزومو گزدیردیم، نه قدر باخدیم،
نه قوُدوز قوُرد گوُردوم، نه مغرور پلنگ
چاغلاییب جوُشاردی سئوگی محبّت
نه بَشَر واریدی، نه شَرَر، نه جنگ

گوُزه‌ل بیر شهر کی، چوُخ آرزولاردیم،
من‌ده بیر قوُش کیمی یاشایام اوُردا
اوُخویام یئنی بیر حیات ماهنیسین،
داها قاییتمایام بو غملی یوُردا،

آمما عبث ایدی بو آرزو افسوس،
ندن‌کی، ناگاهان بیر شیمشک چاخدی
توُشلادی دوزمنی، اؤدلو اؤخ کیمی،
خیال قانادیمی یاندیریدی، یاخدی

قانادیم یاناراق اؤدلو، آلولو،
آخان اوُلدوز کیمی گئری قاییتدیم
یئنه‌ده غصّه‌لر چوُلغادی منی،
یئنه‌ده بیر عؤمور محنته باتدیم

هردن دوشونورم، دئییرم: کاشکی!
خیالیم گؤیلره یوُل آشمایایدی (آچمایایدی)
گؤزه‌للیک آرایان هوسکار گؤزوم،
پری‌لر گؤزونه ساتاشمایایدی

نه یازیم؟

الیمه آلمیشام قلم کاغیذی
فیکیره دالمیشام نه یازیم آللاه!
بیلمیرم سؤز آچیم هانسی فصیلدن
نه قیشیم خوش کئچیر نه یازیم آللاه!

بیلمیرم، بیلمیرم هارادان یازیم؟
سونگو دن یازیم‌می؟ یارادان یازیم؟
بوکولن بئلیمدن، قابار دیلیمدن
هارادان باشلاییم، هارادان یازیم؟

قولاغ وئر ائلیمین عزیز شاعری
بوراندان، دولودان، قاردان یازیم من
قورویان سونبولدن، سوسان بولبولدن
سیملری قیریلان تاردان یازیم من

قوی یازیم بیر قوجا آغاج اوستونده
لوت اولوب قورویان بو داغدان سنه
قیننیندا سارالیب سولان قونچادان
گولوشو کول اولان دوداغدان سنه

رخصت وئر دولانیم بیر کوما تاپیم
دامینی ظولومکار الی ییخیب‌دیر
توربااغلار آلتیندا بیر چیلپاق آنا

بالاسی دوشنده جانی چیخیب‌دیر،

*

الیمی آپاریم کیپریکلریندن،
نئچه تئل آییریم لاپ آستا ـ آستا،
بیر قلم قاییریم او تئل‌لریله
نقشینی عکس ائدیم کوکسومون اوسته

*

یانیندا یارادیم بیر قوجامانی
قاش گؤزو آغاریب، قدّی بوکولوب
بیر یاندا چه‌لیپی، بیر یاندا کورکو
بدنی قیریشیب، گؤزو سوکولوب

*

اَلینین قابارین، قلبینین داغین
بو یاییم شافاغین قانلی گؤزونده‌ن
آلنینین قیریشین، آغاران ساچین
چکمگه دیله‌نیم کومک اوزونده‌ن

*

هئیکل‌لر یونتاییم اورک لوحوندا
وطنین یولوندا جان قویانلاردان
حرّیت اوغروندا، عدالت اوسته
قول ـ قولا باغلانان قهرمانلاردان

*

شاعره گرکدیر، گرکدیر، گرک
خالقینین بوغولان سسین اوجالتسین
ال‌لری باغلی‌سا گؤزلری ایله
ائلینه ایشیقلی دونیا یاراتسین

*

آغاج

کیم دئییر، کیم دئییر آغـاج آغـلاماز؟
کیم دئییر، آغاجین اوره‌گـی اؤلمـاز؟

آغـاج‌دا سئویلسه سئوینجه دؤلار،
آغـاج‌دا سیخیلسا سارالار، سؤلار

آغـاج‌دا یـاشاسا یـوُردوندان کـنار
داریـخار، سـیخیلار، اوره‌گـی سینار

اؤنـون‌دا کـؤکسونده دؤیـونر اوره‌ک،
دؤیـونه‌نن قـلبینده یـوکسه‌لر دیـلک

آغـاج‌دا آغـلایار، آغـاج‌دا گـولر،
آغـاج‌دا گـونشسیز یـاشاسا اؤلر

آغـاج‌دا چکـمه‌سه نـفس قـوُرویار
مـوُشارین، بـالتانین دردیـنی دؤیـار

آغـاج‌دا دایـاقسیز بـوُی آتـا بـیلمز،
کـؤکونه دایـانسا بـئلی بـوکولمز

بالتاچی نه بـیلیر کـی اوره‌ک نـه‌دیر؟
اوره‌گـی آنـماغا اوره‌ک ایسته‌ییر

شاعیر

شـــانلی طـــوفانلی ســـارسیلماز
احـــتشام‌لی داغ اۇل شـــاعیر!
آلمـــالی هـــئیوالی نـــارلی
گول ـ چیچکلی بـاغ اۇل‌شـاعیر!

ایـــلهام آل قـــونچادان، گـــولدن
دۇرنـــادان، ســـاری بـــولبول‌دن
دانـــیشاندا، دانـــیش ائـــلدن
اوره‌یـــیمده یـــاغ اۇل شـــاعیر!

یـــاز، غـــبارلی بـــنیزلردن
مـــئشه‌لردن دنـــیزلردن
صـــۇحبت آچ اَیـــری ـ دوزلردن
نـــیزه تک چـــیلپاق اۇل شـاعیر!

دۇل بـــۇلودلار دۇلان یـــئرده،
آغـــلا گـــوللر سـۇلان یـئرده
مـــظلوما قـــۇل اۇلان یـئرده
ظـــالیما دیـــرناق اۇل شـــاعیر!

حـــاقّی ســـۇیله قـــۇلون دوشسـه
هم ســـاغین هـــم ســـۇلون دوشسـه
بـــۇستان ایـچره یـــۇلون دوشسـه
قۇل ـ بوداغـلی تـاغ اۇل شـاعیر!

چاغلا، شاققیلدا، جۇش سئل تک
اَیـــمه بـــاش هـــر کسـه یـئل تک
داغ‌دا اۇلســـان چـــنلی بـئل تک
ســـیلدیریملی داغ اۇل شـــاعر!

اؤلمـــا آغـــزی تـــوُتوق حـــالقا
دالغـــا اؤل، دالغـــا اؤل، دالغـــا
دالغـــالاردان دانـــیش خـــالقا
اوزو دائـــیم آغ اؤل شـــاعیر!

«نـــاظر»م غـــوصّه‌دن دوشگـــون
ایـــلقاریم دوز، سـؤزوم دوزگـــون
دئـــیه‌جک‌دیر ائـــلیم بـــیر گـــون
اؤلمه ـ اؤلمـــه ســاغ اؤل شـاعیر!

شاعیر نه ایسته‌ییر؟

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ ـ بیر دۆداق گولوش،
بیر اۆرَوج محبّت، بیر داملا سئوگی،
بیر باخیم نوازش، بیر آغیز نغمه،
گول کیمی گولوشلو دۆداق ایسته‌ییر،
چیچکلی، قۆنچالی بۆداق ایسته‌ییر

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ یاشاییش باغی ـ
چیچکله بزنسین گول‌له بزنسین،
بولبوللر اۆخوسون بۆداقلار اوسته،
هئچ کسین اۆلماسین اوره‌یی غمگین،
حیاتا شادلیقدان ماراق ایسته‌ییر

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ قضا لۆخوندان ـ
پوزولا سر به سر قارا یازیلار
قارالمیش بختیمیز اوغرویا آغا،
دیرچه‌له اوره‌کده گۆزه‌ل آرزیلار
قارانلیق دونیایا چیراق ایسته‌ییر

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ حسادت الی،
ایستکلر باخیشین بوغمایا گوزده
قازا اوره‌کلرده‌ن نیفرت تملین،
آغ گونش یارادا قارا دنیزده
محبّت مئیندن چاناق ایسته‌ییر

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ آرزی باغیندا،
قار ـ قیروو اۆلماسین، سازاق اۆلماسین،
هامی فایدالانسین حیات پاییندان،

هئچ کسه یاشایش یاساق اۏلماسین
حسرتی، حیرمانی اوُزاق ایسته‌ییر

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ بیرلیک نغمه‌سی،
اۏخونا شهرده، اۏخونا کندده
پوزولا سرحدلر، اۏته آیریلیق ـ
آزادلیق یاییلا، هر مملکتده
عدالت قوُرقوسون قوُراق ایسته‌ییر

شاعیر نه ایسته‌ییر؟ سوزون قیسساسی:
دونیادا آیریلیق، اۏلوم اۏلماسین،
شنلیکده‌ن هامی‌یا بۏلوم دوشه‌رکن،
غوصّه‌دن هئچ کسه بۏلوم اۏلماسین
محبّت مئیینده‌ن چاناق ایسته‌ییر
گون کیمی ایستی بیر اۏجاق ایسته‌ییر

سئوگی‌لر قیتلاشاندا

هارداکی باهادیر انصاف ـ عدالت،
یالتاقلیق اوجوزدور، دنائت اوجوز،
سئوگی‌لر، ایستک‌لر، قیتلاشان زامان،
شقاوت اوجوزدور، قساوت اوجوز،

***

اورداکی انصاف‌سیز انصاف‌دان دئییر،
آسلان‌لار دونونو تولکولر گئییر،
آغیزلار ایشله‌ییر بئیین‌لر یئییر،
حماقت اوجوزدور، جهالت اوجوز

***

اورداکی آلچاغلار ییخیر، اوجانی
نفرت‌له توکولور ایستگین قانی
به‌به‌ک‌لر اولوب‌لار باخیش زیندانی
صداقت باهادیر خیانت اوجوز

***

سحر شئهی

من سحر شئهی‌یم، سن قیزیل گونش
اؤلموشام، اؤلموشام دوچار عشقینه
بیر کیچیک داملادیر وارلیغیم منیم،
اؤنودا ائتمیشم نثار عشقینه

***

سئوینجه دؤلارام سنی گؤرنده،
او قیزیل ساچینی آچیب هؤرنده
یاشایش باغینی یاشیل گؤرنده،
پر آچیب، اوُچارام بهار عشقینه

***

«ناظرم» سئوه‌رم یئنی‌لیک یازین،
دیریلیک نغمه‌سین، بیرلیک آوازین
ایسترم تیتره‌یه تئللری، سازین.
اؤخویوب اؤینایام نیگار عشقینه

***

قوجا چینار

من اؤزوم گؤزومله گؤردوم کی شاختا،
گولشنی ازیردی شالّلاقلار آلتدا
هر طرف اؤدودو، هر طرف آلؤو،
قوُشلارین یوُواسی یانیردی اوُددا

***

من اؤزوم گؤردوم کی آل ـ الوان گوللر،
یئر به یئر سازاقلا پرپر اوُلوردو
باغچانین دیبینده بیر قوُجا چینار،
آغلایا ـ آغلایا باشین یوُلوردو،

***

کیم دئییر؟ کیم دئییر چینار آغلاماز؟
چیناردا آغلایار، چیناردا گولر
آمما که چیچه‌یین گولون یانیندا
هر زامان آغلایا گوزیاشین سیلر

***

وطنه باغلی

باغ گوله باغلی‌دیر، داغ چَنه باغلی،
ساز تئله باغلی‌دیر، نار دَنه باغلی
ای منیم سئودیگیم، مهربان آنام!
من سنه باغلییام، من سنه باغلی

***

گؤزللیک باغینین گؤزه‌لی سنسن،
اَبَدی عشقیمین اَزَلی سنسن،
هر شیرین مزه‌دن مزه‌لی سنسن،
اؤلموشام او شیرین دهنه باغلی
من سنه باغلییام، من سنه باغلی

***

سن حیات آخیشی، جان قایناغیندا،
من سحر شئهی‌یم، گول یاناغیندا،
تورکنمز سئوگینین یاشیل باغیندا،
اؤلموشام سن کیمی سوسنه باغلی
من سنه باغلییام، من سنه باغلی

***

بو باغین تملی قویولان زمان،
باغلادی سن ایله منی باغبان،
سنده مین ذؤقیله قوُردوم آشیان،
قوْیدولار آدیمی، «چمنه باغلی»!
من سنه باغلییام، من سنه باغلی

***

اوره‌کدیر داماردا جوْشدورور قانی،
دیلکسیز اوره‌کده دیریلیک هانی؟
حسرتلر ایچینده چوروْیَر جانی،
هر اوره‌ک اوْلماسا وطنه باغلی
من سنه باغلییام، من سنه باغلی

***

بوغولان گونشدن دوغولار گونش

آخشامدیر، ظوُلماتین قانلی پنجه‌سی،
یاپیشیب، گونشین بوْغازین سیخیر
ایستی جان چیخاراق سوْیوق بدندن،
اوره‌ییم سیخیلیر، قلبیم داریخیر

***

قارانلیق گئجه‌نین توُتقون گوْلونده،
توْورشه‌یه ـ توْورشه‌یه بوْغولور گونش
افق‌ده اسنه‌ییر قارا دئو کیمی،
قوْخوموش آغیزیندا یوْخ اوْلور گونش

***

هر یانی بورویور دهشتلی سوکوت،
بوْزلاییر طبیعت اوشویور حیات
دال با دال بیر به بیر چیراقلار سوْنور،
چاره‌سیز یوُخویا جوُمور کاینات

***

جوُمورام یوُخویا من‌ده خلق کیمی،
آجیسا نئیله‌مک، چارامیز ندیر؟
او آجی یوُخونون شیرین چاغیندا،
منی بیر اینیلتی سسی آییلدیر

***

دئییرم گؤره‌سن بو سس نه سسدیر؟
بوْغونتو سسی‌دیر، اؤلوم سسی‌دیر؟
اؤلمایا بیر قوْش وار گؤیدن آسیلی،
او قوْشون اینجارسیز سوْن نفسی‌دیر؟

***

گاه ساغا دؤنورم، گاه سوْلا آنجاق،
یئریمین ایچینده من بو فیکیردن
قوْل ـ قیچیم کؤشویوب، گرنشمه قوْیمور
دان یئری او زمان سؤکولور بیردن

***

بیر اوُلدوز هایلاییر: موْشتولوق اؤلسون،
گونشه بوْیلودور گئجه‌میز یئنه
بو دوْغوم سسی‌دیر، اینیلتی دئییل،
حیات نغمه‌سی‌دیر گله‌جک گونه

***

حیرتله باخیرام اوفوقه ساری،
گؤرورم هر یانی بورویور شافاق
بیر قیزیل قانادلی، یاشیل نفسلی،
یوکسه‌لیر گؤیلره اوُچماغا آنجاق

***

اوْندا من یازیرام بو ترانه‌نی،
غم یئمه بیر زامان بوْغولار گونش
دؤزگیلن، دؤزگیلن، سارسیلما، گیله‌م!
بوْغولان گونشدن دوْغولار گونش

بویون اَیمه

کۆراوْغلو تک اوْز اثلینه آرخالان
آرخاسیزا کۆرون اوْغلو دئییرلر
اوْزلویوندن آیریلانی نار کیمی
پارچالاییب، دنه‌له‌ییب، یئیرلر

باشاردیغجا یاشا مردِ ـ مردانا
بوْیون ایمه هئچ پاشایا، هئچ خانا
یامبیق کیمی قیرجاناسان دوشمانا
آییراللار، اَییررلر، گئیه‌رلر

بیر ـ بیرینه قوْوروشماساق سئل کیمی
هر زخمه‌یه نغمه قوْشساق تئل کیمی
هر ناکسه بویون ایسه‌ک یئل کیمی
ایبلمه‌ین چینار اوْلساق اَیه‌رلر

آرپانی بوُغدایا قاتان دئییلم

مین یئره باغلانان کؤکسوز آی کیمی،
ایستگین اوفوقلرده باتان دئییلم
داغ کیمی بیتمیشم اؤز کؤکوم اوسته،
بیتدیگیم کؤکومو آتان دئییلم

عزیزدیر وطنیم، عزیزدیر ائلیم،
بال کیمی شیریندیر اؤز آنا دیلیم،
شاللاقلار آلتیندا قابارسا، بئلیم،
اؤزومو یادلارا ساتان دئییلم

نه خوزرا خوش دئدیم، نه دوزه یالان،
آندیغیم هاماندیر، یازدیغیم هامان،
من گونش کؤزوییم چوخ اؤزون زمان،
کوللرین آلتیندا یاتان دئییلم

«ناظر»م باشیما یاغسا مین جفا،
محالدیر ائلیمه اولام بی‌وفا،
آلدیغیم صداقت، ساتدیغیم صفا،
آرپانی بوُغدایا قاتان دئییلم

اَیِیلمه

شـــومشاد کـیمی یـاشا عـؤمور بـاغیندا،
هـئچ بـیر بَیَه، هـئچ بـیر خـانا اَیـیلمه!
بـــیر آللاهـــین قـــاباغیندا ایـــیل ـ دور،
اؤنـــدان بـــاشقا هـــئچ سوُلطانا اَیـیلمه!

یـــونگول ســـانما آزادلیـــغین قـــیمتین،
آزادلیـــقدان ایـــنسان تـــاپار حـــؤرمتین،
کـــؤر یـاشاسان، چکـمه گـؤزون مـنّتین،
بَـــلَش قـــانا، قـــوُدورقانا اَیـــیلمه!

قـــؤیما گـــئچه خـــفّت‌ایـــله دؤورانـــین،
یـــار قـــارنینی نـــاققا کـیمی حـیرمانین،
نـــــامردلرین الیـــــنده‌سه درمـــــانین،
درده‌دایـــــان، او درمـــــانا اَیـــــیلمه!

بیر گـون سنه بـخت و اقـبال یـار اؤلار،
بـیر گـون سـنه گـئنیش دونـیا دار اؤلار،
ذلّت‌دیـــرکی، مـــرد ایگـــیده عـــار اؤلار،
قـــــاریشقاسان، ســـــلیمانا اَیـــــیلمه!

دؤوران گلیب، یاخشی، یامان گـئچه‌جک،
اؤراق کیمی یـاش ـ قـوُرونو بـیچه‌جگ،
هـــامی اؤلوم بـــاده‌سینی ایـــچه‌جک،
ســـرخـــوش یـاشا، بـو دؤورانـا اَیـیلمه!

مغرور دایان! غمگین اؤلسان، شن اؤلسان،
چیخ داغلارا! دوُمان اؤلسان، چن اؤلسان،
بیر گـون اگـر داش آلتـیندا دن اؤلسـان،
قـــؤرخـــما دارتـــیل، دیـــیرمانا ایـــیلمه!

ائل شاعیری خوار اوْلا بیلمز

باخیرام قارشیمدا دوُمانلی داغا،
چیچه‌یی اوستونده سوْلان بوُداغا،
سارالان مئشه‌یه، سارالان باغا،
غم توُتور کوُنلومو، رنگیم سارالیر

گؤرنده آغ گونوم قارالماقدادیر،
قیرمیزی لاله‌لر سارالماقدادیر،
یاشاییش عرصه‌سی دارالماقدادیر،
منیم‌ده گؤزومه دونیا دارالیر

جوْشغون اوره‌ییمده گیزلین‌سؤزوم‌وار،
گؤزه‌للر اوزونه دوْیماز گؤزوم وار،
منده هر محنته، درده دؤزوم وار،
نئیله‌ییم؟ قلبیمی یاریم یارالیر

وطن، سؤز آتینا منی میندیریر،
گاه منی آغلادیر، گاه سئویندیریر،
وطن دانیشدیریر، وطن دیندیریر،
وطندیر هر زامان بیر حالا سالیر

وطن عاشیقیییام، آیدیندیر سؤزوم،
وطن اوره‌ییمدیر، وطن‌دیر گؤزوم،
بو شانلی وطنه قوربانام اؤزوم
وطنین آدیلا آدیم اوجالیر

اوره‌ییم آییریلماز آذربایجاندان،
اوْنون اوُغروندا من کئچمیشم جاندان،
دؤنمه‌رم یولومدان، قورخمارام‌قاندان،
مقدّس آدیلا قلبیم چابالیر

تبریزدیر اؤلکه‌لر فخری ووقاری،
ایگیدلر دیاری، ائل افتخاری،
اوزومو چئویرین تبریزه ساری ـ
اؤنداکی عزراییل جانیمی آلیر

شرفلی دیاریم آی شرفخانام
آی منی دوشونده بسله‌ین آنام
من سنی محال‌دیر اونودوب، دانام
قلمیم ساچیندان الهام‌لار آلیر

آسلانلار یاتاغی گونئی ماحالیم!
سندن آیریلماییر فیکیر خیالیم،
هیجریندن گون به گون آرتیر ملالیم،
اوره‌ییم بندینی بو غم پارالیر

جانیمدا عشق اؤدون آلیشیر، یانیر،
اؤد توتور عشقیمدن دونیا اؤدلانیر،
درد اهلی اؤرتولو دردیمی قانیر،
هله‌ده یازمامیش چوْخ سؤزوم قالیر

اؤزومو وورورام داغا، دره‌یه،
سؤزومو یازیرام بیر جور هره‌یه،
گمی‌تک ایسته‌رم چیخام بره‌یه،
بره اوزاقلاشیر، گوزوم قارالیر

آل گونش هئچ زامان تار اؤلا بیلمز
دیلک‌لر عرصه‌سی دار اؤلا بیلمز
صادق ائل شاعیری خوار اؤلا بیلمز
شاعیردیر قارانی آغدان آرالیر

«ناظر»م ائلیمین سؤز صنعتکاری
یاریمجان یاشارام گؤرمه‌سم یاری
دوبغولار کوکله‌یین شعریمین تاری
بمینده زیلینده یاریمدان چالیر

وای کیمی

بو دونیادا هر نه کی وار غم ـ کدر،
آخدی منیم اوره‌یمه چای کیمی
آخ ـ وای ایله عؤمور سوردوم بیلمه‌دیم،
هئچ ائو ییخان اؤلمازیمیش وای کیمی

دؤغولاندان آمان دئدیم، وای دئدیم،
ذلّت گؤردوم، حسرت چکدیم، غم‌یئدیم،
شنلیکیله بیر گون عؤمور سورمه‌دیم،
وارلیغیمیز بؤلونندن پای کیمی

هئچ کیم گیزلی دردلریمی بیلمه‌دی
گؤز یاشیمی، بنیزیمدن سیلمه‌دی،
آللاه بیلیر، هئچ واخت اوزوم گولمه‌دی
امک‌لریم اؤلان واختدان زای کیمی

آهای: ـ فلک! غم شیشینه تاخ منی!
اؤدلا منی، یاندیر منی، یاخ منی!
توُشلا منی، اوخلا منی، ییخ منی!
من یازیغا تاپاجاقسان تای کیمی؟!

آت

آغزی باغلی قان‌تر ایچره تـۆوشه‌دیم
دیینمه‌دیم اینجاریم یوْخ دیـزیم یـوْخ
گۆز یـاشیمی بـاخیشیمدا قـوُروتدوم
آخی منیم یاش آخیدان گـوزوم یـوْخ

هردن قالدیم شاللاق آلتـدا بـیر حـالا
اۆوساریم گاه چکدی ساغا، گاه سـوْلا
دوشـــدو نـالیم چـئویرمه‌دیم اوز دالا
دوشوکلره دۆنوب بـاخان اوزوم یـوْخ

یَـــهَرله‌دین یـــارالادیـــن بـئلیمی
بـــوُخوْلادین آیـــاغیمی، الیـمی
جـــیلولاییب قـــیفیللاما دیـلیمی
آغیر ـ آغیر یوک آپارام سۆزوم یوخ

ایندی‌کی سن آتلی اوْلدون، من‌ده آت
یوک‌نه‌قده‌رچاتاچاتسان دۆرما ـ چات!
آمما اوْلوب چوْخ آتلی‌لار آت‌لا مات
سنده فقط سـوْن اوْیـونا دۆزوم یـوْخ

ایستک

ایسته‌مه‌رم خنجر اولام پولاددان
اوره‌ک‌لری دلیک ـ دلیک دلّم من
آرزیلارام دستمال اولام ایپک‌دن
گؤز یاشینی آخان کیمی سیلم من

***

ایسته‌مه‌رم سوسن اؤلام یا نسرین
بیر دیله‌یه قارشی اؤلا دیلیم مین
یاز بولودو آیاق یالین دیدرگین،
هارای چکیب آغلایاندا گولم من

***

ایسته‌مه‌رم اوُلدوز کیمی اوُجالام
وارلیغیمی ظلمتلردن بوُرج آلام
آرزیلارام بیر داملاجیق شئه اؤلام
دؤداغیندان اوپه‌ن کیمی اؤلم من

***

بسکی بیزیم باغریمیزی بو دؤوران
بؤلوک ـ بؤلوک ائتمه‌لردن ائدیب قان
ایسته‌مه‌رم آللاه بیلیر هئچ زامان
«بیر دیش چؤپون ایکی یانا بؤلم من»*

---

*ـ سهراب طاهردن‌بو مضمون‌دا بیر شعیر واربونا خاطیر من آخیر مصراعی دیرناق ایچینده قویدوم.

سئوگی

حیاتا جان وئرن سئوگیدیر سئوگی
سئوگیسیز حیاتین دوْداقی گولمز
سینه‌ده هر اوره‌ک قانلا دؤیونر
قانسیز هئچ بیر اوره‌ک دؤیونه بیلمز

***

یاشایش دریاسا، سئوگی دالغادیر
دالغاسیز دریالار باتلاغا بنزر
سئوگیدن جان آلار سِحیرلی حیات
سئوگیسیز یاشاییش هدردیر، هدر

***

نیفرتین اوره‌یی سیخان یوکلرین
محبّت اثویندن داشیساق گره‌ک
گونش تک ایسته‌سک ابدی حیات
ایستک‌له عشقیله یاشیساق گره‌ک

***

دریالار کیمی

کـؤچ گـیلن کـؤلگه‌دن گـونشه سـاری،

او گـوموش قـانادلی دؤرنـالار کـیمی!

هـر یـاندان کـئچنده اؤخـو بـاهاری،

دؤداغـی گـولومسر قـؤنچالار کـیمی!

آرزولار بـــاده‌سین ســـاغره دؤلدور،

خـــوُلیالار قـایناداُن رؤیـالار کـیمی!

عشقدن صؤحبت آچ، سئوگیده‌ن دانـیش،

گـؤزلریندن سـوزه‌ن مـعنالار کـیمی!

سن من اؤل، من ده سن، گل قوُجاقلاشاق،

تـــا اؤلاق دالغـــالی دریـــالار کـــیمی

آبولبول

پاییز کؤچدی قیش ساوروشدی، یاز گلدی،
نه سوُسویسان یاز چاغیندا آ ـ بولبول؟!
دوُر قانادلان، دیرچلدی‌لر چیچکلر،
آرزو ـ دیلک بوُداغیندا، آ ـ بولبول
گؤزوم قالیب دؤداغیندا، آ ـ بولبول!

شَن باهارین معجزه‌گر اللری،
قارشیلاییر چیچکلری، گوللری،
افشان اؤلوب آل گونشین تئللری،
سنین یاشیل اؤتاغیندا، آ ـ بولبول!
نه سوُسویسان یاز چاغیندا آ ـ بولبول؟!

خلقت آلی بزه‌ییبدیر داغلاری،
الوان اثدیب بوُداقلاری، تاغلاری،
هارداسان بس؟ قاریش ـ قاریش باغلاری،
دؤلاتمیشام سوْراغیندا آ ـ بولبول!
گؤزوم قالیب دؤداغیندا، آ ـ بولبول!

آرزولاردیم قیش سوْووشا، یاز گله،
سن سالاسان باغچالارا ولوله،
اؤخویاسان، آغریلاریم دینجله،
گول اوینایا قاباغیندا، آ ـ بولبول!
گوزوم قالیب دؤداغیندا، آ ـ بولبول!

گـــولشنیمدن ســـــن اۆلالی دریـــدر،
چـــۆلقالادی، اوره‌یـــیمی غـــم، کـــدر،
آللاه بیلیر بـیر قـیش بـۆیو سـر بـه سـر،
آغـــــلامیشام فـــراقـــیندا، آ ـ بـــولبول!
گـــۆزوم قـالیب دۆداغـیندا آ ـ بـولبول!

هـاردا واردیـر یـاز نـفسلی سـن کـیمی؟
یـاز نـفسلی، گـول هـوسلی سـن کـیمی؟
گول هوسلی، داوود سسـلی سـن کـیمی؟
اۆخـــو، اۆخـو ائـل بـاغیندا آ ـ بـولبول!
گـــۆزوم قـالیب دۆداغـیندا آ ـ بـولبول!

بــــاخیشیندا اوره‌ک گــۆزو آچــاردیل،
دۆداغـــیندا شــاعیر سـۆزو آچـار دیـل،
یـوْخ، بـلکه‌ده شـاعیر اۆزو آچـار دیـل!
ســـنین ایســـتی قـوْجاغیندا، آ ـ بـولبول!
گـــۆزوم قـالیب دۆداغـیندا، آ ـ بـولبول!

او زامـــان‌کی، تـــئللی ســـازین دیـــلله‌نر
کـــۆنول بـــاغی چـــیچکله‌نر، گـــولله‌نر
گـــۆزه‌ل حـیات آشـار، داشـار، سـئلله‌نر
ابـــــدیّت بـــــوْلاغیندا آ ـ بـــــولبول!
گـــۆزوم قـالیب دۆداغـیندا، آ ـ بـولبول!

گؤزل دونیا

نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز
شافاغلی آینادیر بیزیم دونیامیز
بوسبوتون معنادیر بیزیم دونیامیز
اعلادیر، اعلادیر بیزیم دونیامیز

***

کاینات گؤزل‌دیر، تاریسی گؤزل
قاراسی سئوملی، ساری‌سی گؤزل
کورپه‌سی، جاوانی، قاری‌سی گؤزل
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

گؤزل‌دیر پاییزی، گوزل‌دیر یازی
گؤزل‌دیر قیرقی‌سی، گؤزل‌دیر قازی
آغی‌لار، ماهنی‌لار اوخشایان سازی
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز!

***

گؤزل‌دیر سئوینجی، غمی، کدری
قارانلیق گئجه‌سی، ایشیق سحری
یاراسی، مرهمی، بالی، زهری
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

گؤیلردن آسیلیب گونش، آی، اولدوز
بیر زامان گئجه‌دیر، بیر زامان گوندوز
هر قیشین دالیجا یئتیشیر نوروز
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

موختلف شکیلده یارانمیشیق بیز
بیری قاش، بیری گؤز، بیریمیز بنیز
بیر زامان داملاییق بیر زامان دنیز
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز*

***

شکیل‌لر یارانیب جورا با جورا
بیریسی دوم آغ‌دیر، بیری زیل قارا
حیرانام بو گؤزل یارانمیشلارا
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

بو باغی یارادان الوان یارادیب
لاله‌نین یانیندا قالقان یارادیب
هر شییی یئر به یئر میزان یارادیب
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

بیر زامان اوجالیر بختیمیز بیزیم
بیر زامان تورپاغدیر تختیمیز بیزیم
اوزانیر، قیسالیر واختیمیز بیزیم
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

دونیادیر ظالمین جانینی آلان
دونیادیر مظلومون قئیدینه قالان
بو دوغرو دونیایا کیم دئییر یالان؟
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

---

*ـ
جهان‌چون چشم و خط و خال وابروست　　　که هر نقشی به جای خویش نیکوست
«شیخ محمود شبستری»

دونیادیر بخش ائدیر بیزه حرکت
آیاغا حرکت، دیزه حرکت
تورپاغا، چومورا، توزا حرکت
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

وارلی‌یا وئررکن واری، دؤولتی
یوخسولا بخش ائدیر دادی، لذّتی
وصالین قارشیندا قویور حسرتی
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز!

***

آمان‌دیر، آمان‌دیر، آمان‌دیر، آمان
شادلیغیز کدره اوغرویان زامان
بو گؤزل دونیایا دئمه‌یین یامان
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

گؤزلویون گؤزلسه، دونیامیز گؤزل
سؤزلویون گؤزلسه، معنامیز گؤزل
داغیمیز، باغیمیز، صحرامیز گؤزل
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز!

***

دونیادیر بولبولو باغلایان باغا
دالغانی دنیزه، دومانی داغا
«ناظر»ین قلبینی قارا تورپاغا
نه گؤزل دونیادیر بیزیم دونیامیز

***

گئجه‌لر

ای قودورقان گئجه‌لر، هار گئجه‌لر
ای پاخیل گؤزلری تک، دار گئجه‌لر
سن منیم آلدین الیمدن گونشی
ائله‌دین آغ گونومو تار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

ای قیران وارلیغیلا الفتیمی
باغلایان یوخلوغا ماهیّتیمی
سنه یاغدیرمالییام نیفرتیمی
نقدر جاندا جانیم وار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

ای دوشن تنگه نفسلر سنده
بوغولان سینه‌ده سسلر سنده
اَییلن ناکسه کسلر سنده
قان ایچن دئولره اوخشار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

ای کی سندن گونش آواره اولوب
شافاغین گوزلری قانیله دولوب
سنده ایستک بوغولوب غم دوغولوب
ای داریسقال گئجه‌لر، تار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

یوخودان ای اویادان کینه‌لری
سیندیران بیر به بیر آئینه‌لری
داغلایان محنت‌ایله سینه‌لری
ائیله‌ین خالقیمیزی خوار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

ای چاتان کامینه ویرانلیغدان
اولان آسوده پریشانلیغدان
نه گوروبسن بو قودور قانلیغدان
نفرته، ذلّته معیار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

ای بیزی درده گرفتار ائیله‌ین
یولو کجلیغلارا هموار ائیله‌ین
وارلیغین عرصه‌سینی دار ائیله‌ین
اولاسان درده گرفتار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

من سنین ظولمتینین خسته‌سی‌یم
سحرین جان‌ایله دلبسته‌سی‌یم
گونشین بایراغینین دسته‌سی‌یم
سنه بیر گون اولارام دار گئجه‌لر
نفه‌سی ایت کیمی موردار گئجه‌لر

***

شئهلی سحر

بیردن یوخودان اویاندی بختیم

سسلندی کی: یاتما دور سحردیر

ظلمت داها یئتدی انتهایه

دورا! موسم نصرت و ظفردیر

محو اولدو قارانلیغین سپاهی

***

دوردوم آیاغا نه گؤردوم آللاه!

آغ گون یاییلیبدی داغلار اوسته

شئهلی سحرین یاشیل باغیندا

بولبول اوخویور بو داغلار اوسته

هر لاله الینده بیر صُراحی

***

گؤردوم داها وار نه غم نه حسرت

جوشماغدا دیرائل‌لر ایچره شادلیق

نه بند بویوندا وار نه بنده

شادلیق‌دی کی بخش ائدیر، آزادلیق

شنلیک‌ده پلنگ و مور و ماهی

***

هر بیر کسه‌کی گؤزوم ساتاشدی

گوردوم اونو من ملک طبیعت

دولموش چیچه‌یه گوزنده، سئوگی
قلبینده نه کینه وار نه نفرت
بیرلیک ده سفیدیلن سیاهی

***

وئرمیش ال ـ اله گؤزه‌ل جوانلار
هورا سسی دولدوروب دیاری
یئر تیتره‌مده قدملریندن
تکرار ائلمکده بو شعاری
نه شحنه بیز ایستیریک نه شاهی

***

بو منظره‌نی گؤرنده «ناظر»
بیر دن بیره طبع گلدی شوره
شئهلی سحر آدلی ماهنی لارلا
دولدوردو اورک‌لری سرووره
شاعرلری حفظ قیل ایلاهی!

***

منده معنا هانی؟*

گؤزلریم یوْللارا قالدی حئیران
آغلارام، آغلارام آیریلیقدان
اوْدلو ورُلقان کیمین گؤزلریمله
داغلاری، داغلارام آیریلیقدان

***

ای وطن! ای محبّت چیراغی!
سن منیم شانلی عُلویّتیمسن
شؤکتیم، عزّتیم، افتخاریم
قدرتیم، قوه‌تیم، جرأتیمسن

***

ای صفا ای سئوینج ای عُطوفت!
سنسیز افسرده‌دیر جان دیاری
گر صفا اوْلماسا جانلار ایچره
نئیلرم بیر بئله روزگاری

***

سن طبیعت دؤداغیندا جاری
شهد و شکّر کیمی بیر بوُلاقسان
سن قوُلوم، سن گوجوم، سن توانیم
سن قارانلیق گنجه‌مده چیراقسان

***

*- بو شعری ایلک دفعه باکی یا، گده‌نده یازدیم و اینجه صنعت قزیتینده چاپ اولدو.

آشیانیم یانیب هیجر اوْدوندا
بولبولم، سیزلارام دار قفسده
دار قفسلرده دوشسم آیاقدان
سسلرم آدینی سون نفسده

***

نئیلرم من بهشت و قُصوری
یاکی حوُریله قیلمانی سنسیز
هر گولون، گولشنین جانی سنسن
نئیلرم باغ و بوْستانی سنسیز

***

بیر قوُشام دردِ ـ حسرت باغیندا
ظوُلم اَلی آیری سالدی گولومدن
دوْندو آیلار دییشیلدی ایللر،
من ولی دوْنمه‌دیم سئوگیلیمدن

***

یاتمایان اوُلدوزام، صوبحه دوغرو
گوْز تیکیب متصّل «ناظر»م من
ایسته‌سن جان اگر، ایسته، لبّیک
ایسته‌سن قان اگر حاضیرم من

***

سن منیم ای وطن وارلیغیمسان،
گول ـ چیچکلی، فَرَحلی باغیمسان
اختیاریم، اومیدیم، قراریم،
ذیروه‌لرده گونش بایراغیمسان

***

نئی کیمی سیزلارام آیریلاندان
سن‌کیمی مهربان دلبریمدن
منده معنا هانی؟ ـ چونکی نصفیم،
آیریلیب نصفهٔ دیگریمدن

***

لعنت او، لعنت او باغبانه
باغی اؤدلاردا یاندیردی یاخدی
باغداکی قوُشلارین خان ـ مانی ـ
یاندی اؤدلارا، او دوُردو باخدی

***

نوه‌م «روشن»ه

سن منیمسن

سن منیم قدرتیم، اقتداریم
سن منیم عزّتیم، اعتباریم
سن منیم گول ـ چیچکلی باهاریم
سن منیم قونچالی گولشنیمسن
سن منیم، سن منیم، سن منیمسن

ای آدی ثبت اوْلان ایزلریمده!
قوّتیم، قدرتیم دیزلریمده!
اثل سنی ایزله‌یر سوزلریمده
سن منیم لاله‌لی گؤرشنیمسن
سن منیم، سن منیم، سن منیمسن

سن گولنده گلر شوُره بولبول
شوریله باشلایار رقصه سونبول
ای منی سن غزلساز ائدن گول!
سن منیم سولمایان سوُسنیمسن
سن منیم، سن منیم، سن منیمسن

سن گونش سن سحر لبلرینده
سن شکرسن عؤمور ساغرینده
سن غزل سن سینه‌م دفترینده
سن ایشیق پایلایان روشنیمسن
سن منیم، سن منیم، سن منیمسن

حوسنوده گـون کـیمی بـی‌مثل سـن
لفـظده عـین ـ قـند و عسـل سـن
هر گوزه‌لدن گؤزل! سـن گـوزه‌لسن
سـن شـیرین آرزولار مسکـنیمسن
سن منیم، سن مـنیم، سـن مـنیمسن

من قـارانـلیق گـئجه نـوره مـحتاج
کؤکله‌نن بیر سـازام شـوره مـحتاج
جـذبه مـوشتاقییام طـوره مـحتاج
سـن مـنیم وادی ایـمنیم سـن
سن منیم، سن مـنیم، سـن مـنیمسن

نـئیلیرم مـن بـو دونـیانی سنسیز
نـئیلیرم بـاغ رضـوانـی سنسیز
نـئیلیرم بـو تـنی، جـانی سـنسیز
سن منیم هـم جـانیم، هـم تـنیمسن
سن منیم، سن مـنیم، سـن مـنیمسن

ای اوُمودلار گـؤیوندن بـاخان آی!
آرزولار دوشـلریندن آخـان چـای
عـالمی بـؤلسه‌لر خـلقه پـای پـای
هـامی عـالم بـیلیر سـن مـنیمسن
سن منیم، سن منیم، سن روشنیمسن

کسمه آیاق مندن

یـــانمیشام، یـــانمیشام واللاه
ســـــن اؤلالی اوُزاق مـــندن
چـــوُلغاییب ســینه‌می غـملر،
آیـــریلاندان نـــاحاق مـــندن

گــــل نـــظردن مـــنی آتـــما،
هر کسه قاش ـ گؤز اوْیـناتما،
قـــوُل کـــیمی یـــادلارا ســاتما،
یـــادا یـــانماز چـــیراق مـــندن

اوره‌یـیمده جـوْشور ایستک،
آچمیشام قـوْینومو گـون تک،
بَری گل! ای گـوزو گـویچک،
ایسته ایسـتی قـوُجاق مـنده‌ن

افشان‌ائت زولفو، سونبول‌تک!
خندان‌اوْل، خندان‌اوْل‌گول‌تک!
اوْخـو سینه‌مده بـولبول تک
نـــغمه‌سندن، قـــوُلان مـــندن

ای ســـاچی دســـتهٔ ریـــحان!
اوْلمـوشام حـوسنونه حـئیران،
نه اوْلار ســن‌ده آی جـئیران!؟
تــوْتاسان بـیر سـوْراق مـندن!

ای گـؤزه‌ل، سـرو نـۆرسته!
تـئلی دسـته، بـوْیو بسـته!
دۆداغـین اؤپـمه‌یه ایسـته!
بیر جـوت اؤدلو دۆداق مـندن

یـوْخدور ای مـهربان لئیلیم!
غـیرسن* هـئچ کـیمه مـئیلیم،
بـیلمیرم - بـیلمیرم نـئیلیم
سـن گـزنده اوُزاق مـندن

«ناظر» - ین آرمـانی سـنسن،
دردیـنین درمـانی سـنسن،
جسمی سنسن، جانی سـنسن،
کسـمه، کسـمه آیـاق مـندن

* - غیرسن = سندن باشقا

گؤرنه گونه سالدین منی

خوُمار، خوُمار باخان گـؤزه‌ل!
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟
عشق اوْدونـا یـاخان گـؤزه‌ل!
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟

یـــاشیل چـــمنلر مـــارالی،
آغ اوزونـــده قـــارا خـــالی،
مـــندن اوْلاتـــدان آرالی،
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟

هـــاچان دوشـــرسن خـاطیره،
پیر ـ پیر آخـار اشکـیم یـئره،
اؤللـــم ـ دیـــریللم میـن کـره،
گؤر نـه گـونه سـالدین مـنی

اوره‌یـــیمه ووُردون یـــارا،
یـــاخدین یـــانار، آلوْولارا،
دای اوْلمـــوشام لاٌپ بئچارا،
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟

نـــه ســـن یـــارامی بـیتیرن،
نـــه مـن سندن ال گـؤتورن،
آغـــلاییر رنگـــیمی گـؤرن،
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟

قوُران قوُروب بو قـوُروغونو،
هـر کس اوْلا یـار ووُرغـونو،
آخـیر اوْلار غـــم یـوْرغونو،
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟

«نـــاظر» کـیمی هـئچ پـروانـا
جـان وئـرمه‌دی یـانا ـ یـانا،
بـــلشمه‌دی، نـــاحق قـــانا،
گؤر نه گـونه سـالدین مـنی؟

بؤلگو

هئچ بیلمیرم، ندن اوُشاق چاغیمدان،

بؤلگو آدین ائشیتجگین آغلاردیم

آنام بیزه پای بؤلنده هر زامان،

قهرله‌نیب، ایچیین ایچیین آغلاردیم

***

منجه، حیات بؤلگو دئییل، وئرگی دیر،

داغ دؤشوندن آخیب گلن چای کیمی

چای دئییلن هامی‌نین‌دیر بیرلیکده،

اؤنو هیچ کیم بؤله‌بیلمز پای کیمی

***

کاش!

بو آیریلیق یارادان داغلاری آشاردیق کاش!

ایکی دنیز کیمی با هم قوجاقلاشاردیق کاش!

ایکی دنیز کیمی یوخ بیر آخان شلاله کیمی

سئوینجیله گئجه ـ گوندوز آشیب داشاردیق کاش!

قوجاقلاشیب ایکیمیزده دورداق ـ دورداق بیرگه

گیرایلی لار اوخویوب، قوشمالار قوشاردیق، کاش!*

*- ۸ هیجالی شعره «گیرایلی» و ۱۱ هیجالی شعره قوشما دئییه‌رلر.

(مضمونو فارسجادان)

قبیر داشی

قـبیر داشـیمدا یـازین: بـو کـؤچن مسـافرایـدی

اوُمـــودلاری تـــالانان بـیر غـریب مـهاجرایـدی

وفـــا اؤلورســا خــیانت، یـــازین: خــیانتکار

ریـــا اؤلورســا دیـانت، یـازین: بـو کـافر ایـدی

سؤروشسالار: ندن اؤلدو؟ یازین: یـازیق یـاندی

سوروشسالار: نیه یاندی؟ یازین: کی شاعیرایدی

سوروشسالار: هارالیدی؟ آدی ـ سانی نه ایـدی؟

دئـــیین: شـــرفخانالیدی، شــرفلی «نـاظر»ایـدی

بزک

آی اولدوز دئیلم چیرکین گئجه‌نین

قاپ ـ قارا اوزونه آغ کیرشان یاخام!

آلاولو گونشم خصلتیم بودور،

گئجه‌نی کؤکوندن یاندیریب یاخام!

فاصله سالما

هرگز دئمیرم:

بوینوموزا سلسله سالما،

یاکی بیزی مجنون‌کیمی دیلدن ـ دیله سالما!

تکجه دئیرم:

قوی لبینی لبلریم اوسته،

بوندان داها چوخ اورتامیزا فاصله سالما!

دەر آپار منی

گونشه بنزەین الینی اوزات

وفاسونبولویم..

دەر، آپار منی

سنسیزلیک غمیندن قوْیما سارالام

محبّت گولویم...

دەر آپار منی

«پروین»ە اتحاف

بیلمیرەم تات‌دیر، تاتاردیر، تورک‌دور، اصلین‌سنین
هرنه دیر آنجاق گولوم! دونیاده یوخ میثلین سـنین

من اۇنو سئوه‌رم، او منی

یاز آچار قوینونو بولبوله قارشی

بولبولون کئچنده یاز، اوره‌گیندن

من یاری سئوه‌رم، یارسئوه‌رمنی

اینانمیر، سوروشسون اۇز اوره‌گیندن

شرفلی شرفخانا

دیل اۇیره‌دیب، بۇیودن، مئهربان آنام سنسن
شرفلی، شانلی دیاریم شرفخانام سنسن

قیزیل بالیق

بیر بولور کاسادا بیری بیر نورروز،

یئنیلیک اؤغروندا وارلیغین اوزور

بیری‌ده قارقا تک لشلر اوستونده

اوتوروب ساپلارا قابیرقا دوزور

دوغوم

آجیدان، شیریندن دؤغولور حیات،

طبیعت بئله‌دیر، حکمت بئله‌دیر،

غوّصه‌سیز یاشاییش، حسرتسیز عؤمور،

قوْخوموش گؤل دئییل، بس دئیین، نه‌دیر؟!

عدالت

اومندن سوْروشدو...

عدالت نه‌دیر؟

من‌ده ائشیتمیشم آدینی...

دئدیم.

دئدی‌کی...

دئییرلر: شیرین‌دیر آنجاق

گوْره‌سن کیم دادیب دادینی؟...

دئدیم.

من گره‌ک قالام

من گونش کؤزوییم...

یاراشماز منه

باغ‌کیمی سارالام

گول‌کیمی سولام

«گره‌ک»له یازیلیب وارلیغیم منیم؛

من گره‌ک یاشایام،

من گره‌ک قالام

اوره‌ییم جان آتیر سنی گورمه‌یه

یاشادیق بیر عؤمور ایکی گؤز کیمین
یاشادیق یان بایان چیین به چیین
سن منه تامارزی
من سنه حسرت،

***

بیردووار آییردی سنیلن منی
گوزو دار بیر دووار، پاخیل بیر دووار
گنجه‌نی گونوزو اللرده کرکی
نَقَدر چالیشدیق
نقدر چاپدیق،
بو پاخیل دوواری، ییئخاییلمدیک
بیر بوداغ اوستونده ایکی قوش کیمین
اوز ـ اوزه اوتوروب باخا بیلمه‌دیک

***

اوره‌ییم جان آتیر سنی گورمه‌یه
چاغیریر بو یورغون گوزلریم سنی

***

بونو بیل گوره‌لیم نئچه‌کی ساغام
یئنه‌ده جان آتیب بوبلاناجاغام
یئنه‌ده، آدینی چاغیراجاغام
اوره‌ییم جان آتیر سنی گورمه‌یه
گوزلریم داریخیر سنی گورمه‌یه

اوُنوتمامیشام

منی بیر عؤمر اوُنوتدون
اوُنوت، اوُنوت... آمما
سئوینجه، سئوگی‌یه، عشقه، وفایه، آند اوْلسون
آ، خوش باخیشلی مارال!
من سنی اوُنوتمامیشام
گئجه، گونوز یوْلونو ایزله‌ین خیالیمدان ـ
اینانمیسان خبر آل،
من سنی اونوتمامیشام
همیشه خاطیریمین گوْزگوسونده حاضیرسن
همیشه خاطره‌تک دوُرموسان خیالیمدا
و سن آ، دلبندیم!
وئرنده ال ـ اله با هم گزنده یادلاریلا
منی‌ده بیر یادا سال
من سنی اوُنوتمامیشام
سنی اوُنوتمامیشام
اوُنوتمامیشام...

قورخو

بیر به بیر منی آتدیلار،
منی یالقیز قوْیدولار،
اوْمود،
آرزی،
جوانلیق،
عشق، و...و...
آه!
هامی خائین‌ایدی
هامی مندن اوز دؤندردی،
آمما یوخ!
تکجه بیریسی، منی آتمادی،
بلی
تکجه بیریسی
مندن اوز دؤندرمه‌دی،
آخی،
اونلا بیرگه دؤغولدوق،
بیرگه بؤی آتدیق،
بیرگه یاشادیق،
بیلیرسینیزمی او وفالی سیرداشیمین آدی ندیر؟
قوْرخو،
بلی
قوْرخو،
اوْشاقلیق چاغیندان ایندی‌یه دک ـ
اوْنلا یاشامیشام،
اوْنلا بوْی آتمیشام،
آغریلاریمی اوْنا ییچیلدامیشام

ایپک یاغمور

من بیر غزلخوان بولبولم
سن شئهلی گولزاریم منیم
خندان اۇلاندا لبلرین
چهچه وورار تاریم منیم

***

سنسن یگانه گوهریم
سنسن ایشیقلی اختریم
سنسن شیریندیل دلبریم
نازنده دلداریم منیم

***

سنسن صنوبر منظریم
شمشاده، سروه بنزه‌ریم
سنسن زورروم، سنسن زریم
سنسن بوتون واریم منیم

***

سن ایلک یازلاردان گوزل
من بیر خزان وورموش خزل
سنسن درداغیمدا غزل
سن دیلده گفتاریم منیم

***

سنسن جلالیم، شوکتیم
سن اقتداریم، قدرتیم
سنسن بوتون حیثیتیم
وارلیغدا معیاریم منیم

سن یئنگی گوللر دسته‌سی
من اسکی هیجران خسته‌سی
هر دردیله و آللاه خوشام
اولسان پرستاریم منیم

***

قوللاری باغلانمیش قولام
تؤهمتده یانمیش یوسفم
سلطانلارا باش ایمه‌رم
اولسان خریداریم منیم

***

سولغون، سوسوز صحرالری
رضوان هاوالی ائیلرم
بیر آن ایپک یاغمور کیمی
اولسان هاوا داریم منیم

***

سن هاردا یاریم اولماسان
جنّت جهنم‌دیر منه
اودلاردی گولزاریم منیم
سن هاردا دلداریم منیم

***

سنسیز، یاریمجان بیر قوشام
قان ایچره پر ـ پر اولموشام
وارلیق نصیبیندن بوشام
سن اولماسان یاریم منیم

***

من «ناظر»م الهامیمی،
آللام دوداغیندان گوزل!
شیرین دوداغین تک اودور
شیرین‌دیر اشعاریم منیم

یۆسف‌لره زیندان گؤزه‌ل

راهب‌لره تـــجرید خـــوْش — زاهـــدلره رضـــوان گـــؤزه‌ل
جـــاندان کـــئچن عـــاشیقلره — لعـــلِ‌لبِ جـــانان گـــؤزه‌ل

***

عـــقل اهـــلینه تـــدبیر خـوْش — وعـــظ اهـــلینه تـقریر خـوش
مـــجنونلارا زنـــجیر خـــوْش — یـــوسف‌لره زیـــندان گـــؤزه‌ل

***

گؤز وارکی گـولزار ایسـته‌ییر — گـؤز وار گـولو زار ایسـته‌ییر
بـــایقوشلارا ویـــرانـه خـوْش — بـــولبوللره بـــوْستان گـــؤزه‌ل

***

ســـئومز پـــری‌لر کـــینه‌نی — عـــــفریته‌لر آئـــــینه‌نی
خـــفّاشه ظـــولمت گـــوشه‌سی — قـــوْقنوسا آتشـــدان گـــؤزه‌ل

***

هـــر کـــئفلی بـــو مـــئیخانه‌ده — بیر نـــوع‌ایـــله سرمست اوْلور
کـــیملر دئـــییر پـیمانه خـوْش — کـــیملر دئـــییر پـیمان گـــؤزه‌ل

***

مـــجنونه ســـاماندان دئـــمه — ایّـــوبه درمـــاندان دئـــمه
ســـــاحیللره آســـــوده‌لیک — دریـــــالره تـــوفان گـــؤزه‌ل

***

«جـــمشیده» وئـــر جـام جمی — «اسکـــــندره» آئـــینه‌نی
«نـــاظر»کـــیمی ذوْق اهـــلینه — طـــعم‌لبِ جـــانان گـــؤزه‌ل

نئچه دؤردلوک «ماهنی» باباطاهردن تضمین و ترجمه

رؤیا

گئجه شاهینی گؤیده آچدی شهپر
قیزیل قوْش داغ دؤشونده اوْلدو پرپر
سکوته دالدالاندی باغ و بستان
دئیردین نوبهار اوْلدو زمستان
قارا بیر اوْرپه‌یه یئر ـ گؤی بوروندو
سمانین سئوگی آتشگاهی سؤندو
ولی بیردن او اوْرپک پاره‌لندی
گوموش، گلزاره گؤیلردن الندی
گلین‌لر تک آی ـ اوْلدوز ساتدیلار ناز
چمن نازنده اوْلدو قونچا طنّاز
صبا سردی ایپک یوْرغان دؤشک‌لر
چالیب لایلای یاتیب گوللر چیچکلر
دئیردین او یاشیل گلزاره ساری
فلک سود چشمه‌سی ائتمیشدی جاری
ساچین او چشمه‌ده سونبول هؤروردو
یارین رؤیاده بیر عاشیق گؤروردو
دئییردی: ای بلای جان خسته
دؤداغی قونچا زولفو دسته دسته
«اوْزون وصله قرار ائتدین باهاری
باهار اوْلدو ندن پوْزدون قراری
هامی ایستر گول آچسین نوْروز اوْلسون
گولوم من نئیلیرم سنسیز باهاری؟»*

***

بو سؤزلردن او دلبر گلدی خشمه
قاریشدی خَشمینه ناز و کِرِشمه
دئدی: ای بی‌نوا ای بختی قاره
نه عللتدن گلیبسن آه و زاره؟
گرک عاشیق اوْلان حرمانه دؤزسون
شرارِ آتشه پروانه دؤزسون
محبّت اهلینه قسمت بلادیر
بلالر زینتِ اهلِ ولادیر
اگر اهلِ ولاسن، لا نه لازیم؟
اگر پروانه‌سن، پروا ـ نه لازیم؟

---

*ـ

خودت گفتی که وعده در بهاره
بهار آمد دلم در انتظاره
بهار هرکسی عید است و نوروز
بهار عاشقان دیدار یاره

اگر قُقنوس اؤلوبسان یان همیشه / اگر فرهادسان بو داغ، بو تیشه
اگر قِیس اؤلموسان لئیلی‌پسند اول / سئوه‌ر درد لئیلی‌لر، گئت، دردمند اول
اگر دلداده سن دل، داره باغلا / اوره‌ک اوز اؤزگه‌دن، دلداره باغلا
اگر سینه‌نده داغ وار آچ نیشان وئر / اگر حلّاج‌سان دار اوسته جان وئر
اگر ایّوب اؤلوبسان صبری خوْشلا / قوْجاقلا دردلری درمانی بوْشلا
ذبیح اؤلدو آدین، یوکسل مینایه / شهیدِ عشقسن گئت کربلایه
آخیتدی گؤزلریندن اشکِ آلین / خطاب ائتدی او رؤیالر مارالین
«غم عشقین بیابان‌پرور ائتدی / منی سئودا شراری بی‌پر ائتدی»
دئییرسن دؤز، دئییرسن دؤز عزیزیم! / دؤزوم‌لر یاندیریب خاکستر ائتدی»(۱)

***

او لحظه دان یئری بیردن سؤکولدو / پریشان عاشیقین قلبی تؤکولدو
دئدی: رخسارینا آخدیقجا قان یاش / گئجه‌م صبح اؤلمایایدی یارب ای کاش
ندن‌کی غایب اؤلدوقدان نیگاری / پریشان اؤلدو روز و روزگاری
ائله داغلار کیمی باشین چن آلدی، / خزان وورموش چمنلرتک سارالدی،
ائله غم آتشی چکدی زبانه / ائله بولبول کیمی گلدی فغانه،
ائله مجنون کیمی صبری تالاندی، / ائله غم دالغاسیندان چالخالاندی،
ائله بیر حالته دوشدو او محزون، / ائله اؤلدو پریشان و جیگرخون،
ال آتدی خرقه جیردی، اؤلدو «عریان» / قوْیوب اوز چؤللره نالان و گریان
گزردی دیلده ناله کوه و دشتی / اواودلو ناله‌لر آدلاندی: «دشتی»
یارین زلفو الینده تاری اؤلموش / دئیردی: او جفالردن یؤرولموش
«ساچین اؤخشار قارانلیق شامه دلبر! / منی سالدین عجب آلامه دلبر!

۱- غم عشقت بیابان پرورم کرد / هوای دوست بی‌بال و پرم کرد
همی گویی صبوری کن صبوری / صبوری طرفه خاکی بر سرم کرد

اگر یاریم دئییل سن بس نه‌دن‌دیر؟ گلیرسن هر گئجه رؤیامه دلبرا»[۱]
دیـیه‌رلرکی او صحرا گـرد نـالان وئـریب سئودا یـولوندا عـاقبت جـان
ائله ائـتدی جـانین آتشـده بریان کـی اؤلدو حـالینا آتش‌ده گریان
ائـله دلداده‌لیکـده کـامل اؤلدو کی سر تـا پـا آلولانـدی کـول اؤلدو
دئیردی جان وئرنده تورپاق اوسته حزین سسیله او بیکس سؤن نـفسده
«نیگار تـازه خیزیم هارداسـان بس؟ خؤمار گؤز سورمه‌ریزیم هارداسان‌بس؟
دئدین جان وئرمه‌سن عاشیق دئییل سن وئریرم جان عزیزیم هارداسان‌بس؟»[۲]

۱-

دو زلفـونت بـود تـار ربـابم چه می‌خواهی از این حال خرابم
تـه کـه بـا مو سـر یـاری نداری چـرا هـر نـیمه شو آیـو بخوابم

۲-

نـیگار تـازه خـیز مـو کـجایی بـچشمان سرمه‌ریز مـو کـجایی؟
نـفس بـر سـینهٔ طـاهر رسیده دم مـردن عـزیز مـو کـجایی؟

«سر خود بر سر آن خاک نهاد
دردم از شوق لقایش جان داد»
«جامی»

وصال خلوتی

«مرشدِ کاملِ اربابِ جنون» اوْلان آشفتهٔ لئیلا، مجنون
ائشیدیب لئیلانین اوْلمک خبرین، عارضه ائتدی روان اشکِ‌ترین
گزدی گؤزدن آخاراق قانلی یاشی، ایلیه‌یه ـ ایلیه‌یه توْرپاغی، داشی
بلکه‌ده مدفن لئیلانی بیله، اوْردا دلدارایله دیدار ائلیه‌یه
بیر یئره یئتدی‌کی، یاتدی نفسی، گؤردو قالخیر گؤیه جان رایحه‌سی
بیلدی‌کی، مدفن، جانان اوْرادیر، یعنی آرامگه جان اوْرادیر
خلوت وصلی مهیا گؤرجک، ائوی خالی، یاری تنها گؤرجک،
عشق دریاسی گلیبدیر جوُشه جان‌کیمی قبری باسیب آغوشه
امن ـ آرام تاپارکن اوْزونو دوشه‌نیب توْرپاغا، یوُمدو گؤزونو
گؤزونو یوُمدو نفسده‌ن دوشدو لئیلا! لئیلا! دئدی، سسدن دوشدو

«هست آیین دو بینی ز هوس
قبلهٔ عشق یکی باشد و بس»
«جامی»

قبله گرکدیر بیر اوْلا

نازیله عشوه‌لی بیر جانانه،
دوزولوب دؤوره‌سینه عشّاقی،
سانکی آی، سئیر ـ تماشایه دوُروب،
خئیل عاشیقلره باخدیقدا پری،
کی دؤلوب اشکِ نیازیله گؤزو
آغاران ساققالا گؤز یاشی آخیر،
سؤیله‌ییر: ای سنه قوُربان جانیم،
قوْجایام، درد و بلا یوْرغونویام،
قامتیم هرچه، کماندیر گؤزه‌لیم!
قوْجایا باخدی جوان جانانه،
ایسته‌دی تا بیله عاشق می‌دیر او؟
بارماغین توُتدو، اشارت قیلدی،
قوجا قوْیدوقدا او ائیوانه قدم،
نازیله پوسته‌نی قاتدی شکره،
باشینی قوْوزاگیلن بیر یوُخاری
کی او آیدیر، من اوْنون بنده‌سی‌یم،

آستاجا قوْیدو قدم ائیوانه
هامیسی گؤرمه‌گی‌نین مشتاقی
باشینا زهره، زحل حلقه ووُروب
گؤردو بیر پیر پریشان نظری
دایانیب الده عصا، دیلده سؤزو
حسرت‌ایله او پریسایه باخیر
منه‌ده بیر نظر ائت، جئیرانیم!
او آلا گؤزلری‌نین ووُرغونویام،
سینه‌م عشقینده جواندیر گؤزه‌لیم!
گؤرمه‌دی سانکی اوْنو مردانه
عهدی دوز، ایلقاری صادق می‌دیر او؟
قوْجانی ائیوانا دعوت قیلدی
باشقا بیر یاری نشان وئردی صنم
دئدی او پیر پریشان نظره:
باخ او ائیواندا دوُران یاره ساری!
اوْلدوزام، حوسنوده شرمنده‌سی‌یم

دلربــــالیقدا ولو طـــاقم* مــــن،
اؤزوم آمـــــا اؤنــا مُشـتاقم مــن

هـــانسی عـاشیق بـاخا او دلداره،
داهــا بـاخماز مــن بـی مـیقداره

قـــوْجا بــــاخماقدا او طـــنازتره،
ووردو بیر سیللی اؤنـو سـالدی یـئره

دئـدی: ای هـر صـنمه مـاییل اؤلان!
مکــتبِ عشــقده نــاکـامیل اؤلان!

بـیر بـاخیش عـاشیق اگـر یـاره بـاخا،
نــئجه مـومکون داهـا اغـیاره بـاخا؟!

کــوْر او گـوْز هـر صـنمه نـاظر اؤلا،
عشــقده قــبله گــرگ‌دیر بـیر اؤلا

* ـولو طاقم = تک اولسام‌دا

«چون میّسر نیست بامن کام او
عشقبازی می‌کنم با نام او»

مجنونون یئرده مشق ائتمه‌سی

گونلرین بیر گونو بیر ناقه سوار
گؤز یاشی جوهری، مژگانی قلم
هر زامان یازدیغی مکتوبه باخیر،
دئدی: ای دلشُدهٔ دشتِ جنون!
نه اؤلوبدور بئله قلبین چابالیر؟
نییه تئز ـ تئز پوزولور احوالین؟
دوشموسن بؤیله نه‌دن تشویشه؟
نییه تؤرپاقلارین اوستون جیزیسان؟
ائدیسن شرح کیمه محنتینی؟
دئدی: مجنون یاناراق سئودادن
چاره‌سیزدن سرِ مژگانیم ایله
تؤرپاق اوسته آدینی مشق ائدیرم
یئتمه‌دیم سئوگیلیمین کامینا من
اؤتودولسام‌دا اؤنون یادیندان

گؤردو مجنون دؤشه‌نیب تؤرپاغا، زار
وؤرور اؤز سئوگیسینی یئرده رقم*
اوزونه سئل‌کیمی گؤز یاشی آخیر
بؤیله آشفته نه‌دنسن مجنون؟
صوُرتین گاه قیزاریر گاه سارالیر؟
اؤلور آشفته دمادم حالین؟
ائدیسن ـ سؤیله! نه‌دن اندیشه؟
کیملره عرضه ـ شکایت یازیسان؟
چکیسن یئرده کیمین صوُرتینی؟
نئیله‌ییم؟ دوشدوم اوزاق لیلادن،
اوزه گؤزلردن آخان قانیم‌ایله،
آدینی یازماقیلا عشق ائدیرم
دیری‌یم سئوگی‌سی‌نین نامینا من
حاش للّه چکه‌م ال آدیندان

* ـ سئوگیلی سینین آدینی یئرده یازیر.

«الهی توبه کردم توبه اولاست
ز هرکاری که غیر از عشق لیلاست»

تکجه لئیلا منه بسدیر

پُخته مجنونه دئدی زاهد خام: ای یانان آتش حسرتده مدام،
ای دوشن تاب و تبه سئودادن! اوْدلاتان بارقهٔ لئیلادن!
آتش عشق‌ایله یانمیش جانی! چؤللرین شهره‌لی سرگردانی!
ای چکن نوُردن ال، ناری توُتان! تانریدان اوز چئویریب، یاری توُتان!
عشق ائوین کعبهٔ مقصود ائیله‌ین! اوْزونه لئیلینی معبود ائیله‌ین!
ای اوْلان هر ایکی دونیاسی تباه! ائتدیکی جمله خطا جمله گوناه!
اوْلماییب عشق شریعتده مُجاز، عقل حق جلوه‌سی‌دی عشق مَجاز
اوز چئویر بارگه داداره! توْبه ائت آچ آغیز استغفاره!
بلکه تانری سن اوچون بخشش ائده لطفله جرمینی بخشایش ائده
آغلادی مجنون ائشیتجک بو سؤزو، ابر نئیسان‌کیمی دوْلدوردو گؤزو
اوزونو توُتدو سماواته ساری، اللرین قوْوزادی بیردن یوُخاری،
چکدی بیر آه، گلیب داده، دئدی، باشلادی ناله و فریاده، دئدی:
- ای گونو آغ، گئجه‌نی تار ائله‌ین! منی لئیلایه گرفتار ائله‌ین!
ای یازان یار گؤزونه عشوه و ناز! عاشقه قسمت ائدن سوز و گُداز!
یاندیران آتش سئوداده منی! باغلایان طرّهٔ لئیلاده منی!،
ای قیزیل گول‌لری خندان ائله‌ین! بولبولو باغدا غزلخوان ائله‌ین!
عاشقه عشقی ائدن شهد روان! ایچدیرن بال یئرینه مجنونا قان!
ایندی‌کی، یاندی جانیم سئودادن، دوْنمه‌بیلمیر اوره‌ییم لئیلادن،
قلبیمی عشقیله، اسدیر یارب! تکجه لئیلا منه بسدیر یارب!

«کاین طلسم بستهٔ مولاست این
پاسبانِ کوچهٔ لیلاست این»
مولوی

مجنونون ایتی اؤپمه‌سی

بیریسی گؤردوکی، مجنون غریب
جان‌کیمی بیر ایتی آغوشه چکیب

گؤز یاشیلا یویاراق ال ـ اوزونو،
اؤپورو گاه دوداغین گاه گؤزونو

گاه نوازش ائله‌ییر اللرینی
گاه الیله داراییر تئللرینی

گاه باسیر سینه سینه قارشیلاییر
تؤزونو آلماق اوچون گاه یالاییر

گاه تومار چکمه‌ده‌دیر ال ـ قوْلونا
فیرلانیر گاه ساغینا، گاه سولونا

دوْلانیر باشینا پروانه‌کیمی
چکیر آغوشینا دیوانه کیمی

دئدی: ای عقلی آتیب، عشقی توتان!
شرم ائله، شرم ائله آللاهدان اوتان!

ایتی کافر! ائله آغوش ائله‌مه
حوکم اسلامی فراموش ائله‌مه!

ایت یئییر هر لَشی، هر مؤرداری
اونو مورداد یارادیبدیر تاری

عقلی اؤلماز سئچه نیک و بدینی
گؤز اؤنونده یالایار مقعدینی

مؤمن اِلحادایله سازش ائله‌مز
نجس العینه نوازش ائله مز

چکدی مجنون جیگریندن بیر آه
دئدی: ای مسئله‌دن ناآگاه!

بو، محبت ائوی‌نین وارثی‌دیر
لئیلامین درگاهینین حارسی دیر

بو منیم دردلریمه محرم‌دیر
اؤلسا جانیم بونا قوربان، کمدیر

دونیانین گر منه وئرسن کؤکونو
وئرمرم دونیالارا بیر توکونو

نازلی لئیلانین ایی بوندان اسیر
اؤلموشام قوللوغونا بوندان اسیر

بو محبّت باغی‌نی ترگولودور
بو منیم سئوگیلیمه سئوگیلی دیر

آند اولسون

شکوفه‌یه، چیچه‌یه، لاله‌زاره آند اولسون
یاشیل طبیعته، رنگین بهاره آند اولسون
سئوینجه، سئوگی‌یه، صدقه، صفایه، سئودایه
اوره‌ک دؤیونتوسونه، انتظاره آند اولسون
آنا دؤشونده او بالدان شیرین سوده سوگند
آتا اوزونده او نورلو وقاره آند اولسون
غروره، غئیرته، عهده، وفایه، ایلقاره
شهامته، شرفه، اعتباره، آند اولسون
جوان ـ جوان سارالان آغزی باغلی قونچالارا
سوسوز ـ سوسوز قورویان شاخساره آند اولسون
عدالت اوسته قولو باغلانان شهیده قسم
وطن‌ده ایتگین اؤله‌ن بی‌مزاره آند اولسون
دؤشونده گوللر آچان نامور ایگیت بالایا
حماسه خلق ائله‌ین نامداره آند اولسون
«جمیله بو پاشایا» قهرمان «لومومبا»ـ یه
خروش خلقه، صفِ کارزاره آند اولسون
اوناکی شهدکیمی ایچدی شوکران زهرین
اوناکی رقص‌کنان چیخدی داره آند اولسون
اوناکی دوشمن الیندن سو ایچمه‌دی، اؤلدو
او اؤن تعهده، سؤن اقتداره آند اولسون
اوناکی امضالادی عهدینی قیزیل قانی
اوره‌کله وئردیگی قول ـ قراره آند اولسون
«زبوره»، «توراتا»، «انجیله»، «یشته»، «قرآنه»
آیا، گونه، فلکه، روزگاره آند اولسون
نه قدر اؤلمه‌میشم آی منیم گؤزه‌ل وطنیم!
اونوتمارام سنی پروردگاره آند اولسون

گرفتار اولسون

هم الین هم قلمین تـورکجه یـازان! اوار اولسـون
سـنه مـولا عـلی هـر یئرده نگـهدار اولسـون

تـورکو غـیرتلی شـهامتلی ایگـیدلر دیـلی‌دیر
قویمایین جان سیزه قوربان بئله دیل خوار اولسون

کـــیم اونـــوتسا دیـــلینی دیـــنینی اصـــلّیتینی
یـاشاماغلیق بـئله بـیر نـاخلفه عـار اولسـون

صف چکیب گـول دایـانار بـاشقا گـولوستانلاردا
نه روادیر بو قدەر بـاغدا بـیزیم خـار اولسـون؟!

ییغیشین داغـلاری داشـلیقلاری هـموار ائـله‌یک
تا وطن مولکو سراسـر گـول و گـولزار اولسـون

بولبول آواز اوخوسون قونچا آچیب گول گولسون
باغ طراوتـلی بـوداغـلار دولوسـو بـار اولسـون

یول سالین شـعرایـله عـرفانلا اوره‌کـدن اوره‌یـه
بـلکه عـرفانلا سـعادت یـولو هـموار اولسـون

بـند اغـیاری آچـین سـئوگیلیمین بـوینوندان
قـویمایین کـؤنلونو آزرده اغـیار اولسـون

وئـرمه‌یین غـیر الینه زولف خـم انـدر خـمی‌نی
نئجه مـومکون‌دی پـری دیـوه گـرفتار اولسـون

مـنی مـین درده گـرفتار ائـله‌ییب خـطّیندن
اونـو بـو خـطّه سـالان درده گـرفتار اولسـون

بیزکی شیرین لبینه مین کـره قـوربان دئـمیشیک
نـه روادیـر یـادا بـیگانه‌یه او یـار اولسـون

یـاد و بـیگانه یـارین قـدرینی حـاشا بـیلمز
«قیس» لازیمدی که «لیلا»یـه خـریدار اولسـون

هـانسی ظـالیم آیـیریب عـاشیقی مـعشوقوندان
گؤروم آللاه ایکـی دونـیادا دل افکـار اولسـون

ساقیا!

ساقیا! گؤتور جامی، دؤرما، باشلا جوزلانه،
وئرگیلن مئی اوستن مئی، ییخ بو خلقی یان ـ یانه
اؤدلو جامی فیرلاندیر، اؤد ووروب آلاولاندیر،
هوُشو ریشه‌دن یاندیر، عقلی ائیله دیوانه
شورِ عشق اؤلان یئرده، عقل و هوشه رخصت‌یوخ،
قوُیما، قوُیما یوُل تاپسین، بزم اُنسه بیگانه
دوشموشم یامان درده، تؤک پیاله‌یه «دورد»و
وئرگیلن ایچیم، دردیم، بلکه یئتدی درمانه
جان ائوی قارانلیق‌دیر مئی چراغینی یاندیر؛
تا مگر ایشیقلانسین، باده‌دن بو کاشانه
نوحِ عشقه دریاده باده بادبان اؤلسا،
توش گلر نه تشویشه، باش اَیَر نه طوفانه
باده‌دن دؤلان سینه کینه‌دن اؤلار خالی،
محو اؤلار قارانلیقلار، گون گلنده مئیدانه
دؤرما، آل اله جامی، تؤک شراب گولفامی،
قاتما، قاتما هر خامی، سن بو جمع مستانه
تلخ‌دیر شراب، آمما اهل شُربه* شیریندیر،
یانماق اؤلماسا نئیلیر؟ چیلچیراغی پروانه

---

* – اهل شرب = ایچگی اهلی، مئی ائچن

مـئی کـمالِ اینساندیر، مـئی فـروغِ ایـماندیر،

مئی صفا وئـرر روحـه، مـئی جـلا وئـرر جـانه

زاهدا! گر ایچسن مئی، عقل آتین ائـدرسن پـی*

ســن‌ده اوز قـؤیارسان هـئی، مـن‌کیمی بـیابانه

بیرجه جورعه نوش ائتسن سن‌ده من ایچن مئیدن،

مـنبر اوسـته پـایلارسان گـونده خـلقه پیمانه

من‌ده بیر زمان سن تک، عـقله، هـوشه آللانـدیم

جـمع لرده شـمع اؤلدوم، اؤلکـه‌لرده فـرزانـه

عقل دفترین بـوکدوم، زُهـد خـرقه‌سین جـیردیم،

دیـــلبریم آچـان گـوندن لبـلرینده مـئیخانه

تا او نـازلی دلداریـن مـئی سـوزر دؤداغـیندان

اؤلســه، مـئیدن ال چکـمز، «نـاظرِ» شـرفخانه

---

*- ائدرسن پی = پی‌لرسن

ژاله‌لر مینجیغی

منه درد خوْشدور اگر هامی‌یا درمان خوْشدور
وصل عاقل‌لره خوْش عاشیقه هیجران خوْشدور

هانسی پروانه یئتر وصله دوشر گوْزلردن
باشی سئودالی‌لره حسرت و حرمان خوْشدور

ژاله‌لر مینجیغی عاشیق دؤشونون زینتی دیر
لاله‌لر باغری اوْلا هر نه قدر قان خوْشدور

قصر و معموره‌لری زاهد خوشنامه وئرین
عشق بدنامی اوْلان قیسه بیابان خوْشدور

خسته ساحل‌لره ساکت یاشاماق اوْیغون‌دور
دریالاردان دؤغولان دالغایا طوْفان خوْشدور

سؤیله «السّجنُ اَحَب»* بوْشلا زُلیخا دئیه‌نی
یوسف عشق اوْلانا گوشهٔ زیندان خوشدور

«ناظر»ین سئوملی بیر دلبر جانانه‌سی وار
اوْلا مین یوْل بئله بیر دلبره قوربان خوْشدور

---

*- اشاره‌دیر قرآن کریم‌ده یوسف سوره‌سینین ۳۳نجی آیه‌سینه «رَبِّ) السَّجنُ اَحَبُّ الَیّ مِمّا یدعوننی»

قیزیل پئیمانه

باغلی‌دیر جانیم منیم بیر نازنین جانانه‌یه

جوت دؤداغیندان سوزور جان جوهری هر ثانیه

گؤرسن ای واعظ منیم بو طُرفه افسونکاریمی

سؤن قؤیارسان خالقی هر افسون ائدن افسانیه

یوزما بیجا بئینیمی منع ائتمه سئودادن حکیم

خیری یوخ هئچ مرهمین مجنون کیمین دیوانیه

نئیلیرم جام طهورو* اوزداکی کؤنلوم منیم

باغلاییب پئیمانینی مؤحکم قیزیل پئیمانیه

من که اؤلدوم اوز شیرین‌دیل یاریمین دلبسته‌سی

تاکی وار جانیمدا جان باش ایمرم بیگانه‌یه

کیم دئییر؟ پروانه‌نین یوخ شمعیله هئچ نیسبتی

باغلی‌دیر پروانه شمعه شمع‌ده پروانیه

«ناظر»ین اشعاری اؤلموش هر نظردن بی‌نظیر

شیوهٔ شیواسی بنزه‌ر «سیّد شیروانی»یه

* - جام طهور = پاک ایچگی، بهشت ایچگی‌سی

وفا

اوره‌کده‌کی داغیمی لاله گؤرسه، قان آغلار
ائشیتسه قصّه‌می بولبول، چکر فغان آغلار
من او قانادلاری یانمیش هزار دَستانم،
کی حالیما باغ ائدر ناله، باغبان آغلار
منم او قدّی بوکوک، قؤنچاسیندا سؤلموش گول،
کی سرو گؤرسه منی قان ائدر روان، آغلار
دئمه‌کی: کیمدی گؤره سروین آغلاماقلیغینی؟!
آخی او آغلاسادا، قؤنچادان نهان آغلار
او شمعدیرکی گؤزو یاشلانیب زبانه چکه‌ر،
ولی وفالیدی پروانه، بی زبان آغلار
سازاقدا پرپر اؤلار گول، چکر فغان بولبول،
خیالی قؤنچا ولی اؤز ایچینده قان آغلار
گؤزومو یاشلی گؤره‌نده آماندی سارسیلما!
بولود، چیچک یاشا دؤلدوقجا بی اَمان آغلار
آچاندا آغزینی «ناظر» نوایه بولبول تک،
قاوال دؤیر باشا، نئی‌سیزلایار، کمان آغلار

امید جوانه‌لری

قاریش ـ قاریش گزیره‌م بی‌نیشان کرانه‌لری،
قدم ـ قدم اؤپورم قوْیدوغون نیشانه‌لری

اگر عؤمورکیمی گئتدین یاشیل بهاریم تک،
قاییت،کی یاردی سینه‌مده امید جوانه‌لری

همیشه سیزلادی کونلوم دمیر قفسلرده،
گل، ایندی ساز ائیله‌ییم، سئودیگین ترانه‌لری

او اودکی روشن ائدیبسن منیم ضمیریمده،
هنوز قاخمادادیر گؤیلره زبانه‌لری

گل ای چیچکلی بهاریم، قیشین الیندن آل،
بو قانلی قمچیلری، اؤدلو تازیانه‌لری

بها، نه‌گولشنه قائل اؤلاتلارین، نه گوله،
گول عشقی اؤلدو، منی ییخماغا بهانه‌لری

عروسِ شعریمه* یوْخدور نظیره هئچ یاندا،
خصوص زولفونه عشقین چکنده شانه‌لری

گؤرنده آه چکر «ناظرِ» شرفخانه ـ
قوُرو بوُداقلارین اوسته، بوْش آشیانه‌لری

---

* ـ عروس شعریمه = شعریمین گلینینه، بزنمیش شعریمه

کؤچن بهاریم

بیر آتلی کئچدی بو یؤلدان، یئرینده ایز قالدی،
کیم ایزله‌دی اؤنو آنجاق، گؤزونده تؤز قالدی
گونش‌کیمی منه بیر یؤل اؤته‌رگی ائتدی نظر،
آلوولار ایچره یاخیلدیم، سینه‌مده کؤز قالدی
بیر آندا ایتدی گؤزومدن، آخان ستاره‌کیمی
خیالدا، خاطیره‌سیندن همیشه سؤز قالدی
آخان ستاره دئییلدی، کؤچن بهاریمیدی،
گؤزومدن ایتسه‌ده، دائیم یؤلوندا گؤز قالدی
چؤخ ایسته‌دیم دالیسینجا قاچام، دئیم: گئتمه!
دیزیمده اؤلمادی طاقت، دیلیمده سؤز قالدی
منیم‌ده آرزی بؤداغیم یاز اؤلدو دؤلدو دنه،
ولی آچیلمادی هرگز، شکوفه‌سیز قالدی
غم ائتمه، داملا داماركن ایتر، باتار، «ناظر»!
دنیز، دنیز دؤغولوبدور؛ دنیز، دنیز قالدی

سنسیز

سن گول‌کیمی دوشلرده گزیب گولمده من سیز
من یئرده خزل تک چورویوب اؤلمده سن‌سیز

سـن قـوتچالانان یـاز سـایاغی نـاز ائـلمکده
من «چنلی‌بئلم» گورمه‌میشم باشیمی چـن‌سیز

سنسیز من او پروانه‌کـیمی یـاخمادایـام جـان
سن شمع کیمی قاهقا چکییب گولمه‌ده من‌سیز

حسنون گـتیریب «نـاظر» شـوریده‌نی شـوره
بولبول اؤته بیلمز گـؤزه‌لیم! بـاغ و چـمن‌سیز

گل ـ گل اؤلورم ساچلارینی سَر سینم اوسـته
قـویما قـالا نـعشیم قـورو یـئرلرده کـفن‌سیز

سنسیزلیک

ال اوسته گوزگو تک گزمک، یقین بیل دوزلوگـومدندیر،
گـــونشلردن اؤپـــوش درمک، کــدورتسیزلیگیمدندیر
بؤی آتـدیقجا اؤزونـدن بـیتگی‌لرتک آیـریلار اینسان،
منیم قوْرخـوم اساساً آیـری دوشمک اؤزلوگـومدندیر
تـــاماً کـــایناتی ان گـــؤزه‌ل خـــلق ائـــیله‌ییب خـــالق،
گؤز آنجاق گؤرسه چیرکینلیک، گوناهی گؤزلوگومدندیر
سـیغیشماز سـئوگی مـعناسی نـه عـُماندا، نـه اوُرمـاندا،
چوْخو آزلیقدا حصرائـتمک، داریسـقال سـؤزلوگومدندیر
بیلیرسن چوخ زامـانلاردیر، چکیب مـنلیک‌لر ال مـندن،
اوره‌ک چیرپینتی‌سی، گؤز یـاشلاری سـنسیزلیگیمدندیر

بیرگون

بیرگون سحر دریچه‌سینی آچدی نازیله،
گؤزلر آسیلدیلار آته‌ییندن نیازیله
من بیر طرفده دوُرموشودوم، بیر طرفده یار
دورموشدو چورلو قیش ائله بیل گوللو یازیله
سینه‌مده تیتره‌ییردی اوره‌ک اضطرابدن،
اؤل سئرچه تک‌کی، اوزسون اؤلا شاهباز ایله
هئی ایسته‌ییردیم اؤنلا اؤلام بلکه قوُل ـ بوُیون،
عیناً او جورکی سوُسن اؤلار سرو نازایله
آمما او آرزو گؤیلری‌نین پارلاق اوُلدوزو ـ
آخدی، یئنه بوُراخدی منی سوُز و سازیله

مرتضی علی عشقی

عـؤمور قـاطاری اؤنـومدن کـئچیر شتاب‌ایـله،
بـــاخیشلاریم قـــاچیر آردیـــنجا اضـــطرابـــیله
بئله‌کی باش ـ گؤزومه‌دن دوشوب، دؤمان چؤکدو،
وداع ائـــــتمه‌لییم ائـــــیله‌بیل، شـــــبابیله
اجل دالیمجا گـزیر، قـوْرخـورام گـلیب، تـاپسین،
اودورکـــی رنگ ائـــدیرم بـــاشیمی خـــضابیله
نه دیلده تاب و توان وار، نه گـؤزده اشک روان،
غـــم آتشـــینده یـــانیر ســـینه التـــهابیله
اوره‌ک دؤیـونتولری مُـؤرکیمی سـوموکلریمی،
ائشـــیر، دئشـــیر، داغـیدیر، سـعی بـی حسـابیله
هوشوم، بـاشیم داغـیلیبدیر، مـلامت ائـیله‌مه‌یین،
اگـــر گـــؤزوم ســـرِ آبـــی چـــاشیر، ســـرابـــیله
ائـــله اؤلوب ایـــچَریم شـــوُر و شـــوْقدان خـــالی،
حـــبیب‌ده ســـئچه بـــیلمیر مـــنی حـــبابیله
هـــمیشه دل نگـــرانـــم، هـــمیشه آشـــفته،
کـــئچردیرم گـــونومو دائـــیماً عـــذابـــیله
طرب بهاری سـوْووشدو، تـعب قـیشی دوشـدو،
هـــله اوُشـــاق‌کیمی مـــن اوزیـــنورام تُـــرابـــییله
شـــراب وئـــرمنه ســـاقی! بـــو دردلره هـــرگز،
عـــلاج ائـــیله‌مک اوْلمـــاز، مگـر، شـراب ایـله

تَعَلُّل ائیله‌مه، تئز ـ تئز، دامیز بوغازیما مئی
شرار سینه مـی سؤندور، شرابِ نابیله

شراب ناب نه‌دیر؟ ـ مرتضی علی عشقی،
به جُز* بو باده دانیشما! منِ خرابیله

دامیز بوغازیما بیر ذرّه، تاکی ذرّه‌کیمی،
اوُچوب سمایه، اوْلوم همدم آفتابیله

دامیز بوغازیما بیر جورعه تا اوْلوم سرمست،
قوْیوم ترابه باشی عشق بوُ ترابیله

حاییف‌کی بیلمه‌دی «ناظر» جوانلیغین قدرین،
کئچیرتدی عؤمرونو بیهوده خورد و خوابیله

* ـ به جز = باشقا، بجز بوباده = بو ایچگی‌دن باشقا

غریبه‌دن نه کوسوم؟

اؤنون یؤلوندا‌کی اوز جانیمی تباه ائله‌دیم
عجب وفاسیزیمیش وای! نه اشتباه ائله‌دیم

اؤشاق‌کیمی باخیب اُیدوم او خاللی شاهماره
عؤمور صحیفه‌سینی سربسر سیاه ائله‌دیم

نهاندا «یار حرامی»، «شریک راهزنی»
رفیقِ قافله سئچدیم دلیلِ راه ائله‌دیم*

غریبه دن نه کوسوم‌کی قبیله‌م اؤلدو سبب
الیمله یوُسیفی ظلمت‌نشین چاه ائله‌دیم

نقدری ساده دلییدیم نه قدری خوش باور
او «ویل چاه»**ینی من فیکر شاهراه ائله‌دیم

اؤنوکی وئردی بادا بیر به‌بیر اومیدلریمی
بیر عؤمر ساده‌لیکیمدن امیدگاه ائله‌دیم

منم او شمع که هرگز چاتانمادیم گونشه
نقدر اؤدلار آرا جانیمی تباه ائله‌دیم

نه دردیمی بیلن اؤلدو نه ناله‌می ائشیدن
نقدر اشگه بوروندوم نقدر آه ائله‌دیم

او شاعیرم که شرفدن هیجاله‌نر شعریم
نه شهدی حنظله قاتدیم نه کوهو کاه ائله‌دیم

گوناهیم عشقدیر اؤلسا، بیر عشق‌دن باشقا
نه بیر خطایه یاناشدیم نه بیر گوناه ائله‌دیم

---

*- (یارِ حرامی) = اوغرونون یولداشی (شریک راهزن) یول کسه‌نین شریکی و (رفیق قافله) قافله‌نین یولداشی (دلیل راه) یول گؤستریجی

**- ویل چاهی = جهنّم‌ین قویوسو

تۆولاندیم

دریغا گردشِ گردونِ کج رفتاره تۆولاندیم
اوُشاق تک ساده‌لیک‌دن خاللی بیر شاهماره تۆولاندیم
جواهر آختاریردیم بی‌بها خارایه توُش گلدیم
گول آردینجا گزیردیم بی‌مروّت خاره تۆولاندیم
کۆپوشموش ایلغیمی بیر دالغالی دریایه بنزتدیم
گۆزوم کۆرا بیلمه‌دیم افسونِ افسونکاره تۆولاندیم
کۆنول هر یاره تاپشیردیم عدوی جانشکار اۆلدو
قدم هر یانه قۆیدوم من خیانتکاره تۆولاندیم
گهی دیوانه‌لر تک ناری بیر نوُر اثیله‌دیم تصویر
گهی پروانه‌لر تک نوُره باخدیم ناره تۆولاندیم
نسیمِ دلگشا ساندیم چمن برباد اثدن بادی
یاز ایستردیم ولی پاییز محنت‌باره تۆولاندیم
آتام آدم‌کیمی تقدیره باخ بیر بوُغدایا خاطر
ال اوزدوم خلددن ابلیس بدکرداره تۆولاندیم
بو ظلمت خانه‌ده گۆز سئچمه‌دی نامردیله مردی
اودرو بعضاً دنی اغیاره بعضاً یاره تۆولاندیم
نه مست ایچره صفا گۆردوم، نه هوشیار ایچره یکرنگی
گهی بدمست بدمسته، گهی هشیاره تۆولاندیم

قوْیما آماندی چوْخ انتظار منی

نه بخت یـیخدی، نـه طـالع، نـه روزگـار مـنی،
بـو حـاله سـالمادی والّـلاه مگـرکی یـار مـنی
منه حریف دئییلدی، نه یئل، نه سئل، نـه فـلک،
گؤرون ییخیب نـئجه راحت او ظـولمکار مـنی!
نه محنته بـاش اَیـردیم، نـه غـصه‌یه، نـه غـمه،
او بـئیله قـدّیمی بـوکدو، او ائتدی زار مـنی
دئدیم‌کی: چاره‌سیز اولسام، او چاره‌ساز اوْلاجاق،
ائدر بـو جـور نـه بـیلیردیم غـمه دوچـار مـنی
دؤش اوسته زیوریدیم، داییماً ال اوسته عـزیز،
آیـاقلار آلتـدا او ائـتدی، ذلیـل و خـوار مـنی
اوْتـــنده بـــاغ و چـــمنده هـــزار دســـتان تک،
سئوردی قـوْنچا مـنی، گـول مـنی، بـهار مـنی
گـلنده شـوُره جـوْشاندا تـرانـه سـینه‌مده،
بـاساردی بـاغرینا سوُسن، اؤپـردی نـار مـنی
دوْلانـدا گـولشنِ طـبعیم شکـوفه‌یه، چیچه‌یه،
ائـدردی قـوْنچالی گـؤزلر شُکـوفه‌بار مـنی
ایچردی بیرجـه ایـچیم کـیم شـراب شـعریمدن،
دئیردی: کسـمه آمـاندیر! یـیخیر خـومار مـنی
مگر دوْیاردی گـؤزوم سـئیر سـرو و سـوُسندن
مگر یوْراردی نئی و چنگ و عـودُ و تـار مـنی
نـــه ثـروته بـاش اَیـردیم، نـه زیـوره، نـه زره،
صـــمیمی گـــؤزلریدی ائـیله‌ین شـیکار مـنی

همیشه جمعده شمع و همیشه صدرده بدر،

نه خوش یاراتمیشدی، حّی کردگار منی!

نه هئچ ساناردیم اؤلار نوُش‌لر بدل نیشه،

نه فیکر ائدردیم ائدر غصه‌لر فگار منی

خوْشا! خوْشا! او زمانلارکی، ائیله ییردی قضا،

مراد مرکبینین اوستونه سوار منی

خوْشا، خوْشا، او زمانلارکی، ائیله‌ییردی قدر،

اُغورلو بختیم‌ایله شاد و بختیار منی

خوْشا! خوْشا! او زمانلار هم آشنا، هم غیر،

بو بختیار بیلردی، او کامکار منی

خوْشا! خوْشا! او زمانلارکی کامه چاتماقدا،

نه مثیل آتاردی، نه رغبت، نه اقتدار منی

غریبه غافیل ایدیم، آه! بیلمه‌میشدیم آه!

کی بیر زمان آتاجاق گؤزدن اعتبار منی

بوگون او گوندو الهی،کی مانجاناقلاردا؛

هم اهل کینه سیخیر، هم‌ده روزگار منی

بیر آن اوره‌ک چابالیر، گاه نفس دوشور تنگه،

گاه اؤلدورور قوْجالیق گاه بوْغور فشار منی

توْتور نه طالع الیمدن، نه بخت اؤلور یاریم،

سئویر نه تاب و تحمّل، نه اختیار منی

تاپان کیمی غم و محنت، تاپیر جانیمدا قرار،

گؤرنده صبریله طاقت ائدیر فرار، منی

اوُمود قدم به قدم هئی اُوزاقلاشیر گؤزدن،

ائشیر، دئشیر، داغیدیر عجز و اِنکسار منی

جانیم بوْغازیما یئتدی، اجل یئتیش داده!

یوْرولموشام داها قوْیما چوْخ انتظار منی

آیدین سحر

باخدیم بیر عؤمور یوللارا بخت اولمادی یاریم
یاریم گله تادینجله بو قلب فکاریم

یار نیسگیلی، یاد سرزنشی اثیله کوشوتدو
نه الده دؤزوم قالدی نه سینه‌مده قراریم

ال چکمه‌دی بیر آن یولونو گؤزله‌مدن، گوز
گوز دوشدو آیاغدان یئنه‌ده گلمه‌دی یاریم

او شمع‌کیمی اولمادا هر بزمده خندان
پروانه‌کیمی یاندی منیم جان نزاریم

نئشترچی گؤزومدن سوزولن قان یاشا بیر باخ
نئشتر بوقدر وورماکی قانسیزدی داماریم

حسرت باغینین قول ـ قانادی، سینمیشیام من
اودلاندی یووام، سولدو گولوم، کؤچدو باهاریم

رنگیم سارالار قونچالاری شاختا چالاندا
قددیم بؤکولر قامتینی بوکسه چیناریم

باغلاندی دیلیم، سیندی بئلیم اؤنداکی مندن
یادلارکیمی دوندردی اوز، اوز ایل و تباریم

شمعم گئجه‌نی صوبحه کیمی یاندیم آلاوردا
اوز قوردوغوم اود اولدو منیم دیبده مزاریم

آما یئنه آیدین سحرین «ناظری»یم من
قوریاندی اونون مقدمینه دار و نداریم

تلاطملو دریا

آماندیر باغبان رحم ائت، آییرما بولبولو گولدن،

کی گولدن آیریلان بولبول، اؤلر اللرده نیسگیلدن

منم گول وورغونو، گولشن اسیری، قؤنچا دلبندی،

قفسلرده عؤمور سوررم، اؤلونجه دوشمرم دیلدن

چمندن ال چکیم حاشا! گولو ترک ائیله‌ییم هرگز!

سؤروش سارسیلمایان پئیمانیمی شوُریده بولبولدن

حدیثِ عشقیمی مجنون‌کیمی دیوانه لرده‌ن سؤر

نه شیخ ذوالمکاریمدن، نه پیر بوالفضائلدن

گولوم! بو بولبول شئیدا وفایه باغلی‌دیر، باغلی،

جانیندان ال چکر، آمما محالدیر ال چکه گولدن

یوْخومسا الده هئچ زادیم، بوکولمز قدّ آزادیم،

بو درسی من‌ده اؤیرندیم خورامان سرو و سونبولدن

سئوه‌ر «ناظر» تلاطملی، یاشیل، اوُلدوزلو دریانی،

قاچار داییم سکوته دالدالاتمیش خسته ساحیلدن

ماهنی‌لی چای

نقصان‌دی سنه یازسام اگر حسنوده آی‌سان
سن آی گونو گؤیچک یارادان خالقه تای‌سان!
مئی نشئه‌سی، روح نغمه‌سی، جان جوهری سن‌سن
سن گوللو چمن، قوْنچالی یاز، میوه‌لی پای سان!
سنسیز دیریلیک کلمه‌سی معنا تاپا بیلمز
سن گؤزده ایشیق، دیزده توان، سینه‌ده های سان!
شأنین کیچیلر، یازسام اگر باغ ارم‌سن
قدرین آزالار، یازسام اگر حوریه تای سان!
باش سینه‌مه قویسان آچیلار قوْنچالی کؤنلوم
«اولدوزولو دنیز»، «شئهلی‌سحر»، «ماهنی‌لی‌چای»سان!*
«ناظر» یارادان‌دا یئنی لفظیله غزل‌لر،
فهم اهلی بیلر سن یئنی‌لیکده اونا پای‌سان

* - اولدوزلو دنیز، شهلی سحر، ماهنی‌لی چای هر اوچوده شاعرین کیتابلارینین آدی

گؤزه‌لیم!

قؤنچاتک آچ دؤداغین، گول، گؤزه‌لیم!

تاکؤنول باغی آچا گول گؤزه‌لیم!

سن چیچکلرله دؤلو گولشنسن

من‌ده بیر نغمه‌لی بولبول، گؤزه‌لیم!

هاردا کی گول سارالا، بولبول اؤلر

اولسه بولبول، سارالار گول گؤزه‌لیم!

بیزی خالق یارادیب بیرلیکده،

بیر جانیق، بیر بدنیک، بیل گؤزه‌لیم!

حئیفدیر ـ حئیف، بو بیرلیکله قالاق ـ

سن منه، من سنه نیسگیل گؤزه‌لیم!

بد نظردن قورویان قوللاریمی

ائله بوینوندا حمایل گؤزه‌لیم!

«ناظر»ـ ی یاخشی نظر باز ائله‌دین ـ

ای لبی قؤنچا، شیرین دیل گؤزه‌لیم!

عشق حدیثی

دیـلین قـوربانینام مـطرب دایـانما یـاردان سـؤیله

سـیم اوسـته زخـمه‌نی گـزدیر مـنه دلداردان سـؤیله

جـاهان افسـانه‌دیر جـانانه سیز، تـا الده فـرصت وار

بـیر اؤزگـه گـفتگو اثـتمه او افسـونکاردان سـؤیله

مـنی هـرچـند بـیمار اثـیله‌ییبدیر چشـم بـیماری

بـو بـیماره یـئته اؤل نـرگس بـیماردان سـؤیله

بو یثرده بوشلا «ایـجاز»ی باشارسان باشلا «اطـناب»ه

«تسلسل»دن دانیش «ترجیع»له «تکرار»دان سؤیله[1]

خالیندان دی‌ء خطیندن‌دی‌ء گؤزوندن دی‌ء سؤزوندن‌دی‌ء

قاشیندان دی‌ء ساچیندان دی‌ء او گول رخساردان سـؤیله

شکـردیر لبـلری گـیسولری بـیر دسته سـونبول دور

پـریشان بـولبوله گـولدن دانـیش گـولزاردان سـؤیله

او سـروین اعـتدالیـندان عـیار مـعدلت سـیندی

عـدالت آخـتاران خـلقه او دوز مـعیاردان سـؤیله

جاهان کـؤهنه‌لسه‌ده عشـقین حـدیثی بـیل‌کی کـؤهنه‌لمز

اؤلونـجه «نـاظر»ه یـاردان دانـیش دلداردان سـؤیله

۱- ایجاز، اطناب، تسلسل، ترجیع، تکرار ادبیات‌دا علم بدیع صنعت‌لریندن

اولدوزلو دریا

منیم بیر سئوگیلیم وار آیه بنزر — اوزون گیسولری یلدایه بنزر
آغیزدا قوتچایا، صورتده بدره — باخشیدا نرگس شهلایه بنزر
بوُخاقین گوز سئچه‌نمز اینجه‌لیکدن — بوغازی شیشهٔ مینایه بنزر
اتدن قان باغریمی لعل لبین گور — بعینه لالهٔ حمرایه بنزر
باخیشلار اوُینایاندا گوزلرینده — گوزو اوُلدوزلو بیر دریایه بنزر
تجلاّسی ایشیقلاندیردی طوُرو — بولورین سینه‌سی سینایه بنزر
تاپیب جان گرچی اوُندان هر حقیقت — حقیقتده اوُزو رؤیایه بنزر
نه ترک جور ائدر نه بذل رحمت — مسلمان اوُلسادا ترسایه بنزر
ووُرار اوُد یاندیرار آفاقی عشقی — قیامت قوُوزایان غوغایه بنزر
دئدیم یاریم نیه بنزر قلم یازا! — دئدی ـ اوُد یاغدیران سوُدایه بنزر
گوزه‌للیک‌دیر،گوزه‌للیک‌دیر،گوزه‌للیک — فلاطون آختاران دنیایه بنزر*

* ـ مدینهٔ فاضله

خومار گۆزونه

چکنده سورمه، منیم دلبریم خوُمار گۆزونه

جاهاندا هر نه قده‌ر ناز وار، جوُمار گۆزونه

بیلنمیرم‌کی، بو ایشده نه سیرر و حکمت وار

کی هرکیم اوزیه اورز اؤلسا، گۆزو توُمار گۆزونه

اثله او گۆی پری‌سین اینجه خلق اثدییب تاریسی

گۆرنده طلعتینی هر کؤنول اوُمار گۆزونه

آمان‌کی، بیر باخیشی اوُددو جمله وار ـ یوْخومو

نئجه اُو غورلو دوشور، دوْغروسو قوُمار گوزونه

جماله باخ‌کی اوره‌ک‌شانه تک اؤلور شان ـ شان

چکنده نازیله کیپریکلری، توُمار گۆزونه

او نازلی دلبره بیر تکجه من ووُرولمامیشام،

کی، وار ووُرولموشو بیحدّ و بی‌شمار گۆزونه

بیر اؤزگه منظره «ناظر» نظاره اثیله‌مه‌ییب‌

او لحظه‌دن‌کی، باخیب بیر باخیش خوُمار گۆزونه

غوغالی دونیا

یا گؤزه‌ل رخسارینی آی تک هویدا ائتمه‌سین،

یا یازیق عاشیقلری، هر یئرده روسوا ائتمه‌سین

یا لبی اؤیرتمه‌سین پنهان ائدم جان سیرّینی،

یاکی پنهان سیرّیمی گولدوکجه، افشا ائتمه‌سین

یا جنون زنجیرینی بوْینومدان آچدیرسین منیم،

یا دئسم، مجنونونام هئچ یاندا، حاشا ائتمسین

باغریمی یا دلمه‌سین غافیل گزن آهو کیمی،

یا دوشوب بیر گوشه‌ده اؤلسه‌م، تماشا ائتمه‌سین

وارسا، بو هیجرانِ طاقت سوزه درمان ائیله‌سن

یوْخسا، اؤلدورسون، ملامتدن محابا ائتمه‌سین

«ناظر»یم، عشقین عجب غوغالی بیر دونیاسی‌وار،

حقّی وار سوْد آختاران عشقیله سوْودا ائتمه‌سین

نؤلسون؟

گـولنده، قـوْنچالار گـولشنده خـندان اولمـاسین نـؤلسون؟

بـــاخاندا، مـنجمد گـؤزلرده طـوُفان اؤلمـاسین، نـؤلسون؟

او مـــرمر دؤشـــلر اوســـتونده‌ن اولانـدا چشـمه‌لر جـاری

اورکــده شـــوقِ شُــربِ آبِ حـیوان اؤلمـاسین، نـؤلسون؟

تعالی اللّه!* بیزیم یاری، نه گؤیچک خـلق اثـدیب تـاری

کؤنول بو طرفه رفتاری،گؤروب قان اؤلمـاسین، نـؤلسون؟

گؤزه‌لدیر عارضی گول‌تک ـ مارالدان گـؤزلری گـؤیچک

صنوبر، قدّینی گـورجک، خـورامـان اؤلمـاسین، نـؤلسون؟

آچـــارکن زلفـــدن بـــندی، قـــاتارکن پـــوسته‌یه قـــندی

گؤرن بـیر بـؤیله دلبـندی، هَـوَسران اؤلمـاسین، نـؤلسون؟

عســــلدن لبــلری شــیرین، ســحردن طــلعتی ســیمین

اؤنون «ناظر» سؤروب لعلین، غزلخوان اؤلماسین، نؤلسون؟

*- تعالی اللّه = به‌به، آلقیش

یازیب

هر قدەر عِشوه و ناز اۇلسا قلم یاره یازیب،

هر قدەر سوز و گداز اۇلسا، منِ زاره یازیب

هاردا وار ناز و ادا، جور و جفا دونیاده،

هامیسین یاره وئریب، سینه‌لری یاره یازیب

ساچینی، قاش ـ گؤزونو قاره چکیب لئیلانین،

قیسی مجنون ائیله‌ییب، آغ گونونو قاره یازیب

سرو تک قامت دلداری خورامان ائله‌ییب

خیلِ عاشیقلری منصورکیمی داره یازیب

او زمان دلشده‌لر بختی نگونسار اۇلدو،

کی اوره‌ک سیرّینی اۇل زولفِ نگونساره یازیب

نئیله‌مک،چاره‌ندیر؟ یازی یازان اۆلدن،

گولو زیبا یارادایب، بولبولو بیچاره یازیب

الوان ـ الوان گول آچار کیم نه بیلر گولشنده،

نیه‌بس غمزه‌نی بیر نرگس بیماره یازیب؟

«ناظر»یم اهل نظر شاد یاشاماز عالمده

اۇنلاری کِلک قضا دربدر ـ آواره یازیب

«یـارُبَّ سـائلةٍ یَـوماً وَ قَدْ سَألَتْ»

«أیْـنَ الطَّـریق بِـحَمّامِ الِمـنجابِ»

عرب شاعری

انتظار

مـــنیم‌کیمی بـاشی سـئودالی یـاردان دؤیـماز،

دؤداغـــی نـغمه‌لی بـولبول بـاهاردان دؤیـماز

مـــحالدیر قـــؤیام آلدن او زولف افشـــانین،

کـــی ذوق اهـــلی رهـــا آبشـاردان دؤیـماز

بـــیلنمیرم نـــدیر عـلّت! دؤداغـــین اؤپـدوکجه،

کـــؤنول او لعـــل لبِ آبـــداردان دؤیـــماز

گـــؤزه‌للیک عـــاشیقییام، عشـوه‌لر خـریداری،

بـئلیم بـوکولسه، گـؤزوم سـئیرِ یـاردان دؤیماز

کـیم ایـچسه بـاده اؤنـون چشـم مـئی گُسـاریندان،

اِلیٰ قـــیام قـــیامت خـــوُماردان دؤیـــماز

عجب بـلادی بـو سئودا، غـریبه درددی بـو عشـق،

دوشـــن بـــو درده داهـــا آه و زاردن دؤیـماز

ائـــله اؤتـــرگی بـاخیشلار یـیخار کـؤنول ائـوینی ـ

کـی گـؤز اؤلونـجه بـاخار، انـتظاردان دؤیماز

دئدیم: قوجالدی حاییف «ناظر»یـن، بـاخیب گـولدو،

دئـدی: ـ قـوجالسادا، شـاعیر، نـیگاردان دؤیماز

ناره‌بنزرسن

شیریندیر لبلرین بیر تُنگ شکّرباره بنزرسن
گؤزه‌لیک گولستانیندا گولن گولناره بنزرسن
خرامان قددینی بیرگون خیالیم اثیله‌دی تصویر
کؤنول سسلندی بَه‌بَه‌بَه، نه خوش رفتاره بنزرسن
سنی گؤرجک باخیشلار آسلانار گؤزلردن اوُلدوز تک
گولوم اعجاز ائدیرسن؟ یاکی افسونکاره بنزرسن؟!
کئچنده خاطیریمدن جان اوُلار لبریز عطرینله
معطّر عنبره یا گوللو بیر گولزاره بنزرسن
او اینجه تئللرین‌له آسلایاندا داره خلق ایچره
ترحّم ائتمه‌ین اعجوبه بیر طرّاره بنزرسن
گؤزه‌ل‌سن، نازنین سن نازلی‌سان هئچ یاندا مثلین یوُخ
تعجّب دیرکی بعضاً نوره بعضاً ناره بنزرسن!
نظردن «ناظر»ی آتدین آتارکن قوُلکیمی ساتدین
رقیبه قاش گؤز اوُیناتدین نه ظالیم یاره بنزرسن!

پروانه هاردادیر؟

عشق آتشی ازلده قیزیشدیردی جانیمی
آخیردا اوْد ووُروب تالادی دوُدمانیمی

بیر دلبرین ساتاشدی گؤزوم آی جمالینا
ییخدی آیین شایین ائویمی یاخدی جانیمی

بیر باخماسی داغیتدی بوتون هست و نیستیمی
بیر گولمه‌سی کول ائتدی بوتون اُستخوانیمی

بیر حاله قالمیشام‌کی باشین توْزلاییر ـ گئچیر
هرکس گؤرور بو رنگ رخ زعفرانیمی

مین یوْل آلوولو اوْزدا قانادسیز کول اوْلموشام
پروانه هاردادیر گوره عشق امتحانیمی؟

یوْخ حاجتی نصیحته دیوانه عاشیقین
ای شیخ قیل و قال‌ایله یوْرما روانیمی

چاتسان اگر صبا او حبیبین دیارینا
گؤرسن اگر او دلبر شیرین زبانیمی

سؤیله: منی چوروتسن اگر غصّه‌دن چوروت
آما چوروتمه دردین آلیم آرمانیمی!

من «ناظر»م وفا یوْلونون غم کشیده‌سی
قوْیدوم سنین یوْلوندا بوتون مال و جانیمی

کی شعر ترانگیزد خاطر که حزین باشد؟
یک نکته از این معنی گفتیم و همین باشد
«حافظ شیرازی»

بولبول آزاد اولماسا

«شاعرین شعری شاد اولماز خاطیری شاداۏلماسا»
شوررولا چهچه وورانماز بولبول، آزاد اولماسا
هر باغا گولشن دئمزلر اوردا گول، شن قالماسا
هر چمن گولشاد اولانماز اوردا گول، شاد اۏلماسا
غوصّه‌دن، غمدن اینان‌کی دونیادا قالماز اثر
داش اوره‌ک جلاّدایله بی رحم صیّاد اولماسا
حوسنو عالمگیر اولانماز هئچ شیریندیل دلبرین
«بیستون»لار یونتایان غیرتلی فرهاد اولماسا
هانسی موسادیرکی اولسون آینالی ال صاحیبی
خضر دانادان اونا ارشاد و امداد اولماسا
«ناظرین» اشعاری اولماز هر نظردن بینظیر
شعرده صاحبنظر عرفاندا اوستاد اولماسا

«گر تیغ برکشد که محبّان همی زنم
اوّل کسی که لاف محبّت زنده منم»
«سعدی شیرازی»

یاریندان آیریلان عاشیق

اگر اوبناتسا شمشیرین دئسه‌کیم ترک جان ائتسین؟
او ساعت سؤیله‌رم من، من اینانمیر امتحان ائتسین
جانیمدان کئچمیشم، منصور تک داره خریدارم
اناالحق سؤیله‌ین عاشیق گره‌کدیر بذل جان ائتسین
شکایت ائیله‌ییم یارب گؤزوندن هانسی دیوانه؟
کی قویمور عشق سیررین بینوا کؤنلوم نهان ائتسین
آچیر اسراریمی بیربیر ائدیر افسانه هر یاندا
منی پیوسته ایستیر خوار و رسوای جهان ائتسین
دئیین مندن او شیرین سؤزلو، شهلا گؤزلو دلداره
منی صهبای عشقیندن نولارکی کامران ائتسین؟
چاتار باشیم سمایه، عرش اعلادن خراج ایستر
اگر گیسوی افشانین باشیمدا سایبان ائتسین
فلک! یار سینه‌می! آمما آیرما نازلی یاریمدان
یاریندان آیریلان عاشیق نئجه تاب و توان ائتسین؟
من ایستردیم یئتیم کامه، ولاکن تلخکام اولدوم
رقیبین باغرینی آللاه گؤروم بیر پارچا قان ائتسین
قوجالدین «ناظر»ا شوکر آللاها طبع جوانین وار،
سنی شاید جوان طبعین جاهاندا جاودان ائتسین

یورولماز چای

الا سئودالی عاشیقلر! منیم بیر آی جمالیم‌وار ـ
کی مشکین خط و خالیندان مشوّش بیرخیالیم وار
آدی داغ تک صلابتلی، دەنیزتک شانلی، شؤکتلی
آی اوزلو، گون محبّتلی بُوتِ حوری خصالیم وار
صنوبر قد رعناسی، اوزون زولف دلآراسی،
گؤزونده جان تمنّاسی، دوداغی اوسته بالیم‌وار
بهشته، حورویه، قیلمانه، قصره احتیاجیم یوخ،
منیم‌کی دلبرِ حوری خصالِ بی مثالیم وار
شیریندیر، سانکی جانیمدیر، آخان جسمیمده قانیمدیر،
وصالی آرمانیمدیر، فراقیندان ملالیم‌وار
اگر باش ایستەسه وئررم، اگر جان ایستەسه لَبیک،
نه اولسا امری، فرمانی، منیم‌ده امتثالیم وار
گونش تک گون به گون آرتیر جاهاندا شهرتی، نامی
نه حشمتلی حبیبیم وار، نه خوش منظر ماراليم وار!
ازلده بیر ایچیم ایچدیم اونون صهبایِ عشقیندن
الیٰ صبحِ قیامت سینه‌ام ایچره شور و حالیم وار
چیخا هیهات اولسمده، وصالین شوروقو باشیمدان
یورولماز بیر چایام دریایِ عشقه اتّصالیم وار
محبّت چشمەسی بیر چشمەدیر اوندا زوال اولماز
منیم بو چشمەدن دائم شراب لایزالیم وار

نــصیحت ائــیله‌مه نــاصح مــنه عشــق و مــحبّتدن!

نــه وعــظه اشتیاقیم وار، نــه مـثیلِ قـیل و قـالیم وار

کــــتابی، دفــتری گــزمه! دلیــل آخــتارما مــدلوله

سوروش مندن‌کی عشق آدلی دۆشومده آل میدالیم وار

مـنم «نـاظر» بـودور آرزیـم‌کی اولسـام وصـلینه نـائل

اونــا بـذل ائـیله‌یم هـر نـه‌کـی الده جـان و مـالیم وار

معرفت

چوخلاری اودلاردا پر یـاندیردیلار آمـما نـده‌ن،
قـالمادی عشـق عـالمینده آد مگـر پـروانـه‌دن؟
معرفت‌دن «هابیل»ین قـوربانلیغی مـقبول اولوب
یوخسا «قابیل»ده تقّرب خـواه‌ایـدی جـانانه‌دن*
باشینی کرکی‌له هرکس یارسا اولمـاز «کـوهکن»
تکـجه بـیر زنـجیر آیـیرماز عـاقلی دیـوانـه‌دن
شـیخنا! بـیر بـئیله مـخلوقاتی افسـون ائیلمه
کیم گـؤروب آخـیر خـئییر افسـونولا، افسـانه‌دن
هر کسین «نـاظر»کـیمی نـاز آشـینا دلداری وار
بـاغلاماز اغـیاره بـئل اومـماز وفـا بـیگانه‌دن

---

* -تقّرب خواه = یاخینلاشما ایسته‌ین

روح رایحه‌سی

پـروانـه کـیمین کـیم چکـه ال بـال و پـریندن
حاشا کـی داهـا بـاش گـؤتوره خـاکِ دریـندن
بیر یول ائله‌دین هـر کسـه کـی لبـلری خـندان،
بـیر عـومر آخـیتدین اوزونـه قـان جـیگریندن
ائـتدین بـئله‌کـی سـن مـنی مـجنونِ بـیابان،
هـــردن خــبر آل خـــون جــیگرِ دریـــدریندن
سن‌سیز دیری‌یم؟، من‌ده بو بیر درده دؤزوم یوخ،
اؤلدور مـــنی قـورتار دیـریلیک دردسـریندن،
یـــا ائــیله قـــارا ســـاچلارینی بـاشیما افشــان،
روح رایـحه‌سی قـوی سـوزوله مشکِ تـریندن
تاپدیم دیـریلیک چشـمه‌سینی مـن کـی لبـینده
جـــان شـــهدی آخـــید لبـلرینین چشـمه‌لریندن
«نـــاظر» قـــولونو ائــیلسه بـوینوندا حـمایل،
آللاه قــــوروریار بـــدنظرین بـــد، نـــظریندن

رسّام «نقاش»

رسّـــام! آل اله قـــلمی بـــیر نـــیگار چک،
ساغ ـ سول چیگینلرینده ایکی آبشار چک
بـنزه‌تگیلن مـارال گـؤزونه نـازلی گـؤزلرین،
غـمّاز چک، بـلای جـهان چک، خـومار چک
قـاشین کـمان، دوداغـینی گـول، آی عـذاریـنی،
زولفـــون کـمند عشـق کـیمی تـابدار چک
بـیر سـود گـؤلو مـجسّم ائـله آغ بـوخاغینی،
شـــیرین دوداغـــینی چکـیبن، آبـدار چک
قدّین اوجا، دانیشماسین آز، کـوسمه‌سین اوزون،
جـــورون آغـــیر، جـفالرینی بـیشمار چک
رنگ خـــیالیله بـویا قـاپ قـاره خـالینی،
اِقـــلیم آفـــتابده بـــیر شـــامِ تـار چک
بـــاد صـــبا آچـــاندا اونـــون بـندِ زولفـونو،
دشت خُـــتن غـــزالیـــنا بـاخ، مشکـبار چک
گـیزلین چک آشـنالرینه، سـالسا بـیر نـظر،
آمـــما رقـیب ایـله گـولوشون آشکـار چک
یـلدا کـیمی اوزالتسـان اوزالت شـان هـیجرینی،
وصـــلین چکـــنده حسـرتیله، انـتظار چک
القـصّه، سـوسن و سـمن و یـاس و لاله‌دن،
بـاغ خـلق ائـله، بـهشت یـاراد، لاله‌زار چک

قـــوریان اولوم او مـعجزه‌گـر مـاهر آلـره
بـیر گـوشه‌ده مـنیم کـیمی بـیر دلفگـار چک

ساپ ساری رنگ ایله اوزونـو زعـفران کـیمی،
ابـــر بـــهاره‌باخ، گـــؤزونو اشکـبار چک

یـــار دامـــنینده آلــــرینی التـــماسده،
بیر ظـولمولر یـورولموشو، بـیر ظـولمکار چک

شـــمع جـــمالینا اونـــو گـزدیر طـوافـده،
پروانـه تک کـول اولـماق اوچـون بـیقرار چک

اولسـا، بـاشیندا سـاچلارینی سـایبان ائـله،
بـیر بـندهٔ نـحیف ایـله بـیر شـهریار چک

القـصّه سـال نـظر بـیر اونـا، بـیرده «نـاظر»ه
بـیر تـابلودا خـزان ایـله بـا هـم بـاهارچک

بیر باخیش

بیر نیگاریم وار پریشان باغریمی قان ائیله‌ین
زولفوتک افکاریمی دایم پریشان ائیله‌ین
صبریمی تاراج ائده‌ن، الدن آلان آرامیمی،
عشقی، مجنون تک منی رسوایِ دؤوران ائیله‌ین
شمع تک هر بزمده اغیارینا خندان اولان
قونچا تک لبخندینی عشّاقه پنهان ائیله‌ین
بوینوما زنجیر آسان دیوانه‌لر تک گزدیرن
قتلیمین فرمانینی هر یئرده اعلان ائیله‌ین
بیلمیرم بو دلبری کیم وار دلآرام ائیله‌سین؟
بیلمیرم بو کافری کیمدیر مسلمان ائیله‌ین؟
وای! نه خرمنلر کی سئودادن توتوب اود، یاندیلار
وای! نه دریالر کی عشق اونلاردا طوفان ائیله‌ین
کهربایه اوخشایار حسرت غوباریندان اوزوم
هارداسان ای توریاغی یاقوت و مرجان ائیله‌ین؟
بیر باخیش بو دردە دوشموش کؤنلومون درمانی‌دیر،
«ناظر»یم آمما هانی بو درده درمان ائیله‌ین؟

نئیلر؟

لبین خندان اولانـدا، بـاغریمی قـان ائیله‌مز، نـئیلر؟

بویون سئیران ائده‌نده، سروی حئیران ائیله‌مز، نـئیلر؟

شلاله سـاچلارین افشـان اولانـدا مـرمر اوسـتوندن،

هوسلر ژاله‌سـین دؤشـلرده مـرجـان ائیله‌مز، نـئیلر؟

او دریا گـؤزلرینده جـزر و مـد هـئی دالغـالاندیقجا،

اوره‌ک چیرپینتی‌سی سینه‌مده توفان ائیله‌مز، نـئیلر؟

سنین هر کیمسه لعلیندن امه بیر جورعه جان شهدین،

حـدیث سـلسبیل و آب حـئیوان ائیلمه‌مز، نـئیلر؟

سـنین گـؤلزار حـوسنونده دورار هـر گـؤز تـماشایه،

گؤز اؤرتمز خُلددان یا ترکِ رضوان ائیله‌مز، نـئیلر؟

یاناغین بـنزه‌ییر نـاره، سـاچین بـیر قـیوریلان مـاره،

بیریسی سینه‌می بـریان، بـیری قـان ائیله‌مز، نـئیلر؟

اؤپوشلر قونچاسین درمه‌ک لبیندن هرچه‌موشگولدور،

ولی چوخ موشگولو بیر غمزه آسـان ائیله‌مز، نـئیلر؟

مـــنه کـــونج قـــناعتده، فـقط دلبسته‌لیک بسـدیر ـ

کـــی مـوری گـنج استغنا، سـلیمان ائیله‌مز، نـئیلر؟

او شمعِ عارضه «ناظر»کیمی هـر کـیم نـظر سـالسا،

جانین پـروانـه تک اودلاردا بـریان ائیله‌مز، نـئیلر؟

زنجانلی «کریم زعفری»ه اتحاف

جانیمی آل گئت

سنسیز نه‌یه لازیمدی بو جان، جانیمی آل گئت،
بیر جامی‌کی، مئیدن بوشالا، داشلارا چال گئت
سینه‌م اثوی، گؤز یوردو، اوره‌ک مولکو سنین‌دیر،
مئیلین هاراسا اوردا قوناق بیر گئجه قال گئت
یورغون، قورروموش، شاختا ووران بیر بوداغام من،
نیلفرکیمی آچ قوللارینی بوینوما سال گئت
بیر قلبی سینیق، توز بوروموش سازه شبیهم،
گل وارلیغیمین نغمه‌سینی سینه‌ده چال، گئت
وار اینجی کیمی سینه‌ده بیر قیرمیزی لعلیم
اینجیتمه‌سه آل، تاخ دؤشونه، دؤشده میدال گئت
هرگز دئمیرم گئتمه، کی تقدیره نه تدبیر؟
آمما گئدیسن، من یازیغین فیکرینه دال گئت
بیر بیت یازیب «زعفری»کی، عین عسل‌دیر،
گل ـ گل دادیزیم لبلرینه، لبلری بال گئت
«ای کبک خرامان گلیسن کبک مثال گل،
ای گؤزلری گؤیچک، گئدیسن مثل مارال گئت»
«ناظر» او یول اوستونده دوران سائله بنزه‌ر
بیر بوسه تصدّق وئر اونا، کؤنلونو آل گئت

آرزولار گولشنی

اونداکی ساچلاری‌نین سونبولو افشان اولدو،

لاله‌تک چوخ سینه‌لر قان ایله الوان اولدو

قاشینی گؤرمه‌ک اوچون چیخدی تماشایه هلال،

اریییب خجلت ایله پرده‌ده پنهان اولدو

گون گؤروب طلعتینی، گؤیده اولوب سرگردان،

آی باخیب صورتینه، یئرلره حئیران اولدو

آرزولار گولشنینی گزمه‌ده، شاعیر کؤنلوم،

عطرینی گولدن آلیب، بولبول دستان اولدو

تکجه بیر من دئییلم، فرهادی فرهاد اوستن،

قالادی اوندا کی شیرین لبی خندان اولدو

وای نه فرزانه‌لری چکدی جنون زنجیره،

هارداکی زولفو اونون سلسله جنبان اولدو

بیلمیرم وجهی ندیر؟ کیم اونا تاپشیردی کؤنول،

من کیمی آخر اونون قسمتی حیرمان اولدو

کیم دئیه‌ر: «ناظر»ی بیچاره اثدن طالعی‌دیر؟

یوخ، اونو درده سالان اورتادا هیجران اولدو*

* - قاراباغ محاربه‌سیندن دئدرگین دوشموش بیر هیجران آدلی قادینا باکی‌دا یازدیم.

کیم نه بیلیر؟

هرچه یوخدور سنه تای جـور و جـفا ائـتمکده،
گـؤزلیم! مـن‌ده تکـم عـهده، وفـا ائـتمکده

شـمع و پـروانـه کـیمی شـهرهٔ دؤورانـیق بـیز،
سـن جـفا، مـن‌ده سـنه جـانی فـدا ائـتمکده

مـن اگـر سـوز دل و اشک نـیازیله خـوشام
سـنده هـرگون منه مین نـاز و ادا ائـتمکده

مـن تکـم لبـلرینی سـیرِ بـقا اومـماقدا،
سـن‌ده تک، اومـدوغوم آمـالی فـنا ائـتمکده

تکجه بیر مـن دئـمیرم بـلکه دئـییر کـلّ جـهان:
ـ یـوخ تـایین قـامت عشّـاقی دوتـا ائـتمکده

اولما سروین ساتاشیب گؤزلری بیر یاندا سنه؟
کی باشی گون‌ده قالیب گؤی‌ده، دوعـا ائـتمکده

ایندی کی اوخلامیسان، گل سورو، آردینجا آپار!
نه گؤروبسن مـنی قـان ایـچره رهـا ائـتمکده؟!

«ناظر»یم، کـیم نـه بـیلیر حکـمت رسّـام ازل ـ
نـه ایـمیش قـامت بـالانی بـلا ائـتمکده؟!

ناخیشلی قالی

شـــمیمی یـــاسمنه، آل یـــاناغی لاله‌یـه بـنزه‌ر
دوداغی مرجـانا، زولفـو اوزون شـلاله‌یه بـنزر
جوشاندا دالغالی دریا کیمی گؤزونده بـاخیشلار
گؤزو شرابـیله دولمـوش بـولور پـیاله‌یه بـنزر
چکـنده شکـلینی شـاعیر غـزلده ایـنجه قـلم‌له
یـــاشیل ایـپکلی چـمن‌ده گـزَن غـزاله‌یـه بـنزر
او خوش شماییلینه بیر بـه بـیر سـالاندا نـظاره
خیال الیله توخونموش نـاخیشلی قـالی‌یه بـنزر
سورآندا لعلینی «ناظر» سوینجیله آخـان اشکـی
ماراقلی قوُنچالار اوسته شـافاقلی ژاله‌یـه بـنزر

یاراشیق

هرقده‌ر سن اثدسن سینه‌لری قان، یاراشار

منده‌ده گونده دیه‌م: جان سنه قوربان! یاراشار

ای گؤزللیک باغینین قونچالاتان مرجانی!

خندان اول! قونچایا لعل‌لبِ خندان یاراشار

قارا زولف آلتدا گوزه‌ل! اثیلمه پنهان اوزونو

کی قارانلیق گئجه‌یه ماه نمایان یاراشار

اوکی هر حوسنوده ممتاز اثله‌دی «لئیلانی»

بیلدی کی «قیس»کیمی بیدله حرمان یاراشار

هرکسین قامتینه بیر جوره دون بیچدی فلک

کیمه بیر ساده گئییم کیمسه‌یه الوان یاراشار

دئمه‌یین عاشق دلسوخته هر بوالهوسه

تکجه پروانه‌یه بو نسبت شایان یاراشار

کوهکن شهرتی هئچ عاشیقه زیبنده دییل

بیر فقط فرهادا دونیاده بو عنوان یاراشار

هر داریسقال گوله سؤز آچما تلاطم‌لردن

کی گئنیش دالغالی دریالره توفان یاراشار

اونداکی گؤزلریمی اثیله‌دی خونبار فلک

بیلدی کی لالهٔ حمرایه قیزیل قان یاراشار

دئمه‌یین «ناظر»ین احوالی پریشان اولدو

بیدِ مجنون اوزونه زولفِ پریشان یاراشار

قدّی بوکولمز چینار

سازی آغوشه چکیب نازلاماسان ساز اولماز

قونچانین چکمه‌سه‌لر نازینی طنّاز اولماز

گولوم! آچ لبلرینی گول، دولا قلبیم چیچه‌یه

بولبولون، سولسا گولو، دیل ـ داماغی ساز اولماز

توت الیمدن دایانیم ریشه‌مه قالخیم یوخاری

کی دایاقسیز بوی آتان سرو، سرافراز اولماز

منم اوز گولشنیمین قدّی بوکولمز چیناری

حورمتیم هرچه قوجالسام چوخالار، آز اولماز

حَرَس اتدیکجه منی مین یئنی شور ال ـ قول آتار

اینانین لعل مسیحاده بو اعجاز اولماز

اینجه حسّیمدی منیم شعریمی ممتاز ایله‌یین

اینجه حسّ اولماسا شعر اینجی‌سی ممتاز اولماز

قیسّا فیکریله عزیزیم بوقدر یازما اوزون

سئرچه اوج آلسادا همعرصهٔ شهباز اولماز

شاعرین طبعی گرکدیر جوشا عمّان سایاغی

یوخسا قیش بیر نئچه گول آچماغلا یاز اولماز

«ناظر»م اثیله‌میشم عومرومو وصلینده تباه

آلماسام یاریمی آغوشه کیفیم ساز اولماز

هیجران

سویله‌دی: هیجران چتیندیر؟ یاکی، ترکِ جان چتین؟
سؤیله‌دیم: جانیم سنه قـوربان اولا، هـیجران چـتین

سنله هرگون مین‌جه یول جان وئرمک آساندیر منه،
امّا سنسیز اؤلسم، عـزرائـیله وئـررم جـان چـتین

بیر به بیر هر سـوختنی هـر دردی ائتدیم امـتحان،
گؤرمه‌دیم آللاه بیلیر، هئچ دردی هیجراندان چـتین

آغلادیم: وصلینله گل هیجرانـه درمـان ائیله‌یه‌ک
گولدوکی: بـو درده لقـمانلار ائـدر درمـان چـتین

تـا گـؤزو غـمّازدیر، تـا قـاشلاری آشـوبگر،
ائـیلرم مـن عشـق سـررین سینه‌ده پـنهان چـتین

خال قارا، گؤزلر قارا، ساچلار قـارا، قـاشلار قـارا،
بـیر قـوشون کـفّار ایـله الده قـالا ایـمان، چـتین

هر وصـالین «نـاظر» شـیرینلیگی هـیجرانـدا دیـر،
اولماسا هیجران بیلر یار قـدرینی، ایـنسان چـتین*

---

* – قاراباغلی هیجران آدلی بیر قادینا یازدیم

آماندیر

قاشین کیمی عاشیقلری‌نین قدّی کماندیر،
بسدیر! بو قدر قدّیمیزی بوکمه، آماندیر

سنسیز بو چمنزارده ای سرو روانیم،
هر سروِ روان وار گوْزونون یاشی روان‌دیر

نه سوسن آچیر آغزینی گفتاره، نه بولبول،
سونبول ساچینی یولمادا، نرگیز نیگراندیر

هر بیر چیچه‌یی دیندیریره‌م غملی، کدرلی
هر قونچانی دیللندیریرم سینه‌سی قان‌دیر

هر گول دانیشیر، قصّه دییر غصه‌لریندن،
هر لاله آچیر، سینه‌سینین داغی عیاندیر

هر بیر یانا گوْز گزدیریره‌م، چن‌دی، دومان دی،
هر گوشه‌یه اوز دؤندریره‌م آه و فغاندیر

من یازی سنین خاطیرینه آرزیلامیشدیم،
هر یاز کی، نه سندن سؤز آچا، چورلو، خزاندیر

هر قیرمیزی گول، هانسی یاشیل دونلو چمنده ـ
سنسیز اولا خندان، گوْزومه عین تیکاندیر

سن اولمایاسان، جنت اولار عین جهنّم،
آمما سن ایله دوزخیمیز باغِ جناندیر

گل ـ گل داها قورتار منی سنسیزلیک الیندن!
قویما یانا حسرتده جانیم، قویما آماندیر!

هر چندکی «ناظر» قوجالیب، دوشدو نظردن،
آمما هله‌ده سینه‌سی عشقینده جواندیر

شاعیردیر اوره‌کلرده گزه‌ن شعرایله باهم،
شاعیر دئییلن جسم دئییل، جوهرِ جاندیر

اولا بیلمز

کیم عشق اودونا یانسا گولوم شاد اولا بیلمز؛
سئودالی اوره‌ک غصّه‌دن آزاد اوْلا بیلمز

چوخ داهی‌لری خانه خراب ائیله‌دی سئودا،
هرکس ایچه بو باده‌دن آباد اوْلا بیلمز

کیم ائتمه‌سه شیرین لبینه عهدینی محکم،
مین کرکی وورا باشینا، فرهاد اوْلا بیلمز

یارین یادینی یاد ائله، یاد ائیله‌مه یادی،
یادین یادینی یاد ائله‌ین یاد اوْلا بیلمز

آلقیش سنه «ناظر» غزلین اینجی‌دیر، اینجی
هر کسده بئله گنج خداداد اوْلا بیلمز

جوانلیق باهاری

گـر آلسـا روزگـار الیـمدن، قـراریمی
آلـلاه بـیلیرکی وئـرمرم الدن نـیگاریمی

گـیسوی تـابداریـنی هـرگز بـوراخمارام
هـرچـند اثـیله‌ییبدی قـارا روزگـاریمی

کؤنلوم بـاغیندا آرزی نـهالی چیچک‌لەنیر
ای کـاش یـار گـلیب دولانـا غـنچه‌زاریمی

زاهدکی دانلاییر مـنی ـ اوز دونـدر عشـقدن
من تک اسیر عشق اولاجاق گؤرسه یـاریمی

بیر تار یوخ جانیمداکی یـار اوردا اولمـاسین
تئل ـ تئل گزین اینانمیسینیز پـود و تـاریمی

باشیم یارین، جانیمدا یارین، وارلیـقیم یـارین
وقـف ائتمیشم یـارا هـامی دار و نـداریمی

ایسـترسه اولدوره مـنی ایسترسه سـاخلایا
تـاپشیرمیشام او سـروره اؤز اخـتیاریمی

مین عشق و اشتیقاقیله هر شـامی صبحه‌دک
تـیکدیم یـولا بـو دیـدۀ شب زنـده‌داریـمی

باشیم آغاردی قاش آغاریب صبح آچیلمادی
گون چیخمادی کی روشن ائده شـام تـاریمی

جانیم چیخینجا گـؤز تـیکرم یـاری گـؤزله‌رم
یأسـه مـبدل ائـیله‌مرم انـتظاریمی

گـرچـه قـوجالمیشام بـو امیدیله قـالمیشام
بـلکه گـوروم دوبـاره جـوانـلیق بـاهاریمی

وصال نغمه‌سی

شیرین اولوب، ماراقلی اولوب روزگاریمیز
گول گولدو، قونچا گولدو، قورولدو باهاریمیز
ای دل دور آچ دیلک قاپیسین، بوستانه باخ!
گور بیر نئجه چیچکله دولوب لاله‌زاریمیز
بیر یاندا سوسن ایله شقایق قوجاقلاشیر
بیر یاندا وئرمیش ال ـ اله سرو و چیناریمیز
بیر یاندا سازیمیز سؤز آچیب حسن یاردن،
بیر یاندا وصلدن دانیشیر عود و تاریمیز
بیر یاندا مئی تؤکور قده‌حه پیر میکده،
ایچدیکجه اود توتوب آلیشیر پود و تاریمیز
اولدوزلو دریادیر گؤزوموز اشک شوقدان
سئودالی سینه‌میزده محبّت شراریمیز
گول باشلاییب تبسّمه، بولبول ترنّمه،
جان پرده‌سینده نغمه چالیر نغمه‌کاریمیز
باغ جینانه طعنه وورور آذر اؤلکه‌سی
مُلک سبایه فخر ساتیر شن دیاریمیز
حسرتله بیر عؤمور گؤزوموز باخدی یوللارا
شکر آللاها یئتیشدی باشا انتظاریمیز
یوللار آچیلدی، گلدی وصال، اؤتدو آیریلیق،
چیخدی گونش، یئتیشدی سونا شام تاریمیز

هر شهریده یارین سؤزودور دیللرین سؤزو،
آمما حاییف که اورتادا یوخ شهریاریمیز
سندن دئیین او شعر و ادب پادشاهینا
دور یاتما ای قرارِ دلِ بیقراریمیز!
دور سینه‌لرده دالغالاتان اشتیاقه باخ!
دریا اولوب او گؤزدن آخان آبشاریمیز
دور باغچامیزدا گؤر نئجه ایلشدی مشیوه‌یه
سن، اشکِ چشمیله سوواران شاخساریمیز
دور تورپاغین کرامتینی سؤیله گوللره،
تورپاقلار آلتدا یاتما بؤیوک افتخاریمیز!
یار دردی‌دیر سنین ساپاغین دردی «ناظر»ین
دور بلکه درمان ائیله‌یه بو درده یاریمیز*

* - ۱۳۷۱نجی ایل‌ده آذربایجان جمهوروسو استقلال تاپاندان سونرا آستارا سرحدیندن ایرانا گلن قوناقلارا فی‌البهداهه یازدیم و اوخودوم.

یالان یازدی

گـؤزونون کـاتیبی سینه‌مده منیم،

عشـقینی حشـره‌دک قـالان یـازدی

او بـــلا قـدّینی، آخــار سـاچینی،

عــاشیقی غــملره سـالان یـازدی

أیــری کــیپریکلرین، کـمان قـاشینی،

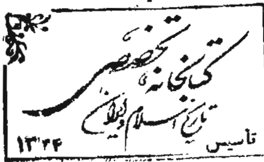
ائـــولری اثـیله‌ین تـالان یـازدی

سوردو هـر کـیم او بـال دودغـیندان،

دئـــدی: ایـــمانیمی آلان یــازدی

بیر بئله تـورکو تَـرک ائـدر «نـاظر»؟

یازدی کیم ترک ائـدر، یـالان یـازدی

«حکیمه بولورو»یا جاواب

اورکده انتظاریم‌وار

بوغولموش چَن کیمی هرچند روز و روزگاریم وار
ولی اولدوزلو سینه‌مده عقیق شاهواریم وار

محبّت بزمگاهیندا صاباحی ایزله‌ین شمعم
کی بیر گؤزده شراریم‌وار، بیرینده آبشاریم وار

گؤزوم بیر گوللو گولشندیر، نولار، گل بیر تماشایه،
نئجه گؤر اشک شوروقومدان چیچکلی لاله‌زاریم وار

دیلک‌لر قونچاسی بیر ـ بیر آغیز آچماقدا، گولمکده
اومودلار، آرزی‌لار باغیندا باریم وار، نوباریم وار

اگر «لیلا»سی وار «قیس»ین اگر «شیرین»ی «فرهاد»ین
منیم‌ده بیر اوزون تئللی، شیرین دیللی نیگاریم وار

اَییلمز قامت‌ایله دورموشام محرابِ عشقینده
«تولاّ»دن نصیبیم وار، «تبرا»دن تباریم وار

او گوندن‌کی کؤنول اولدو او دلدارین خریداری
نه بیر ذرّه شکیبیم وار، نه بیر لحظه قراریم وار

دئییرلر وصلین آختارسان گرگ هیجرانه صبر ائتمک
دئیین آخر مگر صبره اوره‌کده اختیاریم وار

اونون اوغروندا اَل چکدیم بوتون دار و نداریمدان
بیر آنجاق عشقی دیر عشقی، اگر دار و نداریم وار

تـمنّاسی بـولونمز بـو، بـؤلونموش سـینه‌ده هـرگز
آجـل‌ده دورسـا قـارشیمدا، کـی تـیغ جـانشکاریم وار

نه قورخوم دالغاردان‌وار، نه قارقیش یـاغدیران‌قیشدان
گئنیش دریـاکیمی سینه‌مده سـارسیلماز وقـاریم وار

قـفسلندیم، یـئنه بـاغلی قـفسلر ایـچره سسـلندیم
اودور قـوشلار آراسـیندا بـیر اؤزگـه اعـتباریم وار

آیاقدان دوشسه‌ده جسمیم، هوسدن دوشمه‌ییب کؤنلوم
اؤلومـده قـورخـودان گـلمز، یـاخین نـه اقـتداریـم وار

آدرونام! نـااومـید اولمـا! اؤتـر بـو غـصّه‌لی هـیجران
گـلر بـیرگون گـؤررسن کـی صـفالی روزگـاریم وار

بـو قـارسیلمیش گـولوستانیم دولار بـارِ دگـر بـاره
اگر اؤلکه‌مده ایـللردیر خـزان وورمـوش بـاهاریم وار

عـدالت پـنجه‌سی بـیرگون قـیرار زنـجیرِ بیدادی
بـو مـعنایه طـبیعتدن دلیـلِ آشکـاریم وار

گره‌کدیر لاله‌لر یانسین گول آچسـین قـونچا دیـللنسین
مـنیم تـا بـوستانیمدا سـنین تک نـغمه‌کـاریم وار

«حکیمه» باجینین شعری‌له «ناظر»! مـطلبه سـون قـوی
«یاخین دوشمز آجل چونکی اوره‌کده انـتظاریم وار»*

---

*- بو مصرع «حکیمه بلوری»دن‌دیر

دوزلو شرفخانه

داغلادیم عشق اودونا، سینه‌می پروانه‌کیمی،
هله‌ده یار سانایر، عشقیمی افسانه‌کیمی

او کی اؤز یارینا بیگانه‌دی، بیگانه‌یه یار،
دئییرم: کاش منی‌ده فرض ائده بیگانه کیمی

آی آمان، بیر گؤزلین گؤزلرینه دوشدو گؤزوم،
کی منی سالدی بئله چؤللره دیوانه کیمی

باغلادیم اوندا کی پیمانیمی شیرین لبینه،
دوشموشم الدن اله، باده‌لی پیمانه کیمی

سینه‌مه هر باخیشی تیری وورور تیر اوستن،
قلبیمی هر گولوشو شان، شان ائدیر، شانه کیمی

نه اومود وارکی، چاتا وصلینه دیوانه کؤنول،
نه دؤزوم وارکی، دؤزه‌م هیجرینه فرزانه کیمی

عشقیمین دفترینین اوّلی‌ده شیرینسه،
دالیسی غصّه‌لی بیر قصّه‌دی پایانه کیمی

من گونئی وورغونویام هر گئجه‌نی صوبحه قده‌ر،
آله‌رم گؤز یاشیمی دامنه دوردانه کیمی

گزمیشم هرنه قده‌ر اؤلکه‌لری، گؤرمه‌میشم،
نازلی تبریز کیمی، دوزلو شرفخانه کیمی

نازنده ایرانیم

سؤیله‌دی: دونیاده یوخدور نیزه مژگانیم کیمی،

سؤیله‌دیم: یوخدور اونا آماج اولان، جانیم کیمی

سؤیله‌دی: اولدوزلار ایچره ماه رخشاندیر اوزوم،

سؤیله‌دیم: عیناً منیم بو اشگِ رخشانیم کیمی

سؤیله‌دی: هر کیم گؤره، لعلِ لبِ خندانیمی؟

سؤیله‌دیم: باغری اولار چاکِ گریبانیم کیمی

سؤیله‌دی: باد صبا افشان ائدنده زولفومو؟

سؤیله‌دیم: تیتره‌ر اوره‌کلر، قلبِ لرزانیم کیمی

سؤیله‌دی: قاشیم کماندیر، سیررِ عشقیمدیر نهان،

سؤیله‌دیم: خم قدّیم ایله، آهِ پنهانیم کیمی

سؤیله‌دی: ساچلاریمی بیر گون پریشان ائیله‌سم؟

سؤیله‌دیم: عالم اولار حالِ پریشانیم کیمی

سؤیله‌دی: بیر آزجادا صهبای عشقیمدن دانیش،

سؤیله‌دیم: هر عضوده جاری اولان قانیم کیمی

سؤیله‌دی: سؤیله گؤروم، هیجرانی آللاه نئیله‌سین؟

سؤیله‌دیم: ییخسین ائوین، بو قلبِ ویرانیم کیمی

سؤیله‌دی: سن سئوگیمی قلبینده بسلرسن نئجه؟

سؤیله‌دیم: گؤزلرده‌کی یاقوت و مرجانیم کیمی

سؤیله‌دی: هئچ یئرده یوخ «ناظر»کیمی شیرین سخن،

سؤیله‌دیم: یار اولما وار، نازنده ایرانیم کیمی؟

عشق الیفباسی

الیمدن صبریمی آلدی، آیاقدان سالدی سئوداسی،

باشیمدان چیخمابیر، تئیلییم، او دلدارین تمناسی

اومار هرلب اونون سورسا، دوداغیندان سوزه‌ن بالی،

تومار هر گؤز، اونون دورسا اؤنونده قدّ رعناسی

هانی بیر بئیله نورسته، بویو بسته، تئلی دسته،

ائدن عُشاقی دلخسته، لبِ لعلِ شکر زاسی؟

قراره، صبره، تابه اولموشام بیگانه خطیندن،

تباه اوللام الیمدن توتماسا، خالِ دل‌آراسی

خورامان اولسا، گولزار محبتده الیف قدّی،

صف اندر صف اولار محوِ تماشا، عشق الیفباسی

ایسنان جنتده ده بئیله صفالی گولعذار اولماز،

قیزیل گول تک اولا عطری صنوبر تک تماشاسی

اونون هر تار زولفوندن، آسیلمیش مین کؤنول بیردن،

فقط «ناظر» دئییل بولبول کیمی گولشنده شئیداسی

او شیرین لب نگاره کیم منیم تک بیر نظر سالدی،

پریشان زلفوتک آخیر پریشان اولدو دونیاسی

نصیبیم

نه شادلیقدان، بَهَرلندیم، نـه کـام آلدیـم جـوانـلیقدان،

بـئزیکدیم، تـنگه گـلدیم بـو بَـهَرسیز زنـدگانلیقدان

اومـودسوزلوق بـیابانیندا اوخـلانمیش شـیکارام مـن،

اجل تئز گل، بـو سـرگردانـی قـورتار نـیمه جـانلیقدان

دولانـنام چـؤلده آواره، اوره‌ک یـاره، جـیگر پـاره،

تـاپیلمیر دردیـمه چـاره، یـورولدوم بـاغریقانلیقدان

گیلئیلیک ائتمرم هئچ یئرده بـختیمدن، کـی بـختیم ده ـ

مـنیم تک ال ـ آیـاغی بـاغلانیبدیر نـاتوانـلیقدان

ائـله دهشـتلی بـیر تـوفان دورشـوبدور بـو بـیابانه،

کی اصلاً قوردولا اینسانی سئچمیر گؤز، قـارانـلیقدان

نـدەندیر بـیلمیرم آللاه! دیـلک‌لر گـولستانیندا،

بوداقدا قـونچالار بـیر ـ بـیر سـولور نـاکـامرانـلیقدان

گولستان خسته، بولبول خسته، سونبول‌خسته،گول‌خسته،

او ائو برباد ائده‌ن بایقوش‌دا دوپمور نـوحه‌خوانـلیقدان

بوتون باغ و چمن اود تـوتدو، الوان گـوللریم یـاندی،

نـصیبیم بـیر اووروج گـول اولدو یـالنیز بـاغبانلیقدان

تـعجب ائیله‌مه «نـاظر»! سـنین هـر یـئرده اشـعارین،

گؤزوندن چاغلایان یاش تک، روان اولدو روانلیقدان

مسیحالر ائده‌ن معجز

یاراشماز یاشماق آلتیندا گؤزه‌للر استتار اولسون؟
گؤزه‌ل! یار ظولمتی آیدین صاباحیم آشکار اولسون
سنی خلق ائتمه‌دن منظور اگر منع تماشادیر
نه حاجت قاش گؤزون گویچک دوداغین آبدار اولسون
بوتون عالم بیلیر گول آپریه‌ر اوریک‌لر آلتیندا
سنی هر کیم گولوم خوار ائیله‌دی عالمده خوار اولسون
عیان قیل لعلِ مستورو آخیت جسمیمده جان شهدین
مسیحالر ائده‌ن گره‌کدیر آشکار اولسون
اماندیر قویمایین زاهد کیمی بی ذوقو رضوانه
کی قورخوم وار او نعم‌المستقر بئس‌القرار اولسون
ازلدن عشقیله عقل اورتاسیندا کشمکش‌لر وار
او ایستر شور و شوق اولسون بو ایستر آه و زار اولسون
عاشیق! دور سازی کوکلندیر، کوکوندن کین ـ کدر یاتسین
مغنّی تاری دیللندیر، کی غم‌لر تار ـ مار اولسون
سازاق وورموش گلستاندا تیکاندان باشقا بار اولماز
آل ـ الوان گوللر ایستیرسن دایان ـ دوز نوبهار اولسون

پشیمان ائیلرم بیرگون

سراسر نظم آفاقی پریشان ائیلرم بیرگون
یینخیب ظولمون دویه‌ردین خانه ویران ائیلرم بیرگون

سئل اوللام کیشنه‌ییب باش قاوزارام غیرت قوجاغیندان
سوسوز صحرالری جوششلی عمّان ائیلرم بیرگون

آخیش قارشیندا قهریله دایانسا هانسی هوندور داغ
دیبیندن لاخلادیب خاک‌ایله یکسان ائیلرم بیرگون

سکوتون کؤلگه‌سی دوشسه، جاهانی سالسا جنبش‌دن
یئل اوللام چیرپینیب دهشتلی طوفان ائیلرم بیرگون

خروشان ایلدیریم‌لار تک بولودلار سینه‌سین یاررام
گونش شوقیندان آفاقی درخشان ائیلرم بیرگون

فلک‌دن قورخمارام تقدیردن بیر ذره باکیم یوخ
قضایه باخمارام موشگوللر آسان ائیلرم بیرگون

تیکان بیتمیش علفزار ایچره قاندان باشقا بار اولماز
بو قان قوخلو بیابانی گلستان ائیلرم بیرگون

وطن مجنونویام الده نه کی دار و نداریم وار
نیگاریم ایسته‌سه اوغروندا قوربان ائیلرم بیرگون

حیا ائت چرخ گردون! «ناظر»ه بیر بئیله کج باخما
سنی آخیر بو کجلیکدن پشیمان ائیلرم بیرگون

سینیق یئلکن

بوغولموش سینه‌ده قات ـ قات قالانمیش موشگولوم واردیر
کیمه اظهار ائدیم یارب! کی باغلانمیش دیلیم واردیر

سوزارمیش قؤنچایام مین ـ مین ماراقلی نوبهار اؤلسا
منیم هرگز اوزوم گولمز اورکده نیسگیلیم واردیر

سینیق یئلکن کیمی طوفانلی عمّان ایچره سرگردان
نه بیر یئل قالخیر ایمداده نه اؤنده ساحلیم واردیر

یادیرغانمیش اومودلاردان آسیلمیش تاره تیمثالم
کی هیسلی، توزلو تاریمدا بمیم یوخدور زیلیم واردیر

نه قارداشدان وفا گوردوم نه یولداشدان نه سیرداشدان
وفاسیز آرخاداشلاردان بوکولموش بیر بئلیم واردیر

فلکدن هرکسه بیر سئوگیلی دونیاده پای دوشدو
منیم‌ده دردلی سینمده غم آدلی سئوگیلیم واردیر

دونده ایل فرحلنمم کی شوکر آللاها ایل دؤندو
ولی گؤرروم‌کی قارشیمدا هر ایلدن پیس ایلیم واردیر

بو سولموش گؤلشنیم «ناظر» دولار بارِ دگر، باره
سنین‌تک تادیاریمدا شیرین‌دیل بولبولوم واردیر

خاطیره

قوراندا خاطیره‌لر آشیانه سینه‌مده،

وورار دوباره جوانلیق جوانه سینه‌مده

یادیما دوشجک او خوش لحظه‌لر، شیرین آنلار،

اولار شلاله تک اشگیم روانه سینه‌مده

کؤنول باغیندا اثده‌نده دوداغینی تصویر،

چکرلر اودلو هوسلر زبانه سینه‌مده

عزیزدیر منه عشقین صدقلی اینجی کیمی،

اودورکی بسله‌ییرم، عاشقانه سینه‌مده

نولار، نولار؟ یاز اولایدی دوباره شور ایله،

گلیب، قونوب، اوخویاردین ترانه سینه‌مده

اینان‌کی، سنسیز اولاندان بو دؤزمه‌یه‌ن اوره‌ییم،

توتور اوشاق کیمی هرگون بهانه سینه‌مده

سوروشسالار: نییه قدّین کمان اولوب «ناظر»؟!

دئیین کی: عشق اوخو اثتدی کمانه سینه‌مده

کیم دئییر عؤمروم بیتیب؟

اوج آلان قارتال کیمی، گؤیلر مکانیمدیر منیم
ذیروه‌لر عنقاسییام، قاف آشیانیمدیر منیم
من او داغ قلبینده گیزلنمیش آلوولار کانی‌یام
خشمه گلسم گؤزلریم آتشفشانیمدیر منیم
دالغالار ساللار کیمی سرت اولسالار، قورخوم نه‌دیر؟
بیر یورولماز قایقم، حق بادبانیمدیر منیم
چاغلایان، سئللر کیمی، گؤز یاشیمین وار جوششی
آتشین وولقان کیمی آه نهانیمدیر منیم
وحشتیم یوخ، اودلار ایچره یاخسالار «نمرود»یلر
بوت یئخان ابراهیمم اودگولستانیمدیر منیم
قوی منه دوشمن یاخیب تهمت، یاراتسین افترا
یوخسا، بوندان باشقا دوشماندان گومانیمدیر منیم؟!
چیرپینار دایم اوره‌ک سینه‌مده ایران عشقینه
بو گؤزه‌ل اؤلکه بیلین روح و روانیمدیر منیم
پارچا ـ پارچا دوغرانام، یوردومدان آیریلماز کؤنول
نازلی آذربایجان معناده جانیمدیر منیم
ایمه‌رم باش هئچ زامان عفریتِ استبداده من
اصل حریّت مقدّس آرمانیمدیر منیم
قویمارام زنجیر استعماره قوللار باغلانا
شاهیدیم تاریخده «ستّارخان»یمدیر منیم

سئل آخا، شمشک شـاخا، تـوفان قـوپا دیکسـینمه‌رم
آذرسـتان اوغـلویام غـیرت نشـانیمدیر مـنیم
«نـاظر»م اشـعاریما قـیمت وئـرن جـوهر دئییل
بـلکه گـوزلردن آخـان قـایناقلی قـانیمدیر مـنیم
بیر زامان، سولسام‌دا ریشه‌مدن بـیتر مـینلرجـه گـول
کیم دئییر: عؤمروم بیتیب کؤچمک زامانیمدیر، منیم؟

آختارما

اورکده ایشله‌ین درده، دولانما، چـاره آخـتارما!

منیم یاره‌م کیمی هئچ بیر اوره‌کده یاره آختارما!

بیتر هر بیر یارا آمـما اوره‌کـلر یـارەسی بـیتمز

بو دردِ لاعلاجه هـئچ طـبیبدن چـاره آخـتارما!

اۆلومدن نوشدارو گلسه‌ده، سهرابی قـورتارماز

ساغالماق، آشنادن زهر ایچن بـیماره آخـتارما!

گر ایستیرسن بیخا بالتا یـئره سـرو سـرافـرازی

اۆزوندن دسته سال، بیهوده آهن پاره آخـتارما!

منی هیچکس بیخانمازدی، ولی بیر آشنا بیخدی

عزیزیم باشقا بـیر ایـضاح بـو گـفتاره آخـتارما!

وفا اتتدیم جفا گۆردوم، عدونی آشـنا گـۆردوم

صفانی کیمیا گۆردوم؛ گزیب، بـیچاره آخـتارما!

دیلیمی کسمه

گولوم، منی بو قدر ائتمه خوار، خار کیمی،
یاراليیام، یاراما مرهم ائیله، یار کیمی
بئله‌کی غمکش و غمخوار روزگار ائله‌دین،
آماندی قامتیمی بوکمه، روزگار کیمی
بلاکش ائیله‌میسن ائیله اختیارین وار،
گؤزوندن آتما فقط صبر و اختیار کیمی
نئچه‌کی سینه‌مه ووردون اوخ اوستن اوخ، سؤز یوخ
باری سوراغیما گل، اوخلاتان شیکار کیمی
باشیمی کس، جانیمی آل، قانادیمی سیندیر،
دیلیمی کسمه قوی اؤلسم اؤلوم هَزارکیمی
یاش اولدو ال ـ اته‌گیم آل بویالی اشکیمده‌ن،
الینده جام لبالب توتان خومار کیمی
چوخ انتظار چکیب، بیلمه‌میشدیم ائو داغیدان،
جهاندا اولمازیمیش صبر و انتظار کیمی
نولار کی؟ نازیله بیر گون بو باغلی پنجره‌نی،
گوله، گوله آچاسان صبح نو بهار کیمی
اوره‌ک دیارینی سرشار شوق و شور ائده‌سن،
چیچکلی بوته کیمی، گوللو شاخسار کیمی
قوجاقلاشیب یاشایاق قول ـ بویون، یاشیل، بیرگه،
عطیرلی سوسن ایله بویلاتان چینار کیم
او منی سوزه‌ن باخیشیندیرکی «ناظر» زاری
ائله‌دی شهرهٔ هر شهر «شهریار» کیمی

بو مسته

تـــا وئـــردی چشـــمِ مـــستین پـیمانه‌لر بـو مستـه
اثـــــتمز داهـــا کـــفایت مـــیخانه‌لر بـــو مســـته
تـا حـلقه ـ حـلقه زولفـون بـوینومدا سیلکلندی
حـیران بـــاخیب گـولورلر، دیـوانـه‌لر بـو مسـته
بیر یول لبیندن اوپدوم مین یول یانیب کول اولدوم
مـبهوت و مـات اولوبـلار پـروانـه‌لر بـو مسـته
ال چک جفادن، ال چک دوشدوم داهـا آیـاغدان
رحم ائت کـی رحـم ائـدیرلر بـیگانه‌لر بـو مسـته
زنـــجیره بـاغلی ـ بـاغلی گـزدیرمه هـر دیـاری
قوی طـعنه وورمـاسینلار فـزرانـه‌لر بـو مسـته
فـتانه گـــؤزلریندن «نـــاظر» اولانـدان افســون
اثـــتمز اثـــر عـــزیزیم! افســـانه‌لر بـــو مســـته

زمانه فیتنه‌سی

منی مبتلا ائده‌ندن غم عشقه نازلی یاریم،
نه قالیب الیمده صبریم، نه اوره‌کده اختیاریم
گؤزونه گؤزوم دوشنده‌ن، اوره‌ییم دؤنویدو قانه،
قارا ساچلارین گؤرنده‌ن، قارالیبدی روزگاریم
او چیخاندا سئیره آی تک، النیر گؤزومدن اولدوز،
اوگولنده قونچالارتک چیچه‌یه دولور باهاریم
ائله دالبادال سوزه‌ر مئی، او خُم لبالبیندن،
کی ایچن دییر: باشیمدان ندن اوچمایبر خوماریم؟
هانی بئیله نازدانه، بئله فتنهٔ زمانه؟!
کی الیندن آسمانه، چیخا دایم آه و زاریم
هانی بئیله زولفو دسته، بویو بسته، آغزی پوسته؟
کی وورا اوخو اوخ اوسته، یانا قلبِ داغداریم
جانیمی شراره یاخدی، دایانیب اوزاقدا باخدی،
باخیبان منیمده آخدی، اوزه اشکِ پر شراریم
دئدیم آه! یاندی سینه‌م، دئدی: دورماـ دورما سؤندور
اودو سؤندوره‌ر ـ دئدیم: نه؟ دئدی: لعلِ آبداریم
دئدیم اودلارا یاخار، نه؟ دئدی: آتش محبّت،
دئدیم: ائولری ییخار، نه؟ دئدی: عشق جانشکاریم
منی دردلره نه سالدی؟ دئدی چشم و خط و خالیم
تب و تابه سؤیله‌دیم: نه؟ دئدی: زولفِ تابداریم

اؤزون ائیله چاره یارب، داها قالماییب اوره‌کده،

نه وصالینا امیدیم، نه فراقینا قراریم

اوره‌ییم چوخ ایسته‌ییردی ائده سیر عشقی پنهان،

ولی سالدی آشکاره، ایکی چشمِ اشکباریم

گئجه صبحه‌دک گؤزومدن، اوزه شمع تک آخار یاش،

کی سحر دریچه‌سیندن، گوله گون کیمی نیگاریم

دئیین او حبیبه سالما، بئله «ناظر»ی نظردن،

اؤلورم آماندی قویما، اؤله گؤزده انتظاریم!

گئتسن گئت

دئمیرم گئتمه، منیم فیکریمه قال، گئتسن گئت
طاقتیم هیجرینه یوخ، جانیمی آل، گئتسن گئت
سئوگیسیز، سئوگیلی‌سیز سینه نه لازیمدی منه؟
گل بو بوش شیشه‌نی آل، داشلارا چال، گئتسن گئت
ایندی‌کی ای گؤزو گؤیچک، منی ترک ائتمه‌لیسن!
بیر قاییت باخ دالینا، عین مارال گئتسن گئت
بیلیسن، «ناظر»ه سنسیز یاشاماق فاجعه‌دیر!
رحم ائله، رحم ائله، گل جانیمی آل، گئتسن گئت

دار و نداریم

عـؤمور بـالدان شـیرین‌بیر بـلله‌دیر، دلدار اؤلان یـرده

زَهَـرلی دامـلالاردیر حسـرتِ دیـدار اؤلان یـئرده

نـدن کـام آلمـاسین دلداده‌لر شـیرین دوداغـیندان؟!

کـیم ائـتمز مـیلِ شکّـر، لعـل شکّـربار اولان یـئرده؟

آمـاندیر! قـویما داردا بـوندان آرتـیق خـیل عشـاقی،

کی قوزغون اوینایار آصلانه مـیدان دار اؤلان یـئرده

سوزارمیش شـمع‌تک بـیر آه‌ایـله قـلبیم اؤلر سـنسیز،

ولی گؤز یاشلاریم وولقان اؤلار سن یار اؤلان یـئرده

سـینه‌مده بسـلرم جـانیم کـیمی مـین عـالمین دردیـن،

سنین بـیر یـول او دلبـر گـؤزلرین دلدار اؤلان یـئرده

گولوم! کس باشیمی، یار سینمه‌می، آل جانیمی، اؤلدور

آمـاندیر قـدّیمی سیندیرما هـئی، اغـیار اؤلان یـئرده

منم هر پرده‌ده مین ماهنی گولدن سـاز ائـدن بـولبول،

قـفس‌ده اؤتـموشم عـؤمروم بـویو،گـلزار اؤلان یـئرده

بهار اولدو ندن بس بو سـازاقـدان قـارسیلان بـختیم،

دوبـاره یـوخلادی، بـادِ صـبا بـیدار اؤلان یـئرده؟

عزیزیم! «ناظرین» ـ ین دار و نداری تکجه عشقیندیر،

اونو دا سن دئسن، قـوربان ائـدر، نـاچار اؤلان یـئرده

منیم جئیرانیم

نیازیم غیره یوخدور، دلبر جانان اولان یئرده،

نه حاجت شمعه وار، خورشید نورافشان اولان یئرده

دانیشما قونچادان، گولدن، سؤز آچما قند ـ شکّردن،

منیم دلداریمین شیرین لبی خندان اولان یئرده

نه یاز افسانه لئیلادن، نه صحبت ائیله شیریندن،

منیم جئیرانیمین آی حوسنونه حئیران اولان یئرده

نه عاقیل‌لر کی اود توتدو، کول اولدو بیر کیچیک قوردان،

آماندیر، دورمایین عشق آتشی وولقان اولان یئرده

دئمه دونیاده هر درددن چتیندیر آیریلیق دردی،

وصال آسان اولار، تسلیم جان آسان اولان یئرده

دئیین جانانیما بسدیر، داها اغیاردان ال چک،

نه حاجت غیره وار، عالم سنه قوربان اولان یئرده؟

نظردن «ناظر»ی آتما، یادا، بیگانه‌یه ساتما!

رقیبه قاش گؤز اویناتما، اورک‌لر قان اولان یئرده

«هیدجی»دن استقبال

کوهنه یارا

باغلادیم کؤنلومو تا لعلِ لبِ جانانه
او قَدَر آغلادیم اودلاردا کی یئتدیم جانه
بیر باخیش باخدیم او افسون اثلیین گؤزلرینه
بیر عومور اثیله‌دی دیللرده منی افسانه
اوزونه صوبح دئدیم اولدو قارانلیق گونوزوم
گؤزونه دریا دئدیم سالدی منی توفانه
بو نه غوغادی کی احراری چکیر زنجیره
بو نه ترسادی که هئی رخنه سالیر ایمانه
آچیری لبلرینی هوشو ائدیر سرگردان
اثشیری ساچلارینی عقلی سالیر زندانه
گئجه‌نی صوبحه قَدَره آه چکیب آغلامیشام
بلکه حسرتلی گئجه‌م تئز یئتیشه پایانه
نازلی دلداریملا فرصت دیداریم اولا
چکه‌م آغوشوما لعلیندن آلام پیمانه
واعظا! کهنه یارا وعظیله درمان اولماز
دردی بیل، مرهمی تاپ، سونرا چالیش درمانه
سنده باخسان یاریمین مثی سوزولن گؤزلرینه
اثده‌جکسن بیلیرم مسکنینی میخانه
یاکی ایچسن بیر ایچیم لبلرینین شهدیندن
اولاجاقسان منه تای آند ایچرم قرآنه
«ناظرین» شعرینه الهام وئرن «هیدجی»دیر
قوربانام توربانی مرجان بئجرن «زنجان»ه

نیگاریم‌سان سن

ایمرم یـادلارا بـاش اورداکـی یـاریمسان سـن،
آسـمَرم هـارداکـی سینه‌مده قـراریـمسان سـن

نئیلیره‌م گلشن فردوسی کی بیر لحظه‌ده، مـین ـ
بـاغ جـنت یـارادان گـوللو بـهاریمسان سـن

لبلرین بـیر بـه بـیر اؤلمـوشلری احـیا ائـله‌ییر،
شـعبده بـاطل ائـده‌ن مـعجزه کـاریمسان سـن

باغلادی عشق اوزومه اوندا قاچاق یوللاری کی
گیزلیجه قاش ـ گؤزون آندیردی‌شیکاریمسان‌سن

بوروسه باشینی‌دا ذیروه‌لی داغـلار کـیمی قـار،
یـئنه غـوغالی حـیاتیمدا وقـاریمسان سـن

غـزلیم ایـنجی کـیمی سینه‌لرین زیـوری‌دی،
چونکو شعریمده شـعور ایـله شـعاریمسان سـن

ائتمه‌ییم عشقینی گوهر کیمی پـنهان نـه ائـدیم،
آخـی دونـیاده مـنیم دار و نـداریـمسان سـن

«ناظر»ی آتسـا نـظرده‌ن هـامی بـیگانه کـیمی،
دئیه‌جک‌دیر یئنه هـر یـئرده نـیگاریمسان سـن

بوغوشما

یار ووردو سینه‌مه یـارا هـیر ـ هـیر، هـیریلدادی

گؤز یاشلاری عذاریـمه شیر ـ شیر، شیریلدادی

هـانسی طـبیبه شـرح ائـله‌دیم حـال زاریـمی

فوراً دیـزین قـوجاقلادی زیـر ـ زیـر، زیـریلدادی

خـالق آغـلاییردی حـالیما آمـما عـجب بـوکی

زاهـدده گـورجگـین مـنی میر ـ میر میـریلدادی

غـیضیله سـویلدی دئـمه‌دیم: ال چک عشـقدن

عشق اهلی گورموسن هامی خیر ـ خیر، خیریلدادی؟

هئی قیرها قـیر عـربچه دئـدی، عشـقی پـیسله‌دی

بـعضاًده فـارسی‌جامنه، قـیر ـ قـیر، قـیریلدادی

ویـر ـ ویـر ویـریلدادی او قـدر قـبح عشـقدن

بینیم داهـا مـوتور کـیمی دیـر ـ دیـر، دیـریلدادی

عـرض ایـله‌دیم آقـا! گـورمسن سنده یـاریمی

عقلین گوررسن اونـداکـی فـیر ـ فـیر، فـیریلدادی

گـوررن کـی قـالمیسان ائـله بـیر جـرجـنک‌لره

قالخاندا قول قیچین هامی جیر ـ جـیر، جـیریلدادی

زاهـدله مـن بـوغوشمادا کـی اولدو نـصف شب

پروین چراغی پوفلدی خور ـ خـور، خـوررولدادی

آنا

سوزولور شیرین دیلیندن آنا روحومون غذاسی
نئیه دینمیسن؟ دانیش، دیین دیلینین اولوم فداسی
من ایله دانیش کی دولسون یئنه بو شکسته، شوره
گتیرر بالانی شوره آنانین شیرین نواسی
آچیلار اورک عزیزیم! سن آغیز آچیب گولنده
نئجه کی اثدر شکوفا گولو بولبولون غناسی
اؤره‌ییم دولار سوینجه هله‌ده ناغیللارین‌دان
جانیمی نوازش ائیلر هله لایلایین صداسی
آنا جان! اومیدیم، عشقیم بو جهاندا تکجه سنسن
و او بال سوزن دیلیندیر هامی دردیمین دواسی
منی بیر ده آل قوجاقه یئنه سینه‌ن اوسته یئر وئر
کی آسَر سنین دوشوندن منه جنتیّن هاواسی
آنانین تبسّموندن اوشاق اوره‌نر تبسّم
آنانین گولوشلریندن گولوشه دولار بالاسی
آنا! سئوگی‌لر حدیثین دئمک اولماز آیری دیلده
قوورولوب سنین دیلینده منیم عشقیمین اساسی
یازیلاندا عمرِ باقی ظولومات ایچینده (خیضر)ه
یازیلیب سنین لبینده منیم عومرومون بقاسی
قازیلیب بهشتین آدی آنا جان آیاقین آلتدا
یازیلیب رضایتینده اولو ربّیمین رضاسی

سنی سئومک اوسته یاندیم بئله بوسبوتون کول اولدوم
نه دئمک ازلدن عشقین قویولوب بوجور بناسی
منی سندن آیری سالماز نه اولوم نه دار نه زیندان
چالیشیر کیم آیری سالسین ناگهان اولوم جزاسی
بوتون عشقلر یئترسه آنا بیر گون انتهایه
سنین عشقینن عزیزیم اولا بیلمز انتهاسی
آنا بیر ده گؤزلرین آچ ائله (ناظر)ه نظاره
گئده تاکی سینه‌سیندن غمین آکلی ایللی پاسی

باهار

گـونشین گـویلره آل بـایراغـی یـوکسلمه‌ده‌دیر
گـئجه‌نین بـاغرینی غـیرتلی سـحر دلمـه‌ده‌دیر
قارا قیشدان بیر عؤمور گولشنه قارقیش یـاغدی
یئنی‌دن خسته چـیچکلر هـامی دیـرچـلمه‌ده دیـر
سارساغان، قارقا باغین کوکسونو اثتمیشدی یـارا
یارا بـیتمکده‌دی، جـان آغـریسی دیـنجلمه‌ده‌دیر
«نـاظر»یـم آچ گـؤزونو عـبرتیله اثیله نـظر
گور نئجه باغچالاری یئل، سوپوروب سیلمه‌ده‌دیر

نسیمی‌دن استقبال

بد نظر

عـــارضین آیـهٔ سـحردی سـنین
طـــلعتین طـلعتِ قـمردی سـنین
دیشـلرین ایـنجی، لبـلرین یـاقوت
بوغازین تـونگِ نـی شکـردی سنین
دولدورویســـان جـهانی عـطریله
ساچلارین اولمـامشکِ‌تردی سـنین؟
فـــتنه یـاتماز جـهاندا واللاهـی
گـوٌزلرین تـاکـی فتنه گـردی سنین
ال کســیر، قـول سـالیر، آیـاق پـیلیر
قـاشینین خـنجری دو سـر دی سـنین
نـــقدر ایـلـه‌سم سـنی تـوصیف
یـئنه وصـفینده مـختصردی سنین
سـنی تـاپدیم مـرادیـما چـاتدیم
«نـاظر»یـن گـورنه بـختوردی سنین
قـــولونو بـــوینونا حـمایل ائـله
دوشمنین چـونکو بـد نـظردی سـنین

عاشق

طـریق عشـقیده تـرکِ سـر و جـان ائیله‌یر عـاشق

بـوتون دار و نـداریـن بـذل جـانان ائیله‌یر عـاشق

چکـر شـاهین کـیمی قـیها طـناب و داردان قـورخـماز

اناالحق فاش ائـدیب داراوسـته جـولان ائیله‌یر عـاشق

سـارالـمـیش رنگـیله بـیر گـون گـیررسه بـزم اغـیاره

اوزون بـابک کـیمی قـان ایـله الوان ائیله‌یر عـاشق

سوسوز جان وئـرسه ده پـیمانه دوشـمندن قـبول ائـتمز

بـو طـرزیله وفـای عـهد و پـیمان ائیله‌یر عـاشق

اوکی عاشق دئـییل (نـاظر) چـتین جـان یـاندیرار خـلقه

جـانین جـانانینا قـوربان چـوخ آسـان ائیله‌یر عـاشق

سرنوشته باخ

پیاخدی آلاولو اودلارا بیر بی‌وفا منی
ائتدی بو جور شکسته منی بی‌نوا منی

سیندیردی قول ـ قانادلاریمی یاردی باغریمی
آل قان ایچینده ائیله‌دی جانسیز رها منی

گول تک عزیزایدیم‌کی او گولدن گولاب آلان
گوزلرده خارتک ائله‌دی بی‌بها منی

اوّل دیلیمی کسدی بوکوب سونرا قدّیمی
مین فنّ‌ایله او فتنه‌گر ائتدی فنا منی

صدقیله من ائدرکن اونا جانیمی فدا
او مکریله هوسلره ائتدی فدا منی

آخر نه‌جور گیلئیلیگ ائدیم غئیردن‌سنه؟
بیر یئرده‌کی گتیردی جانا آشنا منی

تقدیره باخ، تصادفه باخ، سرنوشته باخ
هاردا «خبر» غم اولسا، سئچر «مبتدا» منی

قیمتلی خالچایام نه ائدیم؟ دست روزگار
ائتدی آیاق‌لار آلتدا بوگون نخنما منی

یوخ، یوخ شیکایت ائیله‌مه‌رم روزگاردان
رنگین ریالر ائیله‌دیلر بوریا منی

من «ناظر»م وطن یولونون غم کشیده‌سی
یارب بو غمدن ائیلمه هرگز جدا منی!

وطن سنسن

او گوندن کی اوزاق دوشدوم او شیرین دیل نیگاریمدان
بئزیکدیم وارلیغیمدان تنگه گلدیم روزگاریمدان
اگرچی لاله‌تک باغریم قان اولدو فرط فرقتدن
یئنه عشق آتشی قالخار بو قلب داغداریمدان
گؤروم یارب! شرار هیجردن قلبی کباب اولسون
منی هر کیمسه‌کی آیری سالیب یار و دیاریمدان
نه قدری ایستیرم چیخمیر یادیمدان یادی دلدارین
سوروش گر ائتمیسن باور بو چشمِ اشکباریمدان
سوزارمیش غونچادیر بیرآن شکوفا اولمایبر کؤنلوم
کوسوم بیلمم کؤنولدن یا بو بختِ نابکاریمدان؟
خزان وورموش آغاجلار تک نه‌دن اوز باشیمی یولموم؟
سارالدی صورتیم آیری دوشنده‌ن نوباهاریمدان
نه تنها اشک چشمیمدن یئر اهلین چولقاییر محنت
گؤیون اولدوزلاری مورگو وورانماز آه و زاریمدان
منیم یاریم کی آفاقی منوّر ائیله‌ییب گون تک
نه‌دن محو ائیله‌میر ظولمت غبارین شامِ تاریمدان؟!
وصالی اولماسا قسمت وئرین رخصت چیخیم داره
دار اوسترنده‌ن آلیم عطرین کئچیم دار و نداریمدان
بؤلوندو بینوا قلبیم بؤلونموش اؤلکم اوغروندا
نئجه قاوزانماسین حسرت غوباری پود و تاریمدان

سوروش احوالیمی اودلا یوواسی اودلاتان قوشدان
آلیشسین بند ـ بندین قصّهِ اندوهباریمدان
داها گؤز یاشیمین سیررین‌ده قان یاشلی آرازدان سور
اوتایدا «بختیار»یمدان، بو تایدا «شهریار»یمدان
چکرلر ماهرانه نقشینی شیرین غزللرده
یازارلار بیر عؤمور گؤزده دایانمیش انتظاریمدان
وطن! گولدن باهاردان «ناظر»ین منظوری سنسن، سن
گؤزه‌ل آدین سوزه‌ر بال تک کلامِ آبداریمدان

هر گوله شقایق دئمرم

عشـــقی ایـــلنجه بـیلن کس‌لره عـاشیق دئـمرم
هر گـوله بـاغری‌دا قـان اولسـا شـقایق دئـمرم
کـیم الەکـــرکی آلا، داغ یـارا، فـرهاد اولمـاز
هـرکسه طـالب عــذرا اولا، وامــق دئــمرم
عاشق صادق اودور اویـنایا دار اوسـته بـاشی
یوخسا هـر بـوالهـوسه عـاشیق صـادق دئـمرم
غیر پـروانـه‌کـی جـان وئـرمه‌سه آرام اولماز
هــئچ کســی مـنصب عـاشیقلیغا لایـق دئـمرم
«ناظر»م آیناکـیمی سینه‌می پـارداخـلامیشام
اؤله‌رم اگــری‌یه دوز آلچــاغا فــائق دئــمرم

موسیقی

عـــاشیقین کـــؤنلونو آرام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
مـــحفل انســـی دلآرام ایـــلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
نغمه جان جوهری، روح نشئه‌سی، وارلیق سسی‌دیر
دیـــریلیک بـــزمینی گـــولفام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
بـــولبولون چـــهچهی‌دیر قـــونچانی خـــندان ائـلـه‌ین
ســـرو طـــنّازی دلآرام ائـــلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
اورداکی قـونچا دوداغـلار دایـانار صف در صف
بـــوسه‌نی بـــوسه‌یه پـــیغام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
یـــاشایش اولســـا ســئوینديرمه‌گیله سئومک‌لیک
سئوگی‌دن خـــلقی شـــیرینکام ائـلـه‌ین موسیقی‌دیر
آخـــیجی شـــعری کـــه جـــوهرکیمی جـانلاردا گـزه‌ر
شـــاعیرین قـــلبینه الهـــام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
مـــطربا آل ســـازی چـــال! کـــؤنلومو شـادان ائـیله
کـــی مـــنیم دردیـــمی آرام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
مـــیضرابی سینه‌ده گـزدیر کـی اوره‌ک مـولکوندن
دفـــع هـــر غـــصه و آلام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر
ائـــتدی حـــق اونـــداکی داووده «مـزامـیری» عـطا
دئـــدی؛ چـال! ابـلیسی نـاکـام ائـلـه‌ین موسیقی‌دیر
ســـازی بـــیهوده حـــرام ائـــتمه‌دی زاهـــد، بـــیلدی
کـــی اونـــو خـــلق آرا بـــدنام ائـلـه‌ین موسیقی‌دیر
عـــاقبت «نـــاظر»ی‌ده سـازلا شـیکار ائـتدی صـنم
بـــیلدی‌کی دامـــه اونـــو رام ائـلـه‌ین مـــوسیقی‌دیر

میللی شاعر

روحوم دیریلر بور بوداغی گوللو گؤرنده،
قلبیم آچیلار کؤشنی سونبوللو گؤرنده

رنگیم سارالار آغلایارام قان ایچریمده،
هر آغزی یوموق قونچانی نیسگیللی گؤرنده

یاریم دایانار گؤزلریمین پنجره‌سینده،
هر یئرده شیرین دیللی اؤزون تئللی گؤرنده

«ناظر» اؤیونر میللتینه ماهنی یازاندا،
میللت سئوینه‌ر شاعرینی میللی گؤرنده

«بختیار واهابزاده» معلمه اتحاف

حسرت

قالمیشدی گؤزوم آن اوزون ایللر سنه حسرت،

سن بیلمه ایچیرتمیشدی نه قانلار منه، حسرت!؟

خوش لهجه‌لی بولبول نه گرک باغلی قفسده ـ

بیر عومُر قالا نسترنه، سوسنه حسرت

ییخ آیریلیغین سددینی ای شانلی وصالیم!

قویما قالا بوندان سورا کؤنلوم، سنه حسرت

آللاها گؤره غملی فراقین تملین قاز!

حیرمانی گؤتور، قوی قالا اهریمنه حسرت

حسرت قانیمی ایچدی یوز ایلدن بری، منده ـ

قانین ایچه‌رم گر گؤزومه گؤرسنه حسرت

اولدوز گؤزو تک گؤزله میشیک شانلی باهاری

یاز گلمه‌ده‌دیر قویما آسه گؤلشنه حسرت

داغلار بیتیره‌ن گؤل چیچکی شعله‌سی قارسار

نفرت اودونو سالسا بوگون گؤوشنه حسرت

«ناظر»دیله‌ییر ائل ـ اویامیز بختیار اولسون

تا وار یاشاییش، قسمت اولا دوشمنه حسرت

آمان سندن

گولوم! آچ گول دؤداغین گول! کی گولسون گولستان سندن
جفانی ـ جؤرو ترک ائیله کی اؤلدوم باغری قان سندن
ساتاشدی تا گؤزوم روخسارینه، غمدن آمانیم یوخ
منی بیر ناوک مژگان ایله یخدین، آمان سندن!
سینمده اوینایار دایم گؤروش شوقوندان اولدوزلار
ندن کؤنلومده حسرت‌وار زمین تا آسمان سندن
آیاقدان دوشدو گؤز بیر بئیله صبر و انتظار اؤلماز
الیمدن توت کی، اؤد توتدو آلیشدی خانمان سندن
عزیزیمسن، نیگاریمسن، بهشتیمسن، باهاریمسن
دایانسا دیزلریم بیر گون، آلار قلبیم توان سندن
فقط چؤللرده، داغلاردا، دەنیزلرده حدیثین یوخ
قولاغ وئرسک، ائدەر صحبت، کران تا بی‌کران سندن
گهی «لیلا»، گهی «عذرا»، گهی «شیرین» مثالیندا
هره بیر لفظده یازمیش شیرین بیر داستان سندن
سراسر مولکِ دونیانی دؤلاندیم، گزدیم آردینجا
کی جانسیز جانیما اؤلسا آلام بیر ذرّه جان سندن
سؤلو، ساغی سؤراغلاشدیم، سوروشدوم آد ـ سانین‌دان
نه تاپدیم آد ـ سان سندن، نه اولدوم کامران سندن
دوباره ائیله‌دیم رجعت، سنی کؤنلومده آختاردیم
نه گؤردوم، جمله اعضایه جؤشور هر لحظه، قان سندن
اؤدور دایم سنی «ناظر» سؤراغلار پود و تاریندا
واراقلار هر تئلین هر یول، تاپار مین مین نیشان سندن

شاعر «آغلار»ین شعری‌نین جاوابیندا

وطن ترانه‌سی

کیمین‌کی اولسا منیم‌تک جاهاندا یاری، گؤزه‌ل
کئچر همیشه اونون روز و روزگاری گؤزه‌ل

محال‌دیر کی بیر اؤزگه نیگاره باغلایا بئل
او عاشیقین کی اولا یاری خوش نیگاری گؤزه‌ل

نه یار، او یار کی گونشدن اوزو خراج ایستر
جلالی، کبکبه‌سی، قدری، اعتباری گؤزه‌ل

نه یار، او یار کی گؤزه‌للیک شیکارگاهیندا
آلی اوغورلو، اوخو بی‌خطا، شیکاری گؤزه‌ل

نه یار، او یارکی گولنده اوره‌ک دونر قانه
ساتاندا غمزه آلار الدن اختیاری گؤزه‌ل

نه یار، او یار کی گؤزو، قاشی کیرپیکی گؤیچک
دوداغی، بال سؤزو خوش، قددی گول، عذاری گؤزه‌ل

کشیده قامتی قامت دئییل قیامت‌دیر
دوروشو ناز، گؤروشو سئومه‌لی، وقاری گؤزه‌ل

خیال کیلکی چکیب سانکی اینجه گؤزلرینی
کی گؤز گؤزه‌ل و گؤزوندن سوزه‌ن خوماری گؤزه‌ل

آچاندا آغزینی نورس چیچک‌کیمی گولوشه
تبسّمی ائله‌یر هر گؤزه‌ل باهاری، گؤزه‌ل

آپـــاردی بـــیر بـــاخیشی هست و نـــیستیمی الدن
باخین گؤرون نـئجه اویـنار گـؤزو قـوماری گـؤزه‌ل
ایـــــنان‌کی ایـــندیه‌دک ابـــتدای خـــلقتدن
منیم یـاریم کـیمی خـلق ائـتمه‌ییبدی تـاری گـؤزه‌ل
اونـــون غـــمینده بـئله یـاندی بـی‌نوا گـونلوم
بـو اود نـه اوددو خـدایـا اونـون شـراری گـؤزه‌ل
سـوروشسالار نـه دیـر آدی؟ بـو دلبـرین «نـاظر»!
دئین وطن، کـی‌داشـی، تـورپاغی، غـوباری گـؤزه‌ل
وطـــن ـ وطـــن دئـــیه‌ره‌م تـــا جـــانیمدا جـانیم‌وار
وطـــن تـــرانـــه‌سی شـــیرین وطـن دیـاری گـؤزه‌ل
بو شعری «آغلارا»یازدیم کی گون به گـون اولسـون
هـــم انســجامی مـــاراقـلی، هـم ابـتکاری گـؤزه‌ل

شهریارین وفاتی مناسبتیله

او لحظه‌دن کی منیم نازلی یاریم آیریلدی،
توان و طاقت و صبر قراریم آیریلدی
آمان! کی گؤزلریمین یاشلاری آمان وئرمیر
تحمّولوم اوزولوب اختیاریم آیریلدی
دئییردیلر کی اؤلومدن چتیندیر آیریلماق،
ندن بوگون بئله راحت نیگاریم آیریلدی؟
سازاق دوشوب چمنه، اولما بولبولوم سوسدو؟
پاییز یئتیشدی مگر نوباهاریم آیریلدی؟
گویو دومان بورویوب پارلاق اولدوزوم باتدی؟
ائل افتخاری اؤلوب اعتباریم آیریلدی؟
بئله کی غم بورویوب یاسلاری بنوشه‌لری
ماراقلی قونچالاریندان هَزاریم آیریلدی؟
آچیلماییر اوره‌ییم اولما یار دیاریندان
غزلده شؤهره اولان شهریاریم آیریلدی؟
دئیین سه تاره بئله غم نواسینی چالما!
دایان، دایان کی منیم پود و تاریم آیریلدی
باخین گؤرون نئجه «حیدربابا» تؤکور قان یاش
اَلی بئلینده دئییر: نامداریم آیریلدی
باشی دومانلی اوره‌ک قانلی، گؤزلری یاشلی،
«سهند»ناله چکر: اقتداریم آیریلدی
قلم الیمده تؤکور قانلی یاش، دئییر: «ناظر»!
منیمده مونس شب زنده‌داریم آیریلدی

«نزهت تبریزی‌نین بیر شعرینه جواب»

یازدیم

شاعریم! قصه‌می من غوصّه‌لی عنوان ایله یازدیم،
سؤزومو پرده‌ده اول سئوگیلی جانان ایله یازدیم
گاه زلئیخا کیمی پرده گؤتوروب اورتولو سیرّی،
حوسن محبوسی اولان یوسف کنعان‌ایله یازدیم
گاه هُدهُد کیمی الهام آلاراق، سئیر و سفردن،
شوکتِ دولت بیلقیسی سلیمان ایله یازدیم
گاه شیرینیمه ال تاپماق اوچون داغلاری یاردیم،
دردیمی داغدا گزه‌ن بیر ده‌لی جئیران ایله یازدیم
گاه مجنون کیمی لئیلا دئیه‌رک، چؤللری گزدیم،
عشق اسرارینی گنجینه و دیوان ایله یازدیم
گاه دوداقلاردا بیان غم عشق اولمادی مومکون،
الی قولتوقدا دوروب دیدهٔ گریان ایله یازدیم
قورودو چشمهٔ چشمیمده اگر جوهر اشکیم،
قلمی آلدیم اله، جوهرِ بی‌جان ایله یازدیم
هر بیر عنوانی بو گؤزلرده‌کی یاش ایله یازارسام،
وطن عنوانینی باغریمداکی آل قان ایله یازدیم
قونچانین باغری قان اولدو، دوداغین آچماماغیندان،
من بو سیرّی او گولوستانداکی باغبان ایله یازدیم
اوخودوم شعرینی «وارلیق»دا، گؤزه‌ل «نزهت»تبریز!
بو نئچه بیتی سنه حال پریشان ایله یازدیم

گوزه‌ل!

قانلی کیرپیک‌لریمی اثیله‌میشم شانه گوزه‌ل!

گل وورروم شانه او گیسوی پریشانه گوزه‌ل!

سوپوروب جان اثوینی سیلمیشم ای مونس جان!

گل کی قوریاندی جانیم سن کیمی جانانه گوزه‌ل!

گل قدم قوی گوزومه چونکو سنین خاطرینه،

بزه‌نیب قیرمیزی مرجانلا بو کاشانه گوزه‌ل!

سئومه‌سن گوزلریمی خلوت سینه‌مده اوتور

بو عیمارت‌ده نه یاد وار نه ده بیگانه گوزه‌ل!

مین کره یاندی پریم شوق وصالیندا سنین

سن کیمی شمع هانی من کیمی پروانه گوزه‌ل!؟

انتظارین اثله‌دی «ناظر» بیچاره‌نی زار

گل! داها یوخ دوزومم محنت هیجرانه گوزه‌ل!

هر گؤزلدن گؤزل

مــظهر حســن لَــم یَــزلسن، ســن

مــعدن شــربت و عســلسن، ســن

ســنه چــاتماز گــؤزلرین حــوسنو

هر گــؤزلدن! گــؤزل اگــؤزلسن، سـن

درداقــیمدا قــصیده اولســاندا

گــؤزلریمدن آخــان غــزلسن، سـن

گــون کــیمی بــی‌نظیر و بــی‌همتا

آی کــیمی فــرد و بــی‌بدلسن، سـن

«ناظر»ین یــاز کــیمی آچــار اوره‌گــی

ســینه ســین‌ده نــوایــه گــلسن، ســن

یاد سئوگی‌لر

سـن آیـریلالی سـینه‌مه غـم‌لر قـالانیبدیر

گل، گؤر نئجه سـنسیز اوره‌یـیم پـارچـالانیبدیر

گل، گؤر نئجه یاد سئوگیده‌ن ال چکمه‌یه خاطیر

سـینه‌م‌ده اوره‌ک نـئهره کـیمی چـالخالانیبدیر!

سؤز آچما منه، بیرده داها اورچـمادان، ای شـمع!

چوخداندی منیم قـول ـ قـانادیم قـارسالانیبدیر

مئی نشئه سی بـیهوده بـو مـئیخانه‌ده‌ن اومـما،

ایللردی کـی پـئیمانه سینیب، مـئی جـالانیبدیر

سنسیز نئجه صؤحبت ائله ییم من دیریلیک دن،

جـان آیـریلانیب اونـداکـی یـار آیـریلانیبدیر

قوی «ناظیر»ی سالسین یاد ـ ی بیگانه نـظردن

اؤلمــه‌ز اوکـی اؤز سـئوگیسینه آرخـالانیبدیر.

گؤی قندیلی!

اود توتدوم. آلوولاندیم، آلیشدیم، کوله دؤندوم

دؤندوم کوله آما یئنه آردینجا سورروندوم

سئودا اودو یاش قالماق اوچون خاطیره‌لرده

یاندیقجا، گؤزومدن سوزوله‌ن یاشه بورروندوم!

گوی قندیلی‌یم! سینه‌ده سؤنمه‌ز، آلووایسله،

بیلمه‌م‌نییه دان اولدوزوتک، یانمادا سؤندوم؟!

هر چنداؤزومو ایتگین اوفوقلرده ایتیردیم،

لاکین سنی تاپدیقدا گولوم بیرده سئویندیم

دوشمان منی بیر خیرداجا قور سانسادا، سانسین،

بیرگون گؤره جک پؤهره‌له‌نن آتشه دؤندوم

بیرجان، بیراوره‌ک، سینه‌دولو آرزو، ـ دیلک‌لر،

آما حاییف اولسون آرادان یاری بؤلوندوم!

«امریکادا یاشایان ایرانلی شووینست لره خیطاب»

تورک اوغلو

تـورک اوغـلویام عـالمده مـنیم آد ـ سـانیم‌وار
آتـمام دیـلیمی هـرنه نـقدر جـاندا جـانیم وار
من تورکم آنام تورک ـ آتام تـورک ـ بـابام تـورک
«قـورقود» ده‌دن ایسـتی دامـاریمدا قـانیم وار
بـیر بـئیله مـنه بـاخما حـقارتله عـزیزیم!
تـاریخده مـنیم یـئددی مـین ایـللیک نـیشانیم وار
سـن آذری آدی ایـله مـنی آزمـه‌ده دایـیم
غـافیل کـی مـنیم تـانری کـیمی سـاخلایانیم وار
مـن آذری اولسـام‌دا دیـلیم تـورکودو، تـورکو
حشـمتلی اتـلیم، گـوجلوقولوم، عُـلوی شـانیم وار
قـویمام داهـا بـیرده قـوررولا رسـم ـ خـلافت
«بـابک»کـیمی مـین‌لرجـه بـوگون قـهرمانیم‌وار
قویمام داهـا عـصمتلی «سـارا»م چـایدا بـوغولسون
غیرتلی نه چوخ‌ایـندی مـنیم «خـان چـوبان»یـم وار
مـن اوز دیـلیمین وورغـونویام، سـانما سینمده
بـوندان داهـا بـیر بـاشقا مـنیم آرمـانیم وار
ایرانلی‌یام،ایرانلی دیلیم تورکودو، تورکو
آتمام دیلیمی هرنه قدر جاندا جانیم وار

تبریزیم

شانلی، شوکتلی دیاریمسان منیم اعتباریم، اقتداریمسان منیم
دوغروسو دار ـ نداریمسان منیم ای کؤنول مولکونده سلطان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

آی ـ گونه فخر ائیلیر اولدوزلارین حور ـ غیلمانه باش ایمز قیزلارین
مرحبا! گوللو ـ چیچکلی یازلارین مرحبا! باغ گلستان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

سنده‌دیر اعزاز، و اجلالیم منیم علوی بختیم، شانلی اقبالیم منیم
سن ساز اولسان سازدیر احوالیم منیم پوزغون‌اوللام پوزغون‌اولسان‌تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

ایزله‌ییر تاریخده‌کی ایزلر سنی سیزلاییر سازلارداکی سؤزلر سنی
داردا قالسام گؤزلریم گؤزلر سنی جسمیمه ای بخش ائدن جان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

«شمس»ی ای سرخیل اوتاد ائلیین «مولوی»نی عشقه منقاد ائیلین
«بید»ی[1] مجنون «سرو»ی[2] آزاد ائیلین شمع ایمان، شمس عرفان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

سینه‌ن‌اوسته‌بسله‌دین‌مین، مین «خطیب»[3] مین ادیب و مین طبیب و مین لبیب[4]
ای آلان هر قابلیّت‌دن نصیب ای اولان هر حوسنه میزان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

۱- بید = سویود آغاجی
۲- سرو = سرو آغاجی
۳- «خطیب» خطیب تبریزی، ابوالعلای معرّی‌نین شاگردی
۴- «لبیب» = عاقل، داهی

وار «همام»یم تک سخندانین سنین «صائب» و «پروین» و «قطرانین» سنین
عرشه یوکسلمیش آدین ـ سانین سنین ای وئرن هر ساحه‌ده سان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

آدلیم ـ آدلیم بختیارلار سنده‌دیر نغمه‌کارلار، بسته‌کارلار سنده‌دیر
گؤن پاپاغلی شهریارلار سنده‌دیر توپراغی ای لعل مرجان تبریز
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

سن بئجردین قوچ ـ ایگید آصلانلاری بسله‌دین قوینوندا «ستارخان»لاری
بسله‌دین حورریّته اینسانلاری وئرمه‌دین بیداده میدان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

سن آلولاریوردو اودلار کانی سان آذرستان مولکونون سلطانی‌سان
شعریمین هر بندنین عنوانی‌سان کیمده وار بیر بئیله عنوان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

ای منی عشقیله یولداش ائیله‌ین! سینه‌می آل قانیلا یاش ائیله‌ین!
«ناظر»ی، ناظرلره باش ائیله‌ین سن کیمی جانانه قربان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

ایندی کی اوغلون دوشوب غربت‌لره توش گلیب خیفّت‌لره، ذلّت‌لره
دینجکین معروض اولور تهمت‌لره اثیله بیر بو درده درمان تبریزیم!
تبریزیم، ای جانِ جانان تبریزیم!

آذربایجان

دونیادا وارکن آذربایجان وار اولسون
دوشمانلاری ذلیل اولسون خوار اولسون
آقام «علی» گؤروم اونا یار اولسون
قوربان اولاق تورپاغینا داشینا
پروانا‌تک دور دولاناق باشینا

دردین آلیم اردبیلین زنجانین
موغانداکی نازلا گزه‌ن جئیرانین
آچاچی‌دان آشیب گلن کاروانین
قوربان اولوم ساوالانا سهنده
داش ماکی یا بازرگانا مرنده

قوربان اولوم میانایا سرابا
ماراغایا میاندابا بینابا
هشته‌رینی فلک قویما خارابا!
قوی اولکه‌سی چیچکلنسین گوللنسین
کؤرپه‌لری شیرین ـ شیرین دیللنسین

اورمویانین قاداسینی آلایدیم
کاش اولایدی قول بوینونا سالایدیم
بیر توزکیمی آته‌یینده قالایدیم
تانری گؤروم نازلی خویون سالماسین
درد و بلا جانلارینا سالماسین

قوربان اولوم توفارقانا، گوگانا
شبستره، صوفیانا، وایقانا
شیندوارا، گوزه‌کنانا، دریانا
بؤللو ـ سئللی سالام ـ دعا هامی‌یا
یوردلار گؤزو نازلی شرفخانایا

قوربان اولوم کلیبره اهره
ساین قالا، خرمدره، ابهره
بیربیریندن اوزاق دوشن ائللره
گئدین دئین: آستارایا، خالخالا
گلین وئره‌ک داغلار کیمی دال دالا

صبا یئلی هؤروکلرین هؤر گیلن
گئج اوتایا دیلداریمی گؤرگیلن
گؤز یاشیمی سوروقات اونا وئرگیلن
دئنه ـ قلبیم سندن اولوب نابیران
ذلیل اولسون سنی مندن آییران

چوخ ایسته‌رم شکی شیروان گؤزه‌لین
اودور آتدیم اته‌یینه سؤز اَلین
گؤزللردن چکه بیلمز گؤز ـ اَلین
نه گؤزلدیر آذربایجان گنجه‌سی
سیخدی منی آیریلیغین پنجه‌سی

شانلی تبریز اؤلکه‌لرین گؤزودور
دیلیمیزین گئجه ـ گوندوز سؤزودور
بهشت اگر ائشیتمیسن اؤزودور
سازاغینین هر بیر یئرده آدی وار
یئمیشینین آغیزلاردا دادی وار

آنـــا یـــوردوم اؤلکـــه‌لرین وقـــاری
جـــاندان کـئچن قـــهرمانلار دیـــاری
سازی سؤزلو شیرین دیـللی سـه تـاری
دامـــارلاردا آخـیب جـوشان قـانیمدیر
تـــبریز مـنیم اوره‌یـــیمدیر جـانیمدیر

اودور مـــنی سـؤز آتـینا مـیندیره‌ن
اودور مـــنی مـــین دیـــل‌ایـله دینـدیره‌ن
دیـــل‌لر ســوسان زامـــاندا دیـــللندیره‌ن
ســـؤز اویـــره‌دن اشـــاره‌لر آنـــدیران
نـــاغیل دئـــییب کـنایه‌لر قـــاندیران

بـــئله دیـــلیم، بـــئله شـــانلی دیـــاریم
سازیم، سؤزوم، قوچ کوراوغلوم، نیگاریم
تـــاریخ بـــویو حـــیثیّتیم وقـــاریم
آمـــما نـــدن انـــودورام دیـــلیمی؟
بـــاغلاییرام اوزگـــه‌لره بـــئلیمی

گـــلین! گـــلین! داشـلیقلاری سـووروشاق
سـئللر کـیمی بـیر ـ بـیرینه قـووروشاق
اگـری فـلک دوز دئـمه‌سه بـوغوشاق
آهـــای! گـــلین آیـــیق اولاق یـــاتمایاق!
ال‌بـــیر اولاق قـــارا گـــونه بـــاتمایاق

شـــیطان آیـــیق ایـــنسانلارا بـــاتانماز
ایـنسان اولان ائـل غـمیندن یـاتانماز
مـــحبّتی اوره‌یـــیندن آتـــانماز
مـــحبّت‌دن داش اریـــیه‌ر مـــوم اولار
عـــداوتـــدن سـورمه گـؤزده قـوم اولار

نه‌دن گره‌ک غم دیشینی قیساق بیز؟
بیر گوشه‌ده دیزه چؤکوب میساق بیز،
هم قان اودوب همده اونو قوساق بیز
آرزی ـ دیلک قانادلارین آچاق گل!
ماوی گؤیده قانادلانیب اوچاق گل!

اؤلکه‌میزده نیفاق بذرین اکن‌لر
عداوتین دابانلارین چکن‌لر
حاق دانیشان دوداقلاری تیکن‌لر ـ
اوّل منیم باغلادیلار دیلیمی
سونرا منیم سیندیردیلار بئلیمی

آییردیلار بیر ـ بیریندن ائل‌لری
قالدی ائلین اورکده نیسگیل‌لری
باغلی ایکن اصلانلارین اللری*
آیی‌لاری اویناتدیلار صحنه‌ده
دورو سؤیو لیللتدیلر دهنه‌ده

نه باکیمیز پاییز اولسا قیش اولسا
یئر ـ گوی بوتون غم اولسا قار قیش اولسا
گول ـ چیچه‌یین رنگی سارالمیش اولسا
قیش اولماسا پاییز اولماز یاز اولماز
ساز اوره‌یی سیزلاماسا ساز اولماز

پاییز چیخار قیش قورتارار یاز گلر
یاز گلیبن عشوه‌گلر ناز گلر
ناز نه قده‌ر گلسه یئته آز گلر
قیزیل گونش قاش ـ گؤز آتار گوللره
گول سپه‌لر عطرینی سونبوللره

---

*- باغلی ایکن = باغلی اولا، اولا

بـــیرگون گـلر قـارا گـونلر آغ اولار
شـن وطـنیم گـول ـ چـیچکلی بـاغ اولار
بـاغچامیزدا سـالخیم اولار تـاغ اولار
اؤلکـــه دادار دادیـــنی آزادلیـــقین
عـــرشه چـیخار هـلهله‌سی شـادلقین

آنـــلایرام ســـنین اوره‌ک سـؤزونو
اودور «نــاظر»بـوردان اؤپـور گـؤزونو
آمـــا اوســـتاد! چـوخ قـوروما اؤزونـو
«آدام اؤلر دیـــللرده بـــیر آد قـــالار
«یاخشی پیس‌دن آغیزدا بیر داد قـالار»*

---

* - استاد شهریاردان ایلهام آلالی اونا خیطاب یازمیشام

پارچالانمیش اوره‌ک

اوره‌ییمده دریا ـ دریا سؤزوم وار
یار اوزونه حسرت قالان گؤزوم وار
بیر شیکارام بولنمیشم قانیما
هارا قاچیم؟ تورپاق اوسته ایزیم وار

یارالی‌یام، یارالی‌یام، یارالی
یار ـ یولداشدان آرالی‌یام، آرالی
شیکارچی‌نین گؤروم الی شیل اولسون
قوردو قویوب شیکار اتدیر مارالی

آللاه، آللاه! آمان، آمان ظولومدن
آیری دوشدوم بولبولومدن گولومدن
او داش اوره‌ک جلّادیما یالوارین ـ
یاری گؤروم اوندان سونرا اؤلوم من

پاییز یئلی باغچالاردا اسنده
گول سارالار بولبول آغلار چمنده
اؤز حالیما آغلامایم نئیله‌ییم؟!
آرزی گولوم پر ـ پر اولدو دره‌نده

بیر عؤموردور منیم گؤزوم یارداد‌یر
اوزاق دوشدوم هئچ بیلمیرم هارداد‌یر!
عاشیق اگر نوحون عؤمرون یاشاسا
زنجیرده‌دیر، زینداندادیر، دارداد‌یر

ایوای آللاه یار اوره‌یی داش اولدو
دایم ایشیم ای وای اولدو کاش اولدو
ایسته‌دیم کی سنه یازام دردیمی
گؤز یاشیمدان کاغیذ الده یاش اولدو

ایستر یارا اوره‌یـیمی اوخـلا ـ یار
دئنه ـ تئز اول اوخلا گوزه‌ل! اوخلا، یار!
قوربان اولوم کیپریگنین صفینه
بیر داناسی مین اوره‌یی اوخلایار

یئتنه تارچی اله آلیب تار چالار
سیم‌لر اوسته زخمه‌گزه‌ر یار چالار
اودلو آهیم دریالاری کول ائیلر
نیسگیللریم اؤرک‌لری پارچالار

منیم اؤلکم دره‌لی‌دیر داغلی‌دیر
چشمه‌لی‌دیر باغچالی‌دیر باغلی‌دیر؛
منی هئچ کیم آییرانماز یاریمدان
اوره‌ییمین بندی اونا باغلی‌دیر

نه اوجادی دام ـ دوواری قالانین
سسی گلمیر اورا گئدیب گله‌نین
گؤروم آللاه پارچالانسین اوره‌گی
بیر اوره‌یی ایکی یئره بؤله‌نین*

---

*- قم ۱۳۶۳ ایل‌ده

ارمنی ایله دؤیوشن آذربایجان عسگرلرینه اتحاف

ای آذربـایجانیم آصـلانلاری، آلقـیش! آلقیش!

آنـامین قـهرمان اوغـلانلاری، آلقـیش! آلقیش

ای یــاخان مــعرکه‌ده آتشـه دوشـمانلارینی،

یــاغدیران یـاغی‌لارین بـاشینا عـصیانلارینی،

وطــن اوغـروندا وئـره‌ن جـانلارینی، قـانلارینی

تـالاین یـاغی قـودورقانلاری، آلقیش! آلقـیش!

آنـامین قـهرمان اوغـلانلاری، آلقیش! آلقیش!

ای اره‌نــلر اره‌نـــی، قــهرمان عسگــرلریمیز!

فـتح و نـصرت یـارادان نـوجوان عسگـرلریمیز

بـابک عـصیانلی، جـوانشیر نشـان عسگـرلریمیز،

بـویایین آل قـانا مـئیدان‌لاری آلقیش! آلقیش!

آنـامین قـهرمان اوغـلانلاری، آلقیش! آلقیش!

بئله‌کی قـانلی دؤیـوشلرده سیز اعـجاز ائـدیسیز،

قـدرتی جـرأتـی «داشـناک»لارا ابـراز ائـدیسیز،

آذر ائـولادینی هــر یـئرده سـرافـراز ائـدیسیز،

سـیزه‌ای مـعرکه سـلطانلاری آلقـیش! آلقیش!

آنـامین قـهرمان اوغـلانلاری، آلقیش! آلقیش!

ای ساچان عالمه نـور گـؤیده کـی قـندیل یـاساغی،

کـافره یـورش ائـدین «طـیر ابـابیل» سایاغی

یـاندیرین «ابـرهه‌نین» قـومونو «سجّیل» سـایاغی،

محو ائدین کینه‌لی شیطانلاری، آلقیش! آلقیش!

آنامین قهرمان اوغلانلاری، آلقیش! آلقیش!

قویمایین «صهیونوزون» سیرداشی «داشناک» یاغینی

بولویا موردارا بو آبیده‌لر توریاغینی،

کینه‌لر آتشیله اودلویا وارلیق باغینی،

اۆلایین شیرکیمی دۆشمانلاری،آلقیش! آلقیش!

آنامین قهرمان اوغلانلاری، آلقیش! آلقیش!

یولدادیر نوروزوموز، ساومالییق چیلله‌لری،

باغلانیب زرگونشه، فتح و ظفر پلله‌لری،

باساریق باغریمیزا گول قوخولوگولله‌لری

برکیدین بیرلیکه ایمانلاری آلقیش! آلقیش!

آنامین قهرمان اوغلانلاری، آلقیش! آلقیش!

«ناظرم» آرزولارام صلح اولا، امنیت اولا،

سینه‌لر ایچره صفا، سئوگی، صمیمیّت اولا

نه عداوت تؤژه‌نه دونیادا، نه نیفرت اولا،

فتنه‌گر ابلیس اۆله، بلکه جهان راحت اولا

فتنه‌لر دوغمایا عصیانلاری، آلقیش! آلقیش!

کینه‌لر بوغمایا انسانلاری، آلقیش! آلقیش!

وطنیم آی وطنیم

ای منیم شانلی دیاریم، اوره‌ییم جان و تنیم!
وطنیم، آی وطنیم!
گلشنیم، گوللو باهاریم، سمنیم، یاسمنیم!
وطنیم، آی وطنیم!

سنده‌دیر شؤکتیمیز، جرأتیمیز، عزّتیمیز
شانلی علّویتیمیز، قدرتیمیز، قوّتیمیز
جان تاپیب سنله‌بیزیم دونیادا حیثیّتیمیز
باغلی‌دیر سنده‌کی ماهیّته ماهیتیمیز
کیمدی سنسیز دئیه وار فایدا حیاتیمدا منیم؟
وطنیم، آی وطنیم!

باغلییام، باغلییام ایلقارینا من، جانیملا
عشقینی بسله‌یرم سینه‌ده وجدانیملا
سولغون اولسان، سنی شادان ائده‌رم قانیملا
سیلَه‌رم صورتینه توز قونا، مژگانیملا
ای قاشی قاره گؤزو قاره منیم سیم‌تنیم!
وطنیم، آی وطنیم!

ای زمّردکیمی سونبول‌لرایله ساچی اولان،
لبلری شکّریله، دؤشلری شهدیله دولان،

ای بوتون طاقتیمی بیر باخیشی الدن آلان،
سینه‌مین سازینا هرکیرپیکی مین زخمه چالان!
اؤزو شیرین، سؤزو شیرین بُتِ شکّر دهنیم،
وطنیم، آی وطنیم!

سن‌کیمی سؤیله کیمین گوللو چیچکلی داغی وار؟
یام یاشیل کؤشنی وار، جنّتّه بنزر باغی وار؟
آب زمزم سایاغی چشمه‌سی‌نین قایناقی وار؟
قیرمیزی ـ قیرمیزی مرجان بئجره‌ن تورپاغی وار؟
ای صنوبرلی باغیم، سبز و خرامان چمنیم،
وطنیم، آی وطنیم!

مرحبا اولسون آی ـ اولدوز کیمی پارلاق شانینا،
مرحبا ذیروه‌لری فتح ائله‌ین قافلانینا،
«ثقةالاسلام»نین قانلا یازان پئیمانینا،
شانلی «شیخ ممّد»ینه شهره‌لی «ستارخان»ینا،
ای شهامتلی اره‌نلر بئجه‌ریب بسله‌یه‌نیم،
وطنیم، آی وطنیم!

هاردا وار سن کیمی اقبالِ جهانگیری اولان
بو قده‌ر اورمانینین تولکو بوغان شیری اولان،
قانلی شمشیری اولان، قان توره‌دن تیری اولان،
قهرمان بابکی، غیرتلی جوانشیری اولان
ای کؤتلمز پولادیم، قدّی بوکولمز چُدنیم
وطنیم، آی وطنیم!

سن گؤزوم، سن به‌به‌ییم، سن اوره‌ییم، سن جانیم
سنسن آرزیم، دیله‌یم، آرمانیم، ایمانیم
سنین آدینلا دامارلاردا جوشار آل قانیم
سنه قوربان اولوم ای شانلی آذربایجانیم
ای شیرین لایلا چالیب بال کیمی دیل اؤیره‌ده‌نیم
وطنیم، آی وطنیم!

«ناظر»م، گلمیشم افغانه فراغیندا سنین
تاپمیشام چشمهٔ حیوانی دوداغیندا سنین
گؤرموشم روضهٔ رضوانی یاناغیندا سنین
اؤلسم آرزیمدی اؤلەم ایستی قوجاغیندا سنین
باخیشین تلقین ائدیب ساچلارین اولسون کفنیم،
وطنیم، آی وطنیم!

قاضی

امن و آسایش اولار قاضی‌ده ایمان اولسا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایله دیوان اولسا

قاضی‌دیر بندده‌ن آزاد ائله‌ین اینسانی
قاضی‌دیر بنده چکن بوینو یوغون شیطانی
قاضی‌دیر روضه رضوان ائله‌ین نیرانی
قاضی‌دیر معدلتین دککه‌سینین میزانی*
خلق راحت یاشایار قسط‌ایله میزان اولسا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل ایله دیوان اولسا

قاضی‌نین سایه‌سی باشلاردا خدا سایه‌سی‌دیر
قلمی، ظولمتی محو ائتمه‌ده نور آیه‌سی‌دیر
دینی تحکیم ائله‌ین، جوْهرینین مایه‌سی‌دیر
قاضی‌نین محکمه‌سی جامعه‌نین پایه‌سی‌دیر
لرزه ارکانه دوشر محکمه لرزان اولسا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایله دیوان اولسا

اوّلین حادثه‌کی ائیله‌دی خلقتده ظهور
دوردولار محضر داداریده عفریت ایله حور
اوّلین رأی تاپیب عرش‌ده تشریف صدور
آیهٔ رجم ایله تفکیک اولونوب نار ایله نور
اوخویون الده اگر مصحف و قرآن اولسا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایله دیوان اولسا

---

* - دکّةالقضاء = حضرت علینین کوفه‌ده قضاوت ائوی

قـاضی کـی عـادل اولا رتـبه آلار داوردن
حـؤکمو تـوشیح اولونـار مـحضر پـیغمبردن
باغلانار سـاغ قـولونا گـؤز نـظری حیدردن
حؤکمونو یازماق اوچون منشی گلر گـؤیلردن

او ملک‌دن باش اولار واقـعاً ایـنسان اولسـا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایله دیـوان اولسـا

وای! او وقتدن‌کی قـضاوتده او بـیداد ائـله‌یه
نـاروا رأی‌ایـله خـاطیرلری نـاشاد ائـله‌یه
عدلی برباد ائله‌ییب ظولم ائوین آبـاد ائـله‌یه
دوغرونو بـنده چکـیب اوغـرونو آزاد ائـله‌یه

نئجه راحت یـاشایار صـاحب وجـدان اولسـا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایـله دیـوان اولسـا

هانسی قاضی شرفی، غیرتی، وجـدانـی آتـا،
کج اولا، اَیری یازا، روشوه آلا، دیـنی سـاتا،
راه بـطلانی تـوتا مـطلب و مـقصوده چـاتا،
یاکی آزدیرماق اوچـون حـقّیله نـاحقّی قـاتا؛

بئله بیر قـاضی‌یه نـیفرین اولا لقـمان اولسـا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایـله دیـوان اولسـا

قاضی واردیرکی اونون ذّره‌جـه یـوخ ایـمانی
نـه شـرافـتدن آلیب بـهره نـه وار وجـدانـی
نـاروا رأی‌یـی وورار بـیر ـ بـیرینه دونـیانی
امـری اود، حـؤکمو آلوو، نـاییره‌دیر فـرمانی

تشنه‌دیر قانه ایـچر هـرنه قـدر قـان اولسـا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایـله دیـوان اولسـا

قــاضی کــوفه* کــیمی غــائله بــرپا ائــله‌یر
مظلومون قانین ایچیب نفسینی ارضـا ائـله‌یر
گؤرسه پول فوری حسین قتلینی امضاء ائله‌یر
پــوللویا آرخـــا دورا پــولسوزا حــاشا ائــله‌یر

داغیدار خالقین ائوین هارداکی امکان اولسـا
دونیا عدل‌ایله دولار عدل‌ایـله دیـوان اولسـا

نــاظرا هــارداکــی بــیر قــاضی اولا آزاده
مســند حکــم و قــضاده اولا یــوسف زاده
مــظلوما آرخـــا دورا پــاک یــاشایا دونــیاده
اونـــو هــر کـیم چــاغیرا تــئز یــتیشه امــداده

یئری وار جان بئله بیر قاضی‌یه قوربان اولسا
دونیا عدل‌ایله دولار عـدل‌ایـله دیـوان‌اولسـا

---

*- قاضی کوفه = شریح قاضی

قلم

قــــلمدیر مـــلّتی بــیدار ائــده‌ن خــواب جــهالتدن

قـــــلمدیر قـــورتاران ایـــنسانلاری قـئید اســارتدن

قــلم عَــظم رمــیمه جــان وئــره‌ن عـیسی‌بن‌مریم دیـر

قــلم مــوسای عــمران‌دیــر ســالار فــرعونو قــدرتدن

قــــلم تــعریف ائــدر نــمرودو، دقــیانوسو، شــدّادی

قــلم ایــضاح ائــدر مــظلوملارا کــئچمیش جــنایتدن

قــلم یــیرتار حــجاب حــیله‌نی، تــزویری، ســالوسی

قـــــلمدیر ائــــیله‌ین تـــفکیک نــــاحقّی حـــقیقتدن

یــــازا آزاده‌لردن ســـرو قـــامت قـــهرمانلاردان

یـــازار تــوفانلی عــصیاندان یــازا قــانلی شــهادتدن

بــوغار دیــوی، قــووار اهــریمنی، دارتــار شــیاطینی

قــیرار بــندی ائــدر ایــنسانلاری آزاد اســارتدن

قــلم بــیچاره‌لردن ال تــوتار، ظــولمون قــولون بــاغلار

کــوشولدار ظــالیمه تــوفان کــیمی دولغــون جسارتدن

قــلم‌دیر مــحو ائــده‌ن زوری، زری، تــزویری تسلیمی*

قـــــلمدیر قــورتاران ایــنسانلاری جــهل و ضــلالتدن

آلاو وتک، ایلدیریم‌تک، دالغــاتک، دهشتلی تــوفان‌تک

تـــوتا دونــیایی وحشت ائــیله‌مز انــدیشه وحشــتدن

---

* – دکتر شریعتی (مثلث شوّم)

ییخار، ییرتار، خاریلدار، قیشقیرار، قهرایله شاققیلدار

قلم دریادی هیبتدن، قلم داغدیر صلابتدن

یاشیللیق گولشنینده بوز چیچک تک هئچ زامان سولماز

کولکده، قاردا، قیشدا، شاختادا، دوشمز طراوتدن

گئجه گلجک یاتار گؤزلر، یاتار سسلر، بیتر سؤزلر

قلم یاتماز، یورولماز، بهره‌لنمز استراحتدن

آیاقلار سست اولاندا یاکی ال ـ قول باغلاتان یئرده

قلم قالخار آیاغه خلقه سؤیلر استقامتدن

قلمدن صاف اولار سینه، قلمدن محو اولار، کینه

قلم قیمت وئرر دینه، قلم سؤیلر محبّتدن

قلم تقریر ائدر انجیلی، توراتی، اوستانی

قلم قویماز دوشه آیات قرآنی تلاوتدن

مباحی، واجبی، مندوبی، مکروهی، بیله‌ردیکمی،

قلم سؤز آچماسایدی خیر و شردن، حلّ و حؤرمتدن؟

قلمدیر گزدیره‌ن اینسانی اوجسوز کهکشانلاردا

قلمدیر دریمایان آفاقده سئیر و سیاحتدن

قلمدیر آندیران «بقراطه»، «ذیمقراطه» اسراری

قلمدیر دولدوران «سوقراطی»، «افلاطونو» حکمتدن

قلمدیر چاتدیران عرش علایه «ابن‌سینانی»

«شفا» تعلیم ائده‌ن مخلوقه «قانون» طبیعتدن

«ارشمیدوسی»، «جالینوسی»، «بطلمیوسی»، «زینونی»

قلمدیر ائتدی دونیاده بلند آوازه شهرتدن

«چخوف»،«ژان‌ژاک‌روسو»،«ویکتورهوگو»،«برنادشاو»،«گوته»

قلمدن عالمی دولدوردولار علم و فضیلتدن

قلم سحر ایله «لبخند ژوکوندا» ویردی جان مایه
کی صنعت عالمی سرگشته و گیج اولدو حیرتدن
بوخاقی فجرتک ائیلر حکایت صبح صادق‌دن
بلورین سینه‌سی مهتابه ناز ائیلر لطافتدن
قلم قاشلارینی رسم ایلین رسّامه آلقیشلار
کی اول نقش خیال انگیزه جان وئردی حقیقتدن
یاراتدی کلک‌له «ارژنگ» ده مانی عجائب‌لر
عجائب‌لر که آی باخدیقجا اسکیلدی خجالتدن
نبوّت ادّعاسی باشلاییب «ارژنگ» اعجازی
قلم‌دن باشقا کیم‌دیر ادعا ایتسین نبوّتدن؟
قلم ممتاز ائدیب انواع و اجناس ایچره اینسانی
بشر مشمول «کرّمنا» اولوب فنّ کتابتدن
قلم‌دیر مرکب طبعی سماده قالدیران اوجه
قلم‌دیر «ناظرین» شعرین ائدن شیرین سلاستدن
قلمداشلار آماندیر قویمایین دوشسون قلم الدن
قلم دوشسه آیاغدان کیم توتار آل بوجماعتدن؟

قیزلاریم

قیزلاریم، آی قیزلاریم!
ایشیقلی اولدوزلاریم!
قلم وئرین من یازیم،
کئچن گونومدن یازیم؛
شرح ائله‌ییم حالیمی،
اوشاقلیق احوالیمی؛
من‌ده بیرگون سیزکیمی ـ
اوشاق ایدیم، اویناردیم
اود، قلبیمده یانارکن
ساماوار تک قایناردیم
آتیلاردیم، دوشردیم،
بوزلاردا سوروشردیم
هئچ بیلمزدیم غم ندیر،
غم ندیر، ماتم ندیر؟

منیم آتام مرد ایدی،
دوشمنی نامرد ایدی،
کار ـ کاسیبا یار ایدی،
حاققا مددکار ایدی
ظالیم ایله ائشردی،

ظولم ایله اَللشردی
مسمه ننه‌م، فرشته،
کیوانی‌دی هر ایشده؛
یوخسوللارین دایاغی،
محبتین اوجاغی،
عصریمیزین مریمی،
کندیمیزیم ائل غمی،
کرامتین معدنی
عطوفتین خرمنی،
عصمتی زهراکیمی،
رأفتی دریاکیمی؛
اوره‌کده بول غصّه‌لر،
بیلردی چوخ قصه‌لر
هردن قوش تک اوچاردیم،
سینه‌سینه قوناردیم
دؤشونده یئر وئره‌ردی
دادلی ناغیل دئیه‌ردی،
اونوتمارام هئچ زامان ـ
اونون شیرین سؤزلرین
آنلایان آنلار، بیلر،
اونون ـ درین سؤزلرین:
ـ «بیر اینه‌ییم واریدی،
په‌یه‌ده یئری داریدی
چیخار تدیم سووارماغا،
سوروشدو، قئیچی‌سیندی...»

هاچان بیزیم اؤلکه‌یه،
یاغیش چوخ آز یاغاردی،
کار ـ کاسیبین ناله‌سی،
گؤیلره قاوزاناردی
هرکس اله بیر قاشیق،
بیردانا جام آلاردی،
داغلار اوسته باخاردی،
قاشیق جاما چالاردی
دولدوراردی گوزلری،
دئیه‌ردی بو سؤزلری:

ـ «چؤمچه خاتین نه ایستر،
آللاهدان یاغیش ایستر
قارداغین بولودو.
یئتیملرین اومودو،
آللاه، بیزه یاغیش وئر!
دئملریمیز قورودو»

خالام اوغلو مش نبی،*
خوش اَداسی، خوش دَبی
قور ـ قوهوما مهربان
اجنبی یه اجنبی

---

*- نبی خالااوغلوم ایدی، آننام دریان‌لیدی آلتینجی کلاسی دریان‌دا خالااوغلوم گیل‌ده اوخودوم او رحمت‌لیگین ساوادی یوخودو آمما چوخ ساوادلی‌لاردان اوستونجه دوشونردی منیم علی معجزین اثرلری‌ایله تانیش اولماما او باعث اولدو او رحمت‌لیگین اینسانی خصلت‌لرینی چوخ آز آدامدا گورمک اولار.

عمّه‌قیزیم «پرنساء»*

سرو و صنوبر نساء

ارمنی بادیمجانی ـ

سئومز او سرور نساء

«تئللی به‌ییم» خان قیزی،**

خان قیزی، اعیان قیزی

طالع ائدهِ بخته‌ور،

دونیادا اوغلان، قیزی

«خدیجه» خانیم «تیل»لی‌دیر،***

آخ، نه شیرین دیللی دیر

دار قفسده تک یاشار،

گؤر، نئجه نیسگیللی دیر

«شاختا قیزی» خان ننه(۱)

هر سؤزو «قوربان سنه»

قوللتوغوندا قورد الی،

ایسته‌مه‌لی، سئومه‌لی

---

*- پرنسا عمّه قیزی بیر مؤمنه قادین کی یوخسول اولارکن هیچ کیمسه‌یه باش ایمه‌زدی او تاماتا (گوجه فرنگی) نین آدی گلنده اوره‌یی قالخاردی

**- تئللی‌به‌ییم رحمت‌لیک محمدخان رفیعی‌نین قیزی منیم عمی‌مین حیات یولداشی ایدی کی‌سون گونلرینده کدرلی یاشایشا توش گلدی (کبری عم‌قیزیمین آناسی)

***- خدیجه خانم (یا تیللی خالا) بیر یوخسول قادین‌کی کیمسه‌سی یوخدو بیردار کومه‌ده چوخ چتین‌لیک‌لرایله حیات سوروب دونیادان کوچدو.

۱- بیلیجی و مهربان بیر قادین کی چوخ ناغیل‌لار بیلردی و من بوکیتابدا گلن فولکولورلارین چوخونو اوندان اویره‌نمیشم.

قاه قا چکیب، گولردی،
باخیب منه، دئیردی:

ـ «رضا بالا بیر قوش ایدی،
باغچایا قونوموش ایدی،
کوراوغلو گؤرموش ایدی
اوخ‌ایله وورموش ایدی....»

منیم گؤزه‌ل یوردومون ـ
آدی، شرفخانه‌دیر
یوردلار هامی بیر یانا،
منیمکی بیر یانه‌دیر؛
صدق و صداقته‌ته‌ک،
وفاده بیر دانه‌دیر؛
دونیادا یوخدور تایی،
دوستلارا مردانه‌دیر

شرفخانا آدلی‌دیر:
«شالاخ»لاری دادلی‌دیر؛
گولبه‌سری، قارپیزی،
قازیاغیسی، یارپیزی،
لاله بنیز قیزلاری،
ضیالی اولدوزلاری،
ایسته‌مه‌لی سئوگیلی،
بال کیمی شیرین دیلی،

کرخّاناسی، برەسی،
داغی، داشی، درەسی،
چیچکلی، بار ـ باغچاسی،
صفالی، دریاچاسی،
ناخوشلارا داواسی
مریضلره شفاسی
کند دئمه‌یین شَهَردیر،
گوللری، مین تەهر دیر؛
چوخدور اگر، پولسوزو،
آزدی ولی، یولسوزو

«حضرتقولو» زونوزلو*
سؤزلری دادلی، دوزلو
«میرزاغا» ـ نین دوکانی،
اولموش اونون مکانی
پاریلداردی گؤزلری،
دئیه‌ردی بو سؤزلری:

ـ «آدین نه دیر؟ ـ حاق علی،
گئت، دارا بیر ساققالی
بیر حاجی باققاله باخ
گؤر نه سویور چاققالی

*ـ حضرتقولو ضیالی بیر اینسان‌کی زونوز شهریندن کوچموشدو و شرفخانادا یاشایاردی و خامنالی میرزا آقانین توکانی اونون اوتوراق یئریدی.

آدین نه دیر؟ ـ میرزادا،
آنلاماز اول دونیادا!
آنلایان حسرت قالار،
دونیادا هر بیر زادا

آدین ندیر یدوللا
ائششکی تَرسه چوللا
ایستیر ایشین دوز گله
یا سِئیید اؤل یا موللا

آدین نه‌دیر؟ ـ اردشیر،*
قولاقلارین ترپه‌شیر؛
هاردا اؤلو بول اولسا
شیللاق آتار میرده‌شیر

آدین نه‌دیر؟ ـ خان ـ پاشا،
اویما یارا، پولداشا؛
پول‌لاری دولدور جیبه،
دونیادا راحت یاشا

آدین نه‌دیر خانباجی
دوغ ایکی اوغلان باجی!
اکبره کیشدان اؤیره‌ت
اصفره توولاتباجی

---

* - مکتب دوستوم اردشیر لطفی‌کی اوشاق چاغیندان اینده‌دک اونلا گئدیب ـ گلمه واریمیز.

آی مَشَه‌دی آی حاجی،
باخما بئله قیقاجی،
گیجلیک ایله هیزلیگین
دونیادا یوخ علاجی

سارا! سورا! سریه!
گئدین دئسین پریه،
پری دئسین قیزیسه
قیزیس دئسین زریه
دعا ائده‌ک قیش چیخا
قار قیرولار اریه
هامار، هامار داملالار
آخیب دولا دریه
سئل کیمی آخا ـ آخا
ساللاری ییخا ـ ییخا
دوشمانلاری آپارا
دوستلاریم باخا ـ باخا

سنده آپولدار کیشی!
بوشلاگیلن ایش میشی
وئر ریایا پوللاری
چک کئفینی یای ـ قیشی
دیل ـ داماغی چاغ ائیله!
اؤزگه یئرین باغ ائیله!
پاییزدا باس قیله‌نی!

کباب پیشیر فیله‌نی!

اتی، یاغدا چوخ قوورور!

قووورماسان ایبله‌نی

آدام داماخلی یاشار،

بیلنده هر حیله‌نی

بیر اوره‌ییم او تایدا،

«قئی قالاها ـ قئی قالا»

بیر اوره‌ییم بو تایدا

«قئی قالاها ـ قئی قالا»

سورا (صُغرا) بوغولدو چایدا

«قئی قالاها ـ قئی قالا»

«بیر قوشوم وار بو بویدا

قئی قالاها ـ قئی قالا»

بو سؤزلری قیزلاریم!

من دئمه‌سم، ائل دئیه‌ر

اسکندرین بوینوزون،

ائل دئمه‌سه، یئل دئیه‌ر

قاطما باغلاما...

«راویان روایت و اخبار
ناقلان حیکایت و آثار»*
بئله نقل ائتدیلر روایتده
اولدو بیر شاه بیر ولایتده
یوخودو اوردا چونکو بیر داهی
قوش اوچوردوب سئچردیلرشاهی
قوش ائدردی او خلق بدبختین
سرنوشت حکومتین تعیین
قوشودو اوردا رهنما خلقه
چاره‌ساز و گرهگشا خلقه
درده دوشسیدی هانسی بیچاره
قوشدان ایستردی دردینه چاره
بیری قالسایدی یا تحیّرده
چاره تاپمازدی جر تطیّرده
اوخو قرآنی تا تطیّرنا
سنی ائدسین بو مطلبه دانا
بو سببدن عموم اهل بلاد
توپلاشیب بیر یئره کیشی ـ آرواد،

---

* - قهوه‌خانا درویش‌لرینین باشلایش سؤزو

هامی‌سی پیشنهاد ائدیب طیره
کی چئخا آسماندا بیر سیره
تا مگر انتخاب ائده شاهی
سئچه یئرده خلیفة اللاهی
لاجرم بیر قوش اولدو آماده
بوراخیلدی گویه او ائتاده
قوش قانادلاندی انبساطیله
آچدی بال و پرین نشاطیله
یوکسه‌لیب، یوکسه‌لیب اوزاقلاندی
ماوی گویلرده بیر ماراقلاندی
قانادین ییغدی نازیله اَندی
بیر حامامچی باشیندا اگلندی
او نگون بختی نیکبخت ائله‌دی
صاحب ملک و تاج و تخت ائله‌دی
دوندو بیردن ایشیقلیقا گئجه‌سی
آرتدی بیردن جلال و کبکه‌سی
گونو ـ گوندن اوجالدی اقبالی
پوللار اوسته چکیلدی تمثالی
مسند اقتداره ال تاپدی
عزت و افتخاره ال تاپدی
تهنیت‌لر دییلدی مقدمینه
منقبت‌لر یازیلدی اردمینه
کیشی ـ آروادا بویوک ـ کیچیک یکسر
اولدولار او امیره فرمانبر

او دییردی، کمینهٔ شاهم
بو دییردی، غلام درگاهم
او دییردی پری مددکاری
بو دییردی، تاری نگهداری
بیری هئی یالواراردی آللاهه
ائده اولادینی فدا، شاهه
او بالاسین ائدردی قربانی
کی اولا تاج و تختی طولانی
هره بیر جور او شانلی سلطانین
بسله‌ییردی اورکله فرمانین

«سلطان‌دئدی: من شاهلیقا لاییق دییلم»
آما سلطان دئدی: نجابتدن
بنده‌نی عفو ائدین بو خدمتدن
چونکو بو منصبه یوخ عاداتیم
یوخدو شاهلیقدان اطلاعاتیم
جاهلم ملکین انتظامینه، من
لشگرین مشقینه نظامینه، من
ذّره‌جه جنگه آشنا دییلم
علمه، فرهنگه، آشنا دییلم
بیلمره‌م علم اقتصاد ندیر؟
داور و دادگاه و داد ندیر؟
نه چیخار مالیاتیدان باشیم
و نه صلح و ثباتیدن باشیم

نه واریمدی سیز ایسته‌یین ادبیم
نه‌ده معلوم‌دور حسب ـ نسبیم
اولورم عرض ائده‌م خجالتدن
قاچمیشام آتمیش ایلدی خدمتدن
ایکی ایل تکجه گئتمیشم درسه
اودا هرزادی آتمیشام ترسه
دانیشاندا سوزومو تئز آزارام
الیفی دائیماً گولوف یازارام
منکی عومرومده بیلمدیم باری
ندیر آیین مملکت داری؟
نئجه بو مسنده سوار اولاییم؟
سیزه سلطان و شهریار اولاییم؟

«ملت سلطانا دئدیلر:»
دئدیلر: ای امیر عالیجاه!
ای ملک عرش و آسمان خرگاه
قورخماییین ایش بیلن وزیریز وار
موشگولو حل ائدن مشیریز وار
مکر و حیلت‌ده خبره‌دیر خبره
شیطنت‌لرده نخبه‌دیر نخبه
شیطان اولموشسا اَن بویوک شیّاد
اونا شیّادلیقی او وئرمیش یاد
سیزه تعلیم ائده‌ر او هر فندی
فندی، آفندی هم پدافندی

انتظامه سالار روسوماتی

سهل و آسان ائده‌ر صعوباتی

قویماز او کهنه کار باتدبیر*

دوشه بیر ذرّه اضطرابه امیر

حاضیر اولسا وزیر خدمتده

موشگولوز حل اولار مین البته

«شاه وزیری ایسته‌دی»

او زامان ایسته‌دی وزیری، امیر

گلدی، فوراً حضور شاهه، وزیر

عرض قیلدی او شاه جمجاهه:

ندیر امریز غلام درگاهه؟

عبدِ خدمتگزار درگاهم

چاکر و مخلص شهنشاهم

بویورون هرنه وارسا فرمانیز،

ائده اجرا بو خیردا دربانیز

«سلطان وزیره دئدی»

دئدی: ای جمله ایشلره آگاه

اولموشام هرچه من بو ملته، شاه

امّا یوخدور امیرلیگه چیخاریم

جبّه‌یه، تاج ـ تخته یوخ اویاریم

قورخورام بیر کسیله من دانیشام

---

* - تجربه‌لی، تدبیرکار

اشتباه ایلیه‌م سوزومده چاشام
یتّه آسیب ملک و مملکته
دییلم راضی من بو سلطنته

«وزیر دئدی»

دئدی ای شهریار با عزّت
ای قدر قدرت و قوی شوکت
قبله‌گاها! هر ایشده وار چاره
اذن وئرسز بو عبد مکّاره
آسارام بیرایپ انشیینیزدن
او گهربار بیضتینیزدن
ساخلارام بیر الیمده من اوجونو
سالمارام بیضه سمتینه گوجونو
پایی تختیزده ساکت ایله‌شه‌رم
اشتباه ائدجگین ایپی چکه‌رم
ایپ چکیلجک کی تریه‌شَر بیضه
فیض‌دن ال چکین، دولون غیضه
بوراخارکن او یئرده گفتاری
گیج ـ مبهوت ائدرسیز اغیاری
واقف اولماز حریف سرّیمیزه
بلکه اعجابیله باخار او بیزه
چیخاریب انصرافی بنییندن
آسدی بیر قاطما بیضه‌تنیندن
وزیر اگلشدی پای محمله

بیر اوجون آلدی ساخلادی الده
شاه منصبده برقرار اولدو
صاحب شأن و اقتدار اولدو
شادلیغیلا کئچردی ایامی
دوره‌سینده کنیزی ـ خدامی

«شاها بیر ائلچی گلدی»

ناگهان باشقا بیر ولایتدن
شاها بیر ائلچی گلدی غفلتدن
بعد از آنی کی ایله‌ییب تعظیم*
پادشاهه ائدیب اوزون تقدیم**
ایسته‌دی او ضیالی فرزانه
ائده شاهدان سؤال، رندانه
اولا وضع خزانه‌دن آگاه
سهم و سود و سرانه‌دن آگاه
بو سببدن توتوب اوزون شاهه
سویله‌دی او امیر جمجاهه
ای خداوندگار با تدبیر!
ای ائدن مورو، مار پشّه‌نی، شیر!
سنه قوربان! ائشیدیم آهسته
پوسته‌نین قیمتی گئدیب اوسته
بئله بیللم بو ایل بحول اللّه

* - کُرنش ائدن‌دن سونرا
** - اؤزنو تانیدیردی

پوسته موسته بول اولسا انشاالله

اولاجاق عایداتنیز سرشار

ائده‌جک‌سیز چتینلیگی هموار

ائشدیب پوسته آدینی سلطان

پوسته تک اولدو لبلری خندان

قوندو فوراً دوداغینا لبخند

ائله‌بیل کی ـ قاتیشدی پوسته‌یه قند

ایستدی شرح ماجرا قیلسین

بعضی اسراری برملا قیلسین

قاطمانی ساخلامیشدی الده وزیر

کی‌چکه مطلبی چاشاندا، امیر

گلدی گفتاره او صفالی پاشا

اورتادا آمّا ایسته‌ییردی چاشا

چکدی فوراً وزیر قاطمانی

ائله بیردن چیغرتدی سلطانی،

ائلچی‌نین اوستونه هارای چکدی

دئدی قاچ گئت، دایانما «دای چکدی»

ائلچی جان باسدی قورخودان ائشیگه

بنزه‌یه‌ردی سویا دوشن پیشیگه

یازیغین کی توتانماییب فندی

بلکه «دای چکدی»دن گیجللندی

الی بوش اوز دیارینا قاییدیب

محضر شهریارینه قاییدیب

شاها تقدیم ائدیب گزارشینی

بیر به بیر شرح وئردی گورموشونو

چونکو «دای چکدی»دن آچیب صحبت

بورودو شهریارینی وحشت

فوری فرمان وئریب‌کی اهل نظر

توپلاشا بارگاهدا یکسر

هامی توپلاشدی چون شتابیله

شاه سوروشدو چوخ اضطرابیله

ای اولان هر اومورده خبره

علم و فضل و کمال‌ده نخبه

دیین ای صاحبان فهم و شعور

کی‌بو «دای چکدی»دن ندیر منظور؟

منی نالان ائدیب بو «دای چکدی»

خانه ویران ائدیب بو «دای چکدی»

دوشموشم اضطرابه دای دای دان

حسرتم خورد و خوابه دای دای دان

ائله بو کلمه قورخودوب گوزومو

قورخورام‌کی خرابلایام اوزومو

خُبره‌لر مجبور اولدولار شوره

باشلاییلار تفحّص و غوره

او دئدی: اینجی‌دیر عباراتی

بو دئدی، اینجه‌دیر اشاراتی

او دئدی لاپ گوزل‌دیر ایماسی

بو دئدی چوخ دریندی معناسی

بیریسی سویله‌دی: گوزلدی سوزو
بیریسی سویله‌دی: اوزَل‌دی اوزو
بیری فاز قاندی مطلبی بیری نول
بیری ساغ بیلدی سلطانی بیری سول
الغرض هر بیری بصد تقریر*
شاها «دای چکدینی» ائدیب تفسیر
تازا سلطانی آلقیش ایله‌دیلر
عقل و فهمین ستایش ایله‌دیلر
مرد حمّام مرد سال اولدو
صاحب عزّت و جلال اولدو
حاکم اولدو امور مملکته
وورد و مهر ثبوت سلطنته
یاشادی دودمانی دونیاده
بیر عؤمور شهریار و شهزاده
قصّه‌میز بوردا چاتدی پایانه
یاشاسین ناظر شرفخانه

* - یوز جوره بیان ایله

پیشیک ایستیر پلنگ اولا

بیر ناغیل یازمیشام کی گولمه‌لیدیر،
اوخویوب دقتیله بیلمه‌لیدیر
واریدی بو حکایه دیل‌لرده،
ائیله‌دیم شعریمیله پرورده،
تاکی اوندان حال اهلی حال آلسین،
عقلی ناقص اولان کمال آلسین،
نکته‌لر وارکی، مست اولار هوشیار،
یاتان اینسانلاری ائده‌ر بیدار،
قویون ایندی سوزو ائدیم کوتاه
مطلبه باشلاییم «بعون اللّه»

***

واریدی بیر پیشیک بیزیم کنده،
روزگاری کئچردی عسرتده
دردی اولموشدو بیر قالاق یازیغین،
ایش ـ گوجو گونده آغلاماق یازیغین
آج ـ سوسوز ائوده بسکی قالمیشدی،
رنگی زفران‌کیمی سارالمیشدی
گؤزونون دائماً آخاردی باشی،
آجلیغیندان گیجه‌لله‌نردی یاشی
صاحیبی بیر عجوزه عورت ایدی،

اؤزو محتاج مختصرات ایدی

اوجاقی سرد و کلبه‌سی بی‌نور،

«لیس فی البیت غیر عقرب و مور»*

قاری‌نین بئیله اولسا احوالی،

پیشیگین گؤر نه جور اولار حالی

الغرض، بیرگون ائوده آیلشدی،

چؤمبه‌لتی چؤکوب فیکیرلشدی

باشینیی قاوزادی سماواته،

عجز ایله باشلادی مناجاته

دئدی:

ای روزی پایلایان تاری!

نه دیر آخیر بو خفّت ـ خواری،

یاشارام دائماً رذالتده،

سؤوارام عؤمرومو ملالتده

بیرجه یول دؤیمارام یاوانلیقدان،

تنگه گلدیم بو زندگانلیقدان

منی‌ده گؤجلو ائت شیکار ائله‌ییم،

اوزوم اوز، دسترنجیم ایله یئییم

قئیدده‌ن، بندده‌ن اولوم آزاد،

یاشاییم عین سوسن و شمشاد

بونلاری سؤیله‌دی او دل ساده،

عزم و جزم ایله اولدو آماده،

* - ائوده عَقَرب و قاریشقادان باشقا بیرزادیوخودو

گئتدی بیر جنگل ایچره ائتدی کمین،

یئره سیندی اوغورلادی نفسین

آلتینا ییغدی ال، آیاقلارینی،

پیرساییب شوُشلادی قولاقلارینی

ناگهان گلدی بیر خوررولتوسسی

تنگه دوشدو او بیکسین نفسی

ساغ، سولونا باخاندا بیچاره،

گؤزو دوشدو پلنگ خونخواره

کی ائدیب پنجه‌سینی آماده،

حمله ایستیر ائده او ناشاده

ائله بیر قورخو اوز وئریب پیشی‌یه،

بینوا آزچاقالدی قان ایشییه

یازیقین قلبی یاتدی هیبت‌دن،

زاغ زاغ اسدی یئرینده وحشتدن

گؤزلری اشک عجزایلن دولالی،

روزگاری گؤزونده تاراولالی

فیکرینه یئتدی فوری بیر چاره،

اوز چئویردی او شاه خونخواره

عرض ائدیب:

ـ «ای شهنشه بیشه!

نه‌دی فرمایشین بو دررویشه؟

امر ائدین هر نه وارسا فرمانیز

ائده اجرا بو خیردا دربانیز

بویوروروسوز کیمین آلام جانینی

یا تؤکه‌ام هانسی ناکسین قانینی

بوغونا چکدی بیر پلنگ الینی،

دئدی: آرتیق دانیشما کَس دیلینی

اولسا امریم بودور کی کامه یئته‌م،

سنی بیر لقمه‌ده تناول ائده‌م

جثّه‌دن گرچه خیلی لاغرسن،

آمما مین جئیرانا برابرسن

هم بویو بسته‌سن هم ایسته‌مه‌لی،

اؤرگین، بوورگین، اتین یئمه‌لی

هرنه کی اینجه بئل توتوب یئمیشم،

سنه تای اینجه‌لیکده گؤرمه‌میشم

پیشیگین رنگی آتدی بو سؤزدن،

ائیله‌ییب گؤز یاشین روان گؤزدن

دئدی:

ـ «رخصت بویور اؤپوم گؤزونو،

هانسی بیر اوروچو اورلایار اؤزونو

سنیله اصل ـ نسلیمیز بیر دیر،

شیر یا خیردا یا بؤیوک، شیردیر

من‌ده سن تک پلنگ ایدیم بیرگون،

تیز چنگ و زرنگ ایدیم بیر گون»

دئدی:

«پس قالمیسان نده‌ن بو حالا،

اولمایا دورشموسن ایسال ـ میسالا؟

یاتالیق یاتمیسان می‌جانسیزسان؟

یاکی باش یارمیسان کی قانسیزسان؟
بلکه‌ده سن‌ده جور ـ جوجوخ چوخدور
یثمه‌گه اثوده دن ـ دوشون یوخدور؟
دئدی:
ـ «یوخ اینسان آدلی بیر حیوان،
منی سالدی بو حاله قارداش جان!
تا اونون چنگینه دوچار اولدوم»
اریدیم خوار روزگار اولدم
دئدی:
«گؤستر منه او اینسانی،
ناکسین جانینی آلیم آنی
اثله چنگیمده من اوغوشدوراییم،
اثله بیر یول دامارلارین قیراییم،
کی داها بیرده اثتمه‌سین جرأت،
سیزه ظلم اثیله‌یه او بد فطرت
پیشیگین قلبی تاپدی تاب و توان،
گؤزو بیر جوتجو دوشوب او زامان
دئدی:
ـ «شاها بو دور همان دوشمن،
جور با جور حیله‌لرده صاحب فن
اؤزونه آد قویوبدو نوع بشر،
ایش‌لری فیتنه‌دیر عمل‌لری شر
داها بوندان خطرلی بیر حیوان،
اثتمه‌ییب خلق، خالق سبحان

یارادیبدیر بو حیله‌نی، یالانی،
ایته زنجیری، ائششکه پالانی
باریتی، ساچمانی، تورو، تله‌نی،
ماشانی، قونداقی، گئده‌ن ـ گله‌نی
اونا آسیب وورسا بیر حیوان،
«اُقتلو الموذی»نی ائده‌ر عنوان*
دسته ـ دسته قیرار او حیوانی،
شیری، ببری، پلنگی، جئیرانی
زهر ایچیرده‌ر قاریشقایا، موشه،
رحم ائتمز گرازه، خرگوشه
تویوغو، جوجه‌نی کباب ائله‌یر،
ظولم‌دن ائولری خراب ائله‌یر
کئچی‌نی، اوغلاغی کسر قوربان،
ائده‌ر ائولادینا بلاگردان
اود وورروب اودلایار یازیق ایلانی،
اؤلدوره‌ر دسته ـ دسته میغمیغانی،
اوینادآندا الی گلن ـ گئدنی
قالایار دونقوز اوسته کرگدنی
ایشی اولموش خیانت و حیله،
زینقیروو باغلایار آتا، فیله
گؤزو دویماز گئجه ـ گوندوز اتدن،
دانیشار دائیماً عدالتدن،

* – اقتلو الموذی قبل ان یوذی: بوتون اذیّت‌چی‌لری اذیّت ائتمه‌میشدن قاباق اولدورون.

الغرض، بویله بیر ستمکاره،
گلمه‌ییب روزگار غداره»
ائشدیب چون بو سؤزلری قافلان
اوز توتوب جوتجویه دئدی او زامان

«دیء ندن سالمیسان بو حاله بونو
جومدورویسان بوجور ملاله بونو؟!
زار و بیمار و مضطر ائیله‌میسن،
بئله مسکینی لاغر ائیله‌میسن؟»
دئدی جوتچو:
ـ «نه دیرسنه ربطی،
اولما واردیر دماغینین خبطی؟!*
اونو موم تک اریتمیشم سنه‌نه؟
زار و بیمار ائتمیشم سنه‌نه؟
نه ایشین وار اوچاقدی بو لاغر،
بورا عدلیه دیرمی، سن داور؟
یوخسا سن حافظ منافعی سن؟
یا «حقوق بشر» مدافعی سن؟
«لژیون»سان و یا «فری‌ماسیون»،
کی ائدیرسن بو جور ایزولاسیون
اولما وار حوکمون الده داوردن؟
یا جوازین «هلال احمر»دن؟
«عفو بین‌الملل» مُمَثّلی‌سن؟

* - اولما عاقلین چاشیب

یاکی اصلاً بولار دئییل، دلی‌سن؟»

دئدی:

ـ «ای مکر و حیله‌ده ماهر،

ظولموو جورو خلایقه ظاهر!

ایندی گل ترک قیل و قال ائله‌یک،

بوردا جانانه بیر جدال ائله‌یک!»

جوتجو فوراً آپاردی اَل فنده

باشلادی ماهرانه لبخنده

دئدی: «قارداش باغیشلا بیلمه‌میشم

گوجوم ائوده قالیب گتیرمه‌میشم»

باخدی بیر جوتویه ساری، قافلان

غیظیله وئردی قویروغا جولان

دئدی:

«تئزگئت گتیر! درنگ ائلمه

یا چکیل عرصه گاهی تنگ ائلمه!»

دئدی:

ـ «البته کی گتیرره‌م من

قورخورام سن مصافی ترک ائده‌سن»

دئدی:

ـ «ترک ائتمه‌رم، پلنگ نره‌م،

جنگ امرینده صاحب هنرم»

دئدی:

«هرگز اینانمارام سؤزونو

عمی جان، یورما بی‌جهت اؤزونو!

قول شیر و پلنگه عبرت یوخ،
بیرتیجی قوم‌ده‌صداقت یوخ
چون‌کی قانونو سایماسیز سیزلر،
سیزه هرگز ایناناماریق بیزلر
ایسته‌سن اعتماد ائده‌م بنده،
وئر اجازه‌سنی چکیم بنده!
بئیله محکم کی بندی آچمایاسان،
بوراخیب رزمگاهی قاچمایاسان»

الغرض رام ائدیب او حیوانی
چکدی زنجیره او پریشانی
ائله‌کی محکم ائتدی ال -قولونو،
باغلاییب هم ساغینی، هم سولونو
جوته قوشدو، یئری دولاندیردی،
یازیغین بیرجه یول ایپین قیردی
دوشدو بیر حاله کی او بیچاره،
آه و زار ایله گلدی گفتاره ـ
دئدی:
ـ «آی جوتچو، باشینا دولانیم!
جوتو دای سورمه‌کی تالاندی جانیم!
گؤزلریم چیخدی، چاتلادی حدقه،
منی قیل اهل بیتینه صدقه!
بیلیرم مجرمم خطاکارم
هر جزایه دئسن سزاوارم،

باش وئریب چوخلو معصیت مندن
شرمسارم، خجالتم سندن!
آزمیشام عقلدن، آداملیغدان،
دوشموشم بو یولا نادانلیغدان،
محضرینده جسارت ائیله‌میشم،
وحشی‌ام، رسم و راهی بیلمه‌میشم
بئینی بوش آنلاماز بیر حیوانم
هر خطا ائتمیشم پشیمانم
ایندی گل، لطف ائدیب، باغیشلا منی،
من‌ده اولدوم پیشیکجه، بوشلا منی!»
«ناظرا» سن‌ده مطلبی بوشلا،
احسن الخالقینی آلقیشلا!

رباعیلر (دؤردلوکلر)

هرچند گره‌ک کی مرد و نامرد اؤلسون،

عشق اهلی گرکمز اؤلسه بی‌درد اؤلسون؛

اؤلسه‌ن‌ده سوسوز، سو ایسته‌مه نامرددن!

بو رسم دی: «مرد ایگیت گره‌ک مرد اؤلسون»

قویما سنی گردیش زمان اؤلدورسون،

قوی عشق الینه آلیب سنان اولدورسون؛

خیفتلی اؤلوم روا دئییل جومرده

سوقراطی گره‌کدی شوکران اؤلدورسون

قوزغون‌لاری روزگار سریس بوراخیر،

خوش نغمه‌لی بولبولو قفسلرده سیخیر،

آهویا دئیین آیین شایین اوتلاماسین!

«بیر داغداکی، اؤزتیشه‌سی فرهادی ییخیر»

اویما ـ آ ـ بالا، بو فیتنه‌گر دؤورانه!

آلدانما گولوم، یول آزدیران شیطانه!

بو دونیادا کیمسه قالماییبدیر، قالماز،

بیر قالسادا، یاخشیلیق قالار اینسانه

ناباب جماعت ایله دوشمز ناظر،
بدعاقبت ایشلره‌گیریشمز ناظر،
بیر جورعه سو اولسا دردینین درمانی،
نامرد آدامین الیندن ایشمز (ایچمز) ناظر

یادلار یاغینا اومان چراغ یانمایاجاق،
غیرتلی ایگیت اوز اصلینی دانمایاجاق،
بیهوده گولوم اوزون قولاق حئیوانه،
یاسین اوخوما، او قانماییب، قانمایاجاق

باخ، باخ، منه، مبتلای درد آختارسان،
قلبی یارالی، عارضی زرد آختارسان؛
بیهوده دولانما دربدر هر یانی
ویجدانلی ایگیت، شرفلی مرد آختارسان

دؤرد اللی قوجاقلاما، اوغول دونیانی،
یوخ هئچ کیمه بوردا قالماغین ایمکانی،
بئش گون بیرینی بوقاری مهمان ائلیر
آخیردا بوغار، او بینوا مهمانی

دور عیش و طرب درباره بنهان ائله‌یک!
هیجران یارادان بنانی ویران ائله‌یک!
گول درمک اوچون گلیر گلستانه نیگار
دور جانیمیزی یولوندا قوربان ائله‌یک!

گاه جانیمی اودلارا یاخیرسان، نئیلم؟
گاه اوخلاری سینه‌مه تاخیرسان، نئیلم؟
پروانه‌کیمی حزین ـ حزین جان وئریرم،
سن شمع کیمی دورروب باخیرسان، نئیلم؟

*

توت ال ـ قولومو، بوخوولا دیوانه کیمی
یاندیر پریمی آلوْلا پروانه کیمی
کول ائت کولومی ساور گیلن دریالارا
ترک ائتمه منی آماندی بیگانه کیمی

*

بعضی یاشایار جهاندا راحتلیک ایله،
بعضی کئچیرر عؤمور ـ گونو سرتلیک ایله،
هر جور یاشاییرسان آی بالا، سن‌ده یاشا،
آمما یاشاما، آماندی، نامردلیک ایله

*

سئودانی ایشیقلی بیر چیراق ساندیم من،
ایستیردیم ایشیقلانام، آلوولاندیم من،
هئچ بیلمزایدیم‌کی، سئوگی چیلغین کؤزوموش،
بیلدیم او زمان کی، بوسبوتون یاندیم من

*

زنجیر وفایه باغلییام، چاره، نه‌دیر؟
لاله‌کیمی قلبی داغلییام، چاره نه‌دیر؟
سن گونده رقیب ایله دئییب ـ گولمکده،
غیر از بوکی، من قان آغلایام چاره نه‌دیر؟

ای دادا خیانت آتشیندن یاندیم،
نامردلیک اودوندان اود توتوب، اودلاندیم،
بیر یئرده‌کی آشنا قان اود دوردو منه،
بیگانه نه ائیله‌میشدی دوشمان ساندیم

هر کیمسه‌کی خودپرست و خودخواه اولسا،
ذلّتله عومور سوره‌ر ولو شاه اولسا،
نه فایدا، اولاق تیکان کیمی عؤمرو اوزون،
گول تک یاشایاق، ولو کی کوتاه اولسا

عجب بازاردی بو دونیا

بو دونیانین دئییل باقی | نه ادباری نه اقبالی
نه بیر رنگده قالار رنگی | نه بیر حالدا قالار حالی

***

یازیندا گول چیچک رنگین | قیشیندا قار ـ کولک سنگین
بوگون دلخوش صاباح غمگین | قورولموش بئیله منوالی

***

گؤرَن یوخدور وفا اوندان | تاپان یوخدور صفا اوندان
رجا ائتمه عطا اوندان | کسی زهریله قاتار بالی

***

بیرینی قاوزایار عرشه | بیرینی ائندیرر فرشه
داغیلماقدان اولار نئشه | اولومدن‌سازلاشارحالی

***

یوزلار بیر آندا دارانی، | بوغار سَس سیز سلیمانی،
یئخار سام نریمانی | ذلیل دهر ائدر زالی

***

بئله تقدیر اولوب‌آنجاق | بو ترسه فیرلانان میرزاق
اوجانی ایله‌سین آلچاق | دنی‌نی ایله‌سین عالی

***

عجب بازاردی بو دونیا | بوتون آل ـ وئرچی‌لر بوردا
گلرلر پیکری عوریان | گئدرلر اللری خالی

بو مهمانخانه فـرش اولمـوش ـــ نــدن بـیلمم بـو طـرزیله؟
بیر ائوده بیر جـیریق یـورغان ـــ بـیر ائـوده مـین ایـپک قـالی

***

اگـــر آزاده‌ســـن «نـــاظر» ـــ بـــئله دونـــیایه آلدانـــما
دعِ الدنـــــیا دعِ الدنـــیا ـــ أرِح مِـــن فِکـــرهاالبـــالی*

* – بوشلا بوشلا دونیانی و منیم خاطیریمی اونون فیکریندن راحاتلا

مرحوم «یحیوی»‌نین کؤچمگنین

اونـونجوایـل دؤنومو مناسیبتینه

بو اردبیل‌دی

بـو اردبـیل دی‌کـی بـیتمیش بـاغیندا سـونبول‌لر

چـــمنلرینده أوتـــرلر نـــوالی بـــولبول‌لر

بـــو اردبـــیل‌دی کـــی لبـــخنده آچـسـا لبـلرینی

آچـــار شکـــوفه، یـــانار لاله‌لر، گـــولر گـــول‌لر

بـــو اردبـیل‌دی کـی دولسـا بـولود کـیمی قَـهَره

بـــاتار عَــزایـــه قـــودوزلار اَسَــر عــزازیـل‌لر

بـــو اردبـــیل‌دی کـــی هـیجا گـونونده ائـولادی

ســـپاه «ابـــرهه»یـــه هـــر بـــیری «ابـــابیل»لر

عـــــدولرین بـــــاشینا یـــــاغدیرار اَبـــــابیلی

او سنگ و گـل‌دن اولان صـنعی اودلو سجّیل‌لر

بـــو اردبـــیل‌دی‌کی یـــازدی «حسـینه» غـمنامه

بـــو اردبـیل‌دی‌کی گـوزدن روان ائـدیب سئل‌لر

بـــو اردبـــیل‌دی‌کی وئـــردی جـــلال دینه جـلا

یـــازیب حســـینون ابـــوالفـــضلینه فـضائل‌لر

بـــو اردبـــیل‌دی‌کی هـــر گـــوشه‌سینده ایـرانـین

یـــانیقلی‌مرثیه‌سی اولدو نـــوغل مـــحفل‌لر

اونون وار «ائلچی» له «عاصم»کیمی ستاره‌لری

کـــی آســـمان فـــضیلتده بـــدر کـــامل‌لر

«سدیف» و «یحیوی» و «شاهی» و «سخنور»تک
ادب جهانینه تقدیم ائدیب شیرین دیل‌لر
«مؤذنی» اوجا گولدسته‌سینده چکسه اذان
نماز عشقه دورار صف‌به‌صف مهلّل‌لر
بو اردبیل‌دی گونش هر یانا ساچار بوردان
فلک بو یئردن آسیب آسمانه قندیل‌لر
بو یئرده منزل جانانه باغلانیب محمل
بو یئرده عشق آسیب بئل‌لره حمایل‌لر
شراب‌له بَزَه‌نر محفلینده ساغرلر
چیچکله، گولله دولار گولشنینده زنبیل‌لر
گوز آچ موغانینه باخ! گور نئجه آییق گؤزیله
ایسترگین اولدوزومو دائیم ایزله‌ییر ائل‌لر
تأمّل ائت «صفی‌الدین» دیاری‌دیر بوردا
ائدیب نه عاقل و فرزانه‌لر تأمّل‌لر
بو یئردن ایسته مدد هر نه موشکولون اولسا
علیّ و آل علی‌دن آچیلدی موشکول‌لر
فدا اولوم آدینا ای دیار عشق و صفا!
گؤروم کی تاپمایاسان هئچ زامان تزلزل‌لر
سنین جمالیه «ناظر» بو گؤزده‌کی ببه‌ییم
سنین جلالینه ناطق آغیزداکی دیل‌لر

مراغالی «احسانی»نین دونیادان کؤچمک مناسبتیله

دونیا

«نـاظر»یـم اعـبرتیله اثـیله نـظر دونـیانی!

یـوخدو بـو دونـیادا غـمسیز یـاشاماق ایـمکانی

هاردا بیر قـیرمیزی گـول اولسـا دَرر دست اجـل

هـیجردن درده سـالار بـولبول خـوش الحـانی

بو همان دونیادی کی مرده ائدەر عرصه‌نی تـنگ

آمـما نـامرده وئـرر بـیر نـئچه گـون میدانـی

بـو هـمان دونـیادی دؤورانـی وئـرر نـادانـه

مـانجاناقلاردا سـیخار نـادرهٔ دؤرانـی

بو هـمان دونـیادی کـی عـلم و هـنر صـاحیبینی

اثـیله‌یر دشت غـم و حـادثه سـرگردانـی

بـو هـمان دونـیادی دیـوانـه‌لرین آچـدی الیـن

تـاکـی فـرزانـه‌لره بـاغلایالار بـهتانی

بو همان دونیادی فضل اهلین ائـدەر گـوشه‌نشین

شـهرهٔ شـهر ائـلییر بـی‌هنر و نـادانـی

بو هـمان دونـیادی کـی تـولکونو اصـلان ائـلییر

دار قـفسلرده بـوغار تـولکو بـوغان اصـلانی

بو همان دونـیادی کـی رحـم و عـطوفت تـانیماز

گـونده مـین ـ مـین بـنی آدم‌دن آلار قـربانی

بو همان دونیادی هئچ کیمسه‌یه یانماز اوره‌یی
نه اوشاق ناله‌سی آنلار نه آنا افغانی

بو همان دونیادی بیر ذرّه دومانلیق گؤرسه
ییرتاجاق قورد کیمی بیچاره یازیق اینسانی

بو همان دونیادی‌کی گولشنی تاراجه چکر
عندلیبین اوره‌یینده یارادار حیرمانی

شهدی زهر ایله بو مکّاره قاتیب خلقه وئره‌ر
مکر «ابلیس»ایله تأسیس اولونوب بنیانی

تویو یاسه چئویره‌ر شنلیبی واویلایه
ائیله‌یر جمعی پراکنده پوزار سامانی

اختر بختینی بیرده باتیرار دامادین
گلینین آینینه غم رختی ائده‌ر ارزانی

یاری یاردان آییرار عاشیقی معشوقوندان
هاردا آرامش اولا اوردا سالار توفانی

گورسه هر یئرده فرح باشلایاجاق فیرتانانی
تاپسا هر یئرده صفا قورزایاجاق بحرانی

قویماییب وصلت «شیرین»ه یئتیشسین «فرهاد»
«قیس»دن آیری سالیب قبرده‌ده «لیلا»نی

باغلی‌دیر دایره‌سی شادلیقا قلبیم سایاغی
امری اود، حؤکمو آلاو، نایره‌دیر فرمانی

ای جاوان! بو قوجا دونیایه آهای باغلاما بئل!
بو قاری دامه سالیب سن‌کیمی چوخ بُرنانی

آت باشیندان هوه‌سی شهوتی چک زنجیره
نفسینین آل قاباغین سال یادا وانفسانی

آلاجاق وار یوخونو اوغرو دوروب گردنه‌ده
ای کی سیم و زرایله دولدوروسان انبانی
بیرتاجاق‌دیر سنی درویش اولاسان یا سلطان
بو قودوز بیرتیجینین چوخ ایتی‌دیر دندانی
بو شیکارچی نه فقط قوردلاری صید ائتمه‌ده‌دیر
بلکه مین ـ مین سینه‌سی آغ، آلا گؤز جئیرانی
هامی‌نی عرصه‌ده مات ائتمه‌ده‌دیر بو لیلاج
آتینی چاپدیراجاق گؤرسه‌ده‌جک جولانی
فیلینی اویناداجاق اوچدوراجاق قلعه‌لری
طُرفه العینده شاهمات ائده‌جک سلطانی
نه فقط نوحولا ذوالنّونه وفا ائیله‌مه‌دی
بلکه ووردو یئره جمشید و انوشیروانی
سالدی تختدن نه سلیمانیله داوودی فقط
بلکه فرعون کیمی هئیوره هر حیوانی
آلدی الدن نه ارسطولری سقراطلری
بلکه اونلار کیمی مین‌لرجه بویوک لقمانی
هانی خاقانی دئیه‌ن گؤز آراشا قصرلری؟
تاپا او قصرلره ایچره یاشایان خاقانی
قیصر روم هانی دولت تیمور هانی؟
هانی خسرو هانی گوندن باج آلان ایوانی؟
داغیلیب گتدی هارا دبدبهٔ دقیانوس؟
نه اولوب هاردا قالیب کبکبهٔ ساسانی؟
نه تاپارسان داها بیرده «نرون»ی «کارترین»ی
نه گؤررسن داها ضحّاک‌ایله چنگیزخانی

نـــه اولوبـــلار او دمـــادم قـان ایچن جـلادلار
چـوخونون دونـیا قـانین ایـچدی ایـچرکن قـانی

آســاجاق دونـــیا اولوم ســـلسله‌سین بـوینوندان
آل ســــلجوق اولا یـــا ســــلسلهٔ اشکـــانی

بـــاخ کـــتابلاردا یـازیلمیش او شـیرین قـصّه‌لره
او شیرین سؤزلر اوغـول عـاقیل ائـده‌ر نـادانـی

گؤردو اووجوندا سوایچمک‌ده‌اولارمیش‌مومکون
کـــاساسین چـــالدی داشـــا «دِیـــوژَن» یـــونانی

بـیر قـاری ایسـته‌دی درمـان اؤلومـه «بـودا»دن
دئـدی: بـو دردیـن آنـا، تک اوزودور درمـانی

چـــوخ حـــدیث‌لرده بـویورموش بـیزه‌ده پـیغمبر
«عــــالم آخــــرته کـــورپو بـــیلین دونـــیانی»

دونـــیا بـــیر مـــزرعه‌دیر اونـــدا بیتن حـاصل‌لر
یـــئتیرر مـــــنزیلینه یـــولدا قـــالان دهـــقانی

ائـــده‌جک پـــیک اجـــل هـــر قـاپینی دق‌الباب
«انّک مـــیّت»، بـــاخ آنـــلا گـــولوم! مـــعنانی

هانسی ساعتده‌کی چوخ شاد اولاسیز یـا غـمگین
گـــئدین اونـــدا دولانـــین فـــیکریله قـــبرستانی

بـــیر بـــاخین تـورپاغین آلتیندا قـالان سینه‌لره
گـــؤرون آخـــیر هـارادیـر آرزیـلارین پـایانی؟

اهـــل دونـــیایه مـلک گـونده دئـیه‌ر گـؤی‌لردن
دوغـــولون اولمگـــه آبـــاد ائـــله‌یین ویـــرانـــی

الغـــرض بـیر بـئله دونـیایه نـه بـئل بـاغلامالی
کـی قـوناق سـاخلایار آخـیرده بـوغار مـهمانی

پس گـلین چشـم بـصیرت‌له بـاخاق بـیر لحـظه
عـقلی حـاکیم ائـله‌ییب نـاظر ائـدک وجـدانـی

«کُـل مَـن» آیـه‌سینی سـورهٔ الرّحـمن‌دا
اوخـویوب قسـطیله بـرپا ائـلیه‌ک مـیزانـی

نه روادیر نئچه گون بـوردا قـوناقلانماق اوچـون
تـورلاتاق شیطانا یـاددان چـیخارداق رحمانی

نـه روادیـر بـو آز عـمریله عـزیز دوستلاریمیز
اورزاداق آرزی‌لاری قـیسسالاداق ایـمانی

چالیشاق بلکه بـو دار دونـیادا اینسان یـاشایاق
نئچه‌کی عؤمرو بوجور وئـردی بـاشا «احسـانی»

اونـون اؤلمک‌لیـیی اهـل ادبـی ائـتدی غـمین
«نـاظر»یـن ده اوزونـه ائـتدی روان عـمّانی

لاله‌نین سینه‌سی قان اولدو قارا گئیدی «نسیم»
مـاتمه چـولغالادی نسـترنی ریـحانی

روی‌لر «نون» اولورو یاکی «الف» قوی اولسون
چوخ الف‌لر نون اولوب یوخ سؤزومون نـقصانی

قونجاسیندا سولان گول: مهدیه ملک‌پور اوچون

آمان دونیا

گـــلدی، کـــئچدی یـــالان دونـــیا
کـــئچمیشلردن قـــالان دونـــیا
نـــه تـــئز گـــلدی، نـــه تـــئز کـــئچدی
مـــنی درده ســـالان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

کـــروان کـــیمی کـــئچر گـــئده‌ر،
وورروب، یـــیخیب، بـــیچر گـــئده‌ر،
گـــؤزه‌للری ســـئچر گـــئده‌ر،
ائـــولر ائـــدر تـــالان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

مـــین ـ مـــین گـــؤزه‌ل بـــالا دوغـــار،
بـــیرجـــه ـ بـــیرجـــه تـــوتوب بـــوغار،
قـــان ایـــچمکده‌ن مگـــر دویـــار؟
ظـــالیم بـــو جـــان آلان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

اونـــا اصـــلاً بـــاخان گـــولمه‌ز،
اوزونـــدن گـــؤز یـــاشین ســـیلمه‌ز،
چـــالار، خـــیردا ـ بـــؤیوک بـــیلمه‌ز،
چـــالاغان تک چـــالان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

او ایـــــللری، بـــو آیـــلاری،
او قـــیشلاری، بـــو یـــایلاری،
ســـالار هـــمیشه وایـــلاری،
هـــر ائـــوده وای ســالان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

آیـــــری ســالان ائــلیمیزدن،
قـــامچی ووران بــــئلیمیزدن،
هـــرنه وئـــریب، الیـــمیزدن ـ
آخـــــر تـــوتوب آلان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

یـــار اوزونـــه وئـــره‌ر صـــفا،
وئـــرمز اونـــا مـــهر و وفـــا،
ایشـــی ـ گـــوجو جـــور و جـــفا،
غـــم ـ کـــدری کـــالان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

نـــه تـــئز بـــوغدون گـــول بـــالامی
ســـاچلاری ســـونبول بـــالامی
نـــازلی شـــیرین‌دیل بـــالامی
گـــؤروم اؤلسـون بـــالان دونـــیا!
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

بـــو بـــاغ گـــول له دولار بـــیر گـــون،
آچـــان گـــوللر ســـولار بـــیر گـــون،
«نـــاظر» ـ ی‌ده اولار بـــیر گـــون ـ
آلار بـــــو جـــان آلان دونـــیا
آمـــان دونـــیا، آمـــان دونـــیا!

بومباردمان

باخدی نه بیر گؤزدن آخان یاشیما،
یاندی نه بیر باجیما، قارداشیما،
بومبالاری تؤکدو منیم باشیما،
باشیما گؤر گلدی نه‌لر بومبادان،
اولدو وطن زیر ـ زَبَر بومبادان

«سام عمی»*نین غائله‌دیر پیشه‌سی
(تهلوکه‌دن) دایر اولار نشئه‌سی،
کاش قورویا قان سوموران ریشه‌سی،
ائتدی بیزی قانلی جیگر بومبادان،
اولدو وطن زیر و زبر بومبادان

«صدام»ا گؤندردی او طیاره‌نی
تانکی، توپو موشکی‌ـ خمپاره‌نی
چکدی اودا ملت بیچاره‌نی،
یاندی بوتون کند ـ شهر بومبادان
اولدو وطن زیر و زبر بومبادان

بومب قاییران! مین کره لعنت سنه،
لعنت و نفرین و شماتت سنه،
نئیله میش‌ایدی بشریت سنه؟
اود توتوب اودلاندی بشر بومبادان،
اولدو وطن زیر و زبر بومبادان

* ـ «سام عمی» منظور آمریکادیر.

نفتیله بنزین وثریریک سیزلره
بومبا، راکت گوندریسیز بیزلره،
لعنت اولا سیز کیمی دینسیزلره،
خیردا، بویوک چکدی ضرر بومبادان،
اولدو وطن زیر و زِبَر بومبادان

سیزکی چیخیرسیز گؤیه ویراژیله،
فانتومولا، میگ ایله میراژایله،
یئرده آخیر گؤز یاشی پمپاژ ایله،
کورپه اوشاق قالدی ملر بومبادان
اولدو وطن زیر و زبر بومبادان

سؤیله اوعفریت ستمکاره‌یه،
باغلاما بئل موشکه خمپاره‌یه،
تانکیله، نارنجکه، طیاره‌یه،
یوخ سنه ذره بَهَر بومبادان،
اولدو وطن زیر و زبر بومبادان،

ظولوم ائله‌ین شاهلاری بیز قووموشوق،
بورنونو شاهزاده‌لرین اووموشوق،
کینه‌لی شیطانی توتوب بوغموشوق،
ایله‌مه‌ریک خوف، خطر بومبادان،
اولدو وطن زیر ـ زِبَر بومبادان

ای بشری حقلرینه حامی‌لر!
یوروش ائدیر یوردوما صدّام‌یلر،
باشیمیزا عین «ویئتنام»یلر،
یاغدیریر آمریکا شرر بومبادان،
اولدو وطن زیر و زبر بومبادان

ایگید اوغلان

ایگید اوغلان جنگه گئدیر
دوشمانی تار و مار ائدیر
فتح و ظفرلر یارادیر
یاشا، یاشا ایگید اوغلان!
جانلار اولا سنه قوربان

ایگید اوغلان جاندان گئچر
خائن‌لارین بوینون بیچر
قیزیل قاندان شربت ایچر
یاشا، یاشا ایگید اوغلان!
جانلار اولا سنه قوربان

ایگید اوغلان چک ماشانی
مرزلردن وور آشانی
بوغ خانی، اؤلدور پاشانی
یاشا، یاشا ایگید اوغلان!
جانلار اولا سنه قوربان

سن اؤلکه‌نین قهرمانی
دؤیوش‌لرین قوچ آصلانی
پهلوانلار پهلوانی
یاشا، یاشا ایگید اوغلان!
جانلار اولا سنه قوربان

وطنیمین گؤزو سنسن
عشق اودونون کؤزو سنسن
اوره‌ییمین سؤزو سنسن
یاشا، یاشا ایگید اوغلان!
جانلار اولا سنه قوربان

محمّد مصطفا (ص) پیغمبرین وصفینده

ایشیقلاندی جهان بدرِ رخِ زیبای احمدن
جلا تاپدی اوره‌ک آیینه‌سی نور محمّددن

محمّد کیم؟ ـ وجودی رحمةللعالمین یعنی
محمّد کیم؟ ـ رسول اللّه، خیر المرسلین یعنی
محمّد کیم؟ ـ امین خلوت روح الامین یعنی
مقام قاب قوسینه چاتان رفرف‌نشین یعنی
همان تشریف اوحینایه لایق حقّ سرمددن

محمّدکیم؟ ـ همان معمار قسط و عدل و آزادی
محمّد کیم؟ ـ همان محو ائیله‌ین تبعیضی، بیدادی
محمّد کیم؟ ـ همان برباد ائده‌ن طاغوتی، الحادی
محمّد محتشم رهبر، محمّد محترم هادی
اولان ختم رسالت مُهرونه شایسته ایزددن

محمّد کیم ـ همان حریّته ارشاد ائده‌ن رهبر
محمّد کیم؟ ـ همان بتخانه‌لر برباد ائده‌ن رهبر
محمّد قوللاری زنجیردن آزاد ائده‌ن رهبر
قیزین مدفون ائده‌ن ویجدانسیزا فریاد ائده‌ن رهبر
مِرانی ردّ ائده‌ن، اوز دؤنده‌رن مُرتاب و مُرتدّدن

محمّد کیم؟ ـ همان دلخون اولان دونیا طلبلردن
مصیبتلر چکن «بوجهل»لردن، «بولهب»لردن
مداماً قان اودان شرک و ریایه منتسب‌لردن
اولان آماج حِقد و کینه بوسفیان نسب‌لردن
دولان دائم مبارک سینه‌سی آلام بی‌حددن

محمّد اول یتیم کی شهریار ملک خلقت‌دیر
او امّی‌کی کیتابی مشعل راه هدایت‌دیر
کلامی زبدهٔ عرفان حدیثی لبّ حکمت‌دیر
اونون دینینده تقوا تک‌جه معیار فضیلت‌دیر
اونون شرعینده یوخدور اَیضین‌هئچ فرقی اَسوددن

قمر منشق اولوب طاق هلال دلرباسیندان
شرفلندی شرف شمشیر شاه لافتاسیندان
حیا چکدی خجالت عصمت خیر النّساسیندان
دؤزوم زینهاره گلدی صبر و حلم مجتباسیندان
گول آچدی باغ حرّیّت شهید کربلاسیندان
ملک‌لر قالدیلار حئیران بو مجموع ممّجددن

محمّد کیم؟ ـ عقولی مات ائده‌ن دین «قویم»یندن
شعور اهل معنانی گیجه‌لدن «لام» و «میم» ـ یندن
بوتون خَلق‌اللهی حئیران قویان «خُلق عظیم»یندن
آچان یول خلد طوبایه «صراط المستقیم» ـ یندن
ائده‌ن خلقی رها توحید ایله نار مخلّددن

اونون تک مهربان رهبر، صمیمی پیشوا اولماز
اونون آئینی تک دوز گونلوگه دوز رهنما اولماز
اونون شرعینده شرک و کذب و تزویر و ریااولماز
اونون وصفینده «ناظر» هرنه یازسا انتها اولماز
یازانماز قطرهٔ محدود اقیانوس ممتددن

علی عشق نغمه‌سی

دوچار اولانـدا غـمه سسله شاه مـردانـی
آچـار عـلی‌نین الی بـاغلانان مـعمّانی

اؤرکـده دردیـن اؤلانـدا عـلی ـ عـلی سسله
دی‌ء دردیـنی عـلی‌یه اونـدان ایسـته درمـانی

عـلی‌نی کـافر اگـر سسـله‌یه یـتر داده
نـه نـوعیله او فـرامـوش ائـدر مسلمانی

تـاپیلمایبدی تـاپیلماز عـلی کـیمی مـولا
یـاپیش عـلی اتگین‌دن دولانـما هـئچ یـانی

عـلی دی کـان کـرامت، عـلی‌دی بـاب نـجات
عـلی‌دی قـاصد اوّل، قـصیدهٔ ثـانی

عـلی‌دی نـیّر اعـظم، عـلی‌دی نـور دُجـی!
عـلی‌دی صـبح مـنوّر، شـهاب نـورانـی

عـلی زلال عـطوفت عـلی گـلاب صـفا
عـلی عـصارهٔ روح و رحـیق ربّـانی

عـلی نشـید مـحبت، عـلی چکـامهٔ عشـق
عـلی غـزال تـغزّل، سـرود روحـانی

ابـوتراب عـلی‌دی، ابـوالعـجائب عـلی
عـلی‌دی دفـتر عشـقین ایشـیقلی عـنوانـی

گر اولمـاسایدا عـلی اولمـازیدی‌کون ـ حـیات
عـلی مـحبتّینه حـق، یـاراتـدی دونـیایی

آنـاسی، فـاطمه بـنت الاسـد آتـا، عـمران
بـو نسـبتیله دیـیرلر عـلّی عـمرانـی

وئـریب‌دی جـایزه حـق اوز حـرامسـراسیندا
عـلی‌نی فـاطمه‌یه، مـریمه مسـیحانی

مقامه بـاخ بـو شـجاعت‌ده شـرزه شیرِ دمـان
فـقیری بـیکسی گـؤرجک آچـاردی دامـانی

چکـردی بـاشلارینا ال آلاردی آغـوشه
تـوکردی گـؤز یـاشینی بـاشلایاردی افـغانی

اؤره‌گـی دردلی ولی دردیـن ائـیلمزدی بـیان
تـاپاندا خـلوت یـئر آغـلایاردی پـنهانی

آخاردی عـارضینه گـؤز یـاشی شـلاله کـیمی
ولی سـیلردی گـؤزوندن گـؤرنده زهـرانـی

سـیلردی چـونکو بـیلردی مـلول اولار زهـرا
اؤزونـده گـؤرسه نشـان مـلال مـولانی

وئـرردی ابـن سـبیله طـعامینی امّـا
حسـینیله حسـنه مـهر ائـدردی انـبانی

ائـدردی سـائله خـاتم عـطا، رکـوعینده
گـؤرن هـانی بـئله حـاتم، بـئله سلیمانی؟

لبـاس وصـله‌لی نـعلینی وصـله‌لی یـارب!
یاماخلی جامه‌ده بیرکس گـوروب مـی‌سلطانی؟

قـلم دایـان کـی عـلی وصـفینین نـهایتی یـوخ
مـحال‌دیر ائـده تـوصیف قـطره، دریـانی

ائـله بـو مـصرعی نـاظر دوبـاره حُسـن خـتام
عـلی‌دی دفـتر عشـقین ایشـیقلی عـنوانـی

نیمهٔ شعبان گلدی

صبحدم پیکِ صبا لبلری خندان گلدی
سؤیله‌دی یاتما اویان نیمهٔ شعبان گلدی

دورما پیمانه‌لری ائیله مسلسل! دورما
دورو قات دروه‌کی دردانهٔ دوران گلدی

آچ گیلان جانبِ گلزاره تماشا گؤزونو
کی یاشیل گلشنه بیر قیرمیزی مرجان گلدی

گولشن حوسنوده بو سبز قبا نورسته
قونچا تک آچدی آغیز گول‌کیمی خندان گلدی

نازیله قامتی بویلاندی چمنزار ایچره
بویونا سرو چمان یاسمن افشان گلدی

گؤزلری بنزه‌ییری نرگس نازآلوده
زلفی سنبل، اوزو گول، قدی خورامان گلدی

دور اوره‌ک اؤلکه‌سینی آیینه‌بندان ائله‌یک
ایندی‌کی جان ائوینه سئوگیلی جانان گلدی

عالمی طلعتینین نورو ایشقلاندیردی
ظولمتی محو ائله‌ین مهر درخشان گلدی

هدهد شهر سبا مژده آپار بلقیسه
چیخ تماشایه کی حشمتلی سلیمان گلدی

دمِ‌جانبخش دئییر: عیسی مریم‌دیر بو
ید بیضاسی دئییر: موسی عمران گلدی

ائله‌کی بختی ایشیقدیر اوجادیر اقبالی
سانکی یوسف‌دی کی جان ملکینه سلطان‌گلدی

ظـولومات ایـچره گـزیب آبحیات آختارما
بـو ایشـیغلیقدا روان چشـمهٔ حیوان گـلدی

«سوشیانت» اولدو عیان «کیش اهـورایـی»ده
«اهـرمن» قـاچدی نـیایشگر یـزدان گـلدی

سـویله‌یین «بـرهمییه» مـاه بـرهما مـنظر
شـرقدن بـارقه‌تک اولدو نـمایان گـلدی

قـوم «بـودایـه» دئـیین خسـرو بـودا طـلعت
بـودور اینیندن آسیب خـلعت عـرفان گـلدی

شـیخ «قـدّیسه» دئـیین رجـعت عـیسی اولدو
پـیر «خـاخامه» دئـیین مـنجی دوران گـلدی

بـو هـمان شـهر فـضیلت‌دی هـانی افـلاطون؟
کـی گـؤره مسـند عـدله نـئجه شـایان گـلدی

تـوکدویو طـرحـلره قـامتی مـعیار اولدو
چکـدییی رسـملره قـاش گـؤزو مـیزان گـلدی

سـؤیله‌یین گـؤزلری یـاشیله دولان عشـاقه
قـوروموش جسـملره آغـلامایین جـان گـلدی

بـودور او فـاطمه‌نین مـعدن غـیرت اوغـلو
ظـالم و مـظلوم آرا ائـتمکه دیـوان گـلدی

بـودور او شـیرخـدا شـاه ولایت بـالاسی
ظـلمکارلار ائـوینی ائـتمکه ویـران گـلدی

مـژده اولسـون سـیزه ای قـانه بـاتان شاهدلر
خـلف قـائم سـالار شـهیدان گـلدی

شـایگان قـافیه‌لر شـاعیره ایـراد اولمـاز
اورداکی طبعی اونون سئل‌کیمی جوشان گـلدی

ترجیع‌بند ملمّع

حَبیبی یا طَبیبی یا رَجائی | مَعاذی، مُلجائی، حُبّی، ولائی
جَریحٌ مِن سَهامِ الوُدّ یدعُوک | وَ مَن جَرحی یُداوی؟ یا دَوائی!
طَرحتُ فی‌الهَوی حَلقی وَ زَندی | تَسَلَّمتُ بِانواع البَلاءِ
اَذا اَحبَبْتَ تَلقانی قتیلاً | فَها! جِسماً خَضیباً بِالّدماءِ
اِذا اَحبَبْتَ اَن تَلقانی بدراً | فها رَأسی یَدورُ فی السماء
اُقَبّل خاضِعاً کُلَّ البَلیة | اِذا قُلتَ «البَلاءُ للولاءِ»

«تَرَکْتُ الخَلقَ طُرّاً فی هواکا»*
«وَ اَیتَمتُ العِیالَ لِکَن اَراکا»

فروغت آتش افروز پرم باد | غبار کوی تو خاکسترم باد
اگر شهد است و شربت زندگانی | الهی بی تو زخم نشترم باد
ولکن با تو زخم تیغ و خنجر | زشهد و انگبین شیرین‌ترم باد
هر آنچه دارم از جان و تن و سر | همه ارزانی آن سرورم باد
چو غمخوارم تونی هرگز مبادا | تهی از بادهٔ غم ساغرم باد
عطا خواهی علّی اصغرم گیر | فِدا خواهی علّی اکبرم باد

«تَرَکْتُ الخَلقَ طُرّاً فی هواکا»
«وَ اَیتَمتُ العِیالَ لِکَن اَراکا»

دئدین: صحرانی آل قان ایله ائتدیم، | دئدین: قان ایچره جولان ایله‌ائتدیم
دئدین: اوزقوی منای عشقه قویدوم | دئدین: جان بذل جانان ائیله ائتدیم

---

*- بو بیر بیت ابن فارض‌دن دیر.

دئدین: بیر خیرداجا قوربانلیغین‌وار — اونو لب تشنه قوربان ائیله ائتدیم
دئدین: اکبرکیمی درّ گرانی — قیزیل قان ایچره غلطان ائیله ائتدیم
دئدین: قاسم گئدنده حجله گاهه — الین قانیله الوان ائیله ائتدیم
علمداری کنارِ نهر علقم — دئدین: سرو خرامان ائیله ائتدیم
دئدین: زینب گلنده نعشین اوسته — یئر آچ سینه‌نده مهمان ائیله ائتدیم
جداده خیزران یارمیش دوداغلا — دئدین: ترتیل قرآن ائیله ائتدیم

«تَرَکْتُ الخَلقَ طُرّاً فی هواکا»

«وَ اَیتَمْتُ العِیالَ لِکَیْ اَراکا»

حسینم شاهد بزم شهادت — حسینم کشتۀ راه عدالت
حسینم وئرمه‌ین بیداده میدان — حسینم ائتمه‌یه‌ن بیرحمه بیعت
حسینم اولمایان نامرده تسلیم — حسینم قویمایان ناپاکه قیمت
حسینم باغلایان عشقیله پیمان — حسینم یاغدیران عفریته نفرت
یزیدی ایله‌یه‌ن ملعون دوران — شریحی ایله‌یه‌ن منفور امّت
منم پروردۀ دامان زهرا — منم دردانه بحر ولایت
اساس مکتبم ظلمت ستیزی — بنای نهضتم محو رذیلت
نگهبان وفاق و مهرورزی — نگهدار رفاق و عدل و عزّت
حسینم از سر و از جان و از دست — بریدم دل، ندادم تن به ذلّت

«تَرَکْتُ الخَلقَ طُرّاً فی هواکا»

«وَ اَیتَمْتُ العِیالَ لِکَیْ اَراکا»

بهمن آیی‌نین ایگرمی ایکی سینین مناسبتینه

تعالی للّه‌کی قیش چیخدی خزان کؤچدور باهار اولدو
آچیلدی قونچا، گول گولدو، طبیعت لاله‌زار اولدو
نسیم جانفزا اسدی هوا عنبر نثار اولدو
چمن‌ده بولبول شیدا دمادم نغمه‌کار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

دیبردین عرش اعلادن یئره بیر تازه جان گلدی
بنفشه باشلادی رقصه سَماعه ارغوان گلدی
سروره یاسمن دولدو نشاطه ضیمران گلدی
بو یاندا لاله‌لر جامین گؤروب نرگس خومار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

ندن‌دیر بیلمیرم امّا گلیب یاز ماه بهمن‌ده
سنین تک بو ایشه مبهوت و حیران اولموشام منده
قولاغ ویرسن آچیر بولبول بو سیرری باغ و گولشنده
دئییر شام سیه گئتدی گؤزه‌ل فجر آشکار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

بوگون جان جلوه گاهیندان درخشان اولدو ایرانلی
آلووتک، ایلدیریم‌تک، آتش‌افشان اولدو ایرانلی
آجیخلی سئل‌کیمی بیردن خروشان اولدو ایرانلی
بوگونلر گولله گوللندی بوگون خونخوار خوار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

بوگون کرد و بلوچ و لر وئرییلر ال اله باهم
ساییلار جانینا شاهین هراس و ولوله باهم
دوداغلار اوسته اگلشدی سرود و هلهله باهم

افقدن زرگونش چیخدی قارانلیق تار و مار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

بوگون مینلرجه غیرتلی مسلمان گلدی فریاده
نوا تبدیل اولوب شوره فغان تبدیل اولوب داده
عدالت لشکری غالب اولوب عفریت بیداده
قازیلدی ریشه‌سی کفرون کرامت برقرار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

بوگون غیرت سماسیندان ایشیق بیر ایلدیرم چاخدی
ریانی، کفری، طاغوتی، کؤکوندن یاندیریب یاخدی
شهادت‌لر شهابیندان شقی‌لر اولدوزو آخدی
حجاب خوف یپرتیلدی شهامت آشکار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو

بوگون مین ـ مین اناالحق سؤیله‌ین چیخمیشدی داراوسته
باسارکی باغرینا یئر سریداری سربدار اوسته
جومار‌دی خلق مظلوم و ستمکش ظولمکار اوسته
غنی دار و نداریندان چکردی ال ندار اوسته
قوجا سبقت آلاردی نوجواندان کارزار اوسته
آخان قانلار یازاردی افتخاری افتخار اوسته
باخان بو منظره «ناظر» تعجب‌ده دچار اولدو
کونول یوردو چیچکلندی صفالی روزگار اولدو؟

بابالارین وصیّتی

دوشـوب بـیر کـنده بـیر قـوردون گـذاری
او کـنده گـؤردو بـیر نـاخوش حـماری

غـبار غـم اوتـورموش عـارضینده
اولوم آثـاری دیـرچـه‌لمیش گـؤزونده

ائـله خـرگزله‌ییب بـیچاره حـیوان
کـی تـوتسان بـورنونو فـوراً وئـره‌ر جـان

گـؤروب یـوخ بـیکسین طـاقت جـانیندا
کـئچیب آهسـته اگـلشدی یـانیندا

گـؤزونو زیـلله‌دی زول ـ زول او زاره
ائـدیب هـر بـیر بـودون مـین یـول نـظاره

بـو بـاخماقدان آجـیغلاندی او خسـته
دؤنوب بـیر نـحو ایـله ساغ بـؤورو اوسته

زاریـلدار کـن دیـیردی بـویله قـوردا
کیم آزدیـردی سـنی آی قـوردا! بـو یـوردا؟

تـئز اول! تـئز یـانیمی تـئزلیکجه تـرک ائت
نـه ایستیرسن جـانیمدان دور ایـتیل گـئت!

بـاشینی سـاللامیشدی قـورد آشـاقه
دئـدی آلتـدان تـیکرکن گـؤز اولاغـه

ائشـیتمیشدیم: مـریض احـوال اولوبسـوز
زمـینگیر و پـریشان حـال اولوبسـوز

اورکده گون به گون آرتیر ملالیز
باشیزدا وار خیال ارتحالیز

اودور گلدیم شتاب‌ایله بو کنده
کی تا سیز دار فانی‌دن کؤچنده

سینه‌زده چؤمبلنتی ایله‌شم من
مبارک نعشیزی یئرتیب دئشه‌م من

اجازه وئرمه‌یم هر آغزی موردار
کی اولسون لِش ـ لوشوزدن بهره‌بردار

بو سؤزلردن دوشوب ائشکّ هراسه
آچیب آغزین بناچار التماسه

دئدی: ای مهربان! ای بنده پرور
مرام پاکینه قربان برادر!

منیم کی فعلاً اؤلمک نیّتیم یوخ
بو تنزلیک‌ده خیال رحلتیم یوخ

نه میّت وار نه حلوا ایندی بوردا
یقیناً گلمیسن سهواً بو یوردا

گؤرورسن تاب، توانیم یوخ جانیمدا
دئمه ـ غم ـ غصّه‌لی سؤزلر یانیمدا

بیلیرسن بیر عؤمور چکدیم ضلالت
بو خلقه ائیله‌دیم هرگونه خدمت

آغیر یوک‌لر آپاردیم دینمه‌دیم هئچ
خطردن، خوف‌دن دیکسینمه‌دیم هئچ

عوضده جور باجور توهین ائشیددیم
ائشنندن «هُش» مینندن «هین» ائشیددیم

دئدی: آج قورد بـو واجب امـر اوچـون مـن
تـقاعد تـاپمیشام آنـجاق ایشـیمده‌ن

یـقین بـیل یـانینی تـرک ائتمه‌گیم یـوخ
سـنی پـئسگیرتمه‌یینجه گـئتمه‌گیم یـوخ

تئز اول هئی حسن خدمتدن سؤزآشما «آچما»
چـئویر اوز قـبله‌یه آرتـیق دانـیشما

بـدنده‌ن هـر قـدره تـئز چـیخسا جـانین
او انـدازه اولار یـونگول روانـین

اوزان آنجاق منی لنگ ائتمه چـوخ ـ چـوخ
جـوجوقلار مـنتظردی فـرصتیم یـوخ

مـنه مـرحـوم بـابام‌دان دیـر وصـیّت
«کـه فـرصت را غـنیمت‌دان غـنیمت»*

---

* – فرصت‌ین قدرین بیل

«قاآنی شیرازی»دن استقبال

پلتکلر مناظره‌سی

نقل ائدیر راوی کی، برحسب تصادف بیر گون،
قوجا، پلتک کیشی‌نین بیر جوانا دوشدو گؤزو
دئدی قو قوربان او اوللام او شه شهلا گؤزونه،
ای گؤزه‌للیک‌ده به بنزه‌ر آآیا گول بنیزی!
رو ـ رو روخساری زی زیبا ره ـ ره رفتاری خوخوش
گؤ ـ گؤگؤیچک حرکاتی گؤ گؤزه‌ل جست و خیزی
طه طراوتده سو سونبول، له لطافتده، گو گول
دوداقیندا بابالی، که کلامیندا، دوزو
گؤ ـ گؤ گؤرموم هَه‌هَه هرگز قوقو قونسون اوزونه
به‌بلانین، مه‌ملانین، جه‌جفانین توتوزو
بی ـ بی بیر یول سو سوروشسان نه اولار حالیمدان؟
نه‌نه‌ده‌ن‌دیر ساسالیبسان نه‌نظردن بی‌بیزی؟
نوجوان سؤیله‌دی: سه‌سن مه‌منی لاغ ائدسین؟
ای قه قزوین دا دابان داشی‌کیمی چیرکین اوزو!
گوگوتوندن ، وو ـ وو وورورام ائله بیر کارلی تَپیک،
کی گؤره‌رسن قا قارانلیق گئجه‌تک آغ گونوزو
آآ آللی ـ آ آ آلتمیشش، یی‌یی‌ء یتمیش ایلدیر،
په‌یه پلتک‌دی له‌له لفظیم شاشا شاهیددی یوزو
نوجوان سؤیله‌دی: شو شوکر اولا.او خالقه کی،
بی بی بیر جور خه‌خه خلق ائیله‌دی هر جوفتوموزو
مه‌مه منده په‌په پلتک سه‌سه سنده پلتک،
قوی نا«ناظر»ده په ـ په پلتک قوقوشا شعریمیزی

اسباب غنا و اسباب زنا

بیر زورناچی‌نین دوشدو یولو مسجده بیرگون
تا ائیله‌یه بیر میّت اوچون فاتحه خوانی
زورناسینی گیزلتمیشیدی گرچه جیبینده
اما اوجونو گؤردو اونون مُلّا فلانی
قیشقیردی کی ای مُلحدِ لامذهبِ بی‌دین
نه اوزله گتیردین بورا اسباب غنانی؟
ائتدین حرمِ حضرتِ معبودی ملوّث
پامال ائله‌دین حؤرمتِ آیین خدانی
هم احمد مرسل اوره‌یین درده گتیردین
هم دیده‌سی گریان ائله‌دین آل عبانی
القصّه ائله زورناچی‌نی قویدو فشاره
تا الدن اونون کؤچدو بوتون صبر و توانی
ال آتدی یاپیشدی آقانین..........
سیخدیقجا چیغیردیردی او شیخ الفقهانی
غیض‌ایله دئییردی: من اگر مسجده بیر یول
اسباب غنا حمل ائله‌سم جیبده نهانی،
سن بس نییه دیرماشدیریسان گؤز قاباغیندا
هرگون نئچه یول منبره اسباب زنانی،

چال توته‌یی

ائـــیله‌میشدی بـــیری عـــزم عـــتبات،
ایســـته‌ییردی هـــامی اونـــدان ســـوقات،

او دئـــییردی: مـــنه ســـجّاده گـــتیر!
بـــو دئـــییردی: مـــنه لبّـــاده گـــتیر!

ایســـته یـــیردی بـــیری فـــیروزه اوزوک
بـــیری خـــورما، بـــیر انـجیر، بـیری کـورک

هـــامیسی نـــیسیه، فـــقط ضـــربعلی خـان ـ
الیـــنی ســـالدی جـــیبه، بـــیرجـــه قـــیران،

چیخاریب‌وئردی کـی،: ـ «ای سـاققالی چـال!
مـــومکون اولســـا، مـــنه‌ده بـیر تـوتک آل»

مشـــدی‌نین دوشـــدو پـــولا چـونکو گـؤزو،
ســـؤیله‌دی ضـــربعلی خـــانه بـــو ســـؤزو:

ائـــله‌دین ســـن اؤزونـــه مـــال تـــوته‌یی،
«ایـــندی‌ده‌ن ضـــربعلی جـان! چـال‌توته‌یی»

یاهالما

بیری حقیرِ فقیری قوجاقلالاردی بیر گون،
دئدی: کئفین نئجه‌دیر آی «حاجی خداینده»!
دئدیم: داداش! نؤکرون «ضیغم‌اوغلوضربعلی»دیر،
و بیرده کی حاجیلیقدان خجالتم، بنده
دئدی: جانیم سنه قوربان آ «کل مَمَد قلی خان»،
هوشوم باشیم داغیلیب آند اولا خداونده
دئدیم‌کی: عرض ائله‌دیم بنده‌خالی «ضربعلی»یم،
نه «کل مَمَد قلی خانم» نه «حاج خداینده»
دئدی: آ «مشدی ظفر» آند اولا آدین «صفره»
تانیدیم ایندی جَفَر*سن بویور گئدک کنده

* - جعفر

قیزیم «سپیده»یه:

سپیده بالام

هـــــــمیشه آرزولایاردیم‌بایاض‌دون آینینده
سنی‌ده بخت اثـوینه گـؤنده‌رم «سـپیده» بـالام!
بـوگون حـقیقته چـاتدی اوره‌کـده‌کـی آرزوم،
قوییورسان عشق اثوینه سن قدم، «سپیده» بالام!

کئچه‌ر، گئده‌ر بو شیرین لحظه‌لر، بو خوش آن‌لار،
دوباره خاطیره‌لر هـر بـاهار دا گـول لَه‌نـه‌جک.
من اولماسامدا، منیم سـئوگیده‌ن دولان طـبعیم،
عاشیقلارین سازینین تئللرینده دیـلله نـه جک!

بوگون وئرین ال ـ اله سئوگین ایله بـیرلیک ده،
چیچک‌له، گول‌له، ماراقلاندرین حیات سارایین،
یـاشیللیغی یـاردان تـانریدان آلیـن ایـلهام
یاشیل جوانه وورون، بویلاتین، یاشیل یـاشایین

قـناری‌لرکیمی بـیرگه وئرین قـاناد - قـانادا،
سئوینجیله قـورون ائـو، سـئوگی‌لر بـوداغـیندا،
نئجه‌کی سروایله سوسن عـومور سـوره‌ر بـاهم
عومور سورون اوسایاق سیزده سئوگی بـاغیندا

و بـیرده حـورمتینی بسله‌یین ائـلین ـ وطـنین
بـیلین‌کی ائـل غـمینه قـالمایاندا یـوخ غـیرت
وطـن شـرف‌دی شـرف آنـمایانلارا نـفرین!
وطـن نـاموسدو نـاموس بـیلمه‌یه‌نلره لعنت!

قیزیم نرگیزه

نرگیزیم

آللاهین لوطفو یـار اولویـدو بـوگون،
نـرگیزیم بـختییار اولویـدو بـوگون.

سـئوگی دریـاسی بـاشلاییب جـوشه
ایکی قلب ایچره عشق ائـدیب ریشـه
بـولبولو گـول چکـیبدیر آغـوشه،

ایکی یـار کـامکار اولویـدو بـوگون،
نـرگیزیم بـختییار اولدور بـوگون

ایکی سئودالی قوش قـاناد بـه قـاناد،
ائیله بیر عشـق ائـوین بـوگون بـونیاد
هـامی اقـوام خـرّم و دیـلشاد،

نه گؤزه‌ل روزگـار اولویـدو بـوگون،
نـرگیزم بـختییار اولویـدو بـوگون

بـار ایـلاها عـروس و دامـاده،
ائت سـعادت یـولونو آمـاده.
شـاد و خـوشبخت قـیل بـو دونـیاده،

نـتیجه کـی بـرقرار اولویـدو بـوگون،
نـرگیزیم بـختییار اولویـدو بـوگون

ای قیرمیزی مرجان!

بیرگون نه اولار سن اولاسان گول کیمی خندان
ای سئوگیلی جانان!
منده دؤشه‌نم تورپاغا قارشیندا وئره‌م جان
جانیم سنه قوربان!

***

چوخدان وورولوب اول گول ـ ی خندانه بو کؤنلوم
عشقینده اولوب‌دور دلی ـ دیوانه بو کؤنلوم
قویما اولا غمدن بئله ویرانه بو کؤنلوم
گول، گول گؤزه‌لیم! ائیله سینیق قلبیمی شادان
ای قونچه‌ی خندان!
سنسن آخی دونیاده منیم دار ـ نداریم
آرزوم، اومودوم، آرمانیم، صبر ـ قراریم
زومرود چمنیم، شن چیچه‌ییم، گوللو باهاریم
سنله ائده‌رم وارلیغیمی عالمه اعلان
سنسیز هئچه‌م ای جان!
سنسن منه اتحاف ائله‌یه‌ن: شانلی حیاتی
سنسن گتیره‌ن اوباغا اویلاغدا قیرآتی
سندن آلیب ایلهام «نسیمی»له، «نباتی»
سنسن جانیما جاری ائده‌ن: حیکمت و عیرفان
ای دیلبر ـ ی جانان!
سنسن آنامین لایلاسینی یاده سالان دیل
قورقود باباميزان بیزه ایرثیه قالان دیل
سنسن اوره‌ییم پرده سینه زخمه چالان دیل
سنسن ائلیین «ناظیر»ینی بولبول دستان
ای قیرمیزی مرجان!
جانیم سنه قوربان

آنایوردوم «دریان»

دریـــانیم، آی دریـــانیم سـن اوریـیم، سن جـانیم
قـوی سنه فـخر ائیله‌سین شـــانلی آذربــــایجانیم

***

یام یـاشیل «مـیشو»ون وار «مـیشو» اوسته اوروون‌وار
«مـثردکو»ون دوم ـ دورو سه‌رین «خـودنکو»وون وار

***

«پـئشته»نـی دومـان آلیب «کـافتارالی»یـن قـوجالیب
بـــــیلمیرم ائـــلیمیزده کیم قـیریلیب، کـیم قـالیب!

***

«ائـــوسسر» آخــا ـ آخــا وه‌ریــــانی یـئغا ـ یـئغا
قـورخـورام سندن اوزاق غـــربت‌ده جـانیم چـیخا

***

یـــادلار ایـــچره یـادین وار هـــر اولکــه‌ده آدیـــن وار
«مـیکائیلی» «مـهدی» تک غـــیرتلی اورلادیـــن وار

***

دولانـــمیشام هـــریانی آمـــــریکانی، آلمـــانی
آتـــمامیشام هـــیچ زامـــان آنـــــایوردوم دریــــانی

اورمیه دریاچه‌سینه! خطاب

شانلی ائل شاعری ناظر!
اوخودوم اورمو خطابین
گؤز قاباغیندا آچیبسان ائلین ارکانلی کتابین
گۆنئین داغ گۆنشیندن یایلارگۆن لپه‌لرده
میشوورون باغ ـ مشه‌سیندن، آغنایار گؤی تپه‌لرده
یارادار آغجا بولودلەر تۆره‌در دادلی گؤی اوتلار
بئجرر بوغدا دنیندن جانا قوّتلی قاوِوتلار
اودسالار خاطریمزده،
نزهتین کۆنلۆ نۆ اودلار

***

نه گؤزل طنطنه‌لی
دادلی سؤزۆن وار
گؤروۆنۆر اینجه باخیشسان
دئیم آنجاق
کی گؤزۆن وار
سئچمیسن کئچمیشیمیزدن
دالاشیقلی ایشیمیزدن
هئی قرنوب کوچموشوموزدن
بللی دیر قان آورگۆنده
اوگئیش اورمیه دریاچه سی‌تک

بیر دنیزین‌وار

سس وئررلرسنه توپ تک

هامی ائل‌لرده جوانلار

اوجوشان قیرمیزی قانلار

دئلی قانلی وورغونلار ـ ساوالانلار

گینه یار،یاردیلین آنلار

داملالارسئل اولور آخر

آغ بولودلاردا دومانلار

کیریخارتولکو ـ سوسار بایقوش

آخیردا آزیلر باشی ایلانلار

قورد الیندن گئچی‌نین شنگیلی آزاد اولور آخر

بیغیشارگئیرلی پیچیلتن اوجا فریاد اولور آخر

دکتر عزت الله رزاقی (نزهت تبریزی)

ناظر معلّم

دریـــغو یـــئلکنینی گـــؤیه قـــالدیریر
سؤزدن اؤردو قورُوب، آلای آلدیریر
پاسلانمیش قـابلارا قـالای سـالدیریر
ال قـــؤلون وار اؤلسـون نـاظر مـعلّم
باغ ـ باغچان بار اؤلسون نـاظر مـعلّم

گونئیده دوغولوب، گونئی تک ایستی
ائله کج بـاخاندان اینجیدی کـوسدور
چکیلیر گؤیلردن سیس، دومان، توّستو
یؤردومدا پـارلاییر «اولدوزلو دنـیز»
ددم قـــورقود گـــلیر، دوّزولور قـــمیز

فیضولی بـابام تک اوچ دیـلده یـازیر
غـم ایـله آتـیشیر، غـمه گـؤر قـازیر
یـــــودونا شــــرفدیر، گـــونئیه نـــاظر
وطـــن اؤز اوغـــلونا افـتخار ائـــدر
اوغـــــوللار وطـــنی بـــختیار ائـــدر

وطـــن گـــولزاریـــندا گـــوللری آچـار
یاییلار هـر یـانا اؤز عـطرین سـاچار
«قارداغلی» ساتقین، یالتاقدان قـاچار
جاندان سئوه‌ر دوغـما دیـلین نـاظریم
اونـــوتماز اؤلوسـون، ائـلین نـاظریم

شاعر جعفری (قاراداغلی)

اوستاد «ناظر»

اوستاد ناظر! هاوا یئنه قارالدی
قارا یئل‌لر اسدی، گۆللر سارالدی
دونیا منیم نظریمده دارالدی

باشیم یئنه غم دیزینه قوْیولدو
اوره‌گیمین باشی گئنه اوْیولدو

شهریارا اجل طبلی چالیندی،
بیر وئرگی‌یدی، وئریلمیشدی، آلیندی
چوْخلار منیم کیمی بئینی قالیندی

سن تانیردین «شهریاری» شهریار!
شهریار تک شیرین سوْزلو، بختیار!

فلک ایندی شهریاری آپاردی
شیرین سوْزلو گولعذاری آپاردی
ایچیمیزدن اول نیگاری آپاردی

سوْز سنین دیر: شهریاردان آد قالدی
سوْزلریندن آغیرلاردا داد قالدی

فلک وُوردو شهریارا داشینی
دوُمان آلدی حیدر بابا باشینی
یاناقلارا سوْزدوردو گوْز یاشینی

حیدر بابا شهریارا آغلادی
«آغلار»یندا اوره‌گینی داغلادی.

وورلموشام من «ناظره» اورکدن
ال چکمرم الیم اولسا بیلکدن
یان ساوروشام قلبیمده‌کی دیلکدن

من قویمارام حیدر بابا قوجالسین
یابانجی‌لار گلیب اوندان باج آلسین

شرفخانه‌لی شاعیر «آغلار»دان

قویمارام سن اوله سن، ناظرم احوالووه قارداش

آذربایجانین سؤز اوستاسی اولان م. م ناظر شرفخانه‌ای کرج شهریندن بیر مدت بوندان ایرلی بیر پوئیما اورمی دریاچه‌سی‌نه خطاب یازیشدی و بو شعری ایلک دفعه‌ده وارلیق درگی‌سینده چاپ اولدو و یاییلدی.

مراغالی رضا پاشازاده اورمی دریاچه‌سی طرفیندن ناظر شرفخانه‌ای جنابلارینا بیر شعریلن جواب وئردی که اورمیه‌نین فردای ما آدلی ژورنالی‌نین اختیاریندا قویولدو.

قویمارام سن اوله‌سن، ناظرم احوالووه قارداش
دوشمه بیر لحظه نفسدن، سنه اولام یئته سیرداش
ده‌لی توفانلا گلیب من سنه اولام یئته یولداش
قولومو بوینووا سالام
گوزوورین یاشی‌نی سیللم
باش قویوب سینه و تن اوسته یئنه‌ده دردووی بیلیم
سنی گوزه‌ن اولو سالماق؟
فکرووی باشیدن آتماق؟
اوغول ار آتسا آتاسین، آتا آتمازدا بالاسین
منیم ایستگلی بالام، بال دوداقیم، ائیل دایاغیمسان
سن محبت می‌نین ساقی‌سی، جوشقون ایاغیمسان
صفا باغین سوواران اولکه‌ده قاینار بولاغیمسان
ائل او بامی قوروریان الده قلم، گؤز اویاغیمسان
عشقی‌مین باغچاسی‌نین زینتی گوللر بوداغیمسان
دورشانین باشی‌نی ازمکده ده الده ناجاغیمسان
سن داماریمده گه‌زن ایستی قانیمسان، توانیمسان
یاتساسینمده منیم هر نقدر لاله یاناقلار

قوجاقیمدا یئر آچا هر نقدر شانلی قوناقلار
ده‌نیزیمده یوونا هرنقدر قونچه دوداقلار
ساحیلده قورا قیزلار گئجه ـ گوندوزده اوتاقلار
عشقیله یاندرالار هر گئجه اون مین ده چراقلار
اونلارا باخمارام اوغلوم‌کی منیم سنده گوزوم‌وار
بو حیات ایچره منیم سنله اوغول تکجه سوزوم وار
آیریلیقلاردا مگر، ای گوزلیم منده دوزوم‌وار؟

سن کی عشقین باغی‌نین بیردلی جیرانی سان اوغلوم
به‌زه‌ین باغی‌میزین سونبولو، ریحانی سان اوغلوم
اورمی دریاچه‌سی نین دالغالی توفانی سان اوغلوم
سن شرف ذیروه‌سی‌نین قافلانی، آصلانی سان اوغلوم
سن سهند اولکه‌سی‌نین شمشکی، وولقانی‌سان اوغلوم
آتاوین جانی سان اوغلوم
ده‌لی توفانی سان اوغلوم
سنین آردینجا منیم هر گئجه افغانیم اوجالدی
آیریلیقلاردا آتان گل گیله گورسن نه قوجالدی
غمی غم اوستن اسیب غمده دیرکی باج آلدی
شیرالیندن ده تاج آلدی
اودیر عالمده اوجالدی

قویما غملر سینه‌ن اوستونده یئنه یئر سالا قارداش!
دوشمانی قووگیله قویما...
گله ایمان آلا قارداش!
آچسا یول باغیما دوشمان پوزاجاق بوستانیمی
اود وورروب یاندیراجاقدیر یئنه‌ده دستمانیمی
سینه ایچره گویه قاوزار، یئنه‌ده افغانیمی
سوندوره‌ر وولقانیمی

قاراکهریز سویونا باخ سینه‌ام اوستونده رواندیر
ایستی قاندیر داماریمدا ابدی روح و روان‌دیر
خسته بو جانیمه جاندیر
منه ده عشقی عیاندیر
اورمی‌نین باغلاری‌نی گور نئجه رنگین گول آچیبدیر
گولشنی بولبول آلیب باغداکی بایقوش‌دا قاچیبدیر

قارا ظلمت قوتاریب ایستی گونش نوری ساچیبدیر
قیزگلین بخته وراولموش
پیس گونون رنگی قاچیبدیر

قاراقیش عومرو قوتاردی یئنه رنگین بهار اولدور
قاراقوز قونلارا بوگین حیات آخیرده‌دار اولدو
دوشمانین رنگی سارالدی نئجه گور حالی زار اولدو
ادبین مولکونه ناظر بو سیاق شهریار اولدو
دوگونن سینه‌ده گونلوم دیر عجب بختیار اولدو
سنی گؤرمکده‌ده دوشمانلاریمیز شرمسار اولدو
عوموروم شن بهار اولدو

ساحلیمده دایانوب دیر مشووین سلسله داغی
گونی‌ین باغچاسی دولموش گوله هر یئرده بو داغی
شیندوراین آخیرری دور تکین اینجه بولاغی
دولدورور قیزلاریم اونداندا هله گوللو چاناغی
قهرمان اوغلومون الده واری‌دیر باده ایاغی
طسی‌نین سودلری اوستونده دوروب‌دیر هله یاغی
بو صاباحدیر گله‌جک قورخما شرفخانه شالاغی
قیز گلینلر به‌زیب بایراما گل گورنه اوتاغی
گیردکان، فخری‌یلن‌ده به‌زییب تاختا تاباغی

ساچیرری نوری نی ده اولکه‌میزه عشق چراغی

خوش سوزون اولدو منیم سینه‌ده‌کی دردیمه درمان
آیریلیقلاردیر ائدن گوز یاشیمی چشمه جوشان
اورگیم چوریه‌سی بوغمله چگیر هر گئجه افغان
بند و زنجیریده افغان ائله‌ییر اولکه‌ده اصلان
گمیریر بندی قیرار زنجیری، آزاد اولو قاندان
بو فلاکتده مصیبتده دایان اولما پریشان
بیلیرم واردی کرجده سنه خواهان
سنه جانانه دی یاران
آتانین جانی اولا سن تکی جانانینه قوربان

بو سوزون نشتر اولوب ائیله‌دی بو سینه‌می آلقان
بو سوزو بیرده ائشیدسم ائده‌رم اولکه‌ده توفان
سالارام شمشکی اورمانلارین ایچره اولو سوزان
الەسم گوز یاشیمی ائیله‌رم اورمانلاری عمان
ائده‌رم دونیانی ویران
ائده‌رم دونیانی ویران

طغیان ائدسم یئخارام داغ تک اولان داشلی حصاری
قاینایب داشسام اگر من یئخارام گوجلو دیواری
دالغامی جوشدورام آنجاق سونه‌جک ظلم فناری
آغناییب شورسوویلان آخسام اگر اولکه‌یه ساری
اریده‌ر سینه‌وین اوستونده‌کی قاری
گوز یاشیم دوشسه سهنده سو اولار قارلی پاپاقی
گوجلو سئللر اولو جاری
یخیلار ظلم حصاری
آغلاما رحم ائیله قارداش سنی‌تاریم

آغلاییب رحم ائله آغلاتمامنی
گوی‌لره قویما سالیم سینه‌ده آهی
سالماییم اولکه‌یه قوی اودلو شراری
اوحدی شهری‌نی ناظر اوزونه خوش وطن ائیله
یوزولان عومر باغین گل بورادا شن چمن ائیله
گل قلمداشلاری یئغ باشوا ترک محن ائیله
شهد شکرله بو یورد ایچره‌ده شیرین دهن ائیله
گول چیچک باغلاری‌نی گل گیله‌سن انجمن ائیله
بورانی خوش وطن ائیله

سن کرجده حرجی بوشلا سنه آرخادیر «آذر»
عضوولؤوی یاندیری «آتش»
دوداقوندا آچار ازهر
ساپلاقین خوش سوزودیر مرواری مرجانلارا بنظر

ناظرا، وورما رضا یاره‌سینه‌سن داخی تشتر
جوشدو طبعیم قوشو آچدی بئنه‌ده گوی‌لره شهپر،
وورا دوشمانلارا خنجر
ماوی گوی‌لرده‌چه‌کر قیهانی
باشلاریئنه افسانه‌نی هر دم
دئیه ناظر سنه آلقیش!
یاشا دوستوم!
یاشا دوستوم!
سنه آلقیش!

مراغالی رضا پاشازاده «رضا»

(موشّح) استاد ناظر آدینا

ایسترم کؤنلومده‌کی عشق و محبتدن یازام
بیر شریف اینسانه حدسیز مهر و اولفتدن یازام
سؤسماسا طبعیم، اونون حُسن و کمالیندان دئیه‌م
هم ضمیرینده اولان دیندن، دیانتدن یازام
تیکمیشم گؤز دفتره، سؤیلور قلم بارماقلارا:
منده موشتاقم بو مدحی قصد قربتدن یازام
احسن اول یارین وجودینده اولان شخصیّته
هم اوره‌کده خلقینه چوْخ عشق و حؤرمتدن یازام
دوشموشم تشویشه‌کی، یارب، بو عاجیز طبعیله
من اونون شأنینده نه نحویله عزّتدن یازام
ناروا اولماز اونو مافوق اینسان سؤیله‌سم
یا ملک سیرت، ضیالی بیر جماعتدن یازام
آذرستان اؤلکه‌سینده فخر خاصّ و عام دیر
ایسته‌سم باب مفاخر یا کی شؤهرتدن یازام
ضالیما باش اگمه‌ییب، مظلوملارا آرخا چیخیب
اول قده‌رکی، عاجیزم وصفین شجاعتدن یازام
رسم ـ دونیادیر «سدید» اوستاده حؤرمت، آمما من
آزدی بو اوستاده حؤرمت بی نهایتدن یازام

جواد حاج حسینی (سدید) تیر آیی ۱۳۷۳ ـ کرج

«ناظر»

ازه‌لدن دۆشوبسن، داشقین سئل لره،
زحمتلر چکیبسن، بۆتون ائل لره،
قوجالدین، دوشدودن قارا تئل‌لره،
یاییلدی، شُهرتین، هر یاندا «ناظر»،
تبریزده، اۆرمودا، تهراندا «ناظر»

***

ائتدیگین خیدمتلر، یئتیشمیر سایا،
گۆنشین نۆر ساچیر اولدوزا، آیا،
اۆره‌گین بنزه‌ییر دالغالی چایا،
عاقیل‌لر سئویرلر، یۆلووو «ناظر»
آلیرلار ساغیوی، سۆلووو «ناشر».

***

سهنده، ساوالان بۆیوک دایاقدیر،
عینالی یاتماییب میشوو ازیاقدیر،
قارارانقو آخیری، آراز سایاقدیر،
سن ائلی سئویرسن، ائل سنی «ناظر»
ییخانماز، دالغالی سئل سنی «ناظر»

***

قیزیل، مین ایل قالا اصلین ایتیرمز،
شۆرانلیق هئچ زامان چیچک بیتیرمز،

هر قارا تیکانلیق بولبول یئتیرمز،
بیر گول سن، گونئیین باغیندا «ناظر»،
قارتال سان، میشوون داغیندا «ناظر»

***

سیلدیریم قایادان، داغدان یازیرسان،
قیرمیزدان، قارادان، آغدان یازیرسان
دنیزدن، مئشه‌دن، باغدان یازیرسان
یوْرولما! ال‌لرین قوْربانی «ناظر»،
دردلیلر، دردینین درمانی «ناظر».

***

غفلتده یاتانلار، اوْیانسین گره‌ک،
جهالت قانینا بوْیانسین گره‌ک،
اینسانلار آللاها دایانسین گره‌ک،
گئدسینلر هر زامان دوز یوْلو «ناظر»،
آتسینلار، دونیادا ساغ ـ سوْلو «ناظر».

***

«صمد»م اوره‌کده وار اوْدلو کوْزوم،
دوشمانلار باغرینی یاندیرار سوْزوم،
وفالی دوْستلارا قوْربانام اوْزوم،
بوْ خسته کوْنلومون شفاسی «ناظر»
مجلیسلر زینتی، صفاسی «ناظر»

صمدمرادی «صمد»

پیر طریقت

ما دردکشان جام دردیم همه
با نفس پلید در نبردیم همه
تا پیر طریقت است ما را ناظر
در وادی عشق رهنوردیم همه

در مدح کسی قلم به کف نگرفتم
با تیر سخن دلی هدف نگرفتم
درج صدف سینهٔ ناظر نارم
بس طرفه گهر گزین صدف نگرفتم

علمی که تکبّر آرد و خودخواهی
باری ندهد ترا بجز گمراهی
از فرط تواضعش چنین جای گرفت
«ناظر» به دل «آذر» و «آذرشاهی»

می‌نوش که پایه جهان بر باد است
دل رنجه زجور دهر کژ بنیاد است
از درد و غم فراق جانان تا حشر
این جان ستم‌کشیده در فریاد است

مهدی مازندانی «آذر»

بیرکیچیک هدیه عزیز دوستوم

(استاد ناظر شرفخانه‌ای) اوچون

شنلیک بو اولکه‌دن گونو گوندن اوزاقلانیر
غمدیر کوروکلو سینمه (ناظر) قالاقلانیر
گول چوخدو باغ لار ایچره ولی قرب ـ قدری یوخ
هر یئرده دسته دسته گوروروسن آیاقلانیر
مظلومون آهی دوتمادی ظالیم یئرینده‌دی
کیمدیر گورون او اللری دالدان دراِرقلانیر
دورما اوزاقدا هموطنیم وئر الین منه
سنلن منیم خطرگونو اولکم دایاقلانیر
ظلمت کیمیندی یولاریمیز بیر ایشیق سالین
هر کیم دیسه اینانما اوزاقدان چیراقلانیر
چاخماق دوزوبله دووره‌مه ایندی وطن‌نیمی
ال ویرما اود دوتا اثله بیل قورجاقلانیر

هر یئر تاپیپدی توسعه وار شغل ـ صنعتی
اما بیزیمکی هی یامانیر هی یاماقلانیر
وارلیق همیشه حفظ ایلیر نفسین عزتین
محتاج اولاندا اینسانا انسان یالاقلانیر
گئج ـ تئز بوتون بولاقلاناجاق اولکه‌میز گنه
یاغماقدادیر بولودلاریمیز قاشقاباقلانیر
جهد ایلمک گرک‌دی جوشوب دالغالانماقا
هاردا سو قالسا فورو گوروروسن جاباقلانیر
عومورون کیتابی گون گله شیرازه‌دن چیخیر
چکدیکجه بیر نفس اودا سسسیز واراقلانیر
چوخ ایستیرم که بئیرده غفیل‌دن گلن قوناق
ناظر گلنده زنجانا اوستان ماراقلانیر

احمد صادقی (زنجان)

شرفخانه، شرابخانه

دئدیم: او «ناظر» شیرین لب سخندانه
شرابخانه هاچاندان اولوب شرفخانه؟
دئدی: شرابی مقدّس یئری مقدّس دیر
او کیم بو یئرده شراب ایچدی اولدو فرزانه
شرابی عاقل ایچر عقلینی ائده‌ر کامل
روا دییل وئره‌سن بو شرابی نادانه
دئدیم: حرامی، حلالی قاریشدیر ائیله مباح
دئدی: کی بیر بئله می‌گلمییبدی زنگانه
دئدیم شراب طهور و گتیر گلین ساقی!
دئدی کی پیر گئدیب مئی یئتیبدی پایانه
دئدیم او مئی کی اوزومدندی عقلی زایل ائدر؟
دئدی: که شرع اونو نهی ائدیب مسلمانه
دئدیم: بو یئرده مسلمانلیقیمدا شکیم وار
دئدی: بو مسئله‌نین ربطی یوخدور انسانه
یوخوندو طاقت اگر «زعفری» چکیل کنارا
آماندی باده گسار اولما گیرمه میدانه

رحمتلیک «کریم زعفری» رنجان

گؤزل شاعیر

گوزل شاعیر! گوزل قلم وورورسان
مظلوملارین آرخاسیندا دوروروسان
سنه قوربان هاردا مجلس قوروروسان،
سال منیمده اوردا سوزومو «ناظر»!
من سنه تیکمیشم گوزومو «ناظر»

***

هونو سوزون من آنلاییب قانینجا
توت الیمدن من‌ده‌گلیم یانینجا
گلنمه‌سم سورونرم دالینجا
من «دونمز»م دئدیگیمدن دونمره‌م
عشق اودونا «ناظر» اولسان سونمره‌م

یعقوب محمدی ـ (دؤنمز)

منی تانیرسان

تا اولکه‌ده سیز تک سخنورلروار

یاراناجاق اولکه‌میزده افتخار

ائل، شهریارین عطرین سیزلردن آلار

اوخو آنا دیلین گوللو یازیندا

***

«ناظر»! منی تانییرسان آدیمدان

اورک دردی بیلینیر فریادیمدان

شیرین سوزون هئچ واخ چیخماز یادیمدان

یادینا سال کرج «آذر» مجلسین

دئدین «انزاب» بوراخما آنا دیلین

غلامرضا انزاب «انزاب»

دیلی باغلی بولبولرین دینه‌نی

چیچک ـ چیچک، شعریتین چؤلونده،
ماتدیم ـ ماتدیم ایمکله‌ین گونومده،
شعرین ـ سؤزون اوروسونلاری دیلیمده
بیر قارتالی اوچان گؤردوم اؤنومده

***

قاناد آچیب ذیروه‌لری قوجوردو،
اوچوشوردو کؤلگه‌سنیده لاچین لار
باش ایردی او مؤحتشم لاچینا
قاطار قایا، سیلدیرملار دومان ـ قار...

***

باخیشیندان بایاتیلار آخیردی،
گولوشوندن بویلانیردی قوشمالار،
نفسیندن گرایلی‌لار قوخوردو،
دوشونجه‌سی مین مثنوی‌لیک باهار

***

هر کلمه‌سی نئچه ماهنی، ترانه
جمله‌لری: «اصلی ـ کرم» بویلاری
خیاللاری: چنلی بئلی چن‌له‌ده‌ن،
عشقه سبالان کوروغلونو نیگاری

***

قارتال دئمه قارتاللارین قانیندا،
یاشاییشین سیرلی سؤزو جؤوهری
اوچوشونو اوندان آلمیش شلاله،
حئیران قویموش اوچوشونا گؤیلری

***

ال اوزادیب پنجره‌نین دالیندان
توزلو آیین قوبارینی آلیردی
اونون اینجه دریغوسونا، عشقینه،
عشق اوزوده تومووردو مات قالیردی

***

آددیملیردی غزل‌لرین شهرینی
تانیش ایدی دؤنوم‌لره ـ تین‌لره،
قایتاریردی کاروانینی زامانین،
قصیده‌لی، مثنوی‌لی گونلره

***

آددیملاری اوخشاییردی کئچمیشی،
شبستره قایتاریردی مؤعجوزو
شهریارین خان ننه‌سین آییلدیب
گزدیردی خوشکنایی ـ تبریزی

***

کئچمیشیمین گؤیلری نین قاتیندا،
یوکسه‌لیردی تاریخیمده اوچوردو
خیال قونماز ذیروه‌لردن آشاراق،
قانادینی زامان بویو آچیردی

دیلی باغلی بولبوللرین دینه‌نی

حاقلی ائلین حاق سؤزونون دایاغی

ایگیدلیگین، مروّتین لنگری

شاه ختایی اردوسونون قوچاغی

****

نیظامی‌نین، فضولونون داوامی،

شهریارین شرفخانا «ناظر»ی

سارای ائدیب شعیر آدلی یووامی

صداقتی قاتیب قانا «ناظر»ی!

آیدین تبریزلی ۱۳۸۲/۶/۱۸

«ایضاحلار»

آب = سو
آب حیوان = آب حیات، دیریلیک سویو
آبدار = سولو
آبشار = شلاله
آتش‌فشان = وولقان
آخیش = جریان، گئدیش
آخیجی = روان
آراماق = آختارماق
آراشا = آختارا
آراشماق = آختارماق
آرامگه = آرام اولان یئر، دینجله‌ن‌یئر
آرامش = توخداق
آرخا = کومک، بئل
آرخاسیز = کومک‌سیز
آرد = دال، فارسجا(دنبال)
آرمان = آرزو، اومود، هدف
آزاده = آزاد اینسان، حرّ
آسمان = گوی
آسیب = ضرر، زیان
آشیان، آشیانه = یووا
آشفته = پوزغون
آصلان = شئر
آغوش = قوجاق
آفتاب = گؤنش
آفند = حمله، هجوم
آل = قیرمیزی
آلای = قوشون
آل قان = قیرمیزی‌قان
آل میدال = قیرمیزی میدال
آل یاناق = قیرمیزی اوز
آلو = اودون شعله‌سی
آلودا یاخماق = شعله‌ده یاندیرماق
آماج = هدف
آن = لحظه
آندیرماق = آنلاتماق
آندیردی = قاندیردی، آنلاتدی
آنی = فوراً، بیرلحظه‌ده
آهیل = قوجا
آینالی ال = ید بیضا، موسی پیغمبرین معجزه‌سی
ائل غمی = ائلین قئیدینه قالان، ائلین غمینه قالان
ابابیل = ابرهه قومونون باشینا داش یاغدیران قوشلار
ابتکار = یارادیجیلیق
ابر = بولود
ابر بهار = یاز بولودو
ابر نئیسان = لئیسان بولودو
ابلیس = شیطان
ابو تراب = تورپاق صاحیبی حضرت علینین لقبی
اثنا = زامان
ابیض = آغ
احرار = آزاده اینسانلار
احیا = دیریتمک
اختر = اولدوز
ادبار = دال چئورمک
ارتحال = کوچمک
اَردم = لیاقت

ارزانی = باغیشلاماق، اوجوزلوق
استبداد = دیکتاتورلوق
استخوان = سوموگ
استغفار = توبه ائتمک، باغیشلانماق
اَسکی = کهنه
اَسمک = تیترمک
اسمه‌رم = تیتره‌مرم، تزلزل تاپمارام
اسود = قارا
اشتباه = یانلیش
اشتیاق = علاقه
اشک = گؤز یاشی
اشک عجز = عاجزلیک گوزیاشی
اشکبار = آغلار، یاش توکر
اشک پرشرار = ان اودلو یاش
اشک شوق = ایسته‌کدن و فرحدن آخان یاش
ائشمک = ساواشماق، جدال ائتمک
اعتدال = اویغون‌لوق
اعجاب = تعجب
اعجابیله ناظر = تعجب له باخاراق
اعجاز = معجزه ائتمک
اُعجوبه = تعجب‌لندیرن، حئیران ائدن
اعضا = عضولر
اغیار = بیگانه‌لر، غیرین جمعی
افسرده = پؤزغون
افسون = جادو
افسونکار = اؤوسونچو، جادو ائله‌ین
افشا = فاش ائتمک، عیان گؤسترمک
افشان = داغینیق
افشان اولماق = توکولمک، داغیلماق
اقبال = اوزگتیرمک، اوغور، طالع
اقبال جهانگیر = عالمگیر طالع
اقلیم = دیار، اولکه، مملکت
اقلیم آفتاب = گونش اولکه‌سی

اِلّا = مگر
اِلادئییرم = آییریرام
التهاب = اؤدون زبانه چکمه‌سی، اؤد پوسگوروشو
الحاد = کفر
اللشمک = جنگ ائتمک، دعوا ائتمک
الم = درد، جمعی آلام
اِلی = دک، تا
اِلی صوبح قیامت = قیامته‌دک
اِلی قیام قیامت = قیامت قیام ائدینجه، قیامت قؤرولانادک
امتثال = اطاعت ائتمک
امک = ایش، سعی
امور = امرین جمعی، ایشلر
اَناالحق = منصور حلاج‌ین سؤزو
ان = چوخ، لاپ
اَن اوزون = چوخ اوزون
انبان = داوارجیق
انبساط = اوره‌یی آچیقلیق، شادلیق
انتظام = نظم
اُنثیین = بیضه‌لر، خایالار
انتها = سون، آخر
اندوه = غوصّه
اندوهبار = غوصّه‌لی
اندیشه = قورخو، فیکیر
انسجام = شعرین بوتونلوگو، بیر پارچالیغی
انکسار = سینیق‌لیق، سنقینلیق
اؤتدو = اوخودو، ساووشدو
اؤتمک = کئچمک، اوخوماق
اؤتن گون = کئچن گون
اوتوشمک = کئچمک، سؤوشماق
اؤدلو وولقان = آتشین آتشفشان
اؤرپک = پرده، اورتوک

اورنگ = تخت، مسند
اؤرمان = مئشه، جنگل
اوزلوک = ماهیّت
اوشقون = ریواس
اوغروندا= اونا خاطیر
اوغورلو = مبارک، خوش یُمن، طالعلی
اولکه = آبادی، اقلیم، دیار، منطقه، سرزمین
اولو = بویوک، اصل نسب، ایل
اونوتماق = یاددان چیخارتماق، فراموش ائتمک
اؤوسون = افسون، جادو
اویغون = مناسب
ایز = نیشانه، آیاغین یئرده قالان نیشانه‌سی
ایزلمک = ایاغینین رددین توتماق
ایزی‌لاسیون = آییرماق، سئچمک
ایضاح = تفسیر، توضیح
ایلغیم = سراب
ایلقار = عهد، پیمان
ایلنجه تفریح، شوخلوق
ایل و تبار = قوم و قبیله
ایمداد =کومک ائتمک
ایمکان = ممکن‌لیق
اینجار = سون دوزوم
اینجارسیز = لاپ ناتوان
اینجه = ظریف
اینجی = جواهر
ایما= اشاره
اؤته‌رگی = سرعتله کئچن، لمحه، فارسجاگذرا
اؤده‌مک = ادا ائتمک، بورجونو اؤده‌دی یـعنی بورجونو ادا ائله‌دی
اؤزلوک = اصل، کوک
اؤزلوگوم = اصلیم، کؤکوم، ذاتیم
اؤن = قاباق
اهل بیت = عائله، ائو آداملاری

بئزیکمک و بئزیمک = تنگه گلمک
بئس القرار = پیس اوتوراق، «جهنّم»
باد = یئل
بادبان = یئلکن
بار = میوه، یوک
بارقه = اؤد
باشقا = اوزگه
باغ ارم = جنت باغی
باغری قارا = بیر نوع دریا قوشی، قازا بنزر
باغلی ایکن = باغلی اولا
باک = قورخو
بحر = دریا
بحول اله = آللاهین گوجو ایله
بخشایش = باغیشلانما
بد = پیس
بد ذوق = ذوقسوز
بدر = اون دؤرد گئجه‌لیک آی
بدکردار = ناجنس
بذل = باغیشلاماق، بخشش
بذل ائتمک = باغیشلاماق
برادر = قارداش
بربط = بیر نوع ساز
برپا ائتمک = قورماق
برملا = آشکار، آچیق
بره = بندر
بزم = محفل، مجلس
بصیرت = آییق‌لیق (چشم بـصیرت، داهـی‌لیق گؤزو)
بلد = شهر
بلاد = بلدین، جمعی، شهرلر
بلاکشیده = باشی بلالی، بلاکش
بلاگردان = بلانی قایتاران
بَلله = لقمه، تیکه

بم و زیل = زیر و بم، قالین سس و اینجه سس
بناچار = ناچاراً، چاره‌سیزدن
بند = ایپ، باق
بنده = قول
بنده‌پرور = سرور، آقا، قول سئوه‌ر
بنیان = قورولوش، اساس
بنیز = صورت، اوز
بوالفضائل ـ ابوالفضائل، فضیلتلرآتاسی، اوستون اینسان
بوالهوس = هوسکار، لاابالی آدام
بوت = گؤزه‌ل، بت‌پرستلر ایلاهه‌سی
بوت حوری خصال = حوری خصال‌بوت
بوته = بوداغ، بوتا
بوُخاق = چنه‌نین آلتیندا هیلالی شکیل یئر
بوریا = حصیر
بوسبوتون = تماماً، تام، هامیسی
بوُستان = باغ
بوسه = اوپوش
بولا = تاپا
بولگو = تقسیم، قسمت، پای
بویا = رنگ، بویاق‌دا دیه‌رلر
بویو بسته = خوش اندام
بها = دَیه‌ر، قیمت
به‌جز = باشقا
بَهَر = حصّه، پای، فایدا
بهرلنسین = بهره‌آپارسین، فایدالانسین
بَهَرلنمه = فایدالانماق
به‌عینه = عین اؤلان، کاملاً بنزه‌ین، اؤزو اؤلان
بیاض = آغ
بی‌امان = آمان‌سیز، آمان وئرمه‌دن، آردیجیل
بی‌بدیل = تای‌سیز بی مثل
بی‌بها = قیمتی اولمایان
بیتمک = گؤورمک، قورتولماق، توکنمک
بیجا = یئرسیز، گره‌کسیز
بیدار = اویاق
بید = سویود آغاجی
بید مجنون = دلی سویود، بیر چئشید سویود آغاجی
بیرکره = بیردفعه
بیرلیک = باهملیک، وحدت
بی‌زبان = دیلسیز، دیلله‌نمه‌یین
بیشمار = سانسیز، حسابسیز
بیشه = جنگل، اورمان
بیضتین = خایالار
بی‌کران = قیراقسیز، بوجاق‌سیز
بیلمه‌ین = سئوداسیندا اؤزونو ایتیرن، آنلاماز
بیمار = سایرو، خسته
بیمثال = تایسیز، مثال‌سیز
بی‌مروت = مروتسیز
بی‌مقدار = قیمت‌سیز، دگرسیز
بی‌نشان = نیشانه‌سیز، بلیرتی‌سیز
بی‌وقفه = دایانمادان، لاینقطع
بی‌همتا = تای‌سیز
بی‌هنر = هنرسیز
بؤلوم = قسمت
پئسگیرتمه‌ک = داغیتماق
پاره = جیریق، ییرتیق، پارا
پایان = سون، آخیر
پایانه‌کیمی = آخیره‌ده‌ک
پایی تخت = تختین آیاغیندا، آستیندا
پخته = پیشگین
پُخته‌مجنون = پیشگین مجنون، تجربه‌لی مجنون
پدافند = دفاع
پراکنده = دئده‌رگین، داغیناق
پَر = قاناد
پروا = قورخو

پرورده = بئجرمیش
پریسا = پری‌یه بنزه‌ین
پریشان = چاشغین، قاریشیق
پشّه = میغ میغا
پنهان = گیزلی
پود و تار = اریش ـ آرقیش
پی = دال
پیدر = مدام، دالبادال
پی‌لمک = قول قیچینی قیرماق
پیر = قوْجا، یاشلی
پیرمیکده = میخانا باشچی‌سی
پیغام = سفارش
پیک = قاصد، ائلچی
پیک اجل = اجل ائلچی‌سی
پیکر = بدن، هیکل
پیمان = عهد
پیمانه = قدح، جام
پیوسته = داییم
تاب = دوزوم
تابدار = قیوریم، مجعد
تاراج = غارت
تار = تئل
تاری = تانری
تازه‌خیز = یئنی یئتمه
تازیانه = شاللاق
تأسیس = قورماق
تاغ = بوتا، کول، قارپیزین تاغی
تانری = هامان تاری، آللاه
تباه = هئچ، پوچ
تبّرا = اوزاق گزمک، پیس آداملاردن و ایشلردن اوزاقلاشماق
تب و تاب = قیزدیرما، اودا یانماق
تجرید = تکلیک، مُجرّدلیک، خالقدان کنار یاشاماق
تحیّر = حیرت ده اولماق
تُراب = تورپاق
ترانه = ماهنی
ترحّم = رحم
ترسا = مسیحی، خیرستیان
تَرگول = تازه گول، یئنی گول
تشویش = اضطراب، توختاقسیزلیق
تطیّر = عربجه قوشولاکیمینی اوغورلو یا اوغورسوز بیلمک
تعالی الله = اوجادیر تانری، آلقیش کلمه‌لریندن
تَعب = آغری، یورغونلوق
تعلّل = بهانه گلمک
تعّلل ائیلمه = تئز اوْل، یوبانما، بهانه گلمه
تفحّص = آراماق
تفکیک = آیرماق
تقاعد = اوتورماق
تقاعد تاپماق = بازنشسته اولماق
تقدیر = آلنین یازیسی، باشاگله‌جک
تقریر = بیان، سؤیله‌ییش
تقلاّ = چالیش
تلاطم = چیرپینتی
تلخ = آجی
تلقین = اوْلویه سون سوْزو تاپپیشیرماق
تمل = بنا، بینوره، اساس، کوک
تمثال = مثل، اوخشایش
تمنا = آرزی، ایستک
تُنگ = بوغازی دار کوزه
تَنگ = دار
توان = گوج، قوّت
توشلاماق = هدف توتماق
توشلادی = دوزله‌دی، هدف توُتدو
توشه = بَهَر، خورد ـ خوراک

توشیح = امضاء
تولاّ = دوستلوق، محبّت، تبرّانین مقابلی
تونگو = جاوان اوکوز
تورلانباجی = بیرجور اوشاقلار اویونو
تیر = اوخ
تهنیت = مبارک اولسون دئمک، تبریک ائتمک
تیز = ایتی
تیزچنگ = دیرناقی ایتی
تؤوشمک = نفس نفس وورماق
ثبات = دایانیش، نظم
ثنا = آلقیش
ثناخوان = آلقیشلایان، اؤیه‌ن
جاری = آخار
جام طهور = پاک شراب، بهشت ایچگیسی
جان رایحه‌سی = جان عطیری
جانشکار = اؤلدورجو، جانلینی جاندان ائدن
جاودان = همیشه‌لیک، داییمی، ابدی
جاهیل = جوان، گنج، نادان
جبّه = بیر چشید شاه پالتاری
جدا = آیری
جدال = جنگ، داعوا
جَرَجنک = یئرینده قورو‌ماق
جزم = قطع
جست و خیز = آتلیب، دوشماق
جفت = جوت
جم جاه = جم شوکتلی
جنان = جنت، رضوان
جنبش = حرکت
جوانه = تومورجوق
جوشش = قایناق، جوشماق
جومرد = جوانمرد
جهالت = نادانلیق
جهنم = تاموق، سؤجلو آداملاری آخرت‌ده جزالاندیران یئر
جیرتدان = ائل ناغیللاریندا بیر دیری باش اوغلانین آدی
چاغلاماق = جوشماق
چاک = جیریق
چاق = کوک
چاکر = قول، نوکر
چاک گریبان = یاخانین جیریقی
چالاغان = قارتال
چاناق = قدح، جام
چاه = قویو
چئشید = نوع، جور
چشم = گوز
چشم اشکبار = آغلارگوز
چشم بصیرت = آییق گوز
چشمهٔ چشم = گوزون چشمه‌سی، دیریلیک سویو
چشمهٔ حیوان = آب حیات چشمه‌سی
چن = چم، دومان
چنگ = جیرماق، آووج، بیر چئشید موسیقی آلتی
چیخاراق = چیخا، چیخا، چیخماق حالیندا
حاجت = احتیاج
حارس = گؤزه‌تجی، قوروجو
حاشا = دائما، انکار ائتمه کلمه‌لریندن
حاشا ائتمک = اسیرگه‌مک
حاش‌لله = آللاه ائلمه‌سین، پناه تانریا
حباب = سویون اوزونده کونبذ شکیلینده گؤرونن سوقاباری
حبیب = دوست
حرامی = اوغرو
حَرَج = چتینلیک، مشقّت
حَرَس = آغاجین قوللارینی قیچیلمک

حریف = تن، رقیب
حُسن = گوزللیک
حَشر = قیامت
حشره‌دک = قیامته قده‌ر
حصرائتمک = محصور ائتمک، حاصارا سالماق، یئرلشدیرمک
حِقد = حسد، کینه
حل = داغیلماق، آچیلماق
حل ائتمک = آچماق
حقوق بشر = اینسانی حقوق‌لار
حلاوت = شیرین‌لیک
حلاوتلی = شیرین
حمار = ائشک، اولاغ
حماقت = آخماخلیق
حمرا = قیرمیزی
حماییل = قدیم‌لرده بدنظردن قوروماق اوچـون بویونا سالارذیلار
حنجره = بوغاز
حنظل = کیچیک قارپیزا بنزه‌ین بیرآجی میوه‌لی وحشی بیتگی‌نین آدی، جین قارپیزی
حوسن = گؤزلیک
حیّ = دیری
حیات = یاشاییش
حیالی = اوُتانجاق
حیرمان = حسرت
حیلت = هامان حیله، چارا
خار = تیکان
خارا = بیر چئشید محکم‌داش، خاره‌ده دئییرلر
خاک = تورپاق
خاکستر = کول
خالچا = قالیچه
خالی = بوش
خانمان = ائو، یورد

خانه = ائو
خانه ویران = ائوی یئخیلان
خبره = بیلیجی
خبط = چاشقینلیق = اشتباه
خایه = بیضه، هامان خایا
خجلت = خجالت
خدا = آللاه، تانری
خداداد = آللاه وئرمیش
خدّام = خدمتکارلار، خادمین جمعی
خرامان = اوجا گئدیشلی
خرقه = بیر چشیدگئییم
خرگاه = خیمه
خرگزلمک = داها چوخ چورومک
خرگزله‌ییب = داها چوخ چورویوب
خرگوش = دوشان
خروشان = شاقیلدایان
خروش = نعره، قیها
خریدار = مشتری ـ آلیجی
خشم = آجیغ
خُصیه = خایا، بیضه
خفّاش = گئجه قوشو، یاراسا قوشو
خِفّت = خوارلیق، یونگوللوک
خلایق = یارانمیشلار، خلقین جمعی
خُلد = بهشت
خلیفةاللاه = یئر اوزونده آللاهین نماینده‌سی
خُم = کوپ
خَم = اَییلمیش، اَیری
خم اندر خم = دولاشیق، اَیری‌بوروق
خمیده = ایریلمیش
خندان خلت = گلین طرفینن کوره‌کـنه وئـریلن خلعت
خوار = ذلیل، باسیلمیش
خودخواه = اوزونو ایسته‌ین، مغرور

خور = پیس، کوتو، یامان
خورد = یئمک
خورد و خواب = یئییب یاتماق
خورشید = گونش
خوش الحان = خوش سسلی
خۆش باور = تئز ایتانان
خولیا = اوزوندن بوشالماق
خون = قان
خونبار = قان آخیدان
خونخوار = قان ایچن
خیضاب = خینااپله بویاماق
خیلی = چوخ، بوتون، جمله
داد = عدالت
دادار = باغیشلایان تانری، عادیل آلله
دادگاه = محکمه، عدلیه
دار و ندار = وار ـ یوخ
داریسقال = دار، داریشقان
دالغا = موج، خیزاب
دالغالی = موجلی، موّاج
دالماق = جومماق، قالماق
دام = تور، تله
داملا = دامچی، قطره
داملاجیق = اَن کیچیک داملا، کیچیک دامچی
دامن = اَتک
داور = قاضی
داهی = عاقیل
دبدبه = جلال، کبکبه
در = قاپی
دَربَدر = دیدرگین
درگاه = قاپی، دروازا
دریاسا = دریا اولورسا، دریا دیرسا
درنگ = یوبانما
دریچه = خیردا پنجره
دریغا = حئیف، افسوس
دست = ال
دست اجل = اَجلین الی
دسترنج = ال قازانجی، الامه‌یی
دست روزگار = روزگار الی
دستار = عَمامه
دستور = فرمان، وزیر
دشت = چول
دشت خُتن غزالی = خُتن چولونون آهوسوکی گوبگینده عطیرلی مُشک تولید ائدر
دشتی = موسیقی هاوالایندان بیری
دع‌الدنیا = بوشلا دونیانی
دق‌الباب = قاپی دویمک
دل = اورک
دلآرا = اورک آچان
دلبسته = اوره‌یی باغلی
دلبسته‌لیک = اورک باغلیلیق
دلبند = اورک باغلانمیش
دلدار = کونول ساخلایان، معشوقه، یار
دلربا = اورک الدن آلان
دلسوخته = اوره‌یی یانمیش
دلشده = عاشق، وۇرغون، اورک‌سیز
دلشدۀ دشت جنون = جنون چۆلونون اورکسیزی
دلفکار = اورگی غملی
دلگشا = اورک اچان
دل نگران = اضطرابلی
دلیل = یول گۆسترن، علّت
دمادم = دالبادال
دندان = دیش
دن = آغارماق، یوغدا
دن دوشمک = تدریجی آغارماق
دنی = آلچاق
دنیز = دریا

دوتا = ایکی تانا
دورد = یاغین یا شرابین دیبینه یـاتانی «هـمان تورتا»
دوزخ = جهنّم
دوغرو = دوز، مقابل، طرف، گوندوزه دوغرو= گوندوزون مقابلینده
دویغو = حس، احساس
دویغولو = احساسلی
دویماق = احساس ائتمک
دویوردوم = احساس ائدیردیم
دهشت = قورخو
دهشتلی = سهمگین، قورخولو
دیدار = گوروش
دئدرگین = آوارا، سرگردان
دیده = گوز
دیده شب زنده‌دار = گجه‌لری یاتمایان گوز
دیرچلمک = اوجالماق، شوکوفا اولماق، اوزونو گؤسترمک
دیلده = اورکده
دیلک = آرزی
دیله‌ییر = آرزیلاییر
دیوان = محکمه
دیو = هامان دئو
ذغال = کومور
ذوالمکارم = کرامت صاحیبی
ذیروه = اوجالیق، داغین لاپ اوجا یئری، فارسجا ستیغ
راز = سرّ، اورتولو سؤز
راهزن = یول کسن
رایحه = عطیر
رجا = اومود
رجعت = قایتماق = رجعت ائیله‌دیم = قاییتدیم
رحلت = کوچمک
رخ = اوز، صورت
رخت = لباس
رخشان = ایشیق‌لی
رخصت = اجازه، اذن
رخنه = نفوذ، دلیک، شکاف
رسومات = رسم‌لر، عنعنه‌لر
رزم = جنگ، ساواش
رزمگاه = ساواش میدانی
رعنا = اوجا بوی، بیر نوع گول
رعنا قد = اوجابوی
رفتار = داورانیش
رقص = اویناماق
رقص‌کنان = اوینایاراق
رنگین = الوان
رند = آییق، اویاق
رندانه = آییق اویاق اولان کیمی
روا = لاییق، اویان، یئرلی
روان = روح، آخیجی، گئدیشلی
روسوا = آبیرسیز، اوزونون سویو تؤکولموش
روی = شعرین قافیه اولان حرفی
رها = آزاد
رها ائتمک = بوشلاماق
رهنما = یول گوستریجی
زاغ ـ زاغ اسمک = تیر ـ تیر، تیترمک
زاهد خام = تجربه‌سیز زاهد
زای = ضایع، هئچ
زبانه = شعله
زبده = چکیلمش، شیره
زبدهٔ عرفان = عرفانین شیره‌سی، چکیلمشی
زخم = یارا
زخمه = مضراب
زخمی = یارالی

زر = قیزیل
زفران = زعفران
زمستان = قیش
زمین = یئر
زنجیر استعمار = استعمار زنجیری
زوال = ایتین و قوردون اولاماسی
زیبا = گؤزل
زیبنده = لایق
زیر و زبر = آلت ـ اوست
زینگیله = سالخیم دان کیچیک اوزوم قولو
زیور = بزه‌ک
ژاله = شئح، شبنم
سئوگی = عشق
سئوگی = یار، معشوق، دلبر
سئودا = عشق
سئیران = جولان، تماشا
سئیرانا چیخماق = تماشایا چیخماق
سارسیلماق = سست اولماق
سارساغان = بیرجور قوش، قارقا عـائله‌سیندن،
سارسیلما = ال ـ آیاغین سـویوماسین، سست اولما
سارسیلماز = وقارلی، تـزلزل تـاپمایان، سست اولماز
ساز = دؤزمه، صبر ائتمه ـ بیر نوع موسیقی آلتی
ساز ائیله‌مک = کؤکله‌مک
سازاق = قارسالیان یئل
ساغر = قدح
سال = هوندورداش
سامان = یاشاییش، نظم، قورولوش
سان = شؤهرت، حساب
سایبان = کولگه سالان
سایل = دیلنیچی، سوروغوائدن
سپاه = قوشون، اردو

ستایش = اَلقیش، مدح
سَتَلجَم = سویوق وورموش خسته
ستمکاره = ظولمکار
سجّیل = قرآندا ایشاره اولان اودلو داش
سِحیرلی = سحر ائدن، افسونکار
سَر = باش
سراب = ایلغیم
سَرِ آب = سوقیراغی
سراسر = باشدان باشا
سرافراز = باشی اوجا
سربست = آزاد
سربسر = باشدان باشا
سرّ = گیزلی موضوع
سرّبقا = قالماق سرری، ابدیّت سرری
سرتاپا = باشدان آیاغا
سرت = موحکم
سرتلیک = چتینلیک، صعوبت
سرچشمه = قایناق
سرد = سویوق
سرزنش = دانلاق
سرشار = دولو
سروان = ساربان
سَرور = آقا
سُرور = شادلیق
سرو سرافراز = اوجابوی سرو آغاجی
سزاوار = لایق
سعی = چالیشما
سفید = آق
سلسبیل = جنت‌ده بیر چشمه‌نین آدی
سلسله = زنجیر، دودمان
سَماع = صوفی‌لرین رقصی
سما = گوی
سماوات = گؤیلر

سنسیزلیک = سندن اوزاق، سندن آیری اولماق
سنگ = داش
سنگ صبور = دوزوملو داش
سنگین = آغیر
سوار = مینیجی
سوار ائیله‌مک = میندیرمک
سود = فایدا، منفعت
سوودا = قازانج اوچون ائدیلن آل - وئر
سود یؤلو = کهکشان، راه شیری
سوز = یانما، یاخیلما
سوزارمیش = سولغون، افسرده
سوزدل = اوره‌ک اودو
سوز و گداز = یانماق، اؤدلانماق
سوسغون = ساکت
سوسماق = ساکت اولماق، سوست اولماق
سکوت = دینمه‌مک
سوکوته دالدالاندی = سکوته پناه آپاردی
سوگند = آند، قسم
سون = اخیر
سون قویماق = باشا چاتدیرماق، بیتیرمک
سؤن نفس = آخر نفس، اؤلوم عرفه‌سینده
سه تار = موسیقی آلاتیندان بیریسی
سیاه = قارا
سیرداش = عیال، همسر
سیزلاماق = ناله ائتمک، سیزیلداماق
سیغیشماز = یئرلشمز
سیلدیریم = بویوک، اوجا
سیلدیریملی = اوجا بیر داغ کـه اونـون بـاشینا چئیخان أنه بیلمز
سیم و زر = گوموش و قیزیل
سیمین = گوموش کیمی، گوموش بؤیالی
سئوینج = شادلیق
شئح = شبنم، ژاله

شاخسار = بوداق
شالاخ = بیر چئشید قوهوندور، کی کـال ایکـن آجی، یئتیشندن سونرا شیرین و عطیرلی‌دیر
شام تار = قارانلیق گئجه
شانلی = شؤکتلی، جلاللی
شانه = داراق
شاهراه = اصلی یؤل
شایان = لایق، اویاق
شب = گئجه
شب زنده‌دار = گئجه‌لر یاتمایان
شباب = جوانلیق
شب‌شره = شب‌چره، گئجه یمیشی
شبیه = اوخشار، اوخشایان، بنزه‌یه‌ن
شتاب = سرعت
شراب = ایچگی
شراب ناب = خالص ایچگی
شرار = قور
شرار آتش = اودقورو
شراره یاخماق = اودلاردا یاندیرماق
شُرب = ایچمه، ایچیش
شرر = اؤد، قور
شرم = حیا، آبیر
شعبده = جادو
شقایق = بیر چئشید لاله
شقاوت = ظولمکارلیق
شقی = ظالم، رحم‌سیز
شکرزا = شیرین ـ شکر دوغان
شکسته = سینیق، موسیقی دستگاهلاریندان
شکوفا = آچیلان، شکـوفا اولمـاییر کـونلوم = کونلوم آچیلماییر
شکوفه = آچیلان قونچا
شلاله = آبشار
شماییل = هیکل

شمشاد = بیر چئشید آغاجدیر
شمشک = برق، شمشک شاخماق ایلدیریم شاخماق
شمع عارض = اوزکی شمع‌کیمی یانار
شمیم = عطیر
شن = خوش، گوزل، شاد
شوخ = گوزل
شور = مشورت
شوکران = سقراط ایچن زهر
شوو = شوکه، نهال
شهباز = شاهین، قرقی، قارتال
شهد = بالین سوزولموشو
شهر فضیلت = مدینه فاضله
شهره = مشهور
شهرهٔ شهر = شهرین مشهورو
شُهرَه‌لی = آدلی، سانلی، تانینمیش
شهریار = شاه
شهلا = آلا
شهنشه = شاهلار شاهی، همان شاهنشاه
شهنشه‌بیشه = جنگل شاهی
شیّاد = حیله گر، حقه‌باز
شیرین دهن = آغزی شیرین، شیرین آغیز
شیرین زبان = شریندیل
شیرینکام = آغزی شیرین
شیطان = ابلیس
شیطنت = شیطانلیق
شیکارگاه = اوولاق
شینگی = یئملیک، بیرچئشید وحشی بیتگی‌دیر
شیوه = متود، رسم، یول
شیوهٔ شیوا = گؤزل یول، سئویملی عنعنه
شیهه = آتین قیهاسی
صبحه‌دک = صبحه‌قدر، صبحه کیمی
صبحه‌دوغرو = صوبحه طرف، سَحَره دؤغرو
صبح صادق = دوغرو سحر
صحرا = قوروچول
صحراگرد = چوللر آواراسی
صد = یوز
صدر = باش
صدرمجلس = مجلسین یوخاری باشی
صدفلی اینجی = اورتورلو گوهر
صراحی = جام، قدح، ایچگی قابی
صرصر = پاییز یئلی
صعوبات = چتینلیک‌لر
صف اندر صف = صف ـ صف، ردیف ـ دریف
صلابت = عظمت، وقار
صور = شیپور
صهبا = مئی
ضمیر = گیزلی، اورک، باطن
ضیالی = روشنفکر، داهی
طاق = تک
طاقت = گوج
طالب = طلب ائدن، ایسته‌ین
طالب عذرا = عذرایا وورغون، عذرانی ایسته‌ین
طرّار = جیب‌کَسَن
طرب = شادلیق، سئوینج
طرز = جور، نوع، نظم
طرفه = گؤزل، یئنی
طرفه‌العین = بیرآن، بیرلحظه
طرّه = هؤروک، هؤرولو ساچ
طعم = داد، مزه
طلعت = صورت، اوز
طناب = ایپ
طنّاز = نازلی، گوزل
طنازتر = داها گؤزل، ان گؤزل
طولانی = اوزون
طهور = پاک، (جام طهور = بهشت ایچگیسی)

طیر = عربجه، قوش
طیرابابیل = ابابیل قوشلاری
ظولمکار = ظالم
عارض = اوز، صورت
عاقبت = آخیر، سون
عالی = اوجا، اولو
عالیجاه = ان جلاللی
عجز = عاجزلیک
عدو = دوشمان
عرش = تخت
عزم = قصد، اراده
عذار = اؤز
عروس = گلین
عسرت = چتینلیک
عسل = بال
عطوفت = مهربانلیق
عطا = احسان
عَظْم = سوموک
عظم رمیم = چوروموش سوموک
عُظما = بؤیوک
عفریت = دئو
عفریت استبداد = استبدادین دئوی
علفزار = اوتلوق
عُلوی = اوجا، آسمانی
عمّان = اوکیان، اقیانوس
عندلیب = بولبول
عنقا = سیمرغ، افسانه‌وی بیرقوش
عود = موسیقی آلت‌لریندن
عورت = قادین، آرواد
عیان = بللی، آیدین، آشکار
عیناً = ائله‌کی وار، عین اؤلان
غدّار = حیله‌کار، ظالیم
غائله = آشوب، شورش

غزال و غزاله = مارال
غلام = قول
غمّاز = غمزه‌لی - سخن‌چین
غنا = آواز ـ شاد اوخوماق
غوبار = توز
غوبارلی بنیز = توزلو اوز
غور = تحقیق، دیبینه جوموماق بعضاً قایتماق معناسیندا گلر یارا غورایله‌دی (قایتدی)
غیر = باشقا، بیگانه
غیر پروانه = پروانه‌دن باشقا
غیر سن = سندن باشقا
فاز = مثبت (الکتریسته اصطلاحی)
فائق = اوجا، اوستون
فرار = قاچما، قاچیش
فراموش = اونوتماق
فیرتانا = بحران
فیض = افاده ائتمک، بهره‌وئرمک
فرح - شادلیق
فرد = تک، تنها
فرزانه = عاقیل، بیلگین
فرش = یئر، قالی
فرط = چوخلوق
فرقت = آیرلماق
فرط فرقت = آیریلیغین چوخلوقو
فروغ = ایشیق
فری‌ماسیون = انگلیس طرفیندن آزادلیق بایداقینین آلتیندا گیزلین قروپون آدی
فشار = سیخینتی
فرمانبر = اطاعتچی
فغان = هارای، هاوار، ناله
فکار = پوزغون، غمگین
فنا = یوخلوق

فیله = قویونون بویون اتینه دئییلرکی، کباب پیشیرمگه یاخشی دیر
فیندیقجا = بارماقلارین اوجونا یاخیلمیش خینا «حنا»
قئیسی = بیر چئشید اریک
قئی قالا = بیر جور اویون‌دورکی اوشاقلار اوینار دیلار
قائل اولان‌لار = ایقرار ائدن‌لر، اینامی اولان‌لار
قابارسا = قابار اولسا
قابالاخ = بیرچئشید اوشقون
قادین = آرواد، خاتین، خانیم
قارتال = عقاب
قارسیلماق = پژمرده اولماق، یانماق
قارشی = روبرو، مقابل، برابر
قارشیلاماق = نوازش ائتمک
قارشیندا =- برابرینده
قاف = افسانه وی بیر داغین آدی
قافلان = پلنگ
قالقان = بیر چئشید اوت‌کی اونو حئیوان یئمز
قالا = قلعه
قالای = قلع، روی
قالی = فرش
قامت = بوی
قامتِ بالا = اوجابوی
قایا = بؤیوک داش، صخره
قایناق = سرچشمه، منبع
قدح = ایچگی قابی، جام
قَدَّر قدرت = ان قدرتلی
قدّیس = مسیحی عالیم، خریستیان دینی رهبر
قرآن = مسلمانلارین آسمانی کتابی
قساوت = داش اورکلیک
قَسری = جبری
قسط = عدالت
قصر = سرای
قصّه = حکایه، ناغیل
قضا = باشا گله‌جک، آلنین یازیسی
ققنوس = بیرافسانه‌وی قوش‌کی دئیرلر اؤلنده اؤز یواسینی اؤدلار و اؤدلارین ایچینده اؤلرو اوز کولوندن باشقا بیر ققنوس یارانار
قلمقاش = بیر نوع دریا قوشی
قناری = بیر نوع بولبول
قمیز = برچئشید آت سودوندن قایریلان ایچگی
قندیل = گویدن آسیلان چیراق
قوجامان = پیر، بؤیوک
قودورقان = ظولمکار، قان ایچن
قودوز = قان ایچن، خونخوار
قوردالی = بعضی خسته‌لری درمان ائتمک اوچون، اونلاری قورد الیله دیسکیندیره‌ردیلر
قوزئی = گون توتمایان
قوزغون = لاشخور، کرکس
قوی شوکت = شوکتی گوجلو
قهر = زور
قیتلاشماق = تاپیلماماق، چورک قیلتاشیب، تاپیلمر
قیرمیزی بادیمجان = گوجه‌فرنگی
قیل و قال = دانیشیق، بیهوده صحبت
قیله = قوووررما
قیها = نعره
کاتب = یازیچی، دبیر
کارزار = جنگ
کاشانه = ائو، یووا
کامکار = کام آلمیش
کاه = سامان، سامان چؤپو
کبکبه = شوکت
کبک = کهلیک
کج = ایری

کرامت = بخشش
کران = قیراق
کران تا بی‌کران = اوجسوز، بوجاقسیسز
کردگار = تانری
کرگدن = لاشخور
کرکی = تئشه
کره = دفعه
کشمکش = چک هاچک
کلک = قلم
کلک قضا = قضا کِلکی، آلنین یازیلارینی یازان قلم
کمان = کمانچه، بیر چئشید موسیقی وسیله‌سی، یای
کمین = بوسان ئیر ـ بیریئرده اوزونو گیزلتمک
کمینه = اسگیک قوللوغچی
کوتاه = قیسا، گوده
کوچورمک = چئورمک، دوندرمک
کوکسو = سینه
کونج = گوشه
کونج قناعت = قناعت گوشه‌سی
کوه = داغ
کهلیک اوتو = بیرچئشید بیتگی
کهنه = اسگی
کهنه کار = تجربه‌لی
کیرشان = بیر چئشیدزیورکی قادینلار اوزه یاخاردیلار
کیش = آیین
کیش اهورایی = اهورامزاد آئینی
کیشدان = بیر جور اویون
کیوانی = کدبانو
گردیش = دولانما
گداز = یانماق
گذار = یول، گئچمه

گراز = بیرچتیشید جاناوارا بنزەر حیوان
گردون = دووران، فلک
گریان = آغلار
گرهگشا = دوگون آچان
گفتگو = دانیشماق
گفتار = دانیشیق
گل = پالچیق
گلزار = باغ
گلزار حُسن = گوزللیک باغی
گلین بارماغی = بیر چئشید اوزوم
گنج = جاوان، فارسجا خزینه
گنج استغنا = بی‌نیازلیق خزینه‌سی
گوزگو = آینا
گؤل = استخر، حوض، دریاچا
گولشاد = اوره‌ک آچان
گولعذار = گول اوزلو
گول فام = گول بویاسیندا اولان
گوونمک = فخر ائتمک
گیزلیجه = گیزلینجه
گیسو = ساچ
گیسوی افشان = آخار ساچ
گؤرکملی = لاییق
گؤزلوگ = گؤرمک وسیله‌سی، عینک
لاجرم = ناچاراً، چاراسیز
لاعلاج = چاراسیز، علاج‌سیز
لاغر = آریق
لایزال = توکنمه‌ین، ابدی
لا = یوْخ
لبالب = آغزیناکیمی دولو
لُب = خالص
لُب حکمت = حکمتین عینی، خالصی
لَب = دوداق
لبریز = دولغون

لبّیک = بلی، باش اوسته، هئچ سوزوم یوخدور
لرزان = اَسَن، تیتره‌ین
لژیون = کروپ، بیر مسیحی تبلیغاتچی فرقه‌سی
لعل = بیر نوع اینجی
لعل‌لب = لعله اوخشاریا دوداق
لعل مستور = گیزلینمیش دوداق
لعل مسیحا = مسیح پیغمبرین دوداغی
لیل = بولانلیق
لیللتمک = بولاندیرما
لیک = امّا
لیلاج = ماهر قوماریاز
مار = ایلان
ماراق = هوس
ماراقلی = هوسلی، هوسلندیرن، جذّاب
مانعه = یولی باغلایان، سد ائلین
ماهنی = ترانه
ماهی = بالیق
مبتدا و خبر = عرب ادبیاتینین موضوغلاریندان
مجاز = حقیقتین مقابلی
مُجاز = جایز، یاساق اوْلمایان
مجرم = خطاکار، جنایت‌کار
مُحابا = قورخو، چکینمه، ساغینما
محالدیر = امکانسیزدیر، اوْلمایان ایشدیر
محفل = مجلس، اوتوراق
محفل انس = انسّیت مجلسی
محنت = درد، چتینلیک
محنت بار = درد یاغدیران
محمل = تخت اوتوراق یئری
محو تماشا = تماشانین حیرانی
مددکار = کومک، حامی
مدلول = مطلب
مرد = کیشی
مرزه = بیر چئشید بیتگی

مزار = گور
مژگان = کیرپیک
مسگین = یازیق
مستور = گیزلی
مسند = تخت، اوتوراق
مشکین = قارا
مشوّش = داغیناق
مشیر = مشورتچی
مضطر = بئچارا، زاواللی
مطرب = شاد ماهنی اوخویان، چالغیچی، رقّاص
مَطلع = شعرین اول مصراعی
معدلت = عدالت
معموره = شهر، پایتخت، آوادانلیق
مَقدم = قدم
مَقطع = شعرین آخر مصراعی
مقعد = یان، نشینگاه، اوْتوراندا یئره قوبولان یئر
مکر = حیله
مکّاره = حیله گر
ملال = غم، غصّه
ملامت = قاخینج، باشاچالما، قیناما
ملحد = کافر
مُلک = مملکت
مُمَثِّل = نماینده
مملکت‌داری = مملکتی دولاندیرماق
ملوّث = باتمیش، موردار لانمیش
منجمد = دوْنموش
منجنیق = مانجاناق
منجه = منیم نظریمه، منیم فیکریمله
منصب = مقام
منع = قوروماق
منع تماشا = تاماشادان قوورماق
منقبت = مدح، تعریف
منلیک = منم‌لیک، غرور

منلیک‌لر = منملیک‌لر، غرورلار
منوال = قوررولوش، عنعنه
منیس = بیر چئشید ساخسی کوزه
میّت = اولو
مئه = دومان
مور = آغاجین ایچینده یـیئن قـورد، مـوریانه، قارینجا
مورگی وورماق = بیر آن یوخولاماق، فـارسجا چشم نهادن
موش = سیچان
مهتاب = شافاق، آی ایشیغی
مهمان = قوناق
مهمانخانه = مسافرخانه، قوناقلانما یئری
می‌گسار = می‌چکن، باده ایچن
می‌آلوده = باده‌لی، باده‌ایله دولغون
میر = امیر، شاه
میرخونخوار = قان ایچن شاه
میزراق = فیرفرا، فول
میلاخ = ائولرده دیره‌کلردن آسیلان اوزوم
مؤذن – آذانچی
ناآگاه = آنلاماز، بیلمز
ناب = خالص
ناباب = ناجور، اویمایان
نابکار = ظالیم، خطاکار
نادان = آنلاماز – جاهیل
نادره = سئچیلمیش
نادرهٔ دوران = روزگارین سئچیلمیشی
نار = اود، آتش
ناز آشنا = نازلی، نازلا آشنالیق تاپان
ناققا = نهنگ، اژدها
ناقه = دونین دیشی‌سی
ناقه‌سوار = دوه‌یه مینن
نامور = آدلی، سانلی
ناوک = اوخ
ناوک مژگان = کیرپیگین اوخو
نایره = اود
نابیران = نگران
نحیف = ضعیف، جانسیز
نخبه = سئچیلمیش
نخنما = لاپ کهنه پالاس و خالچاکـی اریش و آرقاشی گورسنه
نر = ارکک = گوجلو
نزار = ناتوان، دوشگون
نشاط = شادلیغ
نصرت = فتح، کومک
نصف = یاری
نظاره = باخماق
نظیره = تای، مثل
نعم المستقر = یاخچی اوتوراق، «بهشت»
نغمه کار = مغنّی
نقصان = اسگیک‌لیک
نکته = گیزلی سوز
نگون‌بخت = بدبخت، زاواللی
نگونسار = باش آشاغی، دونوک
نگهدار اولسون = ساخلاسین
نو = یئنی، تازا
نوا = موسیقی دستگاهلاریندان و سس و هابئله روزی معنالاریندا ایشله‌نر
نوازش = قارشیلاماق
نورافشان = نورساچان
نورسته = یئنی یئتمه
نورس = یئنی یئتمه
نوش و نیش = شیرین، آجی
نول = منفی (الکتریسته اصطلاحی)
نهال = شوکه
نهاندا = گیزلیده

نهان = گیزلی
نیاز = احتیاج
نیکبخت = خوشبخت
نیک و بد = یاخچی، پیس
نیلفر = هامان نیلوفر، بیر چئشید گول
نیمه جان = یاری جان
وئرگی = هدیه، تؤحفه، ارمغان
وارکن = وار اولا، اولا
واقف = آگاه
وانفسا گونو = قیامت گونو
وجه = علت، سبب
وداد = محبّت
وزیر = ناظر
وَقر = وقار
ولا = محبت
ولی = آمما، لاکین، دوست
ویل = وای، جهنم‌ده بیرقویون آدی
هئیوره = فایداسیز، دهشتلی
هامار ـ هامار = یاواش ـ یاواش
هاوادار = یاردیمچی
هدهد = بوبّو قوشو
هراس = قورخو
هَزار = بولبول، هزار دستان
هست و نیست = ولار یوخ
هلال احمر = قیرمیزی آی پارا
همدم = همنشین، همنفس
همعرصه = تای، همرتبه
هموار = صاف، دوز
هوندور = بویوک، اوجا
هویدا = آیدین، آچیق، آپ ـ آچیق
هیجا = جنگ، دعوا
هیجاگونو = دعوا گونو
هیجر = آیرلیق
هیهات = هرگز، ممکن دئییل
یئلکن = بادبان
یئنی = تازا
یئنی‌لیک = تازالیق
یاتاق = مسکن، یووا
یاخماق = باندیرماق
یاد وئرمک = اویره‌تمک
یادیرغاماق = یاددان چیخارماق، فراموش ائله‌مک
یادیرغانمیش = اونودولموش، فراموش اولموش
یازگلیین = بهار گله‌لی
یاساق = قدغن، ممنوع
یأس = اومودسوزلوق
یاشماق = قادینلار آغیزلارینا باغلایان پارچا،
یاشیل باش = بیر نوع اوردک
یاغمور = یاغیش
یالتاق = متملّق
یالتاقلیق = تملّق
یالنیز = فقط، تنها، یالقیز
یاناق = اوزده گؤزون آلتینداديک یئر، فارسجا گونه
یکرنگی = بیر اوزلولوک، بیر بویالی‌لیق
یکسان = بیر جور، برابر
یلدا = چیلله گئجه‌سی، ایلین اَن اوزون گئجه‌سی
یوکسک = اوجا
یوکسلمک = اوجالماق، قاوزانماق

کتابدا گله‌ن «آدلار»

الف:

آتش: علی آذرشاهی، آذربایجان تورکجه سی و فارس دیلینده، یازیب ـ یاراتمیش آذربایجانلی شاعیر.

آچاچی: گونئی آذربایجاندا، میانا شه‌هه‌ری ایله قیز کؤرپوسو اورتاسیندا بیر کند.

آدم: اینسان، آدام، بشرین آتاسی، بیرینجی پیغمبر.

آدی، بودی: آذربایجان خالق افسانه‌لرین آدلیم لارینین بیریسینین آدی.

آذر مازندرانی: مهدی مازندرانی، آذربایجانلی شاعیر، «آرزولار چیچه‌یی» شعر توپلوسونون مؤللیفی.

آراز: آذربایجانین تورپاغینی، گؤنئی و قوزایا بؤلموش بؤیوک چای، ارس.

آستارا: تورک دیل‌لی بیر شه‌هه‌ر گیلان اوستانیندا، و بیر شه‌هه‌ر قوزئی آذربایجاندا.

آغلار: صادق شناور، شرفخانالی شاعیر.

آل سلجوق: ایراندا حاکمیت قورموش سلجوق ائولادی

آل عبا: حضرت محمد (ص)، حضرت علی (ع)، حضرت‌فاطمه (ع)، ایمام حَسن و ایمام حسین (ع).

آیدین تبریزی: (سعید بذلی تبریزی) آذربایجانین چاغداش، شاعیری و ژورنالیستی.

ابراهیم: پیغمبر. آدی: خلیل اللّه، بنی ایسراییلین بؤیوک باباسی.

ابرهه: اصحاب فیل باشچیسی‌کی کعبه‌نی ییخماق اوچون قوشون چکمیش‌ایدی.

ابن سینا: شیخ الرییس شرف الملک ابوعلی حسین بن عبداللّه سینا، عالیم و حکیم.

ابن فارض: عرب ادبیاتی‌نین میصرلی، آدلیم شاعیری و فیلسوفو.

ابن میمون: مسیحیت کلامینی ایسلام عالمینده تبلیغ ائده‌ن کلامچی.

ابوجهل: عمربن هشام محزونی‌نین کُنیه‌سی.

ابوالعجائب: اوعجوبه‌لر آتاسی، حضرت علی(ع)نین و ایمام حسین(ع) ـ ین

کنیه‌سی.

ابولهب: عبدالعزّی بن عبدالمطلب، حضرت محمد (ص) پیغمبرین عمیسی.

ابهر: زنگان اوستانیندا بیر شه‌هه‌ر.

احسانی محمد: ناظیر شرفخانه‌ای شاعیرین ماراغالی دوستوکی «کرج» شه‌هه‌رینده یاشایاردی.

احمد مرسل: محمد رسول اللّه‌ین لقبی.

اخوان الصفا: هیجری ۴ـ نجو عصرده قورولان گیزلی فلسفی تشکیلاتا وئره‌یلن آد.

ارژنگ: «مانی»نین کیتابی

اردبیل: آذربایجاندا تورک دیل‌لی بیر شه‌هه‌ر، صفوی‌لرین اوجاغی.

ارسطو: ارسطاطالیس، یونان‌لی حکیم، ایلک معلّم، افلاطونون طلبه‌سی.

ارشمیدس: یونان‌لی حکیم و ریاضی عالیمی ـ میلاددان اول یاشامیشدیر.

اسکندر: آلکساندر، مقدونیه پادشاهینین اوغلو ـ داریوشو شکست وئره‌ن سرکرده.

اشکان و اشکانی: پارت قومونون سرکرده‌سی، اشکانی حوکومه‌تینی تأسیس ائده‌ن سرکرده.

اصفهان: ایرانین مرکزینده بؤیوک بیر شه‌هه‌ر.

افلاطون و افلاطین: پلاتون سؤزونون عربجه‌سی، مشهور یونان‌لی حکیم مدینهٔ فاضله کتابینین مؤللیفی

البرز: ایرانین شومال حیصصه‌سینده بیر داغ.

الوند: ایراندا بیر داغ آدی.

انجیل: حضرت عیسا (ع)نین گتیردیگی ایلاهی کیتاب، مسیحی‌لرین مقّدس کیتابی.

اورخون: بیر نؤوع خط، تورک‌لر اوخط ایله یازارمیشدیلار.

اورمو و اورمیا: گونئی آذربایجاندا گؤزه‌ل بیر شه‌هه‌ر و دریاچه آدی.

اوستا: زردشت پیغمبرین کیتابی بئش بؤلومده.

اهر: گونئی آذربایجاندا قاراداغ ماحالی‌نین مرکزینده بیر شه‌هه‌ر.

اهرمن: زردشت دینینده پیسلیک‌لرین مظهری، ایسلام دینینده‌کی شئیطان.

ائلچی: آذربایجانین ایستعدادلی شاعیری عباسعلی یحیوی‌کی اردبیلده یاشاییر.

ایوب: بنی ایسرائیل پیغمبرلریندن

ب:

بابا طاهر عریان: سلجوقلولار دؤورونون فارس دیللی شاعیری‌کی دو بئیتی‌لری مشهوردور.

بابک: ایرانین آذربایجانلی سرکرده‌سی، خرم دین‌لرین باشچیسی.

باربد: خسرو پرویز دؤورونده بیر موسیقیچی.

بازرگان، بزرگان: تاجیر، سؤوداگر، آلیش وئریشچی، و ایران ـ تورکییه سرحددینده بیر شه‌هه‌رین آدی.

برنارد شاو: جرج برنادر شاو، ایرلندده دوغولموش اینگلیسلی شوخ طبع شاعیر.

بختیار واهاب زاده: چاغداش آذربایجانلی بؤیوک شاعیر.

بطلمیوس: کلود بطلمیوس، میلادی ایکینجی یوز ایلликده یاشامیش عالیم

بقراط: طبّ علمینین آتاسی، قدیم دؤورون آدلیم جراحلاریندان بیریسی

بینیس: گونئی آذربایجانین گونئییننده، شبستیرین یاخینلیغیندا بیر شهر

بوجهل: باخ: ابوجهل = عمر بن هشام محزونی نین‌لقبی

بودا: سید هارتا گائوتاما ساکیامونی، بودا دینینین مؤسسّی

بولورو، حؤکومه: آذربایجانین زنگانیندا دوغولموش، باکی‌دا یاشامیش خالق شاعیره‌سی

بولهب: باخ: ابولهب

بیلگه قاغان: گؤی تورک آبیده‌لرینده آدی چکیلن ایلک تورک خاقانلاریندان

بیناب، بناب: گونئی آذربایجانیندا تبریز ـ مهاباد آراسیندا بیر شه‌هه‌ر

پ:

پاشازاده، رضا: ماراغالی شاعیر

پئشته: دریان قصبه‌سینده یئرله شه‌ن بیر یئرین آدی.

ت:

تات: باشقا دییاردان بیر یئره کؤچوب، ساکین اولموش بیر قوم. دیل و قوم آدی

تاتار: قوم و دیل آدی، تورک شاخه لرینده‌ن بیرسی

تان یوقوق: گؤی تورک آبیده‌لرینده آدی چکیلن کتیبه یازان، بیلگین و تورک تاریخینین ایلکین یازیچی‌سی

تبریز: گونئی آذربایجانین مرکزی

تورات: حضرت موسی (ع)نین کیتابی و یهودیلرین دینی کیتابی

تورک، ترک: یئر اوزونون ان بؤیوک ملتلریندن، و ـ گؤزل و شجاع معناسیندا ایشله‌نه‌ن کلمه.

توفارقان: گونئی آذربایجانین ایندیکی: آذرشهر آدلانان شه‌هه‌ری

تیل: بؤیور، و قابیرغا، سوموک، گونئی‌ماحالیندا یئرله‌شه‌ن‌بیر قصبه‌نین‌آدی.

تیمور: ده‌میر، سمرقندین یاخینلیغیندا، «یاشیل شه‌هه‌ر»ده دوغولموش موغول قوشونلاریله موباریزه آپارمیش، اونلارین تصرف ائتدیکلری یئرلره ال تاپمیشدیر.

ث:

ثقه الاسلام، میرزا علی: تبریزین مشروطه دؤورونون عالیملریندن دیرکی تبریزده عاشورا گونو آسیلدی.

ج:

جالینوس: میلادی ۲ـ نجی یوزایللیکده یاشامیش یونانلی بؤیوک عالیم

جام جم: پیشدادی شاهی جمشیدین دونیانی گؤستره‌ن جامی!

جامی، عبدالرحمن: نورالدین عبدالرحمن جامی (خاتم الشعراء) ایرانین ۹ـ نجی یوزایللیکده یاشامیش شاعیری

جعفری: قارا داغلی شاعیر

جمشید: پیشدادی پادشاهی

جمیله بوپاشا: الجزاییرین ملی قهرمانلاریندان

جوانشیر: آذربایجانین ملی قهرمانلاریندان

جیرتدان: تورک ناغیلارینین کوله‌بویلو، هوشلو، تدبیرلی قهرمانی

چ:

چنگیز خان: موغول شاهی تموچین ین لقبی: ۶ و ۷ ـ نجی هیجری یوزایللکیده تورک خالقلارینین ملی قهرمانی

چنلی بئل: کوراوغلونون سرکرده‌لیک مرکزی اولان بیر داغین آدی

چیچست: اورمییه دریاچه‌سینین اوستا کیتابیندا گلمیش آدی.

ح:

حافظ: شمس الدین محمد بن بهاءالدین شیرازی، لسان الغیب، بؤیوک شاعیر.
حجاز: عربیستانین ان مهم حیصصه‌سی
حسین کورد: شبیسترلی حوسئین کورد، فولکوریک ناغیلارین قهرمانی
حلاج: حسین بن‌منصور حلاج ۳ـ نجو هیجری یوزلیلیکده یاشامیش عاریف، کی‌عقیده‌سینی ابراز ائتمک اوسته آسیلدی
هیدر بابا: گونئی آذربایجاندا قاراچیمنین یاخینلیغیندا بیر داغ.

خ:

خاخام: یهودیلرین روحانیسی
خاص حاجب یوسف: هیجری ۴ـ نجو عصرده یاشایان خراسان تورکلری آراسیندان چیخان خاقانییه تورکجه سی‌ایله ایلک اخلاقی مثنوینی یازان بؤیوک متفکّر و شاعیر
خاقان: تورکوستان و چین شاهلارینین لقبی اولموشدور
خاقانی شیروانی: ۶ـ نجی یوز ایللکده یاشامیش شاعیریمیز.
خالخال، خلخال: گونئی آذربایجان شهه‌رلریندن کی اردبیل اوستانینا تابع‌دیر.
ختایی: شاه اسماعیل صفوینین تخللوصو.
خرّمدره: زنگان اوستانینین کؤنول اوخشایان بیر شهه‌ری.
خسرو: کیانی شاهلاریندان بیریسی
خضر: پیغمبر آدی روایتلره گؤره حیات سویو ایچمیشدیر!
خودونکوو: گونئی آذربایجانین گونئی ماحالیندا دریان قصبه‌سینده بیر چئشمه‌نین آدی.
خوی: گونئی آذربایجانین شهه‌رلریندن بیریسی
خیابانی، شیخ محمد: مشروطه‌دؤورونون قهرمانی، اصلی«خامنا»لی ایدی

د:

دارا: ۳ـ نجو هخامنشی داریوش‌کی ایسکندرده‌ن شکست یئدی
داشناک: شووونیزم داشناکسیون پارتییاسینین طرفداری
داوود: گؤزه‌ل سسه‌مالیک اولان بنی ایسراییل پیغمبری‌نین کتابینن آدی ذبور و مزامیر.

دریان: گونئی آذربایجانین شبیستر یاخینلیغیندا گؤزه‌ل منطقه ـ و شاعیرین آنایوردو
دقیانوس: تاریخین اوسطوره وی ظولومکار شاهلارینین بیریسی
دیلغم، دیلغمی: آذربایجانین عاشیق هاوالاریندان
دماوند: تهراندا بیر داغ
دیوان حکمت: خواجه احمد یسوی‌نین منظوم اثری
دیوژن یا دیوجانس: یونان‌لی فلسفه عالیمی، قناعت مظهری.

ر:

روشن: ایشیق، آیدین. کوراوغلونون اصیل آدی
رفرف: بورادا پیغمبرین معراجا گئده‌ن آتی نظرده توتولوبدور.
روم: ایتالییا اؤلکه سینین قدیم آدی.

ز:

زال: فردوسی‌نین شاهنامه سینده پهلوان روستمین آتاسی.
زبور: داوود پیغمبرین کیتابینین آدی.
زعفری، کریم: زنگانلی شاعیر.
زلیخا: قادین آدی. حضرت یوسیفه وورولموش عـزیز ـ میصرین حـیات یولداشی.
زنجان: آذربایجان شهرلریندن بیریسی.
زهتابی محمد تقی: آذربایجانلی دیلچی، شاعیر و یازیچی.
زهرا: حضرت محمد(ص)ین قیزی.
زهره: ناهید، ونوس، یئر کوره‌سینه یاخین بیر سیّاره، چیچک.
زینون: یونانلی فیلسوف

ژ:

ژان ژاک رسو: فرانسالی فلسفه عالیمی.
ژوکوند: ژوکوندون گولوشو، لئونارد داوینچی «ایتالیالی» رسـامین مشـهور اثری.

س:

ساپلاق: خیراللّه حق بیگی، چاغداش شاعیر.

ساسان، ساسانی: ایراندا حوکومت سوره‌ن سیلسیله‌نین باشچیسی.

سام: نوح پیغمبرین بؤیوک اوغلو، پهلوان روستمین آتاسی‌نین آتاسی.

سام عمی (عموسام): آمئریکا!

سلماس: گونئی آذربایجان اسکی شه‌هه‌رله‌ریند‌ه‌ن بیریسی.

ساوا(ساوه): ایران شه‌هه‌رلریند‌ه‌ن کی اهالیسی‌نین چوخ حیصصه‌سی تورک دیل‌لی‌دیر.

ساوالان: گونئی آذربایجانین یانار داغلاریندان بیریسی.

ساهر تبریزی، میر حبیب: آذربایجانین گوجلو شاعیری، اوستاد شهریارین مکتب یولداشی.

سایین قالا: (صائین قلعه): خرمدره ایله زنگانین اورتاسیندا بیر شه‌هه‌ر.

سبا: شه‌هه‌ر آدی، ملکه «بولقئیس»ین شه‌هه‌ری.

ستارخان: آذربایجانین ملی قهرمانی، (ملی سردار).

سدید: جواد حاج حسینی. شاعیر.

شُدیف: آذربایجانین مشهور مذهبی مدیحه چیسی.

سربدار: اؤز ایسته‌یی‌نین یولوندا، جانیندان و باشیندان کئچمیش و ایراندا بیر سیلسیله‌نین آدی.

سعدی شیراز: ایرانلی شاعیر، دونیانین گوجلو سؤز اوستاسی.

سقراط: یونانلی فلسفه عالیمی.

سلیمان: بنی ایسراییل پیغمبری کی دئدیک‌لره گؤره حیوانلارین دیلینی بیله‌رمیش.

سوشیانت: زرتشتی‌لرین اینانجینا گؤره، بشریت‌ین قورتاریجیسی و سون رهبری.

سهراب: شاهنامه‌ده پهلوان روستمین اوغلو.

سهراب طاهر: باکیدا یازیب ـ یارادان گونئی آذربایجانلی شاعیر.

سهروردی، شیخ شهاب‌الدین: لقبی «شیخ اشراق» اولان فیلسوف، حیکمت اشراق مؤسّسی

ش:

شاهی عسگر: اردبیل‌لی شاعیر.

شبستری، حسین کورد: باخ:حؤسئین کورده.

شبستری، شیخ محمود: ایسلامی عاریف و عالیم، «گلشن راز» و «سعادت نامه»نین

مؤلفی.

شبستری، میرزا علی معجز: آذربایجانین مشهور ساتیریک شاعیری.

شرفخانا(شرفخانه): گونئی آذربایجان شه‌هه‌رلیرنده‌ن و اورمو دریاچه‌سینین لیمانلاریندان. هابئله: شاعیرین دوغوم یئری.

شُریح: یزید حوکومتی‌نین قاضیسی. حضرت ایمام حسین(ع)ین قتلینین امریه‌سینی ایمضالایان.

شریعتی، محمد تقی: ایرانین ایسلامی عالیم و یازیچیسی.

شعوبیه: بیر گروپ‌کی عجمی عربده‌ن اوستون بیلیردی

شکی: آذربایجانین آن قدیمی شه‌هه‌رلرینده‌ن.

شفا: بیر کیتاب بوعلی سینادان منطیق و فلسفه حاققیندا.

شمس مغربی تبریزی، ملا محمد: بؤیوک شاعیر و عیرفان اوستادی.

شوکران: زهه‌رلی بیر گؤیه‌رتی‌دن دوزلمیش ایچگی، کی سقراط ایچمیشدیر.

شیخ محمد خیابانی: مشروطه دؤورونون تبریزلی قهرمانلاریندان بیریسی.

شیروان: آذربایجانین قوْزئی‌ده یئرلشمیش شه‌هه‌رلرینده‌ن دیر.

شیروانلی، خاقانی: شاعیر، آذربایجانلی.

شیروانی، سید عبدالعظیم: شاعیر، آذربایجانلی.

شیرین: گنجه‌لی نظامی‌نین نظمه چکدیگی مثنوی‌ده «خسرو» و «فرهاد»ین معشوقه‌سی.

شیدا، یحیی: تبریزلی اوستاد شاعیر، یازیچی، ژورنالیست.

شیندوار: شبسترین یاخینلیغیندا بیر کند.

شهریار: سید محمد حسین بهجت تبریزی، تانینمیش بؤیوک شاعیر.

ص:

صائب تبریزی، محمد علی: تانینمیش بؤیوک شاعیر.

صابر، علی اکبر: آذربایجانلی بؤیوک ساتیرا شاعیری.

صدام، حسین: عیراق اؤلکه‌سینین خلع ائدیلمیش پرئزیدئنتی.

صدیق، دکتر حسین محمد زاده: تبریزلی موباریز شاعیر، یازیچی و بیلیکلی دانشگاه اوستادی.

صفوی‌زاده، سیدجعفر موسوی اردبیلی: شاعیر، آذربایجانلی دین عالیمی.

صفی‌الدین اردبیلی، شیخ صفی: صفوی‌لرین اولو باباسی.

صور اسرافیل: ایسرافیلین سورو، کی قییامت قوپاندا اونون سسی ایله اؤلولر قبیرده‌ن باش قالدیراجاقلار.

صوفیان: تبریز یاخینلیغیندا بیر شه‌هه‌ر.

صهیونوز: ایسراییلین دؤولت پارتییاسی.

ض:

ضحاک: ۵ـ نجی پیشدادیان پادشاهی کی دمیرچی کاوه‌نین سرکرده‌لیگی ایله شکست تاپدی و دماوند داغیندا حبسه آلیندی!

ط:

طسی، تسوج: شبستری‌ن یاخینلیغیندا بیر کند آدی.

طور: «سینا» یاریم آداسیندا بیر داغ، کی موسا پیغمبر اوردا موناجاتا چیخارمیش.

ع:

عاصم اردبیلی: چاغداش آذربایجانلی شاعیر.

عتبه الحقایق: ایسلام پیغمبری‌نین حدیثلرینی شرح ائدن بیر منظوم اثر.

عذرا: ناغیلاردا «وامیق»ین معشوقه‌سی.

عمران: موسا پیغمبری‌نین آتاسی، حضرت علی‌نین آتاسی، کی ابوطالیب لقب آلمیشدی.

علی: بیرینجی ایمام حضرت علی بن‌ابیطالب(ع)

عیسی ابن مریم: اولوالعزم پیغمبرلرده‌ن بیریسی.

ف:

فارابی: معلم ثانی، بؤیوک ایسلامی عالیم و فلسفه‌چی، «قانون» آدلی سازین یارادانی.

فاطمه بنت اسد: حضرت علی (ع)ین آناسی

فانتوم: آمئریکانین بیر نؤوع حربی طیاره‌سی.

فرعون: مصر پادشاهی کی آللاهلیق ادعّاسیندایدی و اورادا حکومت ائدن بیر سلسله شاهلارین لقبی.

فرهاد: خسرو - شیرین منظومه‌سینده «شیرین»ین عشقیندن اؤله‌ن بیر کیمسه.

فضولی: ملا محمّد فضولی آذربایجانین تایسیز و قدرتلی شاعری کی بغداد شهرینده دفن اولونموشدو.

فلسطین: عرب اؤلکه لریندن.

ق:

قاآنی: میرزا حبیب اللّه قاآنی، قاجار دؤورونون شیرین سؤزلو شاعیرلرینده‌ن.

قاب قوسین: ایکی کامان، یاخینلیق دئمکدیر.

قابیل: آدم ابوالبشرین اوغلو، کی قارداشی هابیلی اؤلدوردو.

قاراباغ: آذربایجانین ان گؤزل گوشه‌لرینده‌ن کی ۱۰ ایلده‌ن آرتیقدیرکی ائرمنی‌لرین ایشغالیندا دیر.

قارا کهریز: خامنا آلتیندا یئرله‌شن بیر چشمه.

قانون: شیخ الرئیس شرف الملک ابوعلی حسین بن عبداللّه «سینا»نین طب اثری.

قرآن: حضرت محمد (ص)ین ایلاهی ـ آسمانی کیتابی.

قدیس: مؤمن و نهایت درجه‌ده پاک اینسان. مسیحی دینی رهبری.

قطران تبریزی: ابومنصور قطران تبریزی، سلجوقلولار دؤورونون مشهور قصیده یازان شاعیری کی تبریزده اوز وئرمیش ۴۳۴ ـ نجو ایلین زلزله‌سی حاقیندا معروف بیر قصیده قوشموشدور.

قم: مذهبی شهه‌رلرده‌ن.

قمری دربندی، علی اکبر: آذربایجانین معروف مذهبی شعرلر یازان شاعیرلرینده‌ن‌دیر.

قوتادغو بلیغ: هیجری ۴ـ نجو عصرده ۶۶۵۲ بئیت ده یازیلمیش تورکجه اخلاقی مثنوی.

قورقود: پیغمبرلرده‌ن بیریسی. تورکلرین اولو آتالاریندان.

قیرآت: کوراوغلونون سئویملی آتی.

قیس: مجنون عرب قادینی «لئیلا»نین عاشیقی. عامیر قبیله سینده‌ن.

قیصر: قدیم روم پادشاهلارینا دئیه‌رمیشلر.

ک:

کاترین: اینگیلتره فرانسیز و روسییادا ملکه‌لرین آدی اولموشدور

کافتارالی «خامنا»ایله «دریان»ین کناریندا بیر چای‌ین آدی

کربلا شیعه‌لرین سئویملی مذهبی شه‌هه‌رلریندن عیراق اؤلکه‌سینده یئرلشیر.

کرج: شه‌هه‌ر آدی

کرد: کورد، ایرانین قومیت‌لریندن بیریسی.

کلام: ایسلامی عیرفانی و فلسفی قوللاریندان بیریسی.

کلیبر: آذربایجانین قاراداغ ماحالیندا گؤزه‌ل بیر منطقه کی «بابک»ین قالاسی اوردا یئرلشیر.

کوراوغلو: تورک ائللرینین ملی قهرمانی.

کوزه‌کنان: شبستر اطرافیندا بیر شهردیر

کوهکن: خسرو پرویزین معشوقه‌سی «شیرین»ی سئوه‌ن «فرهاد»ین لقبی

گ:

گلشن راز: شیخ محمود شبستری‌نین آدلیم اثرلرینده‌ن بیریسی.

گنجوی، نظامی: مشهور خمسه اثری‌نین مؤلفی. آذربایجانین گنجه شه‌هه‌رینده‌ن.

گوته: آلمانیانین دونیا گؤرکملی شاعیری

گوگان: تبریزین گؤنئیینده یئرلشن بیر ماحال

گونئی: گونئی آذربایجانین گونئی حیصه‌سینده بیر ماحالین آدی‌کی مرکزی شبستردی.

ل:

لر: ایرانین قومیت‌لریندن بیریسی.

لقمان‌حکیم: بؤیوک بیر اوسطوره وی حکیم

لومومبا، پاتریس: «کنگو»نون موباریز باش ناظیری‌کی ۱۹۶۱ ـ نجی ایلده ترور اولوندو.

لیلی: قئیس یا مجنونون معشوقه‌سی، عرب بیر قادین‌کی نظامی گنجوی اونلارین عشق ماجراسینی نظمه چکمیشدیر.

م:

ماکی، ماکو: آذربایجانین تورکییه سینیرلاریندا یئرلشمیش بیر شه‌هه‌ری.

مانی: اولینجی شاپور دؤورونده یاشامیش بیر رسام‌کی پیغمبرلیک ادعاسیندا اولموشدور.

مثنوی: بیر نوع شعر

مجنون: لیلانین عاشیقی‌کی اصیل آدی «قئیس»ایمیش.

محسنی، عزیز: آذربایجانلی ادیب و قودره‌ت‌لی یازیچی.

مرادی، صمد: آذربایجانین ساتیرا شاعیری

مراغه: آذربایجانین قدیم شه‌هه‌رلریندن

مرتضی علی: بیرینجی ایمام حضرت علی‌ابن ابیطالب (ع)

مرند: آذربایجانین شه‌هه‌رلرینده‌ن

مزامیر: داوود پیغمبر (ع)ین کتابی‌کی موسیقی نوتلاریلا اوخونار‌دی.

مطلع‌الاعتقاد فی معرفة‌المبداءو المعاد:

معتزله: دالدا بوجاقدا عؤمورسوره‌ن، کلام علمینده اؤزه‌ل ایناجلا اولان بیر فیرقه.

معجز شبستری، میرزا علی: باخ: شبستری

معری: حکیم ابولعلاء المعّری التنوخی آدلیم حکیم و فیلسوف

منصور: باخ: حلاج سؤزونه

مؤدن اردبیلی: سلیم مؤذن‌زاده اردبیلی، آدلیم گوزل سسه مالیک مذهبی مداح

موسی بن عمران: حضرت موسی (ع)، پیغمبر

موسوی: باخ: صفوی‌زاده‌یه

مهدی، دریانی: حاج مهدی دریانی بیر خیّر تاجیرکی تهراندا یاشاردی.

مهدیه، ملک‌پور: شاعیرین قارداشی قیزی‌کی بئش یاشیندا پرپر اولموشدور.

میانا، میانه: آذربایجان شه‌هه‌رلرینده‌ن‌دیر.

میراژ: فرانسیز ایستحصال ائتمیش حربی طیاره

مردکوو: دریان قصبه‌سینده بیر چئشمه‌نین آدی

میکائیلی دریانی: حاج غلامحسین، رحمتلیک خیّر بیر کیشی شاعرین اقربالریندن

میگ: روسی حربی طیاره

ن:

نباتی: ابوالقاسم نباتی (خان چوبانی) آذربایجانین قاراداغ ماحالی‌نین «اوشتوبون»لو بؤیوک شاعیری

نریمان: شاهنامه‌ده «سام»ین آتاسی

نظامی: گنجه‌لی نیظامی، خمسه اثری‌نین مؤللیفی، باخ: گنجوی یه.

نسیم: صبا یئلی، مولاییم یئل، آذربایجانلی شاعیره «اکرم علیمحمدی»

نسیمی: عیمادالدین نسیمی

نمرود: آللاهلیق ادعاسینداا‌ولان بابل پادشاهی‌کی ابراهیم (ع) پیغمبری اودا آتیب یاندیرماق ایسته‌میشدیر.

نوح: اولوالعزم پیغمبرلرده‌ن بیریسی.

نیگار: تورک ائللرینین ملی قهرمانی «کور اوغلونون» سئوگی و حیات یولداشی. هابئله، صنم، ایستکلی و رسم دئمکدیر.

و:

واحد، علی آقا: آذربایجانین تایسیز غزلخوان شاعیری

وادی ایمن: مقدّس «کنعان»کی اورادان آللاهین نیداسی موسی پیغمبره چاتدی

واضح، میرزا شفیع: آذربایجان شاعیرلریندندیر.

وامق: عرب داستانلاردا عذرانین سئوگیسی.

وایقان: شبیستر شهه‌رینین اطرافیندا بیر کنددیر. آدم وایقانلی‌نین یوردو

ویتنام: اؤلکه آدی‌دیر.

ویکتورهوگو: فرانسیز شاعیر و یازیچیسی «بینوایان» اثری‌نین مؤللیفی

هـ:

هابیل: حضرت آدم اوغلو

هاتف اصفهانی، سید احمد: ایرانلی شاعیر، ترجیع‌بندی مشهوردور

هریس: گؤنئی آذربایجانیندا شرفخانانین اوستونده یئرله‌شن بیر کند و آذربایجاندا بیر شهه‌رین آدی

هشتری، هشترود: گونئی آذربایجان ماحاللاریندان‌دیر.

همام تبریزی: آذربایجانلی شاعیر سعدی‌نین معاصیری

هیدجی، حکیم محمدعلی: زنگان ماحالی‌نین هیدج منطقه‌سینده‌ن یازیب ـ یارادان شاعیر

ی:

یحیوی: اردبیل‌لی نوحه شاعیر ایلچی‌نین آتاسی

ید بیضا: آغ و ایشیقلی ال، موسی پیغمبرین الینه دئییلیبدیر.

یزید: معاویه‌نین اوغلوکی ایمام حسین(ع)ی شهید ائتدی.

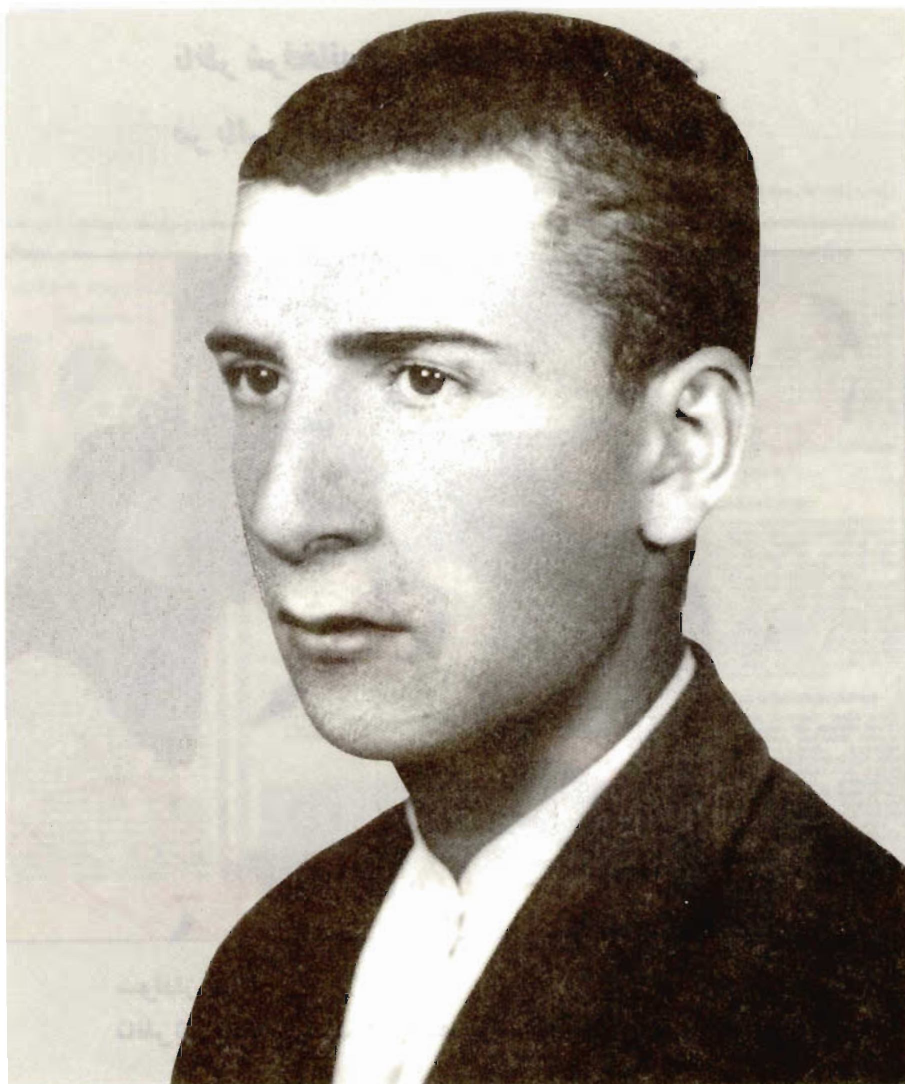
یسوی احمد: تورکجه «دیوان حکمت» آدلی اثرین مؤللیفی.

یشت: ستایش ائتمک، هابئله، اوستا کیتابینین بیر حیصه‌سی

یوسف: یعقوب پیغمبرین اوغلوکی قارداشلاری اونو محو ائتمک اوچون قویویا سالمیشدیلار!...

یوسف زاده: اورمیالی کرج‌ده یاشایان بیر قاضی

یوکناکی: آنادان اولما گؤزسوز یاشایان دین عالیمی و تورکجه یازان شاعیر، هیجری ۶ ـ نجی عصرده یاشامیشدیر. «عتبة الحقایق» آدلی اثرین صاحیبی.

ناظر شرفخانه‌ای (گنج ایکن)

ناظر شرفخانه ای به همراه دو فرزندش

در بالین استاد شهریار در واپسین روزها

سولدان ساقا :

ناظر شرفخانه ای - نرگس ملک پور - شهریار - پدیده ملک پور

«Назирәм, кәлмишәм әфганә фәрағында сәнин...»

Теһран јахынлығындакы Кәрәч шәһәриндә јашајан Назир Шәрәфханеји (әсл ады Мәһәммәдрза Мәмикпурдур) даһа чох «Урмија дәрјачәси» поемасынын мүәллифи кими мәшһурдур. О, ејни заманда фарсча јазылмыш ики шеʼр китабынын вә «Әрәб грамматикасынын гајдалары» китабынын мүәллифидир. Узун мүддәт Кәрәч Университетиндә ислам һүгугундан дәрс демишдир, һазырда һүгуг мәсләһәтханасына рәһбәрлик едир. Түркчә «Улдузлу дәниз» вә «Сәһәр шеһи» китаблары јахын вахтларда ишыг үзү көрәчәк.

— Бакыја бу дәфәки кәлишим сизләри зијарәт етмәклә, шаир досталрым вә бурада тибб тәһсили алан гызымла көрүшмәклә бағлыдыр, — деје Назир Шәрәфханеји сөһбәт әснасында билдирди. — Һәм дә Иранда фәалијјәт көстәрән Гарабағ мүсәлманларына јардым комитәсинин үзв

Актјорлар чәбһә бөлкәсиндә

Ағдамын ишғалы нәтичәсиндә дидәркин дүшмүш Ә. Һагвердијев адына Ағдам Дөвләт Драм Театры өз фәалијјәтини Бәрдәдә давам етдирир. Истеʼдадлы коллектив тез-тез дөјүш бөлкәләринә кедир, Милли Ордумузун әскәрләри гаршысында јарадычылыг һесабаты верир. Репертуарына дүнја вә Азәрбајчан классикләринин пјесләри әсасында һазырланмыш тамашалар дахил едилмиш театрын чыхышлары дөјүшчүләр тәрәфиндән рәғбәтлә гаршыланыр.

Иса АХУНДОВ.

Милјончу идманчылар

«Форбс» журналынын (АБШ) вердији хәбәрә көрә, америкалы баскетболчу Мајкл Чордан 1993-чү илдә дүнјада һамыдан чох газанч көтүрән идманчыдыр: ил әрзиндә о, 36 милјон доллар пул газанмышдыр.

Бу сијаһыда икинчи јери боксчу Риддик Боуи (25 милјон доллар), үчүнчү јери исә автојүрүшчү Ајртон Сенна (18,5 милјон доллар) тутурлар.

Гадынлар арасында 1993-чү илин ән варлы идманчысы Штеффи Граф (АФР) олуб. Бу тенисчи ајры-ајры јарышлардан 9,8 милјон АБШ доллары газанч көтүрмүшдүр.

Гајғы көстәрирләр

Күрдәмир рајонуна пәнаһ кәтирмиш он миндән чох мәчбури көчкүн мүнасиб ичтимаи биналарда, меһманхана вә јатагханаларда, ајры-ајры аиләләрдә јерләшдирилмишдир. Мүхтәлиф идарә вә тәшкилатлар јурд-јуваларындан дидәркин дүшәнләрин мәишәт гајғыларыны өләмәји өз өһдәләринә көтүрмүшләр. Әмәк габилијјәтли көчкүнләрин ишлә тәмин едилмәси үчүн тәдбирләр дә көрүлүр.

Чапалы МИРЗӘЛИЈЕВ.

اورمو گولو

اورمو گولو

ساقدان سولا

ناظر شرفخانه‌ای ـ دکتر جواد هیئت ـ علی آذرشاهی ـ عزیزه جعفرزاده ـ آذر مازندرانی

سولدان ساقا ناظر شرفخانه ای - پروفسور جمشیدی

شاعرین یاشاییشی (بیوگرافی)

محمّدرضا ملک‌پور «م.م ناظر شرفخانه‌ای» ۱۳۱۷ ـ ینجی گونش ایلینده اورمو دریاچه‌سینین قیراغیندا میشو داغینین دیبینده شرفخانه بره‌سی آدلانان شهرده آنادان دوغولوب. بئشینجی کلاسا قده‌ر اوز دوغولدوغو یئرده و آلتینجی کلاسی دریان کندینده اوخویوب. سونرا دینی تحصیل آلماق اوچون تبریزه گئتدی و دؤرد ایل تبریزده مقدماتی اوخویان‌دان سونرا قم شهرینه تحصیلی‌نی تکمیل ائتمک اوچون عزیمت ائتدی و اون ایل قومدا تحصیل آلدی و سطحی قورتاردی و بیر ایل‌ده خارج سطحه قورشاندی، سونرا علمیه حوزه‌سی‌نی بوشلاییب تهرانین دانشگاه (اونیورسیته)یندا فوق لیسانس بؤلوموندە مدرک آلماغا نائیل اولدو. و بیر نئچه ایل کرج شهرینده آزاد دانشگاهیندا حقوق بؤلومونده تدریسه مشغول اولدو. حال حاضیرده هامان شهرده ۵۸ نمره‌لی ازدواج و طلاق دفترخانه‌سینی رهبرلیک ائدیر.

چاپ اؤلموش اثرلری (تورکجه)

۱ ـ اولدوزلو دەنیز
۲ ـ شئهلی سحر
۳ ـ ماهنی‌لی چای
۴ ـ ناظر شرفخانه‌ای‌نین تورکجه شعرلری

چاپ اؤلموش اثرلری (فارسجا)

۱ ـ زمزمه‌ها
۲ ـ حماسه‌ها
۳ ـ ادبیات عرب
۴ ـ مرهم مهتاب

چاپا حاضیرلانان اثرلری

۱ ـ مجموعه شعر فارسی
۲ ـ اورەک چیرپینتی‌سی
۳ ـ جادوگری از نظر اسلام